

TÜRK İDARE DERGİSİ

İÇİŞLERİ BAKANLIĞINCA İKİ AYDA BİR ÇIKARILIR

Yıl: 41

MART – NİSAN 1971

Sayı:329

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TETKİKLER :

3	Metropolitan Trafik İdareleri	Reşat AKKAYA
7	Soruşturmanın Kaymakam Tarafından Yapılması Halinde İlçe İdare Kurulunun Karar Yetkisi	Kadir AYDOĞAN
16	Devlet Memurları Kanunu Karşısında Çarşı ve Mahalle Bekçileri Teşkilâtı.....	Fikri GÖKÇEER
53	Belçika Zabıtası	Hüseyin IŞIK
77	Turizm Konusunda Bir İnceleme.....	Nedim KALIPCIOĞLU
103	Siyasi Partilerin Kurulmasında İdarenin Yetkisi ve Partiler Sicili..	Dr. Özkan TİKVEŞ
120	Amerika Birleşik Devletlerinde Yüksek İdarecilerin Eğitimindeki Yeni Gelişmeler.....	Temel TÜRKAY
145	BİBLİYOGRAFYA.....	Dr. Jur. Alim Ş. ONARAN
163	HABERLER	Yiğit KIZILCAN

TETKİKLER

METROPOLİTEN TRAFİK İDARELERİ

Yazan : Reşat AKKAYA
Em. Gn. Md. Merkez Trf.
Dairesi Başkanı

Motorçağı, dolayısıyla motorlu araçların insanlık enirine girişi, bir taraftan toplum düzeninin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısında çok olumlu etkileriyle önemli gelişmelere sebebiyet verirken, diğer taraftan ulaşım ve yerleşme politikasının tesbiti, ulaştırma sektörleri arasında ihtiyaca uyan bir gelişmenin sağlanması, altyapı yatırımları, yolların vasıf ve standartları, ulaşım ve trafiğin her yönü ile düzenlenmesi, trafik kazaları sebebiyle meydana gelen kayıplar ve benzeri konular, insanoğlunun çözümlemesi gereken hayatî sorunlarından biri olarak ortaya çıkmıştır. Her ülkenin kendine has ortamı içinde suyüzüne çıkan bahse konu meseleler, yerleşme - ulaşım müşterek politikasının tesbitinde sonu gelmeyen gayretlere ve hatta bu gayretlerin milletlerarası birleştirilmeleri sonuçlarına yönelmiştir.

Bahsekonu sorunlara yurdumuz açısından bakıldığında, olumsuz etkilerin diğer ülkelere nazaran daha yüksek oranda ağırlığını ortaya koyduğu bir manzara ile karşı karşıya kaldığımız görülür. Bu hal idare edenleri soruna çözüm yolları aramaya zorlamakta ve başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere, yasama organı ve ilgili Bakanlıklar meselelerin en kısa yoldan halli üzerinde olumlu gayretler göstermektedirler. Ancak bizi ötedenberi düşündüren husus yapılacak hamlelerde önceliklerin tesbit ve tercihinde tereddütlere düşülmesi vakıasıdır.

Ulaştırma ve yerleşim müşterek politikasının tesbiti ve buna göre plânlı ve programlı bir uygulamaya geçme, muhakkak ki sosyal, ekonomik, kültürel ve hatta siyasî pekçok cepheleri olan ve geniş altyapı araştırmalarına dayanan bir faaliyet olacaktır. Ancak böyle bir faaliyete behemahal girişilmesi de gerekmektedir. Pek tabii bu çalışmaların çok kı-

sa zamanda meyve vermesini beklemek biraz hayalperestlik olur. Bunun için soruna uzun vadeli çözüm yolları arama yanında mahallî veya bölgeyi ihtiyaçları ihata eden kısa vadeli hal yolları aramakta da sayısız faydalar vardır.

Soruna kısa vadeli çözüm yolları aramada, gelişen mahallî şart ve imkânları gözönünde bulundurmak, kanaatimizce getirilecek hal şeklinin tesbit ve tercihinde önemli bir gösterge olacaktır. Diğer bir ifadeyle, ulaşım ve yerleşimle ilgili konuların bir problem halini almadığı yerlerle, problemin bütün yönleri ile su yüzüne çıktığı yerleri ayrı ayrı ele almak, birinciler için genel bir politika getirirken ikinciler için şartlarına uyan ve politika uygulaması yerinde bir tedbir olacaktır. Örneğin İstanbul - Kocaeli metropoliten sahasındaki ulaşırma ve yerleşim sorunlarını halledecek tedbirlerle üçüncü veya beşinci derecelerdeki il merkezlerinin problemleri aynı ölçülerle ele alınamayacaktır ve alınmamalıdır da...

Halen metropoliten bir gelişme içinde olan şehirlerle dev gelişme içinde bulunan şehirler ve civar yerleşim alanları, gerek hukukî yapıları ve yönetim tarzları, gerekse malî potansiyelleri sebebiyle müşterek altyapı yatırımlarını yapma ve kifayetli bir icra sağlama bakımından bir kaynak kırsırlığı ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bu konudaki görev ve yetkilerin Belediyeler, Özel İdareler, köyler ve ilgili genel idare kuruluşları arasında bölünmüş olması, hedefe yönelmede birliği önlediği gibi, güçlerin birleştirilmesi, müşterek bir icra ve koordine çalışmayı da önleyen unsur olmaktadır. Bunun tabii neticesinde, yerleşim ve ulaşımın gayri tabii bir istikametle gelişmesi, bu halin çeşitli yönleri ile bölge halkını müteessir etmesi, ekonomik kayıplara sebebiyet vermesi, devamlı altyapı değişikliklerine intaç etmesi ve tesirlerin bakım ve onarımında da çok ağır masraflara yönelen bürokratik ve işgücü kaybına sebep olan bir uygulama kaynağı olmasıdır.

Hal böyle olunca, şehirleşmenin sektörel plânlaması, yani ikamet alanlarıyla ticarî, İdarî ve sınaî sektörlerle bölge dahilinde en uygun yeri verme yanında, hareket halindeki nüfus, madde ve emtianın en kolay ve ucuz şekilde hareketini sağlayacak bir ulaşım ağı meydana getirme, bölge halkının sair beledi genel hizmetlerini sağlama faaliyetleri dışında, hizmet birliği isteyen bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Ulaşım - yerleşim müşterek politikasını istihdaf eden böyle bir hizmet birliği ise bu hizmetlere yönelen metropoliten bir idarenin kurulmasını gerektirir.

Hareket halindeki nüfus, madde ve emtianın seyyaliyetinde dengeyi sağlama, yani dengeli bir ulaşım ve trafik düzeni getirme, kara, demir, deniz ve havayolu ulaşım sektörlerinin kendilerine düşen görevleri koor-

dine ve dengeli bir görev düzeni ise evveleminde altyapı yatırımlarının yapılmasında bu hedefe yönelme ile sağlanacaktır. Bu ise birtaraftan uygun bir teşkilâtlanma ve teçhizatlanmayı gerektirirken, diğer taraftan terminal, antrepo, depo, toplu park yerleri, istasyon, iskele, havaalanı gibi toplu taşıma yapan araçların ilk kalkış ve varış merkezleri ile şehiriçi toplu ulaşımın ilk kalkış ve varış alan ve meydanlarının yerlerinin muayyen bir saha içinde dengeli bir trafik dağılımı sağlayacak şekilde dağıtılması ile mümkün olacaktır. Aynı tercihler günün muayyen saatlerinde belirli merkezlerle, yani fabrika, okul, resmî daireler vesair gibi yerlere, yönelen araç ve insan trafiğini dengeli bir şekilde satha yaymada da yapılacaktır. Pek tabii bu dengeyi sağlarken şehircilik yönünden sektörel yerleşim merkezlerinin yerlerini seçmede de lüzumlu ve gerekli tedbirler alınacaktır. Böylece yerleşimin ve ulaşımın çok daha geniş bir alanda ve çok daha uzun vadeli olarak, plânlı bir şekilde gelişmesi imkânına kavuşulacaktır.

Ana arterler ve trafik dar boğazları ile ilgili güçlükler yukarıdaki esaslar dahilinde giderildikten, yani ana yerleşim ve ulaşım ağı meydana getirildikten sonra, mevcut yerleşim ve ulaşım, ağının getirdiği güçlükleri giderecek tedbirlerin de bölge çapında ele alınması gerekmektedir. Bu ise, bir taraftan cadde, sokak, meydan ve kavşakların trafik mühendisliği tedbirleri ile trafik akımını kolaylaştıracak niteliklere kavuşturulması ; diğer taraftan trafik kesafetini zaman bakımından satha yayacak tedbirlerin alınması ile gerçekleştirilebilir. Böylece ihtiyaçlara uygun ve trafik yükünü ana arterler yerine satha yayan İdarî ve teknik yönetim gerçekleştirilmiş olur.

Kanaatimizce, Ulaşım ve Yerleşme müşterek politikasını yukarıdaki ana hatlarıyla gerçekleştiren bir teşkilâtlanma, metropoliten bir gelişme içinde olan yerleşme bölgelerinde, trafiğin dar boğazlardan kurtulmasını sağlayan belli başlı faktör olacaktır. Ancak teşkilâtın görev ve yetkilerinin hudutlarının çok iyi tesbit edilmesi, bölge dahilinde kendisine halen bu konuda görev ve yetki verilen mahallî ve genel idare kuruluşlarının görev ve yetkilerini kesin olarak bu kuruluşa devri ve teşkilâtın gayesini gerçekleştirebilecek güçte mali ve hukukî kaynak ve yeterliklerle teçhiz edilmesi gerekecektir. Böyle bir hüviyete kavuşturulan bir kuruluşun ise, bölge çapında ulaşım ve yerleşim politikasını tesbit etmede, kısa ve uzun vadeli plân ve programların yapılmasını sağlayacak altyapı araştırmalarını gerçekleştirmede ve araştırma sonuçlarına göre plânlamalar yapma ve bunları uygulamada olduğu kadar teknik, rasyonel ve mücehhez bir yönetim sağlamada da sayısız kolaylık ve seyyaliyet getiren bir unsur olacaktır.

Metropolitan şehirleşmelerle ilgili çalışmaların yoğunlaştığı ve İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerimizde trafik keşmekeşinin her geçen gün biraz daha içinden çıkılmaz bir hale geldiği bir devrede «Metropolitan trafik idareleri» sorununun hiç olmazsa İstanbul - Kocaeli metropolitan gelişme alanını kapsıyacak şekilde ele alınması, günlük sorunların olduğu kadar müstakbel problemlerin de çözümlenmesinde teminat getiren bir unsur olacaktır. Tedbir zamanında alınmadığı takdirde bu ve mümasili bölgelerde her mahallî idare ünitesi içinde gelişen trafik keşmekeşi, önümüzdeki yıllarda bedelini milletçe birkaç misli ödememiz gereken ve belki de içinden çıkılmaz hale gelen bir sorun olarak karşımıza çıkacaktır.

**SORUŞTURMANIN KAYMAKAM
TARAFINDAN YAPILMASI
HALİNDE İLÇE İDARE
KURULUNUN KARAR YETKİSİ**

**Kadir AYDOĞAN
Mülkiye Müfettiş**

1 — İnceleme Konusu:

İnceleme konumuz, Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanun'a tabi ve soruşturması bizzat kaymakam tarafından yapılarak fezlekesi düzenlenmiş olan konularda, muhakkik olan Kaymakamın İlçe İdare Kuruluna Başkanlık yapıp yapamayacağı veya soruşturma evrakının ne şekilde karara bağlanması gerekeceği hususudur.

Bu konuya dair ayrı kanunlarda müteaddit hükümler mevcutsa da konu hukuk açısından incelendiğinde ortaya çıkacak tereddütler bizi haklı olarak bir çözüm yolu bulmaya zorlamaktadır. Gerçi, bugüne kadar bu hususta uygulama alanından gelen önemli zorlamalar olmamıő ve fazla bir müşkülât doğmamıősa da yine de İdarî organların ve kararlarının hukuka dayaklığı prensibine istinaden muhtemel gelişmeler gözönünde bulundurularak problemin çözömlenmesinde yarar bulunmaktadır.

2 — Konu ile İlgili Kanun Hükümleri:

Bilindiği gibi, konumuzu doğrudan ilgilendiren başlıca iki kanundan biri 4.şubat.1329 tarihli Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanun, diğerisi ise 5442 sayılı İl İdaresi Kanunudur.

İncelememizle ilgili olarak, Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 2. maddesinde aynen:

«Memurinden birinin vazife memuriyetinden dolayı veya ifayı vazife esnasında bir cürmü ika eylediği gerek doğrudan doğruya ve gerek bir őikâyet ve ihbar iddia üzerine anlaşıldıkta o memur memurini merkezîyeden ise evveleminde mensup olduğu nezaret veya daire, memurini

vilâyetten ise vali ve mutasarrıf ve kaymakam veya merbut bulunduğu şubei idare amiri tarafından Usulü Muhakematı Cezaiye Kanununa tevfikân bizzat veya bilvasıta hakkında tahkikatı iptidaiye icra edilir ve evrakı tahkikiye zirine tahkikatı vakıanın hülâsasını ve netayicini havi fezlekesi yazılarak bunun ziri dahi tahkikatı icra eden zat tarafından imza veya tahtim olunur.»

Aynı Kanunun 3. maddesinde ise;

«..... Ancak tahkikatı iptidaiye fezlekesini tanzim ve imza eden daire amiri bu heyetlerde aza sıfatıyla bulunamaz.»

denilmektedir.

Diğer taraftan, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun, İl ve İlçe İdare Kurullarının kuruluşu ile ilgili, 57. maddesinde;

«İl İdare Kurulu, Valinin başkanlığı altında hukuk işleri müdürü, defterdar, millî eğitim, bayındırlık, sağlık ve sosyal yardım, tarım ve veteriner müdürlerinden teşekkül eder.

Vali, İdare Kuruluna başkanlık etmek üzere vali muavinini görevlendirebilir.»

hükmü mevcut olup 58. maddesinde de:

«İlçe İdare Kurulu Kaymakamın başkanlığı altında tahrirat kâtibi, malmüdürü, hükümet hekimi, millî eğitim memuruyla tarım memuru ve veterinerden teşekkül eder.»

denilmektedir.

İki madde hükmü arasındaki farka dikkat edilirse, 58. maddede, Kaymakamın, diğer bir görevliye başkanlığı devredebileceğine dair ayrı bir fıkra hükmü getirilmemiştir. Kanun koyucunun bu husustaki niyet ve gayesi açık olarak belirlenmektedir.

Ayrıca, 64. maddede de şöyle bir hüküm bulunmakta ve Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun, yukarıda bahsi geçen 3. maddesine uygun espri yaratmaktadır. Hüküm şöyledir:

«İdare Kurullarının kazaî vazife görmek üzere toplantılarında idari davaya esas olan karar vermiş bulunan daire amiri üye sıfatıyla bulunamaz ve oya katılamaz.»

Görülmektedir ki bu maddeyle getirilen hükümdeki (kararı vermiş bulunan daire amiri) deyimiyile yukarıda zikredilen 3. maddedeki (... fezlekeyi tanzim ve imza eden daire amiri) deyimleri tamamen aynı paralelde ve aynı esprinin ifadesidirler.

Yine bu arada, incelememizin sonunda üzerinde duracağımız uygulama şekilleriyle ilgili olarak, Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun

6. maddesinde yapılan atfa göre, C.M.U.K.nun (Dava Nakli) ne dair 14. maddesi hükmünü de gözden geçirmiş bulunalım.

«Salahiyetli hâkim veya mahkeme, hukukî veya fiilî sebepler dolayısıyla kaza vazifesini ifa edemeyecek halde bulunur, yahut tahkikatın orada icrası, ammenin emniyeti için tehlikeli olursa yüksek vazifeli mahkeme davanın başka yerde bulunan aynı dereceli bir mahkemeye nakline karar verir.»

İnceleme konumuzla ilgili mevcut kanun hükümlerini bu şekilde gözler önüne serdikten sonra şimdi de bugün uygulamada rastlanan hal tarzları üzerinde durmağa çalışalım.

3 — Uygulamada Görülen Çözüm Yolları :

Bugün, uygulama alanında çeşitli hal tarzları görmek mümkündür. Bunları şöylece sıralayabiliriz.

A — Soruşturmayı bizzat yapmış olan Kaymakamın, o dosyanın görüşüldüğü İlçe İdare Kurulu toplantısında bulunmakla beraber sadece verilen karara iştirak etmemesi ve yazılan karar altına (muhakkik olması sebebiyle karara iştirak etmemiştir) şeklinde şerh verilerek kararın imzalanmaması yolu.

B — Soruşturma yapmış olan Kaymakamın, o günkü İlçe İdare Kurulunda sadece o dosya görüşülürken yerine bir vekil bırakarak toplantıdan ayrılması şekli.

C — Soruşturmayı bizzat yapmış bulunan Kaymakamın, o günkü İlçe İdare Kurulu toplantısına katılmayarak yerine kurul üyesi bulunan İdarî şube amirlerinden birisini vekil bırakması şekli.

D — Dördüncü bir tarz ise, dosyanın, Kaymakamın İlçede bulunmadığı yahut izinli, raporlu gibi olduğu günlere rastlayan bir İlçe İdare Kurulu toplantısında görüşülmesi şeklidir.

Yapılan araştırma ve incelemelerde, uygulama alanında genellikle bu türlü çözüm şekillerine rastlanmış bulunmaktadır. Ancak bu durum dolayısıyla olsa gerek, uygulamada beraberliği sağlamak bakımından, Bakanlığımızın bu konuya ait, biri genel olmak üzere iki tamiminin bulunduğu görülmektedir.

4 — Bu Hususta Bakanlığımızdaki Görüş:

Bakanlık Hukuk Müşavirliğinin, 30.9.1969 gün ve 81-111-1786 sayı ile verilmiş bulunan mütalâasında aynen:

«Bizzat Kaymakamın tahkikat yaptığı ve fezlekesini tanzim ettiği bir tahkikatın İlçe İdare Kurulunda görüşülmesinde : Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 3. maddesinde, İdare Kuruluna dair daire amirleri tahkikat yaptığı ve fezleke tanzim ettiği işlerde Heyette bulunmayacağı tasrih edilmiş ve Başkandan hernekadar hiç bahsedilmemişse de tahkikat fezlekesi ile önceden kanaati açıklanmış olan üyenin hadisenin müzakere edilip karara bağlanacağı heyet toplantısına iştirak ettirilmesindeki sebep ve saik, bir üyeden daha fazla tesir ve nüfuza sahip bulunan İdare Kurulunun başkanı Kaymakam için daha fazlasıyla varid olacağı tabii bulunduğu cihetle, Kaymakamın İdare Kuruluna başkanlık etmemesi, hadisenin müzakere edileceği İdare Kurulu toplantısına katılmaması gerektiği, tatbikatın da böyle cereyan ettiği ve bu tarzda davranışın mezkûr kanunun 3. maddesinin lafzının ve ruhunun icabı bulunduğu düşüncesindeyiz.» denilmekte ve İller İdaresi Genel Müdürlüğünün görüşlerine de esas teşkil ettiği anlaşılan bu mütalâadan sonra aradan dört senelik bir zamanın geçmesiyle yine bu konuda, Kastamonu Valiliğinin 10.5.1968 gün ve İdare Kurulu Kalemi 302 sayılı yazılıyla bu hususta vaki istizanı üzerine, İller İdaresi Genel Müdürlüğünce verilen 22.5.1968 gün ve 2.22303/3761 sayılı cevabı yazıda da aynen şöyle belirtilmektedir.

«Memurin Muhakemat Kanunu uyarınca memurlar hakkındaki tahkikatı bizzat yapan Kaymakamın soruşturma dosyasının tetkik ve müzakeresi sırasında İdare Kuruluna iştirak edemeyeceğine göre, bu gibi ahvalde İdare Kurulunun tahrirat kâtibinin başkanlığında toplanmasında bir mahzur olup olmadığı hakkındaki yazınız incelendi :

5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 58. maddesinde; İlçe İdare Kurulunun Kaymakamın başkanlığında toplanacağını açıklamış ise de Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 3. maddesinde tahkikatı iptidaiye fezlekesini tanzim ve imza eden daire amiri bu Kurullarda üye sıfatıyla bulunamayacağı hükmünü amir olduğundan bahsi geçen Kurulun tahrirat kâtibinin başkanlığı altında toplanması hususundaki görüşünüz Bakanlığımızca da uygun görülmüştür.»

Yapılan temas ve incelemelerde, bugün de hemen aynı görüşün muhafaza edilmekte olduğu anlaşılmaktadır.

5 — Konuya Dair DANIŞTAY Kararları :

Konumuzla doğrudan doğruya ilgili Danıştay kararlarına, İlçe İdare Kurulu kararlarının ikinci derecede ve nihai olarak İl İdare Kurullarında görüşülüp katiyet kesbetmesi sebebiyle Danıştay'a intikal etmeme

sinden dolayı rastlanmamıştır. Bununla beraber yine de konumuzun aydınlanmasında yararlı olabilecek bazı yan kararların mevcudiyetini burada belirtmek gerekir.

Danıştay 2. Daire, 1961/2510 Esas, 1961/3180 Karar sayılı, yine aynı daire 1968/537 Esas, 1968/957 K. sayılı kararlarında; «Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 3. maddesi, soruşturma yapıp fezleke düzenleyen soruşturmacıların üye olarak karar verilen Kurula katılamayacaklarını hükme bağlamış olmasına göre, İdare Kurulu kararında imzası bulunan soruşturmacı Hukuk İşleri Müdürünün iştirak etmediği bir toplantıda yeniden bir karar verilmesi için İdare Kurulunca verilen ve resen tetkik edilen meni muhakeme kararının bozularak evrakın mahalline iadesine karar verilmiş» bulunduğunu incelenmiştir.

Keza diğer bir 2. Daire kararı ise şöyledir:

1969/2887 Esas, 1970/596 karar sayılı kararda : «Esas hakkında sonradan karar verilmek üzere, İl İdare Kuruluna (Vali yerine vali muavini vekili) sıfatıyla başkanlık etmiş bulunan Veteriner Müdürünün, vali muavini sıfatı taşıyıp taşımadığı hususu dosyadan anlaşılamadığı cihetle adı geçenin İl İdare Kurulunun 24.9.1969 günlü toplantısında vali muavini vekili olarak görev yapmağa yetkili bulunduğunu gösterir belgenin evraka eklenmesinden sonra gönderilmesi gerektiği» hükme bağlanmış bulunmaktadır. Ayrıca bunlara benzer başka kararlar da mevcuttur.

6 — Konunun Hukukî Açıdan Tesbiti:

Danıştay çevreleriyle uygulayıcılar arasındaki hakim kanaate göre mevzuatımızda bu hususta açık bir hüküm bulunmamakla, bir kanunî boşluktan bahsedilebileceği ileri sürülmektedir. Bu boşluğu doldurabilecek bir içtihat kararı da mevcut bulunmamaktadır.

Nitekim, baş tarafta teker teker ele almış bulunduğumuz gerek Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanun hükümleri ve gerekse İl İdaresi Kanununun ilgili hükümleri muvacehesinde başka türlü bir düşünce ileri sürmek güçleşmektedir. Ayrıca, hukukun bu sahası ile ilgili yayınlarda da uygulamada rastlanan bu tür güçlükler dair bir düşünce ve görüşe tesadüf edilememiştir.

7 — Belirli Çözüm Şekilleri ve Düşünceler:

Mevzuatımızda beliren ve ileride muhtemel aksaklık ve anlaşmazlıklara yol açabilecek bu boşluğun doldurulması hususunda, gerek uygulama alanında ve gerekse düşünce olarak değişik görüşlere rastlanmaktadır.

Şimdi bu çeşitli görüşleri ele alarak ayrı ayrı incelemeye çalışalım:

A — Soruşturmayı bizzat yapmış bulunan Kaymakamın, o günkü toplantı gündeminde bulunan diğer konuların karara bağlanmasından sonra, sıra ilgili dosyaya geldiğinde yerine, —örneğin imza sırasında başkandan sonra yer alan üyeyi— başkan vekili bırakmak suretiyle o dosyanın görüşülmesinde toplantıdan ayrılması ve o dosyaya ait kararın verilmesinde hazır bulunmaması ve kararda (başkan yerine başkan vekilinin) imzasının açılması.

Bu çözüm yolunda üzerinde düşünülecek noktalar;

a. Kaymakamın yetki devrinde bulunabilmesi mevzuatımız açısından mümkün müdür?

b. Kaymakamın, yerine, vekil bırakabilmek yetkisi var mıdır?

Mevcut mevzuatımıza göre olduğu gibi, gerek nazari hukuk ve gerekse içtihatlar yönünden, bir makama bağlı bulunan yetkilerin o makamı işgal etmekte olan görevli tarafından kanunlarda açık hüküm bulunmadıkça devri mümkün görülmemektedir.

İl İdaresi Kanununun 58. maddesi, İlçe İdare Kurulunun, Kaymakamın başkanlığında toplanacağını mutlak amir bulunduğu, 57. maddede olduğu gibi açık bir kapı bırakmadığı, kanun yapıcının, birbirini takip eden bu iki maddedeki farklılığı bilerek yaptığının açık bulunduğu,

Diğer taraftan da Kaymakam vekâleti işleminin ancak, İçişleri Bakanlığının onayı ile tekemmül edebileceği, bu itibarla Kaymakamın yetkisi olmadan yerine vekil bırakmak suretiyle dosyanın görüşülmesini sağlaması hususu, hukuk açısından noksan bir işlem olarak idare hukukunda «YOK» sonucunu verebilecek bir durum yaratacağı düşünülebilir.

Görülüyor ki bugünkü mevzuatımız açısından bu hususlara olumlu cevaplar verebilmek zorluk arzetmektedir. Bu itibarla bu çözüm tarzının sonucu bizi yine hukuki bir boşluğa götürmektedir.

B — Soruşturması bizzat Kaymakam tarafından yapılarak fezlekesi tanzim edilmiş bulunan dosyanın, Kaymakamın izinli, raporlu veya geçici görevle bir başka mahalde bulunduğu zamana rastlayan İdare Kurulu toplantısında görüşülmek üzere bekletilmesi keyfiyetine gelince;

Bu çözüm tarzı da, Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 5. maddesindeki «tahkikatı iptidaiye evrakı beyan olunan meclislerden birine geldikte bir hafta zarfında tetkikata mübaşeret olunarak tetkikatı mükemmele icra ve icap edenlerden tahiren yahut şifahen izahatı lâzime ahzedilerek memuru maznunun tahtı muhakemeye alınmasına lüzum görülür ise » hükmü karşısında mümkün görülmemektedir. Kay-

makamın yerine vekâleten görevlendirileceklerin de yukarıdaki maddede belirtilmiş olduğu şekilde usulüne uygun tarzda tayinleri hususu göz önünde bulundurulmalıdır.

Öyleyse, dosyanın tamamlanmış olmasından sonra bekletilmesine kanunî cevaz bulunmadığından bu çözüm yolu da matluba muvafık değildir.

C — Üçüncü tarz bir çözüm yolunda ise, o dosyanın görüşülmesi için usul ve kanuna uygun tarzda, daha önceden bir kaymakam vekili tayini işlemi tekemmül ettirilerek (kanunî müddeti içinde) idare Kurulunun, Kaymakamın bulunmayacağı, kanunî yoldan tayin edilmiş Kaymakam vekilinin başkanlığında toplanarak karar verilmesi şekli düşünülebilir.

Kanımızca bu usul kanun yönden makûl gibi görünmekte ise de dolambaçlı ve uzun formalite yolları karşımıza çıkmakta ve adeta kanuna karşı bir nevi hile yolu zorlanmaktadır. Herhalde şarkkârî bir zihniyeti ifade eden bu yol da hiçbir zaman terviç edilemez.

D — Mevzuatımızda bu hususta açık bir hüküm bulunmadığına göre, ortaya çıkan boşluğun, yine Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 6. maddesi mucibince, C.M.U.K. nun 14. maddesindeki (Dava Nakli) ile ilgili hükme yapılmış olan atıf gereğince doldurulması fikrine gelince :

Bilindiği gibi bahse konu 6. madde hükmünde:

«Tahkikatı iptidaiye icrasında ve lüzum veya meni muhakemeye ait muamelâtta işbu kanunda musarrah olmayan hususatta Usulü Muhakematı cezaîye ahkâmına tevfikân hareket olunur.» denildiğine ve konumuza dair hususta da Memurin Muhakemat Kanununda bir açıklık bulunmadığına göre, bu durumla ilgili olarak C.M.U.K. nun 14. maddesindeki (Dava nakli) ne dair hükmü uygulamamız en makûl yol gibi görünmektedir.

Konunun eleştirmesine geçmeden önce, bize ışık tutması yönünden bu maddeyle ilgili birkaç Yargıtay kararını gözden geçirmekte fayda bulunabilir.

Yargıtay C.U.H. nin 17.1.1949 tarih ve 145/26-16 sayılı kararında:

«Aynı davada hazırlık tahkikatı yapmış olan hâkimlerin davaya bakarak hüküm vermesi yolsuzdur.»

Yargıtay 2.C.D. nin 12.12.1950 tarih ve 13262/14405 sayılı kararınfa

«Amme davası açan salahiyetli C. Müddeiumumisinin, bilâhare hâkim sıfatıyla hüküm vermesi yolsuzdur.»

Yargıtay 3.C.D. nin 24.12.1952 tarih ve 15068/9105 sayılı kararında ise :

«Dinar sorgu hâkimi kendisini reddetmiş olmasına göre, C.M.U.K. nun 14. maddesine istinaden, 29 maddenin matufu olan 26. maddesi hükmünce davanın nakline Dinar asliye ceza hâkimliğince karar verilmesi icap ettiği halde Temyiz Mahkemesi 3. Ceza Dairesince nakledilmesi gerektiğinden bahisle evrakın mezkûr daireye gönderilmesine karar verilmesinde isabet görülmemiştir.»

Yine, 2.C.D.nin 2.2.1954 tarih ve 305/437 sayılı kararında;

«Sorgu hâkim vekili, bahse mevzu davada C. Savcısı sıfatıyla tahkikat yapmış olmasına göre, tahaddüs eden fiilî ve hukukî imkânsızlık dolayısıyla davanın başka bir yer sorgu hâkimliğine nakline karar verilmesi muktazi iken, mani halin yakında zail olacağından vesairenden bahisle yazılı olduğu üzere (C.M.U.K. nun 21. maddesine göre tahkikat icrasından Gerede Sorgu hâkim vekili başkâtib istinkâf etmesi üzerine Bolu Ağır Ceza Mahkemesince asıl sorgu hâkiminin kısa bir zamanda vazifesine döneceğinden bahsile merci tayinine lüzum olmadığına karar verilmesi yolsuzdur.»

denilmektedir.

Bu duruma nazaran, ilgili İlçe İdare Kurulunun da hukukî veya fiili bir nedenle toplanamaması halinde bir üst kurul olarak telâkki edilen İl İdare Kurulunun konuyu çözümlemesi, yani, o dosyayı görüşüp karara bağlaması gereken en yakın İlçe İdare Kurulunu tayin ve tesbit etmesi icabedecektir.

Hernekadar C.M.U.K. nundaki tabir ve hükümlerin yargı organları yetki ve usullerine uygun olarak düzenlenmiş bulunduğu, bu sebeple konumuza ancak kıyasen uygulanabileceğini düşünmek mümkün ise de, diğer taraftan, C.M.U.K. nun, Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanun esas tutularak tedvin edilmediğinde gözönüne getirmek gerekmektedir. Kaldı ki ayrıca, Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 6. maddesindeki ;

«Tahkikatı iptidaiye icrasında ve lüzum veya meni muhakemeye ait muamelâtta işbu kanunda musarrah olmayan hususatta Usulü Muhakematı Cezaie ahkâmına tevfikân hareket olunur.»

denilmiş olması bütün tereddütlerimizi gidermek için yeterli bulunmaktadır.

Malûmdur ki, Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanun, soruşturma ve karar verilmesi hallerinde yapılması gereken işlemleri ana hatları itibarile düzenlemiş, ayrıntılarla ilgili hususları C.M.U.K. na bırakmıştır. Nitekim, soruşturma safhasında muhbir, müşteki ve tanıkların ifadelerinin alınması, bilirkişi dinlenmesi, sanık savunmasının alınması, keşif, zabıt, arama gibi işlemlerin nasıl yapılacağı ile karar safhasında da, kararların çeşitleri (lüzum veya men'i muhakeme dışında) hususuyla kamu davasının düşme, son tahkikatın muvakkaten tatili gibi konularda Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunda herhangi bir açıklama mevcut değildir. Bu gibi hallerde C.M.U.K. na başvurulmakta olduğu hepimizce bilinen bir keyfiyettir.

Bu itibarla, ceza ve usul hukuku ile ilgili kanunların amme nizamını ilgilendirmesi dolayısıyla, kanunda sarahat bulunmayan hususların, kanuni hükümlerden başka yollarla, her uygulayıcıya göre değişebilen indî düşüncelerle doldurulması keyfiyetinin bahis konusu olamayacağı gözönüne alınarak, bu konuda, hukuk prensiplerine ve mevzuatımıza en uygun düşen çözüm şeklinin C.M.U.K. nun 14. maddesi hükmünün uygulanması olacağı kanaatindeyiz.

DEVLET MEMURLARI KANUNU KARŞISINDA ÇARŞI VE MAHALLE BEKÇİLERİ TEŞKİLÂTI

Kaymakam Fikri GÖKÇEER
Şube Müdürü

ÖNSÖZ:

Türk idare Dergisi neşir hayatına başladığı günden günümüze değin idare ile ilgili bütün konularda incelemelere bünyesinde yer vermiş, değişik açılardan kaleme alınan yazıların yer aldığı değerli bir koleksiyon haline gelmiştir. İdare Dergisinde sayılan 15.000 i bulan Çarşı ve Mahalle Bekçileri Teşkilâtını konu alan sadece iki inceleme bulunmaktadır. Sayın Fethi Aytaç ve Selim Aybar'a ait olan bu yazılardan tarihçe kısmında yararlanılmıştır. Yalnız konuyu her cephesiyle ele almayan bu incelemeler son yılların, hatta Devlet Memurları Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra, son ayların bu teşkilât üzerinde yarattığı etkilere tabii olarak bünyesinde yer verememiştir.

Bu gün bu teşkilât aklın alamıyacağı büyük çelişkiler içinde bulunmakta ve uygulamalar çeşitli olmaktadır. Halen on ile ait Ek Bekçi Bütçesi Nisan ayı gelmesine rağmen Merkez Bütçe Tetkik Komisyonunda incelenememektedir. Maliye Bakanlığı sık sık görüş değiştirmektedir. Bazı iller bekçileri Emekli Sandığı statüsüne tabi tutarken bazıları Sosyal Sigortalara tabi tutmaktadırlar. Bazı bekçiler çocuk zammı alırken bazıları alamamaktadır. Bir kısım illerde bekçiler aylıklarını peşin almaktadırlar. Ve bazı illerde iki üç aydır maaş alamayan bekçiler bulunmaktadır. Buna benzer daha bir çok düzensizliğin oluş nedenleri değişik fakat çözümlenmesi çok basittir.

Bu karışıklıkların sebepleri, uygulamanın neden bu hale geldiği ve bugüne kadar sorunları çözümlenmiyen bu teşkilât her yönden bu incelemenin konusu olmuştur.

İlgililerin, reformcuların basit genelgelerle bir kaç maddelik yasalarla çözümlenebilecek bu konunun nasıl bir hale getirildiğini görmelerini ve bu konuya el atmalarını temenni ediyorum.

İnceleme yalnız bu gaye ile kaleme alınmıştır.

PLÂN:

- 1 — Giriş.
- 2 — İlgili mevzuat.
 - a) 29 Nisan 1330 tarihli Kanun.
 - b) Birinci İdareciler Kongresinde Hazırlanan Tasarı
 - c) 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu
 - I — Kanunun gerekçesi
 - II — Kanunun tahlili
 - III — Bu kanuna göre çıkarılan Yönetmelikler
 - VI — Ek Bekçi Bütçeleri
 - V — Bekçi Kadroları
 - VI — Yeni Kurulan Beldelerde Kurulan Teşkilât
 - VII — Bekçi İşlemlerinin Yürütümü
 - VIII — Kesin Hesaplar ve Bekçi Hesaplarının Denetimi
 - IX — Bekçi Teşkilâtının taşıt, araç ve gereç durumu
 - d) 920 sayılı Kanun
- 3 — Devlet Memurları Kanunu ve Bekçiler
 - a) 28.11.970 gün ve 7/1636 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı
 - b) 28.11.970 gün ve 7/1636 sayılı Bakanlar Kurulu Kararma göre alınan kadroların iller itibarile dağıtımı.
- 4 — Yapılan Çalışmalar
- 5 — Neler Yapılmalıdır
- 6 — Sonuç.

GİRİŞ:

Çarşı ve Mahalle Bekçileri Teşkilâtı geleneğin meydana getirdiği bir kuruluştur. Mahalle ve çarşılarında asayiş ve emniyeti sağlama görevi yanında, halkın özel ihtiyaçlarını da karşılamayı itiyat haline getiren bekçilerin hukukî statüleri bugün dahi sağlam bir esasa bağlanamamıştır. Bekçilerin memur mu, yoksa işçi mi sayıldıkları hususu bugün dahi tartışılmaktadır. Bu teşkilâtın kendine özgü bir durumu vardır.

Sadece genel esasların düzen altına alındığı 6 maddelik 1330 tarihli bir kanunla 1966 yılına kadar teşkilât yürütülmüştür. Bu uzun süre içinde yeni bir kanunun çıkarılması hususunda yoğun çalışmalar yapılmıştır. Birinci İdareciler Kongresinde bu konuda yapılan çalışmalar önemli bir yer işgal etmektedir. İncelememizin bir kısmında bu çalışmalar tahlil edilecektir. İncelememiz Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin ücretlerini ye

niden düzenlemeyi sağlamak için hazırlanan 28.11.970 gün ve 7/1636 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının yayınlanmasından sonra aktüel hale gelmiştir.

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olan bu personelin almakta olduğu ücretin bazı illerimizde işçilerin asgarî ücret seviyesinin altında bulunması, 657 ve 1327 sayılı kanunlarla Devlet Memurlarının maaşlarının yeni esaslara bağlanması bekçi ücretlerinin yeniden düzenlenmesi gerektiği fikrini doğurmuş ve Maliye Bakanlığınca esaslı bir incelemeye tabi tutulmadan hazırlandığı anlaşılan bir taslak 7/1636 sayı ile Bakanlar Kurulundan geçirilmiş ve bugün uygulamada çeşitli güçlükler yaratmıştır. Bu güçlükler adı geçen kararnamenin incelenmesi sırasında etraflıca açıklanacaktır.

Çarşı ve Mahalle Bekçileri bugün grift bir statü içindedirler. Tamamen emniyet ve asayiş hizmeti gören bu teşkilât hiç ilgisi kalmadığı halde halâ akçalı yünden il özel idarelerine bağlı bulunmaktadır. Bunun İslahı için ne yapılması gerektiği kişisel görüş olarak yeri geldiğinde açıklanacaktır.

İlgili Mevzuat:

a) 29 Nisan 1330 tarihli Çarşı ve Mahallât Bekçileri hk. Kanun

II. Meşrutiyet idaresine kadar geleneklerle yürütülen Çarşı ve Mahalle Bekçiliği hizmetleri 1330 tarihine kadar bir yasa haline getirilmemiştir. Halkın özel ihtiyaçlarını da gören bu teşkilât mensuplarını şu şekilde tanımlamak mümkündür.

BEKÇİ, mahallî zabıta emir ve gözetiminde bulunan, ona görevinde yardım eden ve ücreti halk tarafından verilen kimsedir.

29 Nisan 1330 tarihli Kanundan önceki dönemde büyük şehirlerde bulunan çarşı ve mahalle bekçileri geceleri çarşı ve mahallenin emniyet ve asayişinin sağlanmasında zabıtaya yardım eder, gündüzleri muhtarların emirlerini yerine getirir, mahalle halkına su taşır, düğünlerde hazır bulunurlardı. Halktan bekçilere ödenek ücretleri bekçibaşılar toplar ve bekçilerin tayinleri de Bekçibaşılar tarafından yapılırdı. Yaşlanan veya başka bir nedenle görevlerinden ayrılan bekçilerin yerlerine ya akrabaları veya tavsiye ettikleri bir kimse atanırdı. Emniyet hizmeti gören kişilerin bu şekilde tayini ilginçtir. Halk ücretleri dışında ayrıca bekçilere aynı ve nakdi yardım da yapardı. Geleneklerle yürütülen bir teşkilâtle emniyet ve asayiş hizmetlerinin görülemeyeceği geç de olsa anlaşılmış, çarşı ve mahalle bekçilerinin görev ve yetkilerini belirtmek ve güvenlik konusunda bu teşkilâttan daha fazla yararlanmak için bir kanun yapıl-

ması gereği duyulmuştur. Bu ihtiyacın sonunda hazırlanan kanun 29 Nisan 1330 tarihinde «ÇARŞI VE MAHALLÂT BEKÇİLERİ KANUNU» adı ile yürürlüğe girmiştir. Bu kanun sadece 6 maddedir. Son iki maddesinin yürürlükle ilgili olduğunu düşünürsek 4 madde ile bütün hususların çözümlenmek istendiği anlaşılr.

Bu kanunla şehir ve kasabalarda çarşı ve mahalleler için bekçi çalıştırılması zorunlu kılınmaktadır. (Md. 1.) Bekçi olacıklarda aranacak nitelikler (Md. 2.), tayin şekli, bekçilere verilecek ücretin tesbiti, bekçi giderler inin halktan tahsil şekli, bekçi ücretlerini ödemeyecekler hakkında yapılacak işlemler, (Md. 3) Bekçilerin görev ve yetkileri (Md. 4) düzenlenmiştir. Burada şu hususu belirtmek lâzımdır : Nüfusu iki bini aşan yerlerde belediye teşkilâtı kurulunca orada mutlaka bekçi teşkilâtı kurulacaktır. Polis teşkilâtının olup olmaması bu teşkilâtın kurulmasını kısıtlamamaktadır.

Bu kanunun yetersiz olduğu devletin görmekle yükümlü olduğu emniyet ve asayiş hizmetleri için vatandaştan para toplanmasının hukuk kuralları ile bağdaşmadığı söylenebilir. Yalnız bu kanun bekçilerin genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olduklarını belirtmesi ve daha sonra detayları ile belirteceğimiz 772 sayılı kanunla yapılan bir hatayı bünyesinde taşımaması bakımından övülmeye değer. İdare-i Umumiye-i Vilâyet Kanunu ile İl Özel İdarelerinin görevleri sayılmıştır. Bu görevlerin arasında emniyet ve asayişe müteallik işler yoktur. Çarşı ve mahalle bekçileri bütçelerinin Genel Meclislerce hazırlanması yanlış bir görüş sonunda 772 sayılı kanunla hukuk alanına girmiştir. 29 Nisan 1330 tarihli kanun bu hatayı yapmamıştır. Hata olarak kıymetlendirdiğimiz bu nokta bütün ayrıntıları ile yeri geldiğinde incelenecektir.

Çarşı ve mahalle bekçilerinin görev ve yetkileri bu kanunda tek tek sayılmamıştır. Çoğunlukla ilkokul mezunu olan bekçilerin görevlerinin ve yetkilerinin belirtilmemesi sakıncalı olmuştur. Bekçi ücretleri giyim bedellerinin dağıtımı hususlarında açıklık yoktur, ilçe idare heyetlerinin mahallin özelliklerinden esinlenerek ücretlerin tesbiti ve diğer akçalı hususların düzenlenmesi tamamen takdirdir ve indî olmuş, aynı işi gören değişik yörelerdeki bekçilerin ücretlerinde büyük farklar belirmiştir.

6 maddelik bu kanunun zamanla ihtiyaca kâfi gelmediği, hele 1961 Anayasası esprisi içinde bu görevin bir meşrutiyet kanunu ile yürütülmesinin mümkün olmayacağı görüşü zamanla kuvvet kazanmış ve yeni kanun (772) eski tasarılardan da esinlenerek 14.7.1966 da yürürlüğe girmiştir.

b) Birinci idareciler kongresinde hazırlanan kanun tasarısı:

20.1.1947 de toplanan birinci idareciler kongresine sunulan Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu tasarısı 18 madde olarak hazırlanmıştır. Kanunlaşmayan bu tasarıya bu incelemede neden yer verildiği akla gelebilir. Bu tasarının gerekçesi ve kongrede maddeler üzerinde yapılan görüşmeler 1947 yılında uygulayıcıların bu konuya verdikleri büyük önemi göstermesi bakımından ilginç görülmüştür. Birinci idareciler kongresinde kurulan Genel Emniyet ve Tevhid-i Zabıta Komisyonu'nun ele aldığı ve uzun bir çalışmadan sonra hazırlanan bu tasarı 1961 Anayasasından evvel durumu bütün cepheleriyle ele almak gayesini gütmektedir. Komisyon üyelerinin adları ve görevleri o devirde Emniyet ve Asayiş hizmetlerine verilen önemi göstermesi bakımından dikkat çekicidir. (1) 29.Nisan. 1330 sayılı Çarşı ve Mahallât Bekçileri Kanununun günün ihtiyaçlarına cevap vermemesi nedeniyle yetkili kişilerin hazırladığı fakat kanunlaşmayan tasarı neler getirecekti? Tasarının gerekçesinin ana hatları ne idi? Kısaca özetliyeim.

- 29.Nisan.1330 tarihli Kanun yeterli değildir.
- Bu teşkilâtın görevleri ve yetkileri belirtilmemiştir.
- Vatandaşın toplanan paranın tahsil ve ödeme şekilleri her yerde değişik olarak yapılmaktadır.
- Uygulamada zorluklar çıkmaktadır.

Bu noktalardan hareket edilerek hazırlanan tasarının getireceği yenilikleri şu şekilde sıralıyabiliriz. (Tasarı 18 maddedir.)

- Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin görev ve yetkileri tek tek sayılmıştır. (2)

(1) Bu tasarıyı aşağıdaki üyelerden kurulu Komisyon hazırlamıştır.

Osman Sabri Adal (3. Genel Müfettiş), Korg. Ekrem Baydar (4. Genel Müfettiş), Feyzi Erçin (Danıştay üyesi), İzzettin Çağpar (Ankara Valisi), Feyyaz Bosut (Sivas Valisi), Daniş Yurdakul (Eskişehir Valisi), Tuğg. Refik Gürsel (J. Müfettişi), Alb. Kemal Kılıççöte (J. Müfettişi), Alb. Fettah Akdoğan (J. Müfettişi), İhsan Sabri Çağlıyangil (Emniyet Genel Müdür Muavini), Ahmet Demir (İstanbul Emniyet Md.), Halim Alyot (Tetkik Kurulu Üyesi).

(2) Bu görevler: Çarşı ve mahalle sakinlerinin huzur ve sükûnunu sağlamak için yapacağı işler, Kolluk kuvvetlerine yardımcı olarak görevler, Kolluk kuvvetlerinin müdahalesine imkân olmıyan hallerde görev ve yetkiler olarak belirtilmiştir.

— Çarşı ve mahalle bekçilerinin hangi hallerde silâh kullanacağı belirtilmiştir.

— Çarşı ve mahalle bekçilerinin şehir ve kasabalardaki muhtar ve ihtiyar heyetlerine ne gibi konularda yardım yapacağı açıklanmıştır (1541 sayılı Kanunun 28. maddesinde yardım görevi verilmiştir.)

— Mülkiye âmirlerine çarşı ve mahalle bekçilerinin toplu veya münferiden geçici bir zaman için istenilen yerde istihdamına imkân sağlanmıştır. (Bu yerinde bir düşündürür. Çünkü görülen hizmet emniyet ve asayiş hizmetidir. Bunun baş sorumlusu da Mülkiye âmiridir.)

— Bekçilerde aranacak nitelikler ve tayin şekli bir esasa bağlanmak istenmiştir.

— Bu tasarının en hatalı noktası olan bekçi giderlerinin vatandaştan toplanması usulüne devam edilmesidir.

— Bekçilerin her beldedeki kadro sayısı ve bekçilere verilecek ücretin tayin ve tesbiti mülkiye âmirlerine bırakılmıştır.

— İlçe idare kurulları mahallî idarelerin de fikirlerini aldıktan sonra bekçilere verilecek giyim bedellerini ve özlük haklarını tesbit edecektir.

— Vatandaşa, ilçe idare kurullarınca tarh edilen bekçi parasına karşı Belediye Encümenlerine başvurma hakkı tanınmıştır ki, bunu 1580 sayılı kanunla bağdaştırmak mümkün değildir.

— Paranın toplanması ve harcanması işi belediye muhasebe teşkilâtına bırakılmıştır. Burada bekçilerin ev ve işyerlerini kapı kapı dolaşarak para toplamalarının mahzurları bununla ortadan kaldırılmak istenmiştir. Yalnız Belediyelerin bu işi yapmalarını düşünen 1580 sayılı Belediye Kanununun 1. maddesi ile bağdaşmamaktadır. Bir işi külfetsiz yürütebilmek için, başka kanunların engel olduğu konularda zorlama yapılmasına cevaz verilemez.

— Bu tasarı bekçi teşkilâtının ihtiyacı olan silâh ve mühimmatın devlet tarafından sağlanacağı görüşünü benimsemiştir. Bu olumlu bir aşamadır.

— Kıyafetlerin tek tip olması ve bunun sağlanması içişleri Bakanlığına bırakılmıştır.

— Bu tasarı çok önemli bir noktayı da tesbit etmiştir. Genel asayiş ve emniyet devletin görevidir. Bekçilerde bu görevi yapmaktadırlar.

— Bekçilerin görevleri esnasında şehit düşmeleri halinde verilecek tazminat bir esasa bağlanmıştır. (1472 sayılı Naktî Tazminat Kanunu)

— Tasarının kanımca en önemli noktası bekçilere sosyal garanti verilmesi fikrine doğru müsbet bir adım atılmasıdır. Bu tasarıda bekçilere devlet memurlarına sağlanan parasız muayene ve tedavinin sağlanması düşünülmüştür.

— Bekçilerin mahallî polis sandıklarına katılmaları imkân dahiline sokulmak istenmiştir.

Bu tasarının kongrede tartışılması sırasında bazı faydalı fikirler serdedilmiştir. Örneğin Mustafakemalpaşa Kaymakamı İsmail Vehbi bekçilerin adetlerinin tesbitinde nüfus kıtasının alınması gerektiğini idare heyetlerince verilen kararlara Belediye Encümenlerine başvurulmasının idari vesayetle bağdaşmadığı, bekçilere gündüz de görev verildiğine göre bu hususun da kanunda derpiş edilmesini belirtmiştir.

Birinci idareciler Kongresinde 29/Nisan/1330 tarihli kanun da etraflıca incelenmiştir. Hazırlanan tasarıya gerekçe niteliğinde olan bu incelemede tesbit edilen hususları daha önce belirttiğimiz hususları tekrarlamamak kaydı ile buraya alıyorum.

29/Nisan/1330 tarihli Çarşı ve Mahallât Bekçileri Kanunu ile:

— Çarşı mahalle bekçilerinin mahallî zabıta heyetlerinin nezareti altında olduğu,

— Bekçilerin önleyici ve adli zabıta hizmetlerinde zabitanın yardımcı olduğu,

— Vazifelerinde polis ve jandarmanın haiz oldukları hak ve salahiyetlere sahip bulunduğu,

— Her ne kadar memur sayılmıyorlarsa da, ceza tatbikatında memur gibi muamele görecekle,

Hukukî bakımdan tesbit edilmiştir.

Burada yürürlükte bulunan altı maddelik kanunun ne şekilde uygulandığını da belirtmeyi faydalı görüyorum.

29/Nisan/1330 tarihli kanun yürürlükte olduğu süre içinde Emniyet Genel Müdürlüğü genelgeler yayınlayarak yeknesaklığın sağlanmasını istemiştir. Fakat uygulayıcıların görüş ve anlayışlarındaki farklar bu birliğin sağlanmasına her zaman engel olmuştur.

Cumhuriyet devrinde bekçilerin hukuki durumu kısmen açıklığa kavuşmuştur. 1926 sayılı Türk Ceza Kanununun 279. maddesi, ceza kanunu uygulaması bakımından bekçilerin memur sayılacağını belirtmiş ve işlediği suçlardan dolayı bekçileri Memurin Muhakemat Kanunu içinde mütalaa etmiştir. 8/8/1941 günü ve 1255 sayılı T.B.M.M. tefsir kararı bu hususu teyit etmektedir. (3. tertip DÜSTUR. Cilt 22. Sayfa 1507)

1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkındaki Kanun bekçileri kaçakçılık suçlarını men, takip ve tahkik ile mükellef olanlara ihbarla ayrıca takip ve tahkikle mükellef memurların bulunmadığı yerlerde, bunları bizzat men ve takiple yükümlü kılmıştır, (md. 2)

Şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri hakkındaki kanun bekçileri, mahalle muhtar ve ihtiyar heyetlerine vazifelerini yapma hususunda yardım etmekle mükellef kılmiştir. (4521 md. 23)

Çarşı ve mahalle bekçilerinin hikmeti vücudu iş günleri ve saatleri dışında çarşısı ve geceleri de mahalleleri kontrol altında bulundurmaktır. Bu kontrolü görevlendirildikleri bölgeyi devamlı dolaşmak suretiyle yapacaklardır. Bekçilerin bu görevi yapıp, yapmadıklarını polis ve jandarma denetleyecektir. (Jandarma T. ve V. nizamnamesi md. 159) (Polis Disiplin Yönetmeliği, md. 167)

21/Şubat1955 tarihli ve 8936 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan «ÇARŞI VE MAHALLE BEKÇİLERİ KANUNUNA GÖRE PARALARIN TOPLANMASI VE SURETİ SARFINI GÖSTERİR TALİMATNAME» ile Kanunun bekçi gelir ve giderleri hakkındaki hükmü açıklığa kavuşturulmak istenmiştir. Bu talimatnamede bir nevi bütçe tanzimine gidilmektedir. Mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri, zabıtaban bir memurun iştirakiyle mükelleflere isabet edecek ücret miktarını bir cetvel halinde tesbit ederek mahallin en büyük mülkiye âmirine verecek, mülkiye âmiri lüzum gördüğü takdirde Belediye Encümeninin görüşünü aldıktan sonra bu listeler ilân edilecek, belirli bir süre içinde yapılacak itirazlar idare kurullarında incelenip listeler kesinleştikten sonra tahsilata geçilecektir.

Talimatnamenin 11. maddesi ile bekçi, tahsildar ve bekçibaşı adedinin mahallî ihtiyaca göre idare kurullarınca tesbit edileceği ve ayrıca ilgili masraflardan başka sarfiyat yapılamıyacağı belirtilmiştir.

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünün 17/9/1955 gün ve 6.B - 31519 - 290/75178 sayılı genelgesi ile başarı gösteren bekçilere, 60 yaşını dolduranlara, karısı doğum yapan teşkilât mensuplarına hiçbir ödeme yapılamıyacağı bildirilmiştir. Yalnız görev başında şehit olanların ailelerine 6535 sayılı kanun hükümlerine göre yardım yapılacaktır. Bekçilerin izinlerinin ne şekilde verileceği, raporlu iken ücretlerini alıp almayacakları, hizmet müddetlerine göre sınıflandırılmaları ve terfileri hususlarına bu genelgede değinilmemiştir. Sadece bu konularda idare kurullarının yetkili olduğu belirtilmekle yetinilmiştir. Herşey idare heyetinin takdirine, daha doğrusu mülkiye âmirinin şahsî kabiliyet ve gay-

retine bağlanmak istenmiştir ki bunun mahzurları ortadadır. İllerden yapılan istizanlara toplu bir cevap niteliğini taşıyan bu genelgede, bekçi paralarının korunması, veznedarlık işlemleri, hususunda bakanlık görüşü belirtilmiştir. Bu genelge ile bekçi teşkilâtı mahallî bir teşkilât olarak görülmüş, bekçilere bir nevi müstahdem nazarı ile bakılmıştır.

İdare kurullarının kendi uğraşları yanında bekçilerin işlerine bu dönem içinde gereken ehemmiyeti verdiklerini söyleyemeyiz.

c) 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu

Emniyet ve asayişin temininde faal bir yardımcı hizmet görmek üzere şehir ve kasabalarda kurulan çarşı ve mahalle bekçileri teşkilâtının 1966 yılma kadar cumhuriyet döneminden önce çıkarılan bir kanunla düzenlendiğini belirtmiştik. Şimdi 772 sayılı kanunu inceliyeceğiz.

1 — Kanunun Gerekçesi:

29/Nisan/1330 tarihli Çarşı ve Mahallât Bekçileri Hakkındaki Kanunun 3. maddesinin bekçi paralarının tayini, dağıtımı, toplanması ve ödenmesi ile ilgili kısmı 1961 Anayasasının 61 ve 126. maddelerine aykırı görülerek Anayasa Mahkemesince 25/4/1966 tarihinde yürürlüğe girmek üzere 26/10/1965 gün ve E. 1965/25, K. 1965/57 sayılı kararla iptal edilince yeni bir kanunun tedvini zorunlu hale gelmiştir. Anayasa Mahkemesi iptal kararında adı geçen madde hükmünün bekçi paralarının tayin ve dağıtımının şekli bakımından objektif bir ölçü koymadan ve bu paraların dağıtımında idarenin yalnızca örf, teamül ve ihtiyaç icapları ile bağlı bulunduğunu ve bir malî yüküm olan bu paraların alınmasında konu, matrah ve oranın ve yükümlülerin belirtilmesinin zorunlu olduğunu ve nihayet kamu hizmeti gören bekçilere ödenmekte olan ücretin devletçe yapılacak harcamalar niteliğinde olduğundan bu kuruluşun ihtiyaçları ile ilgili harcamaların bir bütçe içinde tesbit edilmesi gerekli olduğu görüşünü benimsemiştir.

Bu görüşün ışığı altında Çarşı ve Mahalle Bekçileri Teşkilâtın gelir ve giderlerinin mahallî kamu tüzel kişiler arasında durumu en müsait ve müttekâmil olarak tesbit edilen il özel idareleri bütçesi içinde gösterilmesi esas alınmıştır.

Bu hatalı bir görüştür. Bekçi hizmetlerini kamu hizmeti saydıktan sonra yine vatandaşın para toplamak terviç edilemez. 920 sayılı kanun yürürlüğe girene kadar vatandaşın toplanan paraların, il özel idaresine bağlı ek bekçi bütçesi ile yürütülmesi bir dereceye kadar makul görülebilirse de 920 sayılı kanundan sonra Devlet Bütçesinden gönderilen bu paraların Emniyet Genel Müdürlüğün bütçesine aktarılması ve bek-

çileri Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesine dahil edecek yasal tedbirlerin alınması ya bir unutmanın, ya da Emniyet Genel Müdürlüğü'nün bekçilere sahip çıkmaması sonucu olsa gerekir. Son çıkan Bakanlar Kurulu kararı eleştirilirken bu konuya tekrar değinilecektir. Gerekçenin bekçi bütçelerini il özel idarelerine bağlayan nedenlerine de iştirak etmek mümkün değildir. İl özel idaresine ek bekçi bütçesinin il özel idareleri bütçeleri ile uzaktan, yakından ilgisi yoktur. Müstakil bir bütçedir. Yalnız genel meclislerde görüşülür ve kabul edilir. Ve harcamalar usulüne uygun olarak il özel idareler muhasebe sistemi içinde yürütülür. Nakitleri ayrıdır.

Kanunda halktan salma şeklinde idare kurulları kararı ile toplanmakta olan bekçi paralarının mahallinde kurulacak takdir ve tevzi komisyonları tarafından objektif kıstaslara göre takdir ve dağıtımı öngörülmektedir.

Bu da hatalı bir görüştür. Takdir hatası vardır. İdare kurulları mahallî kurullardan daha objektif hareket ederler kanısındayım.

Ayrıca, 1330 tarihli Çarşı ve Mahallât bekçileri kanununun günün şartlarına uymaması bu teşkilâtta çalışan kimselerin hertürlü güvenceden yoksun bir halde bulunmaları nedeni ile kendilerinden beklenen güvenlik hizmetini tam anlamıyla yerine getiremedikleri açık bir gerçektir.

Kanundan sonra bu güvenlik ve teminatın tam olarak yerine getirildiği söylenemez.

772 sayılı kanunun bir nedeni de çarşı ve mahalle bekçilerinin görev ve yetkilerinin, işe alınma ve çalışma şartları ile özlük haklarının tek bir metin halinde toplanmasını zarureti olmuştur. Bu sayede bu teşkilâtın hukukî statüsünün de kesinleşmiş olacağı öngörülmüştür.

II — Kanunun Tahlili:

920 sayılı Kanunla bazı maddeleri değiştirilen ve bazı maddeleri yürürlükten kaldırılan Çarşı ve Mahalle Bekçileri kanunu ilk şekliyle bu bölümde incelenecektir.

Kanun 5 bölüm 48 madde ve 5 geçici maddeden meydana gelmiştir.

Birinci Bölüm	: Genel Hükümler (5 madde)
İkinci Bölüm	: Özlük İşleri (15 madde)
Üçüncü Bölüm	: Mali Hükümler (18 madde)
Dördüncü Bölüm	: Ceza Hükümleri (4 madde)
Beşinci Bölüm	: Çeşitli » (6 madde)

Genel Hükümler:

İl hudutları içinde belediye teşkilâtı olan yerlerde çarşı ve mahalle bekçisi teşkilâtının kurulacağı, bu teşkilâta ait kadrolarla, gelir ve giderlerin il özel idare bütçesinin bağlı ek bekçi bütçesi ile tesbit edileceği ve her türlü işlemlerinin usulüne göre bu idarelerle yürütüleceği belirtilmiş ve Anayasa Mahkemesinin 26/10/1965 gün ve E. 1965/25 K 1965/57 sayılı kararına mesnet Anayasanın 126. maddesine engel hal kaldırılmak istenmiştir. (Md. 1)

Yalnız burada il özel idareleri görevlerini düzenleyen İdare-i Umumiye-i Vilâyat kanununa ters düşen bir durum yaratılmıştır. Devletin görevi olan emniyet hizmetlerine yardımcı olan bekçi teşkilâtının devlet tarafından 920 sayılı kanunla giderleri karşılanmadan önce dahi idare kurulları tarafından bütçelerinin düzenlenmesi daha uygun olurdu... 772 sayılı kanunla getirilen bu madde Anayasa Mahkemesine götürülebilse iptal edilir kanısındayım.

Bu kanunla bekçi teşkilâtın genel zabıtaya yardımcı silâhlı bir kuruluş olduğu belirtilmiş, meslekî amirler gösterilmiştir, (madde 2) Görevler her türlü tereddütleri ortadan kaldıracak şekilde sayılmıştır, (md. 3) Bu görevleri kanundan aynen alıyorum.

A) Genel kolluk kuvvetlerinin derhal müdahalesine imkân bulunmayan acele ve zarurî hallerdeki görevleri:

1 — Bir kimsenin can, mal ve ırzına saldırma ve tehditleri önlemek, saldıranları yakalamak,

2 — Suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri meydanda iken sanıkları yakalamak,

3 — Kamu düzen ve güvenini bozacak mahiyetteki gösteri yürüyüş ve karışıklıkların yapılmasına karşı, genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar önleyici tedbirleri almak,

4 — Adli kolluk işleriyle ilgili vakalarda delillerin kaybolmamasını sağlayan muhafaza tedbirlerini almak.

B) Genel kolluk kuvvetlerine yardım yönünden görevleri:

- 1 - a) Uyuşturucu maddeler yapılan, satılan veya kullanılan yerleri,
- b) Kumar oynanan genel ve herkese açık yerleri,
- c) Mıntıkası dahilinde gizli fuhuş yapanları,
- d) Mıntıkası dahiline genel misafir ve yabancıların,
- e) Halkın sükûn ve istirahatini bozanları, saldırgan delileri, rezalet çıkaracak derecede sarhoş olup başkalarını rahatsız edenleri,

f) Mevzuat ve yetkili makamlarca tayin edilen saatlerden sonra her ne şekilde olursa olsun halkın rahat ve huzurunu bozacak surette açık ve kapalı yerlerde gürültü yapanları,

g) Sokak, geçit ve meydanları tıkiyarak trafiğe mani olan taşıt ve araçlarını ve diğere engelleri,

h) Yangın deprem su baskını gibi afet ve tehlikelerle ilgili ön bilgileri,

En kısa zamanda polis ve jandarma ve itfaiye teşkilâtına haber vermek ve önlenmesi gerekenleri önlemek,

2 — Bölgeleri içinde bulunan dükkân, mağaza, ev, motorlu araç gibi malların korunmasında sahipleri tarafından noksan alınan tedbirleri tamamlattırmak,

3 — Vazife saatleri içinde gördükleri, işittikleri, şüphe ettikleri şahsı veya hadiseleri, istirahatate geçmeden evvel bağılı bulunduğru en yakın kolluk kuruluşuna bildirmek,

4 — Vazife saatleri içinde tahdit edilen mıntikasını fasılasız surette dolaşmak,

C) Mahalle sakinlerinin istirahat, sağılık ve selâmetini sağılamak bakımından görevleri:

1 — Yolda hastalanan, kazaya uğrayan, düşüp kalan ve genel durumu itibariyle yardıma muhtaç olanlara yardım etmek,

2 — Yollarda dolaşan kimsesizleri, sakatları, acizleri ve çocukları bizzat yerlerine veya veli veya vasilerine teslim edilmek üzere en yakın kolluk kuruluşuna bildirmek,

3 — Bir semt, yer, yol, sokak veya şahıs sormak için başvuranlara gerekli bilgiyi vermek,

4 — Doğum, ölüm, hastalık, kaza, yangın veya afet gibi önemli ve acil haller sebebiyle yapılacak yardım isteklerinden gücü dahilinde olanların öncelikle yerine getirmek,

5 — Büyük tehlike arzeden yangın ve su baskını gibi afetlerde mahalle sakinlerine derhal bilgi vermek, görevli ekipler gelinceye kadar yerinde ve gerekli önleyici tedbirleri almak,

6 — Kuduz hayvana rastlandığında mümkün ise bunları tecrit ederek zararlarını ortadan kaldırmakla beraber belediyeeyi haberdar etmek, bu suretle zararını ortadan kaldıramadığı takdirde itilâf etmek,

7 — Bulaşıcı ve salgın insan ve hayvan hastalıklarının en yakın kolluk kuruluşuna haber vermek,

8 — Elektrik, su, havagazı, kanalizasyon gibi amme tesislerinde vaki arızaları, sokaklara süprüntü atanları, pis su dükenleri, inşaat ve tamirat yapanları, en yakın kolluk kuruluşuna bildirmek,

Bekçiler diğer kanunlarla genel zabıtaya tevdi edilen görevlerde zabıtaya yardımcı olurlar.

Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin görev zamanları, genel zabıtaya gündüz hangi hallerde yardım edebilecekleri ve bunu ancak Vali ve kaymakamların vereceği emirlerle, güvenlik veya kamu düzeni konusuna inhisar edeceği belirtilmiştir. (Md. 4)

Polis karakolu önünde gündüz nöbet tutmak, Emniyet müdürlükleri ve polis karakollarının ayak hizmetlerini ve temizlik işlerini görmek, soba yakmak, odun kırmak, savcıların ve mülkiye amirlerinin kapılarını beklemek, yabancı devletlere ait acentaların gündüz güvenliğini sağlamak, bu maddede sayılmadığı halde, ne yazık ki gerçekte yapılmakta ve Çarşı ve Mahalle Bekçileri kendi görevleri dışında bu şekilde çalışmaktadırlar.

Bekçilerin ne zaman silâh kullanabileceği 5. maddede gösterilmiştir.

Özlük işleri:

Kimlerin bekçi olacağı (Md. 6) Bekçiliğe giriş sınavını bir yönetmelikle düzenleneceği (Md. 7), atanma usulleri (Md. 8), Adaylık süreleri ve asaleten tayin şekli (Md. 9), meslekî eğitimin ne şekilde yapılacağı ev kurslara ilişkin esaslar (Md. 10) Çarşı ve mahalle bekçilerinin sicil amirleri (Md. 11), il içinde her beldede çalıştırılacak bekçi sayısının en büyük mülkiye amiri tarafından tesbit edileceği (Md. 12) (3) bekçilere verilecek ücretin taban ve tavanı (Md. 12) (4) aylık ücret derecelerinin tesbiti, terfi esasları, bunlara ilişkin yönetmeliğin çıkarılması (Md. 13), izinleri (Md. 14), İçişleri Bakanlığına hazırlanacak yönetmeliklere göre taltiflerinin ne şekilde yapılacağı (Md. 15), yaş haddi (Md. 16), çarşı ve

(3) Böylece ilin asayişinden sorumlu olan valinin genel zabıtaya yardımcı olarak vazife görececek bekçilerin miktarını beldelerin asayiş durumuna ve bununla ilgili diğer faktörlere göre ayarlamasını sağlamak imkânı verilmiştir.

(4) Bekçilere verilecek aylık ücretin miktarı maddede gösterilen hadler içinde (300 - 800) il genel meclislerince tesbit edilecektir.

(5) Bu kuruluş mensuplarının görevlerinin yıpratıcı özelliği gözönüne alınarak yaş haddi (60) olarak tesbit edilmiştir.

(6) Birlikte hareket edemezler, sendika kuramazlar, siyâsî faaliyette bulunamazlar, ticaret ve kazanç getirici çalışmalar yapamazlar.

mahalle bekçilerinin yapamayacakları hareket ve işler (Md. 17,18) (6) görevlerini yaparlarken riayet etmeleri gereken hususlar (Md. 19) ve işten çıkarılmaları (Md. 20) düzenlenmiştir.

Mali Hükümler:

Kadroların teklif şekli (Md. 21) (7), aylıkların ödeniş şekli (8), hazırlanacak yönetmeliğe göre ödenecek fazla çalışma ücretlerinin şartları (Md. 22), alım satım işleri (Md. 23) (9), kanunî payların hesabında özel bir gelir sayılan bekçi gelirlerinin ayrı tutulacağı (10) (Md. 24) bekçi paralarının yalnız bekçi teşkilâtı hizmetleri için harcanabileceği, harcanmayan paraların devredileceği (Md. 25), gelir ve giderlerin ek bütçelerde gösterileceği (Md. 26) 920 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılan 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, ve 38. maddelerde ise bekçi paralarının tahakkuk ve tahsil şekilleri ile komisyonların çalışma usulleri gösterilmiştir.

Ceza Hükümleri:

Bekçi teşkilâtına ait her türlü taşınır ve taşınma malların Devlet malları gibi sayıldığı (Md. 39), bekçilerin işledikleri suçlardan ötürü yargılama usulü (Md. 40) (11), çarşı ve mahalle bekçilerinin zabıta hizmet ve görevleri dışında her ne suretle olursa olsun çalıştırılmayacakları (Md. 41) Bekçilere karşı işlenen suçlara verilecek cezalar (Md. 42) ceza hükümleri bakımından gösterilmiştir.

(7) Kuruluşun kadroları ile teşkilâtın her türlü ihtiyaçlarına ait teklifleri Emniyet Müdürlüğünce hazırlanması öngörülmektedir. Hazırlık safhasında ilçelerden gelen istekler ve beldelerin özelliklerinin gözönünde tutulması saptanmıştır.

(8) Kanunun açık hükmü 28.11.1970 tarih ve 7/1636 sayılı kararından sonra Maliye Bakanlığının 25.1.1971 gün ve kamu yönetimi 117 018-150/1728 sayılı yazısından sonra Bakanlığımızca 26.1.1971 gün ve Emniyet Genel Müdürlüğü 31519/3-13585 sayılı genelgesi ile adeta yürürlükten kaldırılmıştır.

(9) Özel idarelerin alım satım işlerinde uygulanan kanun uygulanmaktadır.

(10) 920 sayılı Kanundan evvel toplanan bekçi paraları özel idareye intikal ettirilmediğinden bu maddenin tedvini anlaşılamamıştır.

(11) Çarşı ve Mahalle Bekçileri görevlerinden ötürü veya bu görevlerini yaparken işledikleri suçlardan dolayı Memurin Muhakemat Kanununa tâbidirler. Bu kanun hükmü ile 1255 sayılı B.M.M. Tefsir kararı bir hüküm haline getirilmiştir.

Çeşitli Hükümler:

Bekçiler sosyal teminata bağlanmış (Md. 43) (12) bekçi teşkilâtının araç, gereç, tabanca, merminin ek bekçi bütçesinden karşılanması ve hazırlanacak bir yönetmelikle kıyafet standardının sağlanması (Md. 44) düzenlenmiştir.

Bu kanunda sözü edilen yönetmeliklerin kanunun yürürlüğe girdiği (22/7/1966) tarihinden itibaren 3 ay içinde yürürlüğe gireceği (Md. 45) 29/Nisan/1330 tarihli Kanunun yürürlükten kaldırıldığı (Md. 46) Kanunun yürürlük tarihi (Md. 47) ve kanunun İçişleri Bakanlığı tarafından yürütüleceği (Md. 48) belirtilmiştir.

İntibaklarla ilgili hükümlerle, araç ve gereçlerin devri hususları 8 geçici madde ile düzenlenmiştir.

III — Kanunun Öngördüğü Yönetmelikler:

a) Çarşı ve Mahalle bekçiliğine giriş sınav yönetmeliği :

772 sayılı Kanunun 7. maddesine göre hazırlanan bu yönetmelik 40 maddedir.

Bu yönetmelikte:

- Bekçiliğe girişin mutlaka sınavla tesbit edileceği,
- Giriş sınavlarının yerlerinin vali ve kay makamlarca belirtileceği,
- Sınavın yeri ve gününün İş ve işçi Bulma Kurumunun aracılığı ile duyurulacağı,
- Müracaat için gerekli belgelerle mahallin en büyük mülkiye amirine dilekçe ile baş vurulacağı,
- Dilekçeler üzerine meslek amirliklerince 772 sayılı Kanunun 6. maddesindeki hususların inceleneceği,
- Şartları haiz olmıyanlara yazı ile tebligat yapılacağı, haiz olanlara ise sınava giriş belgesi verileceği,
- Sınav komisyonunun kimlerden teşekkül edeceği (13), ve sözlü sınavda başarı gösterenlerin yazılı sınava tabi tutulacağı,

(12) 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu Çarşı ve Mahalle Bekçilerini kapsamı içine aldığından 772 sayılı Kanuna göre tesbit edilen kadrolara atanacak bekçilerin de 506 sayılı Kanun hükümlerine tabi olacağı ve 1330 tarihli Çarşı ve Mahallât Bekçileri hakkındaki Kanun gereğince halen görev yapan bekçilerin 506 sayılı Kanunla sağlanan haklardan yararlanmaya devam edecekleri 43. maddede belirtilmiştir.

(13) illerde vali tarafından tayin olacak vali muavininin başkanlığında, Em. Md., İl J.K., Özel İd. Md., Millî Eğ. Md., Sağ., Md., ilçelerde kaymakam, emniyet amiri ve J. K., Öz. İd. Me. Hükümet tabibi.

- Sınavların detaylı olarak nasıl yapılacağı (14),
- Sınav sonucunun kesin olduğu ve itiraz edilemeyeceği,
- Sınavda kazananların istenilen belgeleri getirdikten sonra valilik ve kaymakamlıklarca bekçi adayı olarak atanacağı belirtilmiş ve adaylık için bazı süre ve şartlar ayrıca yönetmelik içinde gösterilmiştir.

b) Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin meslek içi eğitim ve yetiştirme esasları ile kursların düzenlenme şekil ve usullerini gösterir yönetmelik:

772 sayılı Kanunun 10. maddesine göre hazırlanan bu yönetmelik 27 maddedir.

— Valilerin göreceği lüzum üzerine Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin meslek içi eğitimlerini sağlamak için her hangi bir belde kurs ve konferans düzenleneceği,

— Bu kurs ve konferanslara katılacak bekçi sayısının her beldenin şartları gözönünde tutularak tesbit edileceği,

— Kurslarda kimlerin yöneticilik yapacağı ve verilecek meslekî bilgilerin neler olduğu (15)

— Kurslara devamın mecburî olduğu,

— En çok üç ay devam edecek olan bu kurslardan sonra sınavların yapılacağı ve bu sınavları kazananlara başarı belgesi verileceği,

Kursa iştirak edeceklere 6245 sayılı kanuna göre yolluk verileceği,

— Kurs öğretmenlerine ödenecek ücretler ve diğer giderlerin illerce ne şekilde karşılanacağı,

— Kursun idaresinden mülkiye âmirinin sorumlu olduğu (16)

— Bu kurslarda bekçilere atış talimi yaptırılacağı (17)

c) Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunun 13. maddesinin uygulanması ile ilgili yönetmelik:

772 sayılı Kanunun 13. maddesine göre hazırlanan bu yönetmelik 24. maddedir.

(14) Sınavlarda Türkçe, Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi ve Matematik derslerinden ilköğretim seviyesinde sorulur.

(15) Bu kursların bu güne kadar açıldığı hakkında herhangi bir bilgimiz olmamıştır.

(16) Her konuda olduğu gibi bu konuda da sorumluluğun mülkiye âmirlerine verilmesi normaldir.

(17) Son Deniz Gezmiş olayında bekçilerin başarısı yanında onlara silâh eğitimi yaptırılması gereği duyulmuştur.

- Bu yönetmelikte:
- Bekçilerin kadrolarını ve masraflarını emniyetçe hazırlanıp il genel meclislerine zamanında verileceği,
- 300 - 800 lira arasındaki ücretlerin hizmet süresine göre ne şekilde kadro derecesine bağlandığı (18)
- Talim ve terfilerin kadroya göre yapılacağı,
- Sicillerinin nasıl tutulacağı, olumsuz sicil alanlara gizli olarak uyarma yapılacağı,
- Sicillere göre yapılan terfilerin vali ve kaymakamlarca onanacağı,
- Terfi tarihini izliyen aybaşından itibaren yeni maaşa hak kazanılacağı, belirtilmiştir.

d) Çarşı ve Mahalle Bekçilerine verilecek takdirname ve ikramiye yönetmeliği:

772 sayılı Kanunun 15. maddesine göre hazırlanan bu yönetmelik 11 maddedir.

Bu yönetmelikle ikramiyelerin mesleki amirin teklifi üzerine vali ve kaymakamlarca hangi hallerde verileceği sicile ne şekilde geçeceği detaylı olarak gösterilmiştir.

e) Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin vazifeleri ile ilgili olarak riayet etmeleri gereken hususları gösterir yönetmelik:

772 sayılı Kanunun 19. maddesine göre hazırlanan bu yönetmelik 38 maddedir.

Bu yönetmelikle:

- Bekçilerin görev yerlerinin karakol âmirlerince belirtileceği bu tesbitte hangi hususlara dikkat edileceği,
- Kıyafet ve teçhizatlı olarak görev yapılacağı,
- Kontrolün kimler tarafından yapılacağı,
- Bekçilerin başka bir göreve istihdam edilemeyecekleri,
- Dündükle haberleşme şekilleri,
- Kimlere selam verecekleri, polis ve jandarmaya hangi bilgileri verecekleri,
- Görev yaptıkları sahalarda yapacakları işleri,
- Görevin başlama ve bitme zamanının tesbiti,
- izinli olarak ayrıldıkları zaman silâhlarını teslim ediş usulleri belirtilmiştir.

(18) 0—2 yıl 300, 2—5 yıl 325, 5—8 yıl 375, 8—11 yıl 425, 11—14 yıl 475, 14—17 yıl 525, 17—20 yıl 575, 20—23 yıl 625, 23—26 yıl 700, 26—29 yıl 800 lira üzerinden tesbit edilerek 10 dereceye ayrılmıştır.

f) Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin çalışma şekli ve zamanı ile fevkalâde hallerde ödenecek fazla mesai ücreti hakkında yönetmelik:

772 sayılı Kanunun 22. maddesine göre hazırlanan bu yönetmelik 11 maddedir.

— Güneşin batışından doğuşuna kadar geçen sürenin çalışma saati olduğu,

— Vali ve kaymakamların bekçileri hangi hallerde gündüz çalıştırılabilecekleri,

— Gündüz çalıştırılanlara fazla çalışma ücreti verileceği ve fazla mesai ücretinin tayin ve tesbitinin ne şekilde yapılacağı, bu yönetmelikle belirtilmiştir.

g) Çarşı ve Mahalle Bekçileri kıyafet ve teçhizat yönetmeliği:

772 sayılı Kanunun 44. maddesine göre hazırlanan 28 maddelik bir yönetmelik iki kez değişiklik görmüş ve hiç ilgisi olmadığı halde bekçilere taşıt telsiz, televizyon alınmasına da imkân vermiştir.

Bu yönetmelikle kıyafetlerin ne şekilde olacağı, giyecek ve teçhizatın miadları, yazlık ve kışık elbiselerin giyiliş zamanı tesbiti, teçhizat masraflarının ek bekçi bütçesinden karşılanacağı belirtilmiştir.

772 sayılı Kanunla bu kanuna göre çıkarılan yönetmeliklerin eleştirilecek yönleri çoktur. Yazımızın sonunda çarşı ve mahalle bekçilerinin bu günkü durumları incelenirken, çözüm bekliyen sorunlar ve yaratılan hukukî çıkmazlar açıklanırken 772 ve 920 sayılı Kanunlarla 28/11/1970 gün ve 7/1636 sayılı Bakanlar Kurulu kararı eleştirilecek ve çıkış yolları üzerindeki kişisel görüşümüze yer verilecektir.

Yalnız 772 sayılı Kanunun meclis görüşmeleri sırasında İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in yaptığı konuşmanın ana hatlarını belirterek 920 sayılı Kanuna geçmeyi, bu incelemeyi okuyanların daha sonra yapacağımız eleştirilerle irtibat kurmaları bakımından lüzumlu görüyorum.

«Bekçi istikbaline güvenle bakamamaktadır. Karakollarda odun taşımaktan, ayak hizmetlerinden kurtarılmalıdır. Gündüz görevi olmayan işlerde çalışan bekçi, gece nöbeti çıktığında uyuklamaktadır. Çarşı ve Mahalle Bekçileri genel zabıta içinde ve zabıta yardımcısı sınıfı sayılmalı statüleri, görevleri genel zabıta ile yetkileri düzenlenmeli ve ücretleri genel bütçeden verilmelidir. Eğer bekçi teşkilâtının mali ve idare yönünü genel bütçe ve devlet hizmetlerine dahil etmezsek hiç birşey yapmış olmayacak, sadece Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği Kanun maddesine şeklen uygun bir kanunla bir nevi yasak savmış olacağız.

1330 tarihli kanuna göre 30 - 50 milyon lira civarında toplanan para sayıştayın denetimine tabi olmadığından idarenin diğer hizmetlerine de harcanabiliyordu. (19) Suistimal iddialarına da rastlanıyordu. Aynı görevi yapan insanlara 150 liradan 750 liraya kadar değişen ücret veriliyordu. Fakir olan beldelerde görev ifa eden bekçi az, zengin beldelerde görev yapan bekçiler çok ücret alıyorlardı. Bu sistem adaletsizdi. 772 de bu adaletsizliği devam ettirmektedir. Ve il genel meclisleri tabanı tesbit edebilmektedirler. 1330 tarihli Kanunun sistemi ile 772 sayılı kanunun sistemi aynıdır. Gene vatandaşın para alınacaktır. Yol Parasına benzeyen bu mükellefiyet devam edecektir.

Ek Bekçi Bütçeleri:

İçişleri Bakanlığının 10/11/1966 gün ve 612.226.20056 sayılı genelgesi ile 772 sayılı Çarşı ve mahalle Bekçileri Kanununun 1. maddesi uyarınca düzenlenmesi gereken Bekçi bütçelerinin hazırlanan formülü illere gönderilmiştir.

Bu formül:

..... Valiliği

.....Mali Yılı

Özel İdaresine Bağlı Ek Bekçi Bütçesi

diye başlamakta harcamaları gösterir gider bütçesi ile gelirleri gösterir gelir bütçesinden meydana gelmektedir. Gider bütçesinden cari harcamalar ve transfer harcamaları bulunmakta, yatırım harcamaları bulunmamaktadır. Bekçilerin taşıt almalarına ilişkin tekliflerini Maliye Bakanı imzası ile önerilen muhalefetle bu teşkilâtın yatırım yapamayacağı belirtilmektedir. Bu konu taşıt konusu incelenirken tekrar ele alınacaktır. 920 sayılı Kanunla 772 sayılı kanunun bazı maddeleri yürürlükten kaldırıldıktan ve 920 sayılı Kanunun 2. maddesi ile bekçi masraflarının devletçe gönderilmesi kabul edildiğinden bütçe formülü bu gün kullanılan son şeklini almıştır. Bu son şekilde esaslar ve kısımlar aynıdır. Yalnız madde ünvanları değiştirilmiştir. Bazı tertipler bütçeden çıkarılmış, bazı ilâveler yapılmıştır.

İçişleri Bakanlığının 13/11/1967 gün ve 613 - 612 - 25284 sayılı yazısı ile illere gönderilen yeni formülde gider bütçesi iki kısma ayrılmıştır. a) Cari Harcamalar, b) Transfer Harcamaları. Cari harcamalar üç bölüme ayrılmıştır. 1 — Personel giderleri, 2 — Yönetim giderleri, 3 — Hizmet giderleri.

Personel giderlerindeki maddeler:

- Bekçi teşkilâtı mensuplarının aylık ücretleri,
- 506 Sayılı Kanuna göre ödenecek sigorta primleri karşılığı,
- Bekçi teşkilâtı mensuplarının fazla mesai ücreti,
- Bekçi teşkilâtı mensuplarına verilecek tazminatlar,
- Bekçi teşkilâtı mensuplarına verilecek ikramiyeler,
- Kurs yollukları.

Yönetim giderlerindeki maddeler:

- Genel yönetimle ilgili alımlar,
- Kırtasiye alımları ve giderleri,
- Basılı kâğıt, defter alımları ve giderleri,
- Yayın alımları ve giderleri ,
- Personel teçhizat, giyim - kuşam alım ve giderleri,
- Diğer alım ve giderleri,
- Posta, telgraf giderleri,
- Taşıma giderleri,
- Taşıt telsiz ve televizyon giderleri,

Hizmet giderlerindeki maddeler :

- Mahallî giderler,
- Resim ve harçlar giderleri,
- Düşünülmeyen giderler,
- Yargı giderleri,
- Soruşturma giderleri,
- Mahkeme harçları ve giderleri,
- Avukat ücreti,
- Diğer yargı giderleri,
- Eğitim giderleri,

Transfer Harcamaları kısmı:

- Bekçi teşkilâtı borçları, maddeleri açılmış bulunmaktadır.

Gelir bütçesi ise:

- 920 sayılı Kanuna göre devletçe verilecek bekçi parası,
- Taşınmaz mallar satış bedeli,
- Taşınır mallar satış bedeli,
- Taşınmaz mallar kiralanan,
- Faizler,
- Bağışlar,

— Geçen yıldan devreden safi nakit,

Bütçe formülüne kadro cetvelleride eklenmektedir.

Bütçenin incelenmesi ve Bakanlar Kurulu onayına sunulmasına ait işlemler 28/11/1970 günü ve 7/1636 sayılı Bakanlar Kurulu kararına göre Maliye Bakanlığının yanlış bir görüşünün Emniyet Genel Müdürlüğünce illere duyurulması sonucu husule gelen durumlar daha sonra açıklanırken, izah edilecektir.

Bekçi kadroları:

Bu gün kaç adet bekçi kadrosu bulunduğu ve bu kadroları ne kadar kısmının boş olduğu, kati olarak bilinmemektedir. Bazı beldelerde polis teşkilâtının bulunmaması buralarda çalışan jandarma teşkilâtının bekçilerle gereği gibi ingilenmemesi sonucunu yaratmaktadır. Bekçilerin polis ve jandarma bölgelerindeki dağılışını Bakanlığın sıhhatli bir şekilde izlediği söylenemez. Biz incelememizde 772 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra il genel meclislerince kabul edilen ve 1970 malî yılı ek bekçi bütçelerine bağlanan kadro cetvellerini almayı yararlı görüyoruz. Boş veya dolu olduğuna bakılmaksızın yapılan bir ayırım sonunda yurdumuzda 1970 yılında 14801 bekçi kadrosunun olduğunu görmekteyiz. 772 sayılı Kanunun 13. maddesine göre hazırlanan 300 - 800 lira arasındaki derecelere (bir kaç istisna dışında) uyan 14801 adet kadronun ücretlere göre dağılışı şöyledir :

Lr.	Ad.	Lr.	Ad.	Lr.	Ad.
300	958	525	1587	856	2
325	908	575	2814	864	1
550	2	625	896	875	2
375	1664	700	693	756	1
400	130	800	611	950	1
425	3078	830	1	1000	1
450	2	645	3	1050	1
475	1502	816	2	1095	1

Toplam 14.801

Hukukiliği tartışılabilir nitelikte olan 28/11/1970 gün ve 7/1636 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının uygulanmasından sonra illerden alınan bilgiler kıymetlendirilmek suretiyle yapılan tasnif sonucu kadro sayısında bir yıl içinde 228 adet artma olduğu görülmüştür. 1971 malî yılında alınan kadro sayısı 15029 dur. Bu kadrolar da 772 sayılı kanuna göre alınmış olup hiçbirisi Bakanlar Kurulundan geçirilmemiştir.

Kadroların iller itibariyle dağılımı şöyledir:

Adana	450	Elazığ	99	Manisa	413
Adıyaman	89	Erzincan	51	Maraş	117
Afyon	199	Erzurum	161	Mardin	95
Ağrı	60	Eskişehir	220	Muğla	135
Amasya	119	Gaziantep	240	Muş	34
Ankara	1343	Giresun	101	Nevşehir	122
Antalya	150	Gümüşhane	40	Niğde	199
Artvin	40	Hakkâri	20	Ordu	137
Aydın	247	Hatay	353	Rize	59
Balıkesir	347	Isparta	127	Sakarya	152
Bilecik	41	İçel	287	Samsun	228
Bingöl	35	İstanbul	2495	Siirt	66
Bitlis	64	İzmir	824	Sinop	38
Bolu	107	Kars	143	Sivas	207
Burdur	101	Kastamonu	101	Tekirdağ	124
Bursa	420	Kayseri	297	Tokat	185
Çanakkale	94	Kırklareli	100	Trabzon	150
Çankırı	78	Kırşehir	84	Tunceli	79
Çorum	127	Kocaeli	194	Ur fa	158
Denizli	260	Konya	768	Uşak	83
Diyarbakır	190	Kütahya	131	Van	70
Edirne	114	Malatya	177	Yozgat	171
				Zonguldak	341
				Toplam	15 029

Bu kadroların Devlet Memurları kanununa göre dereceler içinde dağılışı şöyledir:

13. dereceden 1209 kadro
14. dereceden 3270 kadro
15. dereceden 5863 kadro
16. dereceden 4687 kadro

Kadroların illere dağılışını tetkik ettiğimizde acaip bir durumla karşılaşırız. Örneğin beş ilçeli bir il olan Hakkâri’de sadece 20 kadro vardır. Üç ilçeli bir il olan Kırşehir’de ise 84 kadro bulunmaktadır. Belde sayısının kadrolara etkisini bir dereceye kadar kabul etsek bile, 772 sayılı Kanundaki sakat sistemin fakirlik, zenginlik üzerine kurduğu ve 920 sayılı Kanununda 1967 yılı ek bekçi bütçe yekûnlarını esas alarak tedvin edilmesi rol oynamıştır. Bu adaletsizliği kolay kolay düzeltmek imkânsızdır.

Yeni kurulan beldelerde kurulacak bekçi teşkilâtı:

772 sayılı Kanuna göre belde teşkilâtı olan yerlerde çarşı ve mahalle bekçileri teşkilâtının kurulması gerekmektedir. Öyleyse illerdeki kadro sayısı ancak yeni beldelerin kurulmasıyla artabilir. Emniyet Müdürlüklerinin önerileri üzerine genel meclislerde kabul edilen kadrolar merkez bütçe tetkik komisyonunda incelemeye tabi tutulmamakta, sadece bütçe toplamını 967 yılı bütçe yekûnunu aşmaması gözetilmektedir. Elimizde 920 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra kurulan beldeleri gösteren cetvel bulunmaktadır. Son çıkan kararname her ne kadar bütçe yekûnlarının sınırlanması ile ilgili 920 sayılı kanun hükmüne bir atıf yapmamıştır. Fakat ücretlerin yükselmesi esası benimsendiğinden zımnen bu baraj kaldırılmıştır.

772 Sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra 59 ilde 271 belediye kurulmuştur. Bu süre zarfında Ağrı, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkâri, Sinop ve Uşak illerinde belediye kurulmamıştır. Artvin, Çanakkale, Çankırı, Giresun, Kars, Muş, Sakarya, Siirt, Tunceli, Urfa, Van ve Zonguldak illerimizde ise yalnız birer belediye teşkilâtı kurulmuştur. Diğer 48 ilimizde kurulan belediye sayısı ise şöyledir: Adana (4), Adıyaman (4), Afyon (11), Amasya (5), Ankara (6), Antalya (2), Aydın (11), Balıkesir (3), Bolu (3), Burdur (6), Bursa (3), Çorum (2), Denizli (10), Edirne (3), Elâzığ (3), Erzincan (2), Erzurum (2), Eskişehir (3), Gaziantep (5), Gümüşane (3), Hatay (3), Isparta (8), İçel (5), İstanbul (8), İzmir (6), Kastamonu (2), Kayseri (4), Kırklareli (4), Kırşehir (4), Kocaeli (3), Konya (31), Kütahya (7), Malatya (4), Manisa (15), Maraş (4), Mardin (2), Muğla (5), Nevşehir (6), Niğde (5), Ordu (6), Rize (2), Samsun (3), Sivas (5), Tekirdağ (2), Tokat (5), Trabzon (13), Yozgat (6).

Bir belediye kurulduktan sonra yeni malî yıl girmeden ve orada seçimler yapıp belediye organları teşekkül etmeden çarşı ve mahalle bekçi teşkilâtı kurulamaz.

Bekçi işlemlerinin yürütümü:

772 Sayılı Kanun çıktıktan sonra Emniyet Genel Müdürlüğü ve Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü düzenleyici çalışmalar yapmışlar ve genelgeler yayınlamışlardır. Fakat bekçi teşkilâtının il özel idarelerle ilişkisini kurmak çok zor olduğundan ve esasen bu teşkilâta sahip çıkması gereken Emniyet Genel Müdürlüğünde bütçesinin il özel idareler tarafından yürütülmesi gerekçesiyle personel işlerini dahi Mahallî İda-

relere bırakma temayülü görülmüş ve Bakanlıkça işlerin nasıl yürütüleceği bir protokole bağlanmak gereği duyulmuştur.

772 Sayılı Kanuna göre yapılan itibaklara itirazların mercii Emniyet Genel Müdürlüğü olması gerekirken bütün bu müracaatlar protokolden önce Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünce işleme tabi tutulmuştur. Burada protokolün esaslarını kısaca özetlemekte fayda görüyorum.

İllerde Emniyet Müdürlükleri ile il özel idare müdürlüklerinin görecekleri işler bu protokolde tek tek sayılmıştır. Bütçe uygulaması ve kadroların genel meclislerce alınıp emniyet müdürlüklerine bildirilmesi her türlü teçhizatın muhafazası hazırlanan sarf evraklarına göre ödemelerin yapılması dışındaki bütün işler emniyet müdürlüklerince ve meslekî amirliklerce yürütülecek, bu arada il genel meclisleri ve daimî encümenler de bazı hallerde bekçi işlemleriyle ilgilenenlerdir.

Emniyet müdürlüğünce takip edilen işlere ait şikâyetler Emniyet Genel Müdürlüğünce, özel idarelere ilişkin işlemlerden dolayı bakanlığa intikal eden hususlar Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünce yürütülecektir. Ödenek tevzii de mahallî idarelerce yürütülecektir. Burada bir noktayı açıklamak lâzımdır. Meslekî âmirden maksat polis ve jandarmadır. Polis teşkilâtı bulunan yerlerde emniyetin meslekî âmir olarak yürüttüğü işleri polis teşkilâtı bulunmayan yerlerde jandarma kumandanlıkları yürütecektir.

Kesin hesaplar ve bekçi hesaplarının denetimi:

Malî yıl içinde sarfedilmiyen ödenekler imha edilmez ve ek bütçe ile bir sonraki yılda sarfı sağlanır. Her yıl sonunda kesin hesaplar ile genel meclisleri kararlarından geçirilerek Sayıştay'a gönderilir. İstatistikî bilgiler elde etmek için, bakanlığımızca istenen il özel idarelerimizin kesin hesapları içinde bazan bekçi gelirlerine de rastlanılmaktadır. «Devletçe gönderilen bekçi parasını», diğer devlet yardımları ile karıştırmamak lâzımdır. İl özel idare bütçeleri ile kesin hesaplarını, bekçi bütçesi ve bu bütçeden yapılan kesin harcamaları gösteren cetvelleri aynı prosedür içinde görmek mümkün değildir. Nakit sıkıntısı çeken bazı il özel idarelerinin bekçi nakdini kullanabilme olanağı yaratmak için bu yola gittikleri ihtimali düşünülebilir. İllerde emniyet teşkilâtının bekçi nakdine sahip çıkması bu paranın il özel idare ödenekleri ile karıştırılmamasına itina etmesiyle bu uygulama önenebilirse de, bu hassasiyetin hiç bir emniyet teşkilâtında benimsendiği söylenemez.

Bekçilerin emniyet ve asayişe müteallik işlemleri her safhada meslekî amirlerince denetlenmektedir. Bütçeye ilişkin işlemlerde mülkiye

müfettişlerince ve Sayıştay’ca denetlenmektedir. Fakat bu denetimin gereği gibi yapılmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. İl özel idarelerinin hesap işlerini denetliyen mülkiye müfettişlerinin teftiş lâyhalarında bekçi bütçesine ilişkin bir kaç maddeye rastlamak mümkün olmaktadır. Bakanlık Teftiş Kurulu bekçilerin denetimini müstakilen yapmamakta ve bekçi bütçesinin müstakil bir bütçe olmadığı görüşündedir. Bu görüş yanlış ve hatalıdır. İcra kuruluşların çarşı ve mahalle bekçileri teşkilâtının müstakil olarak denetlenmesini Teftiş Kurulundan istemeleri gerekir. Şayet bu şekilde bir yazışma sonucu denetim yapılacaksa,, bekçilerin her yönü ile bağlı olduğu Emniyet Genel Müdürlüğünün geciktirmeksizin bu direktifi Bakan adına Teftiş Kuruluna iletmesi gereklidir. Bekçi hesapları müstakildir. Bekçi bütçesi müstakildir, ve il özel idare bütçesiyle ilgisi yoktur. Görülen hizmetinde zorlamalar kanunî de olsa il özel idare hizmetleri ile hiç bir ilgisi bulunmamaktadır.

Bekçi Teşkilâtının Taşıt, Araç ve Gereç Durumu:

Çarşı ve Mahalle bekçileri adına vatandaşın toplanan paralarla karakollara mefruşat, demirbaş alındığı ve bunun günümüze kadar alışlagelmiş bir gelenek olduğunu görmemek imkânsızdır. Büyük şehirlerimizde taşıtı olmyan kaymakamlara bekçi bütçelerinden taşıt satın alındığı bile olmuştur. 772 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra bekçilerin görevleri arasına trafikle ilgili hizmetlerin sokulmuş olması, bu teşkilât mensuplarının trafik görevi varmış gibi düşünülmesine ve bekçi bütçelerinden cip, tenezzuh şase trafik taşıtları alınmasına vesile olmuştur. İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğünün hazırladığı ilk bütçe formüllerinde taşıt alımları maddesine yer verilmemiştir. Taşıt alımları yatırım harcaması niteliğindedir ve ek bekçi bütçelerinde yatırım harcamaları yoktur. Fakat 772 sayılı Kanunun 44. maddesine göre Emniyet Genel Müdürlüğünce hazırlanan «Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kıyafet ve Teçhizat Yönetmeliği» yapılan değişikliklerle bekçi teşkilâtına taşıt alınmasına imkân verecek hale getirilmiştir. Hatta son tadille bekçiler için telsiz alıcı-verici cihazları ile televizyon dahil satın alınabilecektir. Bekçilerin televizyon neşriyat anında görevde olduğunu düşünürsek televizyon cihazlarından polis teşkilâtının yararlanacağı apaçık görülmektedir.

772 Sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra beldelerin zenginliği oranında, ek bekçi bütçelerini yüksek seviyede düzenliyen illerimiz (Örneğin Ankara) bol bol taşıt almışlar ve başlangıçta Maliye Bakanlığı her nasılsa buna müsaade etmiştir. Bu gün Ankara’da vali muavinlerinin hizmetinde ve trafik polisince kullanılan ve bekçilerin hiç görmediği

ve hatta bilmediği sayısız taşıt bulunmaktadır. Bu taşıtların ek bekçi bütçesinden alındığı ve dolayısıyla Devlet Bütçesinden çıktığını düşünürsek bütçe harcamalarına gereken hassasiyetin gösterilmediğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Yeni reform hükümetinin meclislerde açıklanan programında devlet harcamalarına gereken hassasiyetin gösterileceğini belirtmesi bu konuda bundan sonra bu şekilde harcama yapılamıyacağını göstermesi bakımından sevindiricidir.

Bu konuda Maliye Bakanlığı geçte olsa devlet parasının gayesi dışında harcanmaması için uyarıda bulunmuştur.

Maliye Bakanlığı Başbakanlığa hitaben yazdığı 10.3.1971 sayılı yazıda aynen :

«772 Sayılı Bekçi Teşkilâtı ve Vazifelileri hakkındaki Kanuna göre (Yazıda kanun ismi yanlış yazılmıştır) Bekçi teşkilâtı mahallî polis kuruluşları emrinde vazife görmek üzere kurulmuş olduğu cihetle, kanun vazısı, bu teşkilât için taşıt satın alınmasını derpiş etmemiş bulunmaktadır. Bu itibarla Çarşı ve Mahalle Bekçileri Teşkilâtı için satın alınması öngörülen 10 adet taşıtın listeden çıkarılması gerekir.» denmekte ve yazıyı bizzat Maliye Bakanı Mesut Erez imzalamış bulunmaktadır. Yazıda bekçilerin polisin bulunmadığı yerlerde jandarma teşkilâtının emrinde çalıştığını bilmemekten ötürü bir teknik hata vardır. Buna rağmen yazının esprisi olumludur ve Maliye Bakanlığı bu yazısıyla devlet hâzinesinden çıkan paraların kanun dışı sarfına engel olmak istemiştir. Öyleyse 772 sayılı Kanunun 44. maddesine göre hazırlanan yönetmeliğin taşıt, telsiz ve televizyon alınmasına imkân verecek şekilde değişikliğin hükümsüz olması ve kanımızca bu durumun derhal düzeltilmesi, yani yönetmeliğin eski hale getirilmesi isabetli olacaktır. Bu güne kadar alınan taşıtlarında zaten emniyetçe kullanıldığı gözönünde tutularak fiili durum hukukileştirilmelidir.

Bekçi teşkilâtının tabanca ve mermilerinin alınması ve saklanması da başlı başına çözüm bekleyen bir sorun haline gelmiştir. Bu gün uygulamada demirbaşların il özel idarelerince muhafaza edileceği yanlış görüşü sonucu 6136 sayılı Kanuna aykırı durumlar yaratılmaktadır. Bazı emniyet müdürlükleri bekçi teşkilâtına sahip çıkmakta ve bekçilere ait her nev'i demirbaşı muhafaza etmektedirler. Bazıları da 772 sayılı Kanunun 44. maddesine göre hazırlanan yönetmeliğin bir maddesine göre kullanılmayan her nev'i demirbaşın, özellikle silâh ve cephanenin il özel idarelerinde muhafaza edileceğini öne sürerek tabanca ve mermilerin dahi özel idare memurlarında kalmasını istemektedirler. On yıl kaymakamlık

yapmış bir insan olarak bu kadar hatalı ve bu kadar yanlış uygulamanın halâ sürdürülmesine şaşıyorum. Ve bu hatalı olduğu kadar tehlikeli olan durumun bir an önce düzeltilmesini zarurî görüyorum. Kasası, doğru dürüst bir kilitli masası bulunmayan özel idare örgütüne tabanca teslimi 6136 sayılı Kanuna mugayirdir. Bazan iki üç tabancayı çalınmasınlar diye üzerlerinde taşıyan il özel idare görevlileri bulunmaktadır.

İl özel idare tahsildarlarına bekçilere ait tabancalardan emaneten verildiğine azda olsa rastlanılmaktadır. Yapılacak iş basittir. Emniyet Genel Müdürlüğü her türlü silâh ve teçhizatın emniyetçe teslim alınmasını bir genelge ile sağlayabilir.

d) 920 Sayılı Kanun:

772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununda değişiklik yapılmasına dair 25.7.1967 gün ve 920 sayılı Kanun 5 maddedir. Bu Kanunla 772 sayılı Kanunun 19. maddesi değiştirilmiş, bir madde eklenmiş ve 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38. maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır. Bu Kanunla bekçiler hakkında emniyet teşkilâtı mensuplarına uygulanan disiplin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Ek madde ile; Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin masraflarının devletçe ödeneceği belirtilmiştir. Bu çok önemli bir noktadır. Ve büyük bir aşamadır. Yalnız bekçi bütçelerinin 1967 yılı ek bekçi bütçe yekûnlarını geçmemek kaydıyla düzenlenebileceği şartı çok büyük bir hata olarak nitelendirilebilir. 1967 yılı bütçeleri beldelerin maddî olanaklarına göre hazırlanmıştır. Zengin illerin ek bekçi bütçeleri çok yüksek rakamlara ulaştığı halde, örneğin Hakkari ili bütçesi. 19.600 lirayı zor bulmuştur. Hakkari'nin beş ilçesi vardır. Ve bu parayla bütün ilde üç bekçi çalıştırmak bile mümkün değildir. Burada bizim kanımıza göre Emniyet Genel Müdürlüğünce yapılması gereken büyük bir görev yapılmamıştır. Emniyet ve asayiş yönünden sorumlu olanlar, beldelerdeki bu hizmete devletçe gönderilecek paranın dağıtımındaki bu isabetsizliği görmesi ve bugüne kadar düzeltilmesi gerekirdi. Bazı zorlamalarla Merkez Bütçe Teknik Komisyonu denge sağlamak için bazı illerin bütçelerinde yükseltmeler yapmışsa da aynı adaletsizlik yine devam etmektedir. Aşağıdaki liste 1967 yılı Ek Bekçi Bütçesi yekûnlarını göstermektedir. Bu cetvelin incelenmesi sonucu aynı büyüklükte ve nüfusları birbirine yakın illerin bütçe yekûnlarındaki farkları göstermektedir. Buda iddiamızı kanıtlayacak niteliktedir.

İlin Adı:	Bütçe Y.	İlin Adı:	Bütçe Y.	İlin Adı:	Bütçe Y.
Adana	3.154.469	Erzincan	321.180	Mardin	528.089
Adıyaman	450.000	Erzurum	1.225.437	Muğla	646.524
Afyon	857.593	Eskişehir	1.298.768	Muş	180.000
Ağrı	389.888	Gaziantep	1.232.605	Nevşehir	621.495
Amasya	633.850	Giresun	783.546	Niğde	853.646
Ankara	13.556.858	Gümüşhane	185.411	Ordu	821.301
Antalya	935.597	Hakkâri	19.518	Rize	545.777
Artvin	232.091	Hatay	2.880.438	Sakarya	1.376.851
Aydın	1.900.120	İçel	1.956.523	Samsun	1.634.106
Balıkesir	2.021.535	Isparta	612.797	Siirt	382.602
Bilecik	247.623	İstanbul	23.190.000	Sinop	281.454
Bingöl	142.906	İzmir	6.891.578	Sivas	1.164.801
Bitlis	234.200	Kars	819.140	Tekirdağ	697.912
Bolu	556.102	Kastamonu	523.527	Tokat	1.001.464
Burdur	435.843	Kayseri	1.922.466	Trabzon	923.667
Bursa	2.888.472	Kırşehir	454.922	Tunceli	142.885
Çanakkale	580.196	Kırklareli	639.930	Ur fa	817.000
Çankırı	420.000	Kocaeli	1.257.823	Uşak	470.036
Çorum	706.424	Konya	2.684.754	Van	432.612
Denizli	1.288.153	Kütahya	832.447	Yozgat	828.630
Diyarbakır	1.088.720	Malatya	966.553	Zonguldak	2.248.900
Edirne		Manisa	2.696.251		
Elâzığ	811.226	Maraş	725.374		
	619.600			Toplam	104.772.206

Bu dengesizliğin sonucu bazı iller bütçelerinden tasarruf ettikleri meblâğlarla taşıtlar almışlar, demirbaşlar edinmişlerdir. Bol bol kadro alınması bu illerimizde mümkün olmuştur. Buna karşılık bazı illerimizin ilçelerinde 1 bekeci istihdamı bile imkânsız olmuştur.

Bu açıklamayı yaptıktan sonra 920 sayılı Kanunun 3.7.967 ve Meclise sunulan hükümet gerekçesini uygulamadaki bu garipliği ve fiili durumdaki dengesizliği rahatlıkla eleştirebilmek için burada özetlemek yararlı olacaktır.

«772 sayılı Kanun Anayasa Mahkemesinin 29 Nisan 1330 tarihli Çarşı ve Mahallât Bekçileri Kanununun 3. maddesinin bazı fıkralarını iptal etmesinden sonra, iptal gerekçesi gözönünde tutularak hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun il bekeci teşkilâtına ait kadroların, gelir ve giderlerinin il özel idare bütçesine bağlı ek bir bütçe ile tesbit edilmesi ve her türlü işlemlerinin bu idarelerce yürütülmesi öngörülmüş ise de kamu hizmeti görmekle beraber mahallî bir teşkilât niteliğini bugüne kadar muhafaza etmiş bulunan bekeci teşkilâtının giderlerini karşılayacak paranın, müesses örf ve adete göre yine halktan toplanması esas muhafaza etmiş, ancak bu paraların takdir ve tevziinde objektif

kıstaslar tesbit edilerek takdir ve tevzi işi belediyelerde kurulacak komisyonlara bırakılmıştır.»

22.7.1966 da yürürlüğe giren 772 sayılı Kanunun uygulanmasında, Anayasa prensiplerinin hakim kılınmasına gayret sarf edilmişse de, büyük zorluklarla karşılaşılmış ve bu teşkilâtın giderlerini karşılayacak paranın adaletsiz bir şekilde dağıtım durumu ortaya çıkmıştır. Takdir ve tevzi komisyonları adil olamamışlar, eşitlik ilkesi ve ölçüsü çiğnenmiş, vatandaş haklı olarak sızlanmış ve bu durumdan şikâyetçi olmuştur.

Emniyet hizmeti, ekonomik yönden yatırımlara zemin hazırlayan bir hizmettir. Bu gerçekten hareket edersek, bu hizmetin gerekli şekilde görülebilmesi ve genel zabıtaya yardımcı olabilmesi esas olmalıdır. Bünyesinde 15.000 e yakın personel bulunan bu teşkilâtın malî kaynağı sosyal bir sorun yaratmamalı eskiden beri devam eden şikâyetlerin önü alınmalıdır. Kamu giderleri Devlet Bütçesinden karşılanır esprisi hâkim kılınmalı ve masrafları Devlet karşılamalıdır. Bu espri ile hazırlanan 920 sayılı Kanunun nedense halâ bekçi giderlerinin özel idarelere bağlı Ek Bekçi Bütçesiyle yürütülmesine imkân veren 772 sayılı Kanunun ilgili maddesini yürürlükten kaldırıcı hüküm getirmemesi acıptır.

Bu kanunun da eleştirilecek yönleri vardır. Fakat vatandaşın toplanan para ile emniyet ve asayiş hizmetinin gördürülmesine son vermesi bakımından olumlu yönü ağır basmaktadır.

3 — Devlet Memurları Kanunu ve Bekçiler:

Devlet Memurları Kanunu bütün kamu kesiminde çalışan personeli kapsamı içine aldığı halde Çarşı ve Mahalle Bekçilerini kapsam dışında bırakmıştır. Ek geçici maddelerle İktisadî devlet teşekkülleri, belediyeler ve il özel idare personelinin maaş durumları yine bu kanunla düzenlendiği halde bekçilere ek geçici maddelerde de yer verilmemiştir. Bu büyük bir hatadır. Belki de Maliye Bakanlığının teknisyenleri bu 15.000 e yakın personeli unutmuşlardır. Nitekim Devlet Memurları Kanunun uygulaması ile ilgili bir maddeden kuvvet alarak kanımızca hukukî olmıyan bir yola gidilmiş ve bir kararname ile bekçilerin ücretleri düzen altına alınmak istenmiştir. Her yönüyle eleştirilecek bu kararname şimdi incelenecektir.

a) 28.11.1970 gün ve 7/1636 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı :

Devlet Memurları Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra, Çarşı ve Mahalle Bekçileri ücretlerinin azlığından bahsederek, değişik makamlara baş vurmuşlar ve kendilerinin de bu kanun kapsamı içine alınmasına çaba sarfetmişlerdir. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olan

bu personel asgari geçim seviyesinden de aşağı ücret alma durumunda idiler. Devlet Memurları Kanunu hazırlanırken beklemler acaba neden unutulmuşlardır? Belediyeler, özel idareler, İktisadî kamu kuruluşları gibi kuruluşların personelinin durumları ek geçici maddelerle bu kanunla irtibatlandırıldıkları halde bu personelin ücret durumları neden ele alınmamıştır? Bu sorunun cevabını «herkesten gizli ve her yönüyle tenkid edilen Devlet Memurları Kanununu hazırlayan Maliye Bakanlığının güzide teknisyenleri ancak cevaplandırabilirler. Tekrar ediyorum beklemler unutulmuşlardır. Bu unutulmada Emniyet Genel Müdürlüğünün teknisyenlerinin de işi ağırdan almaları ve konuyu zamanında hazırlayarak Maliye Bakanlığına sunmamalarına bağımlı olabiliriz. Bu konuda yapılan çalışmalar aşağıda müstakil bir bölüm olarak ele alınacaktır. Başından beri «Devletçe verilen ödenekle giderleri karşılanan bu kuruluşun emniyet hizmetlerine dahil edilmesini ve her yönüyle Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlanmasını» savunduğumdan 28.11.1970 gün ve 7/1638 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararının bu noktaya yansıması bakımından olumlu karşılıyorum. Her ne kadar 772 Sayılı Kanunda değişiklik yapmadan bu kararnameden kuvvet alarak beklemlerin ücret statüsünde değişiklik yapmak hukuken mümkün değilse de yapılan bu hatanın bir kanunla düzenlenmesi mümkündür. Maliye Bakanlığı değişik görüşlerle bu kararnameye hukukilik sağlamak istemektedir. Bu kararnamede sadece beklemler teşkilâtı mensuplarının ücret durumu ele alınmamıştır. Biz bu kararnamenin beklemlerle ilgili kısmını buraya alıp eleştireceğiz.

16.Aralık.1970 tarih ve 13 696 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 7/1638 sayılı Bakanlar Kurulu kararının çarşı ve mahalle beklemlerine ait kadrolar alınması ve intibakların yapılması ile ilgili kısmı aşağıdadır.

«920 Sayılı Kanunla değiştirilen 772 Sayılı Kanuna göre istihdam olunan çarşı ve mahalle beklemleri ile bu teşkilâtta görevli personel aslı ve devamlı mahallî kamu hizmeti görmekte ve ücretleri (Hâzineden yapılan yardımla) il özel idare bütçelerinden ödenmektedir. Bu kuruluşta çalışan personel hakkında ek geçici 6. madde uyarınca işlem yapılması lâzım geldiği cihetle bunların halen almakta oldukları ücretler gözönünde tutularak özel idarelerce 13, 14, 15 ve 16 dereceden kadrolar alınarak;

Kadro ücreti 700—800 lira olanlara 13. derece

Kadro ücreti 575—625 lira olanlara 14. derece.

Kadro ücreti 425—475—525 lira olanlara 15. derece,

Kadro ücreti 300—325—375 lira olanlara 16. dereceye,

intibak ettirilerek bu ücretlerde geçen hizmet yılları için ek geçici 5. madde gereğince kademe ilerlemesi verilmesi» suretiyle bu hü-

kümlerin 1.11.1970 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe konması Maliye Bakanlığının 26.11.1970 tarih ve 111500—2052/19016 sayılı yazısı üzerine, 657 Sayılı Kanuna 1327 Sayılı Kanunun 90. maddesiyle eklenerek ek geçici 23. maddesine göre 28.11.1970 tarihinde kararlaştırılmıştır. (19)

Bu kararname ile kadroların bir esasa bağlanması, bekçilerin ücretlerinin Personel Kanunundaki derecelere uydurulması gayesi gözetilmiştir.

Burada garip bir durum ortaya çıkmaktadır. 657 Sayılı Kanuna 1327 Sayılı Kanunun 90. maddesiyle eklenen ek geçici 23. madde bekçiler hakkında bu şekilde bir kararname çıkarılmasına imkân vermemektedir. Yani kararnamenin hukukiliği tartışılabilir. Bakınız ek geçici 23. madde ne şekilde tedvin edilmiştir:

«Bu Kanunun uygulanmasında yeterli hüküm olmaması dolay isiyile kesin bir şekilde halledilmesine imkân bulunmayan durumları, kanunun benzer hükümleri ile genel ilkelerini dikkate almak suretiyle çözümlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir. Bakanlar Kurulu kararı ile çözümlenen haller için en kısa zamanda T.B.M.M.'ne gerekli kanun tasarısı sevkedilir.»

Çarşı ve Mahalle Bekçileri Devlet Memurları Kanunu kapsamı dışında bulunduğu ücretlerinin yükseltilmesi ve bu kanunda irtibatlandırılması bu kanun uygulaması ile ilgili değildir. Öyleyse ek geçici Madde 23 e göre bekçiler hakkında bir tasarruf yapılamaz. Yapılacak iş 772 Sayılı Kanunu değiştirmektir. Maliye Bakanlığının bu konu gözünden kaçmış olabilir. Bakanlar Kuruluna getirilen ve hukukî olmadığı açıkça görülen bu hususun 7/1636 sayılı kararnameye bağlanmasından sonra Maliye Bakanlığı değişik görüşleri ile bu kararnameyi de zorlamış ve içinden çıkılması çok güç durumlar yaratmıştır.

Bir an bu kararnamenin hukukiliğini kabul etsek, bu kararnamenin bünyesinde taşımadığı hususları da bu kararnameye dahil etmek güçtür. Maliye Bakanlığı bu kararnamenin uygulanması hakkındaki görüşlerini İçişleri Bakanlığına bildirmiş ve bu görüşler Emniyet Genel Müdürlüğünce aynen illere duyurulmuştur. Bunun sonunda teşkilât mensupları, em-

(19) Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin maaşları özel idare bütçesinden ödenmemektedir. Burada bir hata yapılmıştır. Ek bekçi bütçesi il özel idare bütçesinden ayrı müstakil bir bütçedir.

Kadrolar ek geçici madde 6 ya göre alınamaz ve alınmamıştır. 772 deki usul uygulanmış ve hiç bir bekçi kadrosu Bakanlar Kurulundan geçirilmemiştir.

niyet ve asayişle hiç bir ilgisi bulunmayan il özel idare mensupları müşkül duruma düşmüştür.

Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünün 25.1.1971 gün ve Kamu Yönetimi 117018—150/1728 sayılı yazısı ile adı geçen kararnamenin ne şekilde uygulanacağını belirtmiştir. Bu yazıda çarşı ve mahalle bekçilerinin çocuk zammından faydalanacağı maaşlarının peşin ödeneceği, bundan böyle işe alınmalarında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa uyulacağı, fazla mesai ücreti konusunda 657 Sayılı Kanunun ek geçici 21. maddesinin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu yazıdan şu anlaşılmaktadır. Ek geçici 23. madde Devlet Memurları Kanununun uygulanmasındaki zorlukları ortadan kaldırmak için düşünülmüştür. Fakat bu kanun dışında bulunan ve unutulduğunu tahmin ettiğimiz çarşı ve mahalle bekçilerinin ücretlerini düzenliyen ve halen yürürlükte bulunan 772 Sayılı Kanunu değiştirme yetkisini adı geçen madde Bakanlar Kuruluna vermemiştir. Devlet Memurları Kanunu yürürlükten kaldırdığı kanunlar arasında 772 Sayılı Kanun yoktur. Şimdi Maliye Bakanlığının bu yazısının uygulanamayacağını madde madde göstermeye çalışalım.

— Çocuk zammı verilemez. Çünkü bekçiler devlet memuru değildir ve ek geçici maddelerde belirtilen kurumlar içinde bu teşkilât sayılmamıştır.

— Maaşları peşin ödenemez. 772 Sayılı Kanunun 22. maddesi açıktır ve yürürlüktedir. Bakanlar Kurulunun Devlet Memurları Kanununun uygulanması ile ilgili kararları kanun niteliğindedir. Halbuki başlangıçta belirttiğimiz bu karar ek geçici 23. madde ile irtibatlandırılma istenmişse de, tamamen bambaşka bir hüviyet taşımaktadır.

772 Sayılı Kanunun 22. maddesi «Bekçi teşkilâtı mensupları aylık ücretleri çalıştıkları ayın sonunda ödenir.» demektedir. Bu açık hükme rağmen uygulamada ücretler peşin ödenmeye başlanmıştır. 506 Sayılı Kanuna tabi personelin ücretlerini peşin alması mümkün değildir.

— Bekçiler 657 Sayılı Kanuna göre işe alınamazlar. Zira Devlet memuru değildirler. Ek geçici 6. madde ile maaş bakımından irtibatlandırılan il özel idare ve belediye personeli ile atamalar da bu kanun kapsamı dışındadır. Devlet memuru olmıyan kişilerin bir kararname ile devlet memuru statüsüne alınması mümkün değildir.

— Fazla mesai ücreti 657 Sayılı Kanunun ek geçici 21. maddesine göre ödenemez. Yukardaki açıklamalar bu husus hakkında da yeterlidir.

— Hele bu teşkilât mensuplarının Emekli Sandığı statüsüne tabi olacağını bu kararname ile düşünebilmek, yasa yapma ve değiştirme usulüne uymamaktadır. 506 Sayılı Kanun, 772 Sayılı Kanun yürürlüktedir.

Maliye Bakanlığı 25.1.1971 tarihli yazısındaki görüşlerini bir ay sonra değiştirmek gereğini duymuştur. 22.2.1971 gün ve kamu yönetimi 117026—13/4132 sayılı yazıda bekçilere çocuk zammı verilmesi hususu ile bu personelin Emekli Sandığına tabiliği konusunda bilâhare cevap verilecektir, demek suretiyle yürürlükteki yasaların farkına varılmıştır.

Bu kararnamenin yayınlanmasından sonra incelenmek üzere Bakanlığımıza gönderilen ek bekçi bütçeleri incelenmiş 57 ile ait bekçi bütçesi komisyonda Maliye Bakanlığı temsilcisi olduğu halde, bekçilere çocuk zammı verilmemesi ve bekçilerin Devlet Memurları Kanunu kapsamı dışında mütalâa edilmesi esprisı içinde onaylanmak üzere Bakanlar Kuruluna sunulmuştur.

Yalnız Maliye Bakanlığının sonradan bir kısmından vazgeçtiğini zannettiğimiz görüşlerinin Emniyet Genel Müdürlüğünce tamim edilmesi sonucu, bazı iller bütçe formüllerini değiştirerek yeni tertipler açmışlardır. (20)

Bu maddelerin bir veya bir kaç tanesini açtıkları için 10 ile ait ek bekçi bütçesi incelememizin kaleme alındığı tarihten halâ Bakanlar Kuruluna sunulamamıştır. Çok acele kaydıyla Maliye Bakanlığına yazılan İçişleri Bakanlığı yazısında 28.11.1970 tarih ve 7/1636 sayılı Bakanlar Kurulu kararının 772 Sayılı Kanunu değiştirmedeği belirtilerek yeniden görüş istenmiş, her nedense Maliye Bakanlığından ilk görüşlerini teyid veya red mahiyetinde bir cevap alınamamıştır.

Burada bir noktayı açıklamak zorundayım. Biz bekçilerin memurların yararlandıkları haklardan yararlanmalarına karşı değiliz. İşçi, memur oldukları belli olmayan, emniyete tamamen bağlanması gerekirken vatandaşın toplanan paranın tevzii, takdiri için il özel idarelerine maaş yönünden irtibatlandırılan, 920 Sayılı Kanunla giderleri Devlet tarafından karşılandığı halde halâ Emniyet Genel Müdürlüğü kadroları içine alınmayan bu personelin, kanunî mesnedi olmayan bir kararname ile sorunlarının çözülebileceği kanısında değiliz. Hüsnüniyetlerine rağmen

(20) Bu tertipler: Çocuk zammı, tedavi giderleri, aile yardımları, ölüm yardımı. Emekli Sandığına ödemeler, cenaze giderleri, iş güçlüğü, iş riski ve teminindeki güçlük zammı, ek karşılıklar, emekli ikramiyesi, yönetim giderleri karşılığı, diğer karşılıklar.

Maliye Bakanlığındaki uzmanlar yaptıkları hatayı telâfi etmek için görüşler ileri sürmekte, her görüş teşkilâtı içinden çıkılması zor durumlara itmektedir.

En kısa yol 772 Sayılı Kanunu değiştirip bekçilerin kadrolarını Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesine dahil etmek ve hiç ilgisi olmayan il özel idarelerini bu devreden çıkarmaktır. Bu sayede Devletin parası kontrol altına alınır ve gelişmiş kadro alınmasına mani olunur.

7/1636 sayılı kararnamenin yayınlanmasından sonra hazırlanan ek bekçi bütçeleri bazı özellikler arz etmektedir. 772 Sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununda değişiklik yapılmasına dair 920 Sayılı Kanunun 2. maddesi bekçi bütçeleri gelir ve giderlerinin 967 bütçe yekûnlarını aşmayacak şekilde düzenlenmesini öngörmüştür. Yeni kurulan belde ve mahalleler için yapılan ilâvelerle 67 ile ait et bekçi bütçesi 1970 yılında onaylandıktan sonra çıkan 7/1636 sayılı Bakanlar Kurulu kararı her ne kadar 920 Sayılı Kanunun 2. maddesini değiştirmemişse de personel giderlerinin artışı bütçe yükününe de tesir edeceğinden zımnen ve tahdidi kaldırılmış gibi görülebilir. Yine burada bu kararname ile Personel Kanununun dışındaki kişilerle ilgili yasaların değiştirilemeyeceği görüşümüzü teyit etmek istiyorum.

Bu kararnamenin yayınlanmasından sonra, bekçilerin alacakları ücretlerden gelir vergisi kesilip, kesilmiyeceği konusunda uygulayıcılarda haklı olarak bazı tereddütler meydana gelmiştir.

7/1636 Sayılı Kararnamenin 1. maddesi ile bekçilerin 657 sayılı Devlet Memurları Kanununu tadil eden 1327 Sayılı Kanunun ek geçici 6. maddesi gereğince işleme tabi tutulacağı denmişse de yukarda açıkladığımız nedenlerle bekçileri Devlet Memurları Kanunu kapsamı içinde görmek mümkün değildir. Ve bekçiler bu kararname ile memur statüsüne alınamazlar. 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 772 Sayılı Kanun yürürlüktedir. Gelir Vergisi Kanununun 23. maddesinin 5 numaralı bendinde; «Mahalle ve köy muhtarları ile köylerin kâtip, korucu, imam, bekçi ve benzeri müstahdemleri, çiftçi mallarını koruma bekçileri ile mahalle ve çarşı bekçilerinin ücretleri» gelir vergisinden istisna edilmiştir.

Bekçileri Devlet memuru sayarsak memurlar arasında gelir vergisi yönünden bir ayrıcalık yaratmamak için yukarda açıklanan maddeyi uygulamamak ve bekçilerden gelir vergisi kesmek icabeder ki, bu da bir kararname ile kanun değiştirmeye durumu yaratmış olur. Anayasamız Bakanlar Kuruluna böyle bir yetki vermemiştir. Sonuç olarak bekçileri memur statüsünde sayamayacağımızı ve bu nedenle de bekçi ücretlerinden

gelir vergisi kesilemeyeceğini belirtmek uygulayıcılara yol göstermek bakımından yararlı olacaktır. Bu konuda Maliye Bakanlığı yine değişik bir görüş içindedir. 1.Nisan.1971 tarihli ve Gelirler Genel Müdürlüğü 2128— 7258 sayılı yazıda bekçilerin memur statüsünde olduğu ve fakat 193 Sayılı Kanunun yukarıda açıklanan maddesine göre gelir vergisinden muaf tutulacağı belirtilmiştir. Bu iki görüşü bağdaştırmak mümkün değildir. 657 Sayılı Kanuna 1327 Sayılı Kanunun 90. maddesiyle eklenen ek geçici 23. maddenin, bu kanun kapsamı dışında olan bekçilerin özlük haklarını her yönüyle düzenleyecek bir yetkiyi verdiği düşünülemez. Nitekim bu konuda sayın H. Baloğlu şu açıklamayı yapmıştır. «Ek madde kanunun uygulanması sırasında kanunda yeterli hüküm bulunmaması dolayısıyla kesinlikle çözümlenmesi kabil olmayan hallerde Bakanlar Kuruluna, Kanunu genel ilkeleri ve benzer hükümlerinin dikkate alınarak çözümleyici kararlar alabilme yetkisi vermektedir. Bu yetki kullanılmakla beraber en kısa zamanda gerekli kanun tasarısında şevki görev ve zorunluluk olarak yüklenmektedir.»

657 Sayılı Kanunun 1. maddesindeki «Bu Kanun, Devlet Kamu Hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerde çalışan, genel ve katma bütçelerden aylık alanlara uygulanır.» ifadesini geniş şekilde yorumlayarak 28.11.1970 gün ve 7/1636 sayılı Bakanlar Kurulu kararının alındığını düşünmek mümkün olabilir. Bu halde ek geçici 23. maddeye göre Bakanlar Kurulu kararı almayı mümkün görebiliriz. Zira bekçiler kamu hizmeti görmektedirler. Ücretleri İçişleri Bakanlığı bütçesinin Transfer Harcamaları kısmına «920 Sayılı Kanuna göre Devletçe gönderilen bekçi parası» ünvanı ile açılan tertibe konan ödenekten devletçe karşılanmaktadır. Öyle ise bu kanun kapsamı içinde bu açıdan düşünülebilir. Bu durum karşısında ek geçici 23. maddenin son fıkrasına göre Meclise bir kanun tasarısı sevk etmek icabetmektedir. Çünkü bu kararname ile yaratılan hukukî ve fiilî durumun hemen yasa haline getirilmesini ek geçici 23. maddenin son fıkrası zorunlu hale getirmektedir.

Bu yasa Devlet Memurları Kanununun 36. maddesindeki sınıflardan birine çarşı ve mahalle bekçilerini de dahil edebilecek ve incelememizin değişik yerlerine serpiştirdiğimiz endişelerimizi yok edecek nitelikte olmalıdır. Böyle bir çalışmanın yapıldığına ilişkin herhangi bir işaret görmediğimizi de burada belirtmek istiyorum.

Devlet her ilin düzenleyeceği bütçeye göre bol bol ödenek verir düşüncesi hakim olarak hazırlanan 1971 mali yılı ek bekçi bütçeleri geldiğinde incelemeyi yapan Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü bazı esasları gözönünde tutarak aşırı bütçe yükselmelerine mani olmuştur.

Türkiye'nin değişik illerindeki genel meclislerin 772 Sayılı Kanuna göre tabanları değişik tutulmasını bu kararname nazarı itibare almamıştır. Bu kararnameye göre alınan kadrolara bekçilerin intibakı almış oldukları ücretler üzerinden yapılmıştır. 772 Sayılı Kanunun 13. maddesine göre hazırlanan yönetmelikte bekçilere ödenecek ücretler 300—800 lira arası 10 dereceye ayrılmış ve Kanun il genel meclislerince illerin özelliklerine göre tabanların yükselmesine imkân vermediğinden büyük şehirlerde tabanlar yükselmiş ,küçük şehirlerde ve yeni kurulan beldelerde 300 liralık taban muhafaza edilmiştir. 920 Sayılı Kanuna göre Devletçe gönderilen bekçi parasının 1967 bütçeleri ile sınırlı olması da vatandaştan tophyacıkları parayı düşünerek, bekçi bütçelerini düşük seviyede tutan illerde tabanın yükseltilmesi bütçe imkânları ile bağdaşmamıştır. Bunun sonucu yeni kararname bu adaletsiz ücret sistemi üzerine oturtulmuştur. Bekçilerin çalışma süreleri gözönünde tutulmamıştır. Ve intibaklarda 9 hatta 12 yıllık bekçi ile başka bir ildeki bir yıllık bekçinin aynı kademeye oturtulması ve aynı ücreti alma durumu yaratılmıştır. Devlet Memurları Kanununun Devlet memurlarına âdil bir ücret sistemi getirdiği söylenemezse de devlet memurları kapsamı dışında kalan ve hukukiliği tartışılabilen bir kararname ile ücretlerdeki adaletsizliğin daha da artırıldığını belirtmeyi, bu incelememizi uzak bir ihtimal olsa Maliye Bakanlığının ehliyetli teknisyenlerinin okuyabileceği düşüncesiyle buraya almayı lüzumlu gördüğümü belirtmek isterim.

SONUÇ:

Bekçiler Devletin en başta gelen asayiş hizmetini görmekte ve bu sahada genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmaktadır. Onların bulunmadığı zamanlarda bizzat zabıta kuvveti gibi hareket etme yetkisine haizdirler. Anayasa icabı 920 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra bu teşkilâtın masrafları Devlet tarafından karşılanmaktadır. Maliye Bakanlığının teklifi üzerine hazırlanan 28.11.1970 gün ve 7/1636 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile bu teşkilât mensupları memur statüsüne alınmak istenmişlerdir. 772 Sayılı Kanuna göre bekçi parası toplanırken bütçenin düzenlenmesi ve harcamaları denetim altında tutulması endişesi ile İdarei Umumiyei Vilâyet Kanununa ters düşen bir görüşle il özel idarelerine görev dışı olarak yaptırılan bu hizmetin gereği kalmamış ve Devletin karşıladığı masrafların Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesine devri, bekçilerin emniyet yardımcı hizmetler sınıfına alınıp kadroların Emniyet Genel Müdürlüğüne intikali ile sorun çözümlenecek hale gelmiştir. Bu sayede Devlet kendi harcamalarını maliye teşkilâtının ve Sa-

yıšťayın denetimine tabî tutacak, kadro alınmasında politik hüviyeti bulunan il genel meclisleri aradan çıkarılmış olacaktır. Bu bir kanun mevzuudur. Fakat son kararname bekçileri Devlet memuru sayma eğiliminde olduğundan Devlet Memurları Kanununun 36. maddesinde çarşı ve mahalle bekçilerini yardımcı hizmetler sınıfı kapsamına alacak şekilde yapılacak küçük bir değişiklikle sorun halledilebilir. Ve bununla da hukukî karışıklık çözümlenerek devlet harcamaları denetim altına alınmış ve bekçiler de sağlam bir hukukî statüye kavuşmuş olurlar.

772 Sayılı Kanunun değıştirilmesi gerektiğı ve beldelerde emniyet ve asayiş hizmetlerinin polis tarafından gördürölmesi gerekeceğı emniyet yetkililerinde belirmesi üzerine Çarşı ve Mahalle Bekçileri Teşkilâtının kademeli olarak kaldırılması ve bu teşkilâtın yerine polis ikamesi için gerekli yasa değışikliğinin ne şekilde yapılacağı üzerinde Bakanlık içinde çalışmalar yapılmış taslaklar hazırlanmış fakat bir sonuca ulaştırılamamıştır. Halen 15 000 e yakın bekçinin bir kısmı polis mıntikasında, bir kısmı jandarmanın görev sahası içinde çalışmaktadır. Bu bakımdan jandarma bölgesinde çalışan bekçilerin yerine jandarma ikamesi sağlanamadıktan sonra, Çarşı ve Mahalle Bekçileri Teşkilâtının polis ikamesi ile ortadan kaldırılması çok zor olur. Ve zaten emniyetçe yapılan bu yoldaki çalışmalar birden kesilmiştir. Kanımıza göre bu sorunun çözümü bu şekilde sağlanamaz.

BELÇİKA ZABITASI

YAZAN : Hüseyin IŞIK

Tümgeneral

Ankara Mrk. J. Blg. Müfettişi

Batı Avrupa'nın zengin devletlerinden biri olan BELÇİKA KONYA ilimizden daha küçük bir araziye sahiptir. (KONYA : yüzölçümü : 47.720 Km2, nüfusu 1.222.622; BELÇİKA yüzölçümü : 30.520 Km2, nüfusu 9.221.000)

Bu kadar küçük arazide yoğun bir nüfus yaşamasına rağmen hayat standardı yüksektir. Dünya bankası istatistiklerine göre, fert başına yıllık ortalama gelir 1810 dolar olup İSVEÇ, İSVİÇRE, FRANSA, DANİMARKA, NORVEÇ ve BATI ALMANYA'dan sonra Avrupa'nın hayat standardı en yüksek olan devletidir. (İSVEÇ 2620, İSVİÇRE 2490, FRANSA. 2130, DANİMARKA 2070, NORVEÇ 2000, B. ALMANYA 1970 dolar).

Arazisi az arızalıdır ve yüzölçümüne nisbetle dünyanın en gelişmiş ulaştırma şebekelerinden birisine sahiptir. 900 Km. demiryolu, 2000 Km. su yolu, Km.karayolu vardır. 100 Km2, ye 31 Km. demiryolu düşer. Bu nisbet FRANSA'da 9,5, TÜRKİYE'de 1 Km. dir.

NÜFUS:

BELÇİKA halkı iki ayrı ırktan olup karakter ve dil itibarıyla büyük farklar vardır.

Kuzey bölgede yaşayan Flamanlar Cermen ırkındandırlar. Flamanca konuşurlar. Ve tarih boyunca Fransızlarla kanlı savaşlar yapmışlardır. Halkın % 55'i Flamanca konuşur.

Güney bölgede oturan Valonlar Fransızca konuşurlar ve nüfusun % 45'ini teşkil ederler. Fransız kültürünün tesiri altındadırlar.

BELÇİKA'da kanunlar Flamanca ve Fransızca olarak yayınlanır. Her bölgede o bölgenin dilini konuşan memurlar görevlendirilir. Her iki dili bilmek tercih sebebidir.

MÜLKÎ TEŞKİLÂT:

BELÇİKA mülki teşkilâtı TÜRKİYE ve FRANSA'ya çok benzer. 3 kademe mevcuttur.

a. Provans (İl) : Bizdeki illere, FRANSA'daki departmanlara muadildir. Her il'de tek dereceli seçimle iş başına gelen ve 4 sene için seçilen 50:90 kişilik bir meclis vardır. Ayrıca 6 kişilik bir daimi encümen vardır. 9 il mevcut olup valiler merkezden atanırlar.

Vali il idaresinin başkanıdır. il'de emniyet ve asayişin sağlanmasından sorumludur.

b. Arrondismant (ilçe) : Bir asliye mahkemesinin yetki bölgesini teşkil eder. Her ilçe bir seçim çevresidir. Kaymakam merkezden atanır. Emniyet ve asayişten sorumludur. İlçe merkezi dışında nüfusu 5000'den aşağı olan belediyeleri kontrol ve murakabe eder. Kaymakam, valiye ve daimi encümene bağlıdır.

c. Komün (Belediye) : Tek dereceli seçimle iş başına gelen bir meclis ve merkezden atanan bir belediye başkanı (Burgmestr) vardır.

Belediye başkanları kendi sınırları içinde İdarî ve adli zabıta âmiridirler.

Polis komiser yardımcısı olmıyan yerlerde belediye başkanları aynı zamanda Kıraliyet savcı yardımcısıdır.

ZABITA:

BELÇİKA'da birbirinden ayrı kuruluş ve statüye sahip 3 çeşit zabıta kuvveti vardır.

1. Jandarma.
2. Belediye polisi.
3. Adli zabıta.

BELÇİKA JANDARMASI:

Avrupa ve Afrika'daki bir çok devletlerin zabıtasının kurucusu olan Fransa, BELÇİKA, jandarmasının da kurucusudur. Belçika jandarması sonradan kendi memleketinin özelliklerine göre bazı farklı gelişmeler kaydetmiştir.

Napolyon Bonapart devrinde Belçika 1 Ekim 1795'ten 1814 senesine kadar Fransız egemenliğinde kalmıştır.

Fransız jandarmasının ünlü Komutanlarından General Wirion 30 Ekim 1795'te Belçika jandarmasını ıslah etmekle görevlendirilmiştir. 19 Kasım 1795 tarihli kararname ile Belçika'da jandarma kurulmuştur.

İki Fransıza bir Belçikalı düşecek şekilde tertipler alındı ve başlarına Fransız subaylar getirildi.

Bu tarihte Belçika jandarması 65 subay ve 1000 erden ibaret olup 200 karakola dağılmıştır. Müttefikler Fransızları Belçika ve Hollanda'dan kovunca, 1815 Viyana anlaşması ile bu iki memleket birleştirildi.

26 Ekim 1814 tarihli kararname ile Belçika jandarması lâğvedilerek yerine Mareşose kuruldu. Çünkü müttefikler Napolyon'un ve Fransız İhtilâlinin getirdiği müesseselerden ürküyorlardı.

30 Ocak 1815 tarih ve 230 sayılı emirname ile Fransızların 17 Nisan 1798 tarihli J. Kanununa çok benzeyen bir kanun yürürlüğe girdi. 23 Ağustos 1830'da isyan eden Belçika 20 Ocak 1831'de bağımsızlığını kazandı.

19/Kasım/1830 tarihli kararname ile Mareşose lağvedilerek tekrar jandarma kuruldu.

7 Şubat 1831 tarihli Belçika Anayasasının 120 nci maddesi (Jandarmanın teşkilâtı ve yetkileri bir kanunla tespit edilir) demektedir. Anayasa'nın öngördüğü bu jandarma kanunu aradan tam 126 sene geçtikten sonra 2 Aralık 1957'de yayınlandı ve 2 Haziran 1958'de yürürlüğe girdi.

2 ARALIK 1957 TARİHLİ BELÇİKA J. KANUNUNUN

ANA PRENSİPLERİ:

1. Jandarma amme nizamının korunması ve kanunların tatbiki için kurulmuş bir kuvvettir. (Madde 1)

2. Jandarma silâhlı kuvvetlerin bir kısmını teşkil eder. M. Savunma Bakanlığı bu kuvvetin teşkilâtından ve genel idaresinden sorumludur.

(Madde 2)

3. Jandarma kuvvetleri, J. Genel Komutanı ünvanını taşıyan bir jandarma generalinin emrindedirler. (Madde 4)

4. Jandarma personeli disiplin bakımından askerî kanun ve nizamnamelere tabidirler. (Madde 12)

5. Jandarma personeli bütün kıraliyet toprakları üzerinde yetkilidirler. (Madde 15)

6. Vazife sırasında hücumu uğrıyan jandarma mensupları orada bulunan herkesten yardım talep ederler. Bu şahıslar talebi kabul etmeye ve jandarmaya yardıma mecburdurlar. (Madde 18)

7. Jandarma sivil ve askerî makamların telgraflarını ve yazılarını ulaştırmak için kullanılamaz. (Madde 21)

8. Jandarma büyük toplulukların dışındaki bölgelerde trafik zabıtası görevini ifa eder.

9. Jandarma mensupları hizmetlerin ifası için münhasıran kendilerinden üst jandarma makamlarının emri altındadırlar. (Madde 43)

10. Jandarmaya vaki talepler yazılı olmalıdır. Talepnamenin hangi kanuna istinaden çıkarıldığı, sebebi yazılmalı, tarih, isim ve imza taşınmalıdır. (Madde 45)

Belçika Jandarmasının üstün karakteri askerî vasfıdır. Belçika Jandarması kuruluşu itibariyle asker, asıl görevi itibariyle sivil bir karakterdedir.

Askerî vazife ve teşkilât itibarıyla askerî kanunlara tabi olan jandarma adlî ve İdarî görevleri ifa ederken işlediği suçlardan umumî mahkemelerde yargılanır.

Jandarma birlikleri yalnız kendi sıra üstlerinin emrine verilerek emrî komuta birliği ve disiplin sağlanmıştır. Teşkilâtı kontrol etmek ve istenilen istikamete kolayca yönetmek şansı artmıştır.

Belçika jandarmasının görev bölgesi kanunlarla ayrılmamıştır. İtalya jandarmasında olduğu gibi belediye sınırları içinde ve dışında görev alabilir. Bununla beraber tatbikat onu büyük meskûn yerler dışında vazife görmeye yöneltmektedir. Son senelerde yapılan anlaşmaya göre, Belçika Jandarması nüfusu 10 000 den az olan belediyelerde ve kırlarda görev yapmaktadır.

BELÇİKA JANDARMASININ GÖREVLERİ:

- a. Normal görevler,
- b. Olağan üstü görevler.

NORMAL GÖREVLER (KANUN MADDE 14, 22; 37)

Jandarmanın diğer makamların talebine lüzum kalmadan kendiliğinden ifa ettiği kanunî görevlerdir.

Bunların başlıcaları şunlardır:

1. Cürümleri, kabahatları ve kanunsuz hareketleri araştırmak ve bunların faillerini yakalamak.
2. Kanunlara ve genel zabıta nizamlarına saygı gösterilmesini sağlamak.
3. Kimlik belgesi olmıyanları veya şüphelileri kimliklerini ispat edinceye kadar alıkoymak.
4. Trafik zabıtası görevini ifa etmek.
5. Mahkemeler nezdinde zabıta görevini yapmak.
6. Askerî yoklama kaçağı, firar, bakaya ve izinsizleri araştırmak ve yakalamak.
7. Silâhlı Kv. lerin seferberliğine yardım etmek.

8. Önemli kazalarda, yangın, zelzele ve su baskını gibi tabiî afetlerde halka yardım etmek.

Jandarma normal görevlerini genel olarak devriye, muhafaza ve tahkikat görevleri esnasında ifa eder. Bu esnada ekseriya önleyici kolluk görevini de yapar.

**OLAĞAN ÜSTÜ GÖREVLER KANUN MADDE 14, 38; 42)
JANDARMANIN ANCAK YETKİLİ MAKAMLARDA TALEP
YAPILDIĞINDA İFA ETTİĞİ GÖREVLERDİR.
BUNLARIN BAŞLICALARI ŞUNLARDIR:**

1. Kanunî talep vukuunda diğer hükümet dairelerine yardım etmek. Bu talep en çok genel düzeni korumak için yapılır.
 2. Adlî emirleri ifa etmek.
 3. Resmî günlerde şeref kıtaları teşkil etmek.
- Jandarma, bu görevlerini devriyeler çıkarmak, barajlar kurarak, muhafaza ve refakat hizmetleriyle, adlî zabıta görevleri yaparak ifa eder.

JANDARMANIN GÖREVLERİ ÜÇE AYRILIR:

1. İDARÎ KOLLUK GÖREVLERİ.
2. ADLÎ KOLLUK GÖREVLERİ.
3. ASKERİ KOLLUK GÖREVLERİ.

İDARÎ KOLLUK GÖREVLERİ

Suç işlenmesini önlemek ve amme nizamını korumak maksadıyla alınan tedbirlerdir. Jandarma bu görevini ifa için memleketin her tarafında, her mevsimde, belirli bir plâna göre devriye dolaştırır. Bunun için hiç bir makamdan emir ve istek olmasını beklemes. Böylece her zaman, her yerde emniyet ve asayiş sağlamak suretiyle kanuna aykırı hareketleri önler. Jandarmanın her yerde ve her zaman hissedilen mevcudiyeti kanunlara saygı sağlar. Jandarmalar devriye görevlerini askerî elbise ile yaparlar. Devriyeler yaya, bisikletli, motosikletli veya otomobilli olur. Son senelerde helikopterlerle de devriye hizmeti yapılmaktadır.

BAŞLICA İDARÎ KOLLUK GÖREVLERİ ŞUNLARDIR:

1. Tehlikedeki personele yardım etmek.
2. Kanuna aykırı hareketleri önlemek.
3. Şahıslara ve mallara yapılacak zararları önlemek.
4. Kalabalık bölgeler dışındaki yollarda trafik kontrolünü sağlamak.
5. Kanunlarda öngörülen hallerde veya yetkili makamlardan talep vuku bulduğunda genel intizamı korumak için müdahale etmek.

6. Sınırları korumak ve ecnebilere ait zabıta görevleri ifa etmek.
7. Kraliyet ailesini ve bazı makamları korumak (Kraliyet sarayları müfrezesi, kraliyet eskortu ve bakanlıkların korunması)

ADLÎ KOLLUK GÖREVLERİ:

Suç işlendikten sonra zabıta tarafından yapılan faaliyetleri kapsar. Jandarma, kanunlara aykırı hareketleri arar, suç delillerini toplar, suç faillerini yakalayıp yetkili mahkemelere sevk eder.

Hâkimler tarafından talep edilen görevleri ifa eder. Mahkûmları bir cezaevinden diğerine nakleder. Memleketten dışarı sürgün edilenleri sınırdan dışarı çıkarır.

Mevkuf ve mahkûmları sorgu yargıçları ve mahkeme heyetleri huzuruna çıkarır.

Jandarmalar yalnız kendi karakolları bölgesinde değil bütün Belçika sınırları içinde vazife görmeğe yetkilidirler. Bir suçluyu takip ederken sorumluluk bölgeleri dışında da yetkileri devam eder. Bu sırada sivil elbise giyerler.

ASKERÎ KOLLUK GÖREVLERİ:

1. Askerî makamlar nezdinde adlî zabıta görevlerini* ifa eder.
2. Silâhlı kuvvetlerin seferberlik plânının icrasına yardım eder.
3. Savaşta sabit J. birlikleri istihbarat hizmeti yapar. Seyyar J. birlikleri ordunun diğer kuvvetleriyle birlikte harekâta katılırlar.
4. Jandarma, askerî firar, bakaya, yoklama kaçağı ve izinsizleri arar yakalar ve kıtalarına sevkeder.

Büyük karışıklıklar ve asayiş bozucu haller vukuunda jandarma makamları bölgelerindeki askerî makamlara daha önceden haber vererek onların hazırlıklı olmalarına yardımcı olurlar.

Herhangi bir karışıklığı önlemek veya genel düzeni korumak için askerî kuvvetler yardımcı olarak verilmişse, askerî kıta komutanı, o bölgede vazife gören jandarma subayı ile aynı rütbede veya daha ast rütbede ise jandarma subayı bütün birliklere komuta eder. Eğer askerî kıta K. nı rütbesi büyükse yalnız kendi birliğine komuta eder. Bununla beraber jandarma subayı tarafından kendisine yapılacak talebe uymak zorundadır. KANUN MADDE 60)

JANDARMANIN KURULUŞU:

Belçika Jandarması şunları ihtiva eder:

- a. Jandarma genel komutanlığı.
- b. Jandarma bölge komutanlıkları.

- e. Kraliyet jandarma okulu.
- d. Sabit J. birlikleri.
- e. Seyyar J. birlikleri.
- f. Adli müfrezeler.

JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI:

Jandarmanın en yüksek sevk ve idare kademesidir. Jandarma genel komutanı Korgeneral rütbesinde bir jandarma subayıdır.

5/Temmuz/1967 den beri J. Genel K. Korgeneral (Lorge) dir.

J. Genel K. muavini tuğgeneral rütbesinde bir J. subayıdır.

J. Genel K. lık karargâhı Kur. Bşk. tarafından yönetilir. Genel karargâh 6 başkanlıktan müteşekkildir : Personel, teşkilât, eğitim, harekât, lojistik, bütçe, plân, program başkanlıkları.

Özel Kh. ta Sağlık, Veteriner, Muhasebe, Donatım şubeleri, Onarım atölyeleri vardır.

Saray koruma müfrezeleri, Bakanlık hizmet müfrezeleri, Adli müfrezeler de Jandarma Genel Komutanlığına bağlıdırlar.

JANDARMA GENEL KOMUTANININ BAŞLICA GÖREVLERİ:

1. Jandarmanın bütün hizmetlerini kontrol etmek,
2. Hizmetin iyi bir şekilde yürümesi için gerekli tedbirleri almak,
3. Jandarma personelini kontrol ve murakabe etmek,
4. Jandarmanın asıl görevi dışında kullanılıp kullanılmadığını, önleyici kolluk görevinin gereği gibi yapılıp yapılmadığını incelemek,
5. Sabit ve seyyar J. Birlikleri arasında sıkı işbirliği kurmak,
6. Subayların yükselme, tayin, nakil ve kurs işlerini yürütmek, (Terfi yetkisi bakana aittir.)
7. Seyyar J. Birliklerinin meslekî ve askerî eğitimlerini düzenlemek,
8. Yüksek seviyedeki İdarî ve adli makamlarla münasebetleri idare ve idame etmek.

JANDARMA BÖLGE KOMUTANLIKLARI

J. Genel K. lığında sonra gelen en yüksek kademedir. J. Bölge K. ları Albay rütbesindedirler. Belçika'da 9 il, 5 J. Bölge K. lığı vardır. Bölge

K.larının emrinde sabit ve seyyar J. birlikleri vardır.

J. BÖLGE K. LARININ BAŞLICA GÖREVLERİ:

1. Disiplini sağlamak ve korumak.
2. Hizmetin düzeninde cereyanı için nizamname ve talimatname hükümlerinin tatbikine dikkat etmek.

3. Birliklerin askerî ve meslekî eğitimlerini geliştirmek.
4. Emniyet ve asayişin ön plâna alınıp alınmadığını incelemek ve gayeden uzaklaşılmasını önlemek.
5. Emrindeki birlikleri denetlemek.

SABİT JANDARMA BİRLİKLERİ:

Belçika sabit jandarması karakol, Takım. (Distrikt) ve gruplar halinde teşkilatlanmıştır.

SABİT J. GURUP K. LIKLARI:

Her il sınırı içinde bir sabit J. grup K. lığı vazife alır. Belçika'da 9 il mevcut olduğundan 9 sabit J. grup K. vardır. J. grup K. lan yarbay, muavinleri binbaşısıdır. İl J. grup K. lığı karargâhında iki subay vardır. Bir trafik kontrol takımı, bir hizmet takımı ve birde araçları ve telsizleri tamir kademesi vardır.

İldeki ilçe sayısı kadar distrikt (Tk. K. lığı vardır.

İl J. alay K. nın adli görevi yoktur. Önleyici kulluk görevinin kanunların ruhuna uygun olarak yapılıp yapılmadığını kontrol eder.

Lüzumu halinde ilçelerin adli görevlerini koordine eder. Trafığın bilhassa kesif olduğu günlerde ana yollardaki trafik kontrol görevlerini koordine eder.

SABİT J. Tk. K. LIĞI (İLÇE JANDARMA K. LIĞI) :

Takımlar bir kaza mahkemesinin sorumluluk bölgesinin sınırları içinde çalışırlar. Distrikt K. Yüzbaşı veya Binbaşısıdır. İlçenin büyüklüğüne ve önemine göre bir ile üç yardımcısı vardır. Her Distrikt K. lığının bir karargâhı, bir araştırma ve gözetleme karakolu vardır. Araştırma karakolu mensupları sivil elbise giyerler. Doğrudan doğruya İlçe J. K. nının emrindedirler bunlar nazari ve pratik bilgileri iyi, ahlâki meziyetleri çok yüksek olan astsubaylardır. Daha çok adli görevlerin ifasında kullanılırlar.

Genel nizamın ve düzenin korunmasıyla ilgili haberleri toplamak içinde görevlendirirler.

Araştırma ve gözetleme karakolları Fransız araştırma karakollarının aynıdır. Aynı görevlerini ifa ederler.

Her ilçe J. Birlik K. lığına bağlı 5 : 17 karakol vardır.

Belçika'da 53 Distrikt (İlçe J. K. lığı) vardır.

SABİT J. KARAKOLLARI:

Sabit J. karakolları bütün yurt sathına yayılmışlardır. Asayiş durumu, nüfusun azlık veya çokluğu, bölgenin genişliği nazarı itibara alı-

narak her karakolun sorumluluğuna bir veya bir kaç belediye verilir. 1963 senesinde karakol sayısında bir azaltma yapılmıştır. Halen 477 karakol vardır.

Karakolun mevcudu sorumluluk bölgesinin genişliğine, halkın azlık veya çokluğuna, karakterine, asayiş durumuna, sınaî tesislere, adli ve İdarî makamların miktarına göre değişir. Bir karakolda 6 kişiden az personel bulunmaz. Önemli karakolların mevcudu bazen 100 kişiyi geçmektedir.

Karakol K. astsubay başçavuş veya Kd. başçavuşdur. Karakol K. ları ve enaz üstçavuş rütbesindeki astsubaylar adli zabıta subayı sıfatını haizdirler.

YENİLİKLER VE MODERN ARAÇLAR:

Belçika Jandarması günün ihtiyaçlarına cevap verecek modern araç, gereç ve donatım satın alarak görevini daha iyi başarmak için bir çok tedbirler almaktadır. Son senelerde bütçeye bu iş için büyük ödenekler konmuştur.

Bütün karakollarda hizmetin gerektirdiği motorlu araçlar vardır. (Bisiklet, Motosiklet ve otomobil) sabit birliklerde Land Rover jeepler, binek otomobilleri, kamyonetler, büro olarak kullanılan arabalar mevcuttur. Son senelerde helikopterler de satın alınmıştır. 6 helikopter vardır.

1963 senesindeki kayıtlara göre Belçika Jandarmasında 2531 MOTORLU araç vardır.

Bütün kademeler arasında telefon irtibatı vardır.

Karakollarla üst kademeler arasında bir sabit ve birden ziyade telsiz irtibatı kuruluşu tamamlanmak üzeredir.

İlçe J. K. İl J. K. ve bölge K. lıkları arasındaki telsiz irtibatları tamamlanmıştır.

Seyyar J. birlikleri ile sabit J. birliklerinin ilçe ve il J. K. lıkları arasında telexsriptör irtibatı sağlanmıştır.

Seyyar J. birliklerinin kademeleri arasında irtibat portatif telsizlerle veya araçlara monte edilmiş telsizlerle sağlanmaktadır.

Yenilikler şunlardır:

1. Sabit J. Birliklerinde ilçe K. lığı kademesinde birer fotoğraf laboratuvarı kurulmuştur.
2. Her ilçe J. K. lığında bir adli polis çantası vardır.
3. Karakol, ilçe J. K. ve bölge K. lıkları kademesinde fiş servisleri vardır.

4. Halen 4 limanda deniz J. karakolları kurulmuştur. Bunlar şahısları ve ticaret gemilerini kontrol ederler, Deniz komiserlerine ve gümrük teşkilâtına yardım ederler. Liman içindeki ve civarındaki şahısları ve ticarî eşyayı kontrol ederler.

5. Hava J. K. lan : Hava meydanlarında ve uluslar arası istasyonlarda hüviyet kontrolü yapar, bagajları muayene ederler. Bu müfrezeler mahalli J. K.larından çıkarılmaktadırlar.

6. Brüksel'de bir istihbarat karakolu açılmıştır. Adalet Bakanlığında ecnebilere ait zabıta işlerini ifa eder.

ADLİ MÜFREZELER:

Adlî müfrezeler genel savcılara ve askerî birlikler nezdinde bulunan askerî savcılara bağlıdır. Bunlar Belçika'da veya Federal Almanya'daki Belçika askerî kuvvetlerinin refakatindedirler. Askerî savcıların nezaretinde askerî birlikler için adli zabıta görevi ifa ederler.

SEYYAR J. BİRLİKLERİ:

Dünyanın zengin devletlerinden biri olan sınai alanda büyük gelişmeler kaydeden Belçika'da geniş bir işçi kitlesi vardır. Flaman, Wallan ihtilâfı da zaman zaman büyüyerek meydana gelen karışıklıklar eyaletler arasında çabucak genişlemektedir. Genel emniyet ve asayiş korumak sabit J. birlikleriyle mümkün olamamaktadır. Bu sebeble günlük işlerle meşgul olmayan, herhangi bir olayı genişlemeden bastırarak, kısa zamanda çok sayıda personeli istenen yere gönderebilecek bir teşkilâta lüzum görülmüştür. Seyyar J. birlikleri bu düşünceden doğmuştur.

3/AĞUSTOS/1954 tarihli kararname bu ihtiyacı şöyle belirtmiştir:

(Genel düzenin tesis ve korunması ekseriya çok kısa zamanda fazla sayıda jandarma kullanmayı gerektirmektedir. Diğer taraftan kargaşalıklar ekseriya bir ile inhisar etmemektedir. Sosyal veya politik sebeplerle meydana gelen kargaşalıklar bir il halkını değil sanayi veya maden bölgelerindeki herkesi ilgilendirmekte, bazen bu sınırları da aşmaktadır.)

Seyyar J. birlikleri münhasıran genel nizamı korumak için kurulmuşlardır. Belçika'da ilk seyyar J. birliği 1913 senesinde kurulmuştur.

Seyyar J. birlikleri büyük hareket kabiliyetine sahiptir. En ufak bir işaretle hemen hareket edebilecek durumdadırlar. Süvari, bindirilmiş kıta, havan telsiz, top, zırhlı otomobil ve tankları mevcuttur. Nümayişlerde ve kanunsuz gösterilerde kullanılacak arazözlere, göz yaşartıcı bombalara sahiptirler.

Brüksel’de genel ihtiyat mahiyetinde olup doğrudan doğruya J. Genel K. ninin emrinde, üç gruplu bir seyyar J. Lejyonu mevcut olup Fransızların Paris’teki Cumhuriyet Muhafız Kıtasının benzeridir.

4 J. Bölge K. lığı emrinde 4 seyyar J. grubu vardır.

Seyyar J. gruplarında bir keşif Bl., bir bindirilmiş Bl., bir silâh ve servis Bl. vardır. Ayrıca 2 Tk. lı bir atlı Bl. vardır. Bu Bl. nin bir Tk.ı bindirilmiş piyadedir.

Brüksel seyyar J. lejyonunun gruplarındaki atlı Bl. ler 3 er Tk. İldir. Burada ayrıca bindirilmiş piyade Tk. ı yoktur.

Belçika Jandarmasının elbisesi diğer silâhlı kuvvetlerinkinden ayrılır. Koyu lâcivert renkli elbise giyerler. Elbise yakaları son senelere kadar kapalı iken 1969 da açılmıştır.

PERSONEL DURUMU:

Belçika jandarmasının mevcudu kanunla tesbit edilmiştir. 11 NİSAN 1960 tarihli kanun jandarmanın miktarını 350 subay (ikisi general), 12 500 astsubay ve Brigadier olarak tesbit etmiştir. Bu miktar artan ihtiyaçları karşılamaktan çok uzaktır.

Belçika jandarması haftalık normal 40 saatlik mesai yerine 60 saat çalışmak zorunda kalmakta, hafta tatili yapamamakta ve senelik izinlerini kullanmamakta idiler. Bu sebeble parlamentoda uzun mücadeleler ve çekişmeler yapılarak jandarma mevcudunu bir miktar artırmak mümkün olmuştur.

9/NİSAN/1969 tarihli kanunla subay miktarı 600’e, astsubay ve Brigadier miktarı da 15 000’e çıkarılmıştır. Belçika jandarması bu artış sebebiyle biraz ferahlamışsada, bugünkü mevcutta ihtiyacı karşılamaktan uzaktır.

Hafta tatili kanunu, tatil günleri vazife görenlere ertesi gün izin verilmesi, senelik izin kullanılması gibi yenilikler tatbika başlanınca bu artış ancak bu şekildeki kayıpları karşılamağa imkân vermiş olup, jandarma personelinin yükünü azaltma imkânını vermemiştir.

Belçika jandarması subaylar, astsubaylar, Brigadierler ve jandarmalardan müteşekkildir.

Ast rütbedeki personel jandarma Brigadier, astsubay, seçkin astsubay ve üst dereceli astsubay kategorilerine ayrılırlar : (Gendernes, Brigadier, sous-officiers, sousofficiers d’celite, sousofficiers d’elitesuperieurs)

1967 senesinden beri 18 yaşını bitirenler 3 senelik bir mukavele yaparak jandarma hizmetine girebilmektedirler. İstekliler çok sıkı bir sağlık muayenesine ve yazılı sınava tabi tutulurlar.

Sınavı ve sağlık muayenesini kazananlar Brüksel'deki kraliyet J. okulunda eğitime tabi tutulurlar. Eğitim süresi atlı sınıfa ayrılanlar için 15 ay, diğerleri için 12 aydır. Eğitimi başarı ile bitirenler Brigadie'liğe yükselirler. Kraliyet okulundaki temel eğitimi bitirenler seyyar J. birliklerine verilirler. Buralarda trafik kontrol görevlerine katılırlar, bazı karakollarda staj görürler. 3 sene hizmetten sonra astsubay çavuş olurlar. (Marechal des logis)

12 sene hizmetten sonra Kd. Bçvş. (Premir Marechal des logis) olurlar.

Marechal de logis-chef ve Premir marechal de logis-chef rütbesindeki personel seçkin astsubaylardır. Bu kategoride ölçü artık kıdem değildir. Bütün bu astsubaylar adli zabita astsubayı olurlar. Bunun için jandarma okulunda iki sene eğitim görmek şarttır.

Karakol K. olmak için Başçavuş olmak şarttır. Bu rütbe sıkı bir sınavdan sonra kazanılır.

1965 senesinden beri subayların eğitiminde yeni bir görüş hâkim olmuştur. Eskiden J. subaylarının üniversiteye devamına mani olmak için çeşitli engeller çıkarılırdı. Bugün ise bütün J. subayları üniversite eğitimi yapmak imkânına sahiptirler.

Subayların eğitimi şöyledir:

1. Kraliyet askerî okul öğrencileri ile beraber iki aylık temel askerî eğitim.
2. Kraliyet J. okulunda iki senelik eğitim. Bu sırada bir çok meslekî ve askerî kurslar açılmaktadır.
3. Kriminoloji lisansı elde edebilmek için devlet üniversitelerinde iki senelik eğitim. Bu esnada J. tarafından tamamlayıcı kurslar açılmaktadır.
4. Subay formasyonunu elde edebilmek için jandarma subay tatbikat okulunda 15 aylık eğitim.

KRALİYET JANDARMA OKULU:

Okul Brüksel'dedir. Bir komutanın nezareti altında çeşitli kurslar ve eğitim devrelerini ihtiva eder.

Başlıca kurslar şunlardır : Şoför, motosiklet ve sıhhiye kursları.

Jandarmalara, astsubaylara, seçkin astsubaylara, subay öğrencilere ayrı kurslar açılır. Kıdemli yüzbaşı ve binbaşılar için de tekâmül kursları açılmaktadır.

Astsubaylar için açılan kurslarda şu dersler verilmektedir. Nazarî huhuk, kriminoloji, teknik zabita, trafik kontrolüne ait kanun maddeleri.

özel kanunlar, tutanak düzenleme usulü, askerî kanun ve nizamnameleri, piyadecilik eğitimi, atlı eğitim, jandarma tabiyesi, piyade tabiyesi, harita okuma ve yön tayini, beden eğitimi, ikinci dil öğretimi.

Seçkin astsubayların kursu 2 sene devam eder. Bu kursa devam edebilmek için en az ortaokul diplomasına sahip olmalıdır. Bundan başka seçme sınavını kazanmış olmalıdır.

İlk sene temel bilgiler verilir. İkinci sene tamamlayıcı bilgiler verilir. Bunun sonundaki sınavda başarı kazananlar başçavuş (Marechal des logis-chef) rütbesine yükselirler.

TRAFİK KONTROLÜ:

Belçika jandarması büyük şehirler dışında trafik kontrol görevini ifa eder. İlk trafik kontrol ekibi 23/Ocak/1933 tarihli Kraliyet kararnamesi ile kurulmuştur. Bu iş için 1 Astsb., 8 jandarma ayrılmıştır. 20/Mayıs/1935 kararname ile bu miktar 3 Astsb., 16 ere çıkarılmıştır.

14/Mart/1963 tarihli kararname ile trafik kontrol teşkilâtı nihaî şeklini almıştır. Fransız sistemine çok benzeyen bugünkü durumda her il J. grup K. lığı emrinde bir trafik kontrol Tk. kurulmuştur. Bunların asıl görevi trafik kontrolü olmakla beraber bu arada diğer zabıta görevlerini de yaparlar.

Trafik kontrol görevine atanan jandarmalar, kraliyet J. okulunda 5 hafta süreli özel bir kurstan sonra sabit J. birliklerinde üç ay staj görürler. Bundan sonra vuku bulacak münhallere atanırlar.

Her ilde trafik kontrolüyle görevli 18 J. astsubayı ve 18 motosiklet mevcutken, ihtiyacın artması ve trafiğin son senelerde çok gelişmesi üzerine bu miktarı artırmaya mecburiyet hasıl olmuştur.

1969 senesinde trafik kontrolüne tahsis edilen personel ve araç miktarı:

2 Subay,

360 Astsubay,

300 Motorsiklet 17 Jeep,

47 Otomobil.

Belçika'daki otomobil sayısı ve J. bölgesinde vuku bulan trafik kazaları:

SENE	OTOMOBİL SAYISI	KAZA SAYISI	ÖLÜ SAYISI
1962	1.114.861	59.605	837
1963		66.861	886
1964	1.371.611	72.820	965
1965		74.743	988
1966	1.600.000	71.684	937
1967		73.208	
1968		73.803	
1969			

1962 -1966 seneleri arasındaki devrede, trafik jandarması 382 kazaya maruz kaldı. 5 jandarma vazife uğrunda hayatlarını feda ettiler, 165 kişide yaralandı.

J. Gn. K. nın 25/Ocak/1969 da yaptığı bir konuşmadan anlaşıldığına göre 5 sene içinde J. motosikletlerinin miktarı iki katına çıkacak, mevcut 6 helikopter daha ilâve edilecektir.

Belçika jandarmasının 1969 bütçesi 3 milyar üçyüz üç milyon 942 bin Belçika Frankıdır. Bu miktar bir sene evvelki bütçeden takriben 292 milyon Frank fazladır.

Belçika Jandarma bütçesinin % 93'ü cari masraflara ve personel giderlerine harcanmaktadır. Bu sebeple yatırımlar için fevkalâde bütçeler ve Beş yıllık plânlar hazırlanmaktadır.

FAALİYETLER:

Jandarmanın faaliyetlerinin büyük kısmını adli görevler ve trafik kontrolü teşkil etmektedir. Her sene daha çok artan bu görevlerin ifası için jandarmada daha çok personel ayırmakta ve normal mesai dışında çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bundan evvelde kısaca bahsettiğimiz gibi Belçika jandarması normal 40 saatlik haftalık mesai yerine 60 saat çalışmaktadır. Hafta tadillerini kullanmamakta, senelik izinlerini alamamaktadır. Mevcudun artırılmasıyla personelin durumu kısmen düzelmiştir.

1968 senesinde 1.002.813 tutanak ve rapor adlı makamlara gönderilmiştir. 92.371 olayda jandarmalar tarafından para cezası kesilmiştir. 85.912 mahkûm muhtelif yerlere sevk edilmiş, 18.732 kişi Belçika sınırlarından içeri sokulmamış, 1.043 suçlu tevkif edilmiştir.

Jandarma 10.736 nakliye için muhafızlık görevi yapmıştır. Bunlardan 8.903'ü kıymetli mevduat korunması görevidir.

JANDARMANIN FAALİYETLERİNİN NE KADAR ARTTIĞI BU CETVELDEN ANLAŞILABİLİR:

	SENELER					
	1951	1956	1961	1966	1967	1968
J. ca düzenlenen tutanaklar	714.819	875.236	1.014.182	1.107.714	1.079.429	1.002.813
J. ca yapılan tevkifler	7.423	8.087	9.348	12.524	12.894	13.254
J. bölgesindeki hırsızlık olayları	1.039	2.595	3.437	5.733	6.033	6.831
J. bölgesindeki trafik olayları	25.700	38.868	54.737	71.684	73.208	73.803

BELDİYE POLİSİ:

Belçika da nüfusu 10.000 den fazla olan her belediyenin özel bir polis kuvveti vardır. Bütün krallık sınırları içinde vazife görmeğe yetkili olan jandarma personelinin aksine olarak, belediye polisi yalnız mensup olduğu belediye sınırları içinde genel zabıta görevleri yapmaya yetkilidir.

Belediye sınırı dışında herhangi bir vatandaşın farkı yoktur.

Belediyelerin büyüklük ve küçüklüğe, nüfusunun azlık veya çokluğuna zenginlik veya fakirliğine göre belediye polisinin statüsü değişmektedir. Her belediyenin kendisine göre kayıt kabul şartları, emeklilik statüsü, yaş haddi ve eğitim şartları vardır. Bu sebeble belediye polislerinin çok farklı statüleri vardır. Hatta kıyafetlerde bile farklar mevcuttur.

Günümüzde motorlu ve muhabere araçlarının çok geliştiği, suçluların teknolojinin ilerlemesinden azamî derecede faydalandıkları bir hakikattir.

Organize suçlar gittikçe gelişmektedir. Belediye sınırı dışından gelip hırsızlık veya soygun yaparak tekrar belediye dışına giden bir suçlu karşısında belediye polisi çok yetersiz kalmaktadır. Fiş servisi, araştırma işlerinin düzenlenmesi, firarilerin aranması personelin eğitilmesi gibi konularda tek elden sevk ve idare gerektiği halde herbiri ayrı telden çalan çeşitli belediyelerin polisleri arasında ahenkli ve verimli bir iş birliği kurmak adeta imkânsızdır. Avrupanın bir çok devletlerinde, yetki genişliğinin en çok savunan İsveç ve Norveç'te bile belediye polislerinin birleştirilerek tek bir statüye bağlanıp bir elden idaresi konusunda son senelerde geniş hazırlıklar yapılmış ve cesurane teşebbüslere girilmiştir.

Belediye polisi belediye başkanının emri altında vazife görür. Belediye sınırları içinde emniyet ve asayiş sağlamağa görevli olup İdarî ve adlî zabıta görevlerini ifa eder.

Buna mukabil belediye polisinin bir çok avantajları vardır. En önemlisi sorumluluk bölgesinin jandarmaya nazaran çok küçük oluşudur. Bu nisbeten dar bölgede fazla sayıda polis vazife görür. (Türkiye'nin yüzölçümünün %97 sinin sorumluluğu jandarmaya % 3'ü polise aittir.)

Polisin suçları haber alıp kısa zamanda suç yerine gelmesi, suçluları suç üstünde yakalaması veya suç delilleri kaybolmadan olay yerine yetişmesi her zaman mümkündür. İngiltere'de polis, yardım talebinden 1,5 veya 2 dakika sonra yardım talep eden yere yetişebilmektedir.

Şehirlerde ve büyük kasabalarda işlenen suçlar halkı daha çok heyecana düşüreceğinden gerek belediyeler, gerekse hükümetler belediye polisine daha çok önem vermekte ve daha modern donatım ve araç kullanmaktadırlar. Belçika parlamento müzakerelerinden anlaşıldığına göre belediye polisinin maaş ve tahsisatı jandarmadan daha fazladır. Daha bol imkânlar içinde ve daha rahat görev yapmaktadır.

Bir misâl olmak üzere Anvers belediye polisinden kısaca bahsedeceğim. Belçika'nın büyük şehirlerinden olan Anvers'in nüfusu 247 bin dir. Bu şehirde uluslararası şöhrete sahip modern bir polis teşkilâtı vardır. Anvers şehrinde vazife yapan belediye polisinin miktarı 1386 dır.

Şehir polisi başlıca şu kısımlara ayrılmıştır:

- a. Seyyar polis karakolları,
- b. Araştırma karakolları ve servisleri,
- c. Arama zabıtası,
- d. Gençlik karakolu,
- e. Trafik polisi.

Modern araç ve gereçlerle donatılmış olan polis müfrezeleri belirli bölgelerde devriye dolaşmakta, şehrin her yerinde her zaman mevcut olduklarını vatandaşa hissettirerek emniyet hissini geliştirmeğe çalışmaktadırlar.

Bu arabaların hepsinde telsiz mevcuttur. Baş telsizle her zaman irtibat sağlarlar nerede oldukları merkez tarafından her zaman bilinir ve icabında olayın vukuu bulunduğu yere süratle sevk edilirler.

Motorlu ve telsizli polis devriyeleri personeli, evleri, mağazaları gözetler belirli bir plâna göre dolaşırlar. Bu görevler o şekilde düzenlenir, cadde ve sokakları o şekilde ziyaret ederler ki vatandaşlar polisin koruyucu elinin her zaman üzerlerinde olduğunu hissederek rahatlarlar.

Anvers polisinin telsiz şebekesi çok gelişmiştir. 12 frekans üzerinden yayın yapan çok geniş bir merkez istasyonu vardır. Bu istasyon gece ve gündüz merkez alıcı ve verici santralı olarak çalışır. 25 Km. mesafe dahilindeki bütün belediyelerdeki arabalardaki ve polis merkezlerindeki alıcı ve verici 113 telsizle muhabere yaparlar.

ARAŞTIRMA KARAKOLLARI:

Parmak izi, ayak izi ve suç yerinde kalan en ufak delilleri kıymetlendirecek kabiliyetli ve ehliyetli personelden kuruludur. Ultraviyole, enfraruj ısımlarından faydalanırlar. Son senelerde icat edilen wood lambası kullanılır. Kan tahlilleri yapan, merminin hangi tabancadan çıktığını tesbit eden, kalpazanlıkları, yazı tahriflerini en kısa zamanda meydana çıkaran hassas aletlere sahip laboratuvarları vardır. Polis helikopterlerinden de faydalanmaktadırlar. Bu karakol personeli soruşturma tekniğine vakıf, nazârî ve pratik adli bilgileri yüksek olan personeldir. Suçların tahkikinde görev alırlar.

GENÇLİK KARAKOLLARI:

Bilhassa genç suçlularla meşgul olur. Gençlerin eğitilmesi, arzulanan istikametlere kanallize edilmesini sağlayacak tedbirler alır. Gençlik kampları açar onları suçluluk kompleksinden kurtarmağa çalışır. Daha çok kadın polisler, psikologlar, hukukçular ve eğitim prensiplerine vakıf kimseler bu grupta görev alırlar. Gençlerin muhitleri ile, aileleri ile, faaliyetleri ile yakından ilgilenirler. Genç suçluları ıslah ederek, memlekete tekrar faydalı bir hale getirmek için büyük çabalar harcarlar.

TRAFİK POLİSİ:

Sorumluluk bölgesinde trafik işleri ile uğraşır. Motosiklet, otomobil, ışıklı panolar, trafik malzemesini taşıyacak arabaya, trafik kazalarında kullanılacak özel surette yapılmış kamyonetlere sahiptirler.

Anvers polisinin telsiz şebekesi biraz evvel de bahsettiğimiz gibi çok gelişmiştir. Bir çok özel firmalar ve şirketler alarm sistemlerini polisin kontrol tablosuna bağlayabilirler. Bir düğmeye basarak, yahut telefon ederek her an ışık veya sesli sinyaller göndererek telsiz odasına haber vererek polisi alarma geçirebilirler. 17 özel kuruluş seyyar karakolun panosuna bağlanarak faydalanırlar. Diğer müesseseler telsizlerini şehrin diğer resmî makamlarına bağlamışlardır.

Yaya devriye dolaşan polislerin kullandığı yirmi telsiz mevcut olup merkez istasyonu ile her an irtibattadır.

Anvers şehrindeki bu telsiz şebekesi daha geniş bir kuruluşa atılan ilk adımdan başka birşey değildir. Şebeke bu günkü ihtiyaçlara cevap verememektedir. Komşu belediyeleri hatta illeri içine alan geniş bir şebeke kurmak gerektir. Çeşitli süratli taşıt araçları, polisin sadece belediyeleri aşan değil illeri de aşan bir telsiz şebekesinden faydalanmasını gerektirmektedir. Çünkü suçlular birkaç dakikada polisin sorumluluk sınırları dışına çıkabilmektedir.

Çeşitli polis kademeleri ve örgütleri arasında iş görebilmek için telsiz teşkilâtının bir çok belediyelere ve illere genişletmek lâzımdır. Bir çok belediyeler Anvers'i örnek alarak telsiz istasyonu kurmuşlardır.

Şehir içinde bir meşhut suç haber alınır, telsizli arabalar hemen suçun vuku bulunduğu yerin veya şehrin bütün çıkış yerlerini tutarlar. Bundan sonra bazı devriye arabaları şehri dolaşarak eşkali bildirilen şahsı ararlar.

29/MART/1959 da saat 11.58 de bir postahänenin haydutlar tarafından basılarak 100.000 frank paranın çalındığı haber verildi. Haydutlar postahänenin telefon tellerini kestiklerinden olayı gören bir komşu polise haber verdi. Soygun çalınmış otomobille yapılmıştı. Bütün komşu belediyelerin yardımıyla bir araştırma yapıldı. Saat 11.31'de terkedilen araba Devrne belediyesinde bulundu. Üç suçlu buradan itibaren taksiye binmişlerdir. Suçlulardan birisi taksiye binerek İmparator caddesine doğru gitmiştir. Saat 12.30 da çaldığı paralardan bir kısmı üzerinde olduğu halde

kahvelerden birinde yapılan kontrol sırasında ele geçti. Soygunun üzerinden henüz 32 dakika geçmiştir.

Diğer iki suçlu da kısa zamanda yakayı ele verdiler.

ALARM SİSTEMİ:

Londra polisinin (999) numaralı alarm sistemine benzeyen bir alarm sistemi de Anvers'te mevcuttur. Bu alarm telefonunun numarası (906) dır. Bu sistem polisin en kısa zamanda halkın yardımına koşmasına imkân verir. Anvers belediye meclisinin teşebbüsüyle 29/Ağustos/1967 de bu sistem kabul edildi. O zaman Avrupa'da benzeri olmıyan bu kuruluş bir çok devletler tarafından örnek olarak alınmıştır. Belçika'da 100 belediye ve takriben bir milyon insan bu sisteme dahildir.

Bütün telefon makineleri »otomatik santrallara bağlı bütün genel telefonlar seyyar karakolun 906 numarasıyla irtibatlıdır.

Telsiz komuta salonunda 4 hatlı bir santral sadece müracaatları kaydeder. Özel konuşmaları kaydetmez.

Her müracaat otomatik olarak banda kaydedilir. Çeşitli dillerden müracaat yapılacağından bu aletleri kullanan personel Fransızca, İtalyanca, Almanca ve İngilizceyi iyi bilenler arasında seçilmektedirler.

Eğer polise haber veren şahıs maksadını anlatamaz veya bir şeyden çekinirse, ışıklı bir pano üzerinde otomatik olarak görülen numara, diğer bir hattan doğrulanır ve adres 10 saniyede tesbit edilir.

Alarm tesisatı 1958 senesinde daha geliştirildi.

906 alarm sisteminin bütün Belçika'ya yayılabilmesi için daha bunun gibi 45 santrala ihtiyacı vardır.

906 numara ile yapılan konuşmalar bedavadır. Hatta umumî telefon kabinelerinden de konuşulsa bittikten sonra telefona atılan para düşer.

Belçika belediyelerinde görev yapan polislerin miktarı hakkında bir bilgi elde edilememiştir.

BELÇİKA ADLİ POLİSİ:

Belçika'da jandarma ve belediye polisi adli zabıta görevini ifa etmekle beraber, yalnız adli görevlerle meşgul ayrı bir zabıta kuvvetide mevcuttur.

Belçika'da adli polisi 7/Nisan/1919 tarihinde kurulmuştur. Adli zabıta yalnız adli görevlerle uğraşan, İdarî ve askerî zabıta hizmetlerine karışmayan özel bir zabıtaadır. Bu zabıtaya mensup olan personel, nazari ve pratik hukuk bilgileri kuvvetli olan, soruşturma tekniğine ve psikolojisine vakıf uzman personeldir.

Belçika ceza mahkemeleri usulü kanunu kraliyet savcılarına, savcı yardımcılarına, sorgu yargıçlarına, Sulh yargıçlarına ve jandarma subaylarına adli zabıta subayı yetkisi vermiştir. Her komünde polis komiserine, onun bulunmadığı hallerde belediye başkanlarına ve yardımcılara da adli zabıta subayı sıfatı verilmiştir.

Adli zabitanın kabulü görev ve yetkilerinin bugünkü duruma gelmesi kolay olmuştur. Bir çok mücadeleler tereddütler ve denemeler yapılmıştır.

Polis komiserlerinin yetkileri belediye sınırlarını, sulh yargıçlarının yetkileri ise kanton sınırlarını aşmıyordu. Jandarma subayları meşhut suç halinde veya amirlerinden emir aldıklarında sorumluluk sınırlarının dışına çıkabiliyorlardı.

Her ilçede bir teğmen veya üstteğmen vardı. Sade jandarma yüzbaşları bütün il sınırları içinde görev yapabiliyorlardı.

Arazi itibariyle yetkili darlığına bir çare bulmak için 30/NİSAN/1872 de bir proje hazırlandı. Fakat tasan kanunlaşma imkânı bulamadan geri alındı.

Profesör Pren 1803 kanunu ile kabul edilen sistemi şöyle özetliyordu : Kırlarda hakiki bir adli zabitanın bulunmayışı, şehirlerde müphem durum ve kısıtlanmış arazi yetkisi sebebiyle zayıflatılmış adli zabıta, Brüksel gibi büyük merkezlerde teşkilâtın karışıklığı ve aynı zabıtaya, hem adli zabıta görevleri, hem de diğer zabıta görevleri verilmiş olması,

Netice olarak belediye başkanlarına ve yardımcılara verilen adli zabıta subaylığı sıfatının kaldırılmasını ve 9 il merkezinde devletin ve illerin yardımı ile sadece adli tahkikatla görevli ve yalnız savcıların emrinde olan bir zabitanın kurulmasını teklif ediyordu. Bu zabıta bütün ilde yetkili olacaktı.

28/MAYIS/1883 de Brüksel belediye başkanı Bul, mevcut sistemi tenkit ederek adalet bakanlığına bir muhtıra göndermeyi belediye meclisine teklif ediyordu. Buna göre : Belediye polisi ile adli polis birbirinden tamamen ayrılacak, belediye polisi yalnız İdarî zabıta görevi ile meşgul

olacaktı. Her ilçede kraliyet savcılarının emrinde bir adli polis kurulacaktı. Adli polis memurları kraliyet savcılarının tavsiyeleri üzerine genel savcılar tarafından tayin edilecek, normal olarak bir ilçe sınırları içinde, geçici olarak da bütün memleket sınırları içinde yetkili olacaklardı. 1887 de kraliyet savcısı Van İSEGHEM adli zabitanın eksikliklerini gösteriyor. Ve bunları gidermek için her savcılık bölgesinde, kral tarafından atanan bir kaç adli zabita subayının savcılarının emrine verilmesini teklif ediyordu. Bu teklif aşağı yukarı bu günkü statüye çok yaklaşılmaktadır.

Adalet Bakanı M. Le Jeune 1892 senesinde bütçe görüşmeleri yapılırken, suçların miktarının arttığından ve suçluların yakalanmamasından duyulan endişeyi belirterek bunun, adli zabita görevi ile uğraşan personelin aralıksız olarak soruşturma işleriyle uğraşmadıklarından ve savcılarının emrinde bulunmamalarından ileri geldiğini iddia ediyordu.

3/MAYIS/1893 de genel savcı Van Scheer, adli zabita teşkilâtı kurulmasını öngören bir kanun teklifi hazırlayarak hükümete takdim etti.

Bu kanun teklifi meclislerde görüşülme imkânı bulamadan meclis 7/MAYIS/1900 de feshedildi.

Aynı proje 21/ARALIK/1907 de bir kanun tasarısı şeklinde bir milletvekili tarafından tekrar meclise getirildi. Adalet Bakanı tasarının kanunlaştığı takdirde büyük faydaları olacağından bahsederek biran evvel kanunlaşmasını temenni etti.

29/TEMMUZ/1908 de tasarıyı özel bir komisyon inceleyerek bazı değişiklikler yaptı. Buna rağmen 13/MAYIS/1912 de meclis feshedildiğinden kanun tasarısı henüz müzakere edilememiştir.

12/KASIM/1912 de hükümet adli zabita kuruluşu hakkında yeni bir tasarı hazırladı. Bu tasarı 1908 senesinde özel komisyonun kabul ettiği tasarının aynı idi. Proje kanunlaşmadan 1914 senesinde Belçika’ında katıldığı birinci dünya savaşı patladı.

Almanlara yenilen ve memleketinin büyük bir kısmı işgal edilen Belçika savaş sonunda korkunç bir kâbus hayatı yaşadı. Endüstri tesislerinin harap olmasının meydana getirdiği işsizlik, açlık ve sefalet yüzünden korkunç karışıklıklar oldu. Bilhassa büyük şehirler ve kasabalar dışındaki kırlarda ve köylerde, silâhlı soyguncular guruplar halinde evlere girip ne bulurlarsa alıp götürüyorlar, ev sahiplerine paraları sakladıkları yeri söylemeleri için işkence yapıyorlardı. Alman işgali sırasında büyük kayıplara uğrayan jandarma 1918 senesi ARALIK ayından itibaren faa-

liyyete geçmişse de normal mevcudunun ancak üçtebirine sahip olduğundan düzeni ve asayişini sağlamıyordu.

1912 senesinde hükümet tarafından hazırlanan (Adli zabıta teşkilâtı kurulması) hakkındaki kanun tasarısı tekrar ele alındı. Millet Meclisinin 26/ŞUBAT/1919 tarihli oturumunda kanun tasarısı müzakere edildi ve bir red ve on çekimser oy haricinde mevcudun ittifakıyla kabul edildi.

Senatoda tasarımı 28/MART/1919 da ittifakla kabul etti. 12/NİSAN/1919 da kanun yayınlanarak yürürlüğe girdi.

Kral tayin kararnamesini 7/AĞUSTOS/1919 da imzaladı. Muhtelif istinaf mahkemelerindeki savcılar emrine 77 adli zabıta subayı ve 171 adli zabıta ajanı atandı.

Adli polis teşkilâtı kanunda öngörülen mevcudun üçte biri ile çalışmasına rağmen elde ettiği başarıyı belediye polisinin kendisine büyük ölçüde yaptığı yardıma borçludur.

Muhtelif mahkemeler nezdindeki adli polis üniteleri arasında koordinasyon sağlayacak hiç bir makam düşünülmemiştir. Olaylar ve ihtiyaçlar böyle bir makamın kurulmasını zaruri hale getirdi. 20/EKİM/1936 tarihli kraliyet kararnamesi ile çeşitli adli delegasyonlar nezdinde (GENEL KOMİSERLİK) görevi meydana getirildi.

Adli zabıta kademesinin en üstünde bulunan adli zabıta genel komiserinin başlıca yetkileri şunlardır :

1. Merkezi genel eşkâl bülteninin idaresi ve yayınlanması,
2. Adli zabıta karakolları ile dokümantasyon merkez bürosu arasındaki yazışmaların ve raporların koordinesi,
3. Savcılıklar nezdindeki adli polis kuruluşları ile irtibat sağlamak, Genel komiserlerin görevleri 14/EKİM/1966 tarihli kararname ile yeniden tesbit edilmiştir.

Yukarıda yazılan üç maddeden sonra yeni verilen görevler şunlardır:

1. Adli zabıta telsiz servisinin çalıştırılması,
2. Kalpazanlığın önlenmesi için Cenevre anlaşması gereğince kurulan merkezi ofis direktörlüğünün idaresi,
3. Uyuşturucu maddelerle mücadele için kurulan merkezi ofisin idaresi,

4. Kadın, çocuk ve esir ticaretin önlenmesi için kurulan bilgi toplama komisyonu görevlerinin ifasına nezaret,

5. Adli makamlarca arananların eşkâllerinin televizyonla yayınlanması,

6. Millî merkez dokümantasyon bürosu ile milletler arası kriminal polis dokümantasyon bürosu (İTERPOL) arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi.

Aranan şahısların hüviyetlerinin tesbiti, eşkâllerinin yayınlanması ve ilgili yerlere zaman geçirilmeden ulaştırılması iyi koordine edilmiş çok dikkatli bir çalışmayı gerektirmektedir.

Genel komiserlikteki dokümantasyon bölümünde adli subaylar, adli müfettişler jandarma Genel K. lığı tarafından tayin edilen J. Subay ve astsubayları mevcuttur. Buradaki personel arasında samimi bir işbirliği mevcut olup eski rekabetten eser kalmamıştır.

Savcılar, sorumluluk bölgelerindeki çeşitli adli polis kuruluşları arasında koordinasyon sağlanmasında büyük role sahiptirler.

Son senelerden artan soygun ve gasp olayları ile mücadele edecek ve başka hiçbir işle meşgul olmayacak yeni bir adli polis ünitesi kurulması teklif edilmişse de bu fikir fazla taraftar bulamamıştır.

Belçika adli polisi de jandarma gibi mevcut azlığından çok yakınmaktadır. Son senelerde soygunların ve kasa hırsızlarının artışı da bu mevcut yetersizliğinin ne kadar tehlikeli olduğunu göstermektedir. Bazıları mevcut noksanlığının adli polise sağlanan modern telsiz ve motorlu araçlarla giderileceğini iddia etmekteyse de, hiç bir zaman malzeme, personel yerini alamaz. Son senelerde iki günlük hafta tatili, nöbet ve gece hizmetleri, pazar günleri ve bayram günleri çalışanlara ertesi gün izin verilmesi gibi yeniliklerin tatbiki de takriben mevcutta %6 kadar bir azalmağa eşit durumdadır. Bu da artan suçlar karşısında zaten yetersiz olan adli polisin mevcudunu daha da kritik bir duruma sokmuştur.

1960 -1966 seneleri arasında vukuu bulan gasp suçlarının faillerinin %41'i, kasa hırsızlığı faillerini %21'i tesbit edilmiştir.

1966 senesinde hazırlanan bir komisyon raporu, adli zabitanın bugünkü mevcudunun en az %23 artırılması gerekliliğini (17 adli subay, 121 ajan ve 13 laboratuvar operatörü) bildirilmişse de 4 seneden beri bir tek personel artışı dahi olmamıştır.

12/NİSAN/1919 tarihli kanunda adli subaylar ve ajanlar görevlerini istinaf mahkemesi yetki sınırları içindeki bölgede ifa ediyorlardı. Genel savcı bir müzekkere ile onları belirli bir iş için diğer mahkemelerin bölgelerinde de yetkili kılıyordu. 6/TEMMUZ/1964 tarihli kanun bunu değiştirdi. Şimdi adli polis personeli bütün Belçika sınırları içinde görev yapmağa yetkilidirler.

Adli polis teşkilâtı savcılara bağılıdır. İdarî makamların bu kuruluş üzerinde hiç bir kontrol yetkisi yoktur. Belçika adli polis teşkilatının başka memleketlerde benzeri yoktur.

Belçikalıların kanaatine göre adli polis görevini iyi başarmış ve kendisine bağlanan ümitleri haklı çıkarmıştır. Eğer mevcudu artırılır., görevinin icap ettirdiği teknik donatım sağlanırsa, jandarma ve belediye polisi ile yanyana ve elele çalışarak umumî emniyet ve asayiş, ülkenin huzur ve sükununu başarı ile sağlamağa devam edecektir.

TURİZM KONUSUNDA BİR İNCELEME

Yazan:

M. Nedim KALIPÇIOĞLU

İçişleri Bakanlığı

Hukuk Müşavirlerinden

Giriş:

Bu yazıda; Turizm Kavramı ve Belçika Turizm Teşkilâtı, ülkeler ekonomisinde turizmin önemi özet olarak ele alınıp, diğer kuruluşlarla olan ilişkileri izah edilecektir.

RESMÎ TURİZM TEŞKİLÂTI

Turizmin tarihçesi : Eskiden insanlar muhtelif gayeler için gezerlerdi. Bunlardan,

- 1 — Ticaret gayesi ile (Çinliler ve Fenikelilerin gezileri) gibi.
- 2 — Spor müsabakaları, (Olimpiyat oyunlarını seyretmek için)
- 3 — Dinî meseleler, (Orta zamanlarda Haçlı Seferleri dolayısıyla)
- 4 — Kaplıcalar, (Sıhhi sebeplerle yapılan geziler)

olarak belirtmek yerinde olur. Bilhassa 1242 yılında puslanın araplar tarafından keşfi, XVI. yüz yılda büyük gezici yazarların eserleri insanlarda gezme merakını ve arzusunu uyandırdı. Clament Marcan, Goothe, Rablais, Evliya Çelebi, Jeanjacques Rousseau, Chateaubriand, Georj Sand, Lamartine’i sayabiliriz.

TÜRKİYE hakkında Pierre Loti’nin yazıları memleketimize karşı büyük bir alâka uyandırmıştır. İlk teşkilâtlanma da bu asır içerisinde yapılmıştır. 1855 yılında Cook’un ilk teşkilâtı buna misal teşkil etmektedir.

XIX. asrın sonunda ve XX. asrın başında büyük bir endüstriyel hareket başladı. Hayat seviyesi yükseldi ve binbir İnsanî arzu peşinde insanlar yer değiştirmek istediler. Böylece bugünkü turizm organizasyonu meydana geldi.

İyi bir organizasyon için aşağıdaki hususlar dikkati çekmektedir.

- 1 — Turistik kapitali tespit etmek, bilmek ve değerlendirmek.
- 2 — Kapital değerlendirilmesinde, gösterişten ziyade realiteye uygun hareket etmek.
- 3 — Organizasyonu dar bir sahaya teşmil etmemek.
- 4 — Seyahat edenlerin örf ve adetlerini, nelerden hoşlanabileceklerini çok iyi tesbit etmek.
- 5 — Organizasyonu yapanları iyi bir psikolog ve turistik satıcı niteliğinde olanlar arasından seçmek.
- 6 — Memleketimizi enteresan bulacak turisti keşfetmek ve bunlar üzerinde işlemek.
- 7 — Turizmde asıl hedef insan olduğuna göre, onunla ilgili her şeyi nazara almak, gereklidir.

BELÇİKA Turizm Teşkilâtı ve bu teşkilâtın hedefleri aşağıda sıralanmıştır.

1 — GENEL PRENSİPLER:

- Turistik menfaatların merkezileştirilmesi.
- Ademi merkezîyet.
- Mahallî, bölge ve kademe teşkilâtları.
- Merkezî teşekküllerin kaynakları.

2 — TURİZM GENEL KOMİSERLİĞİ:

- Şekli ve gayesi
- Görevleri
- İç teşkilât
- Turistik teçhizat
- Propaganda ve etüd
- Genel işler
- Yabancı memleketlerdeki bürolar
- Yüksek konseyler
- Bağlı teşekküller
- Mahalli Turizm Sendikaları
- İl Federasyonları
- Bölge grupları
- Muhtelif teşekküller arasındaki temaslar
- Yardımlar

3 — GENEL KOMİSERLİĞİN HUSUSİ TURİZM

TEŞEKKÜLLERİ İLE TEMASLARI:

- Otelcilik
- Seyahat acentaları

4 — MESLEKİ KREDİ:

- Turistik karşılama

Belçika turizm teşkilâtı ile bizdeki teşkilât arasındaki fark : onların mahalli sendikaları yerini bizdeki vilâyet turizm komitelerinin almasıdır. Onlardaki etüd dairesi gibi, bizde de Bakanlık bünyesinde bir mütehassıslar heyetinin bulunması lâzımdır. Aynı zamanda cazip şehir broşürlerinin bizde de hazırlanması çok faydeli olacaktır. Yollardaki turist otomobillerine yardımı büyük olan S.O.S. telefonlarının turistik bölgelerinizde tesisi de arzu edilen hususlar arasındadır.

Genel Komiserliğe yardımcı yüksek konsey tipinde bir müşavere heyetinin bizde de Bakanlık bünyesinde kurulması faydeli görülmektedir.

Bölge turizm toplantılarına devam edilmeli ve bu toplantılarda sosyal turizm ve gençlik turizmi üzerinde durulmalıdır.

Ayrıca Bakanlığımız bünyesinde bir genel sekreterlik (fiilen turizm işleriyle uğraşmak üzere) kurulması da düşünülebilir.

Üç yıllık süre içerisinde iyi bir teşkilât örneği veren Belçika Turizm Teşkilâtı bize :

- 11 Saat deniz yolu ve kanal gezisi
- 35 Saat tren gezisi
- 97 Otokarla ki cem'an 10.200 Km.lik yolu aksatmadan seyahat ettirmiştir.
- 17 Dinî müessese
- 6 Şato
- 15 Müze
- 2 Turizme hizmet edenler okulu
- 1 Dantel okulu
- 2 Hayvanat bahçesi
- 2 Kampink sahası
- 2 Hava alanı
- 4 Turistik kulüp, otel tetkiki fırsatını vermek sureti ile büyük bir muvaffakiyet sağlamıştır.

TURİZM VE ULAŞTIRMA

Turizm bir memleket içinde veya muhtelif memleketler arasında bir değişirme olduğuna göre ulaştırma ile yakın münasebeti vardır.

Bugün bütün dünyada ulaştırma kara, hava ve denizyolu araçları ile yapılmaktadır. Hava yolunun pahalı oluşu insanları daha çok kara ve denizyolu ile seyahate zorlamaktadır. Karayolu vasıtaları içerisinde en çok istifade edilenler tren, otobüs ve otokarlardır. Belçika'da daha ziyade tren ve otokarlar tercih edilmektedir.

Belçika'daki seyahat gruplarını şu şekilde sıralayabiliriz :

- 1 — Aile grupları
- 2 — Okul grupları
- 3 — Gençlik grupları
- 4 — Çeşitli tatilciler

Bu seyahat gruplarının dolaşmalarını ise iki kısımda incelemek gerekir.

a — Daimi dolaşanlar

b — Tesadüfi dolaşanlar

Daimi dolaşanlar, her gardan harekete hazırlanır. Muayyen gün ve saatlere inhisar eder ve herkesin seyahate katılmasını sağlar. Otokardan da istifade edilmek isteniyorsa dört kişilik bir grup teşkil edilmesi gerekir.

Tesadüfi seyahatler ise grupların müracaatı üzerine hazırlanır. Bu grupların asgari yirmi kişi olması icabeder. Bazan 500 kişilik gruplara rastlamak da mümkündür. Umumiyetle bu gruplara normal sefer yapan trenler ayrılır. Ancak gruplar 1000 kişi olursa hususi tren tefrik edilir.

Ziyaretler için önceden anlaşmalar yapılır.

KOMBİNE BİLETLER (Güzel bir gün)

Bu seyahatler herhangi bir yerin günlük ve hakiki imkânları nazarı itibare alınarak hazırlanır. Bu şahıslara müzelerin grup tarifelerinin tatbiki için tedbirler alınmıştır. Bu çeşit seyahatler için çeşitli yerlere önceden yer ayırtmadan gitmek mümkündür. Belçika'nın her garından bilet alınabilir. Bu seyahatlerde daha ziyade ucuz tarifeli biletler tatbik edilmektedir.

Bu avantajlar ancak on kişilik gruplara tanınmıştır. Mesafe nazarı itibara alınarak çeşitli gruplara % 25 ile % 50 arasında tenzilât yapılır. Grupların büyüklük ve küçüklüklerine göre bedava biletler de verilmektedir.

HAVA YOLU NAKLİYATI

Millî ve entarnasyonel turizmde havacılığın rolü büyüktür. Turist kısa zamanda çok şeyleri görmek ister.

Bugün ticarî havacılık üç mühim hususiyet taşımaktadır.

1 — Sür'at artması ve teknik ilerleme ile mesafeler daha çok kısaltılmakta, 7 saatte geçilen Atlantik belki de 1971 senesinde 2 saatte geçilecektir.

2 — Kapasitenin artması, aynı teknik terakkiler sayesinde daha fazla yolcu ve yük nakliye imkânını sağlamıştır.

3 — Fiatlarda indirim, gün geçtikçe daha kudretli uçakların yapılması şüphesiz maliyet fiatlarını yükseltmektir. Bununla beraber maliyet fiatlarında da indirim yapılabilmektedir. Teknik terakkilerle uçaklarda rantabilite artmaktadır. Bu rantabilite artışı uçağın bir seferindeki maliyetini düşürmektedir. Uçak nakliye fiatlarının indirilmesinde sosyal sebeplerde vardır.

Ortak Pazara dahil altı devlet havacılık şirketleri hava birliği yaratmak yolunda çabalar sarfetmektedirler.

OTOKARLA NAKLİYE

Gerçekten son yıllarda otokarla gezme hevesi artmış bulunmaktadır. Üç sene önce Belçika'da 1800 otokar varken bugün 2600 otokar mevcuttur. Bu artış sebebi şöyle izah edilebilir.

1 — Otokarla yapılan geziler, tren, vapur ve uçağa nazaran daha çok görülecek tarihî, turistik yerlerin ve şehir içinin dolaşılmasını sağlar.

2 — Orta sınıf halk muhit ve havası yüzünden otokarı tercih eder.

3 — En önemli sebep fiattır, tren fiatının yarısı kadardır.

Diğer taraftan:

1 — Otokarda koltuk adedinin artması

2 — Otokarlarda teknik teçhizat artması

3 — Halkda uzun mesafeye gitme, turizmin ucuz olduğu memleketlere seyahat isteği otokarcının işlerini kolaylaştırır.

Ayrıca otokar sahipleri:

1 —• Bir günlük geziler tertip ederler. Brüksel - Ostend, Brüksel - Anvers gibi.

2 — Tam turistik geziler tertip ederler. 3 gün Paris'e bir hafta İspanya'ya gibi.

3 — Navet servisler çalıştırır. Meselâ turistler bir istikamete hiç durmadan iki otokar değiştirmekle yollarına devam edebilirler.

Ostend — Barselona iki gün bir gece devam eder.

Belçika'da otokar işletenler genel olarak küçük teşebbüs sahipleridir. 1-5 otokarları vardır.

Yabancı memleketlere seyahatları otokarcıların içinden çıkan firmalar yapar.

Ortak Pazar ülkeleri arasında, Roma anlaşmasının nakliye ile ilgili hükümlerinin tatbik sahasına konulması 1970 ten sonra başlayacak ve buda, otokarcılar arasında istedikleri memleketlerle çalışma ve iş birliği imkânı verecektir.

Avrupa Ekonomik Konseyi, Ortak Pazar çerçevesinde üç nakliye şekli üzerinde kara, deniz, hava yolları arasında koordinasyonu sağlamak ve bütün memleketlerde tatbik edilmek üzere bir formül bulunması lâzım geldiğine karar vermiştir.

Bu konuda Ortak Pazar ölçüsünde fiat birliğinin sağlanması düşünülmektedir.

Belçika'da nakliye 1946 yılında kabul edilen bir kanunla düzenlenmiştir. Buna göre nakliye üçe ayrılır.

a — Halk hizmetinde otobüs servisleri, (yol, tren Ulaştırma Bakanlığının tasarrufu altındadır. Hiç kimse oradan izin almadan otobüs servisi yapamaz.)

b — Hususi otobüs servisleri, (işçi nakliyesi, okula öğrencilerin götürülmesi.)

c — Otokar servisi, (Turistik mahiyette olup daha önceden tesbit edilen bir programa göre şahısları belli bir yerden alır, dolaştırır ve arzu edilen yere götürür.) Otokarın aynı yolu takip etmesi yasaktır. Bu otobüs servisi ile rekabeti önlemek içindir.

NAKLİ YEDE KOORDİNASYON

Koordinasyon nakliye işlerinin en karışık konularından biridir. Devletin nakliyede koordinatör olarak rolü iki türlü görülür.

1 — Devletçi politika. İdare bütün organizasyon ile ilgilidir. Doğu Avrupa ülkelerinde böyledir. Zarar nazara alınmaz. Müşterek kasa vardır.

2 — Liberal politika, deniz, kara ve hava yolları muhtariyete sahiptir. Batı Avrupa'da böyledir.

Her ikisinde de emniyet devlete aittir.

Devletin nakliye sahasına müdahalesi dört türlü olur,

a — Ekonomik

b — Siyasî

c — Askerî

d — Malî

Ekonomik müdahale : Hükümetler fazla mal ve insan taşınmasını sağlayıcı tedbirler alır.

Politik müdahale : Halk nakliye ile son derece ilgilidir. Hükümetler bu sahada fazla ilgiden korkarlar.

Askerî müdahale : Harp halinde yolun ehemmiyeti düşünülür. Almanlar harpten önce otorutlarını Doğu, Batı istikametinde yapmışlardı. Bugün Kuzey, Güney istikametinde yapmaktadırlar.

Mali müdahale : Demiryolu devletin elindedir. Devlet pahalı uçak alimim da finanse eder.

KOORDİNASYON

Hava, kara, demiryolu ve denizyolları arasında düşünülür. Bu dört ayağı olan bir masa gibidir. İyi bir marangoz bu ayakların eşit uzunlukta olmasına dikkat eder. Aksi halde muvazene bozulur. Bu devlet içinde sağlanılmalıdır. Bu konu ile Birleşmiş Milletlerin Avrupa İktisadî Konseyi uğraşır. Avrupa için nakliye ve yol plânları yapar. Ağırlık ve yol işaretleri konularını halletmiştir.

Avrupa'da koordinasyona misal olarak:

Kömür ve çelik birliğini yaratan Paris anlaşması,

Avrupa Ekonomik Birliğini yaratan Roma anlaşması,

Avrupa saatlerini ayarlama komitesinden bahsetmek yerinde olur.

Yol mevzuunda mütehassıs teşkilâtlar ise:

- 1 — Cenevre dahili nakliyat komitesi,
- 2 — Enternasyonal turizm federasyonu,
- 3 — Otomobil teşkilâtı,
- 4 — IATA
- 5 — Otomobil ve işletmeciliğinde IRU,
- 6 — Enternasyonal yol kongreleri,
- 7 — Su yolu (Kanal, deniz) teşkilâtı CEG — Beynelmillel su yolları teşkilâtı.
- 8 — Deniz yolları IMC, enternasyonal deniz yolları komisyonu.
- 9 — Havacılık : 1919 Varşova anlaşması.
- 10 — 1945 Şikago anlaşması (Beynelmillel havacılık teşkilâtı).

TURİSTİK PROPAGANDA

I — Tarif : Propaganda bir fikri, bir görüşü, bir noktai nazarı, manevi bir değeri müdafaa etmek için kullanılan vasıtaların bütünüdür. Maddî bir şeyi veya hizmeti değerlendirmek için kullanılan reklâmdan ayrılır.

Gaye : Memleketimizin çeşitli değerlerini beynelmilel piyasaya sunarak insanlığa hizmet ve memlekete menfaat temin etmektir.

Diğer müesseselerle ilgisi : Propagandanın faideli olabilmesi için bir çok ilim dallarından istifade etmesi lâzımdır. Bilhassa turistik propagandanın insanlar arasında sosyal münasebetleri ahenkli bir şekilde ayarlamayı gaye edinen public relations ile çok yakın ilgisi vardır. Propaganda yapanların sosyoloji, pedagoji, psikoloji ilim dallarından da faydalanması lâzımdır.

II — TUREİSTİK PROPAGANDANIN ESASLARI:

1 — Ciddi bir bilgiye (enformasyon) dayanmalıdır. Coğrafi, ekonomik, psikolojik ve politik durumlar göz önünde bulundurularak gerçek bir bilgiye sahip olunmak suretiyle yapılmalıdır.

2 — Propaganda hakikate dayanmalıdır. Olayların müsbet tarafları değerlendirilmelidir.

3 — Halkın seviyesine inmeli hitabettiği sınıfın dilini kullanmalıdır.

4 — Samimî olmalıdır. Gerçekleri ifade etmelidir.

5 — İyi seçilmiş zamanlarda ve en müessir vasıtalarla yapılmalıdır.

III — VASİTALAR:

1 — Film : Zamanımızda en müessir propaganda vasıtası filmidir. Ancak bu filmin iyi çekilmiş olmasına bağlıdır. Göze ve kulağa iyi bir teknikle hitabetmelidir. Seyredenlerin alâkalarını muhtelif anlayışlara göre celbedebilmelidir. Film pahalı bir propaganda vasıtasıdır.

2 — Turistik yayınlar:

a — Enformasyon yayınları : Zamanımızda öncelikle seyahat acentalarının müşterilerinin sorularına cevap vermek, muhtelif müşteriye ikna etmek gayesiyle hazırlanmalıdır.

Resmî turist teşkilâtlarının da ilk önce baş vurdukları vasıta budur. Turistik yayınlar ilgi çekici gerekli bilgileri müşteriye verecek evsafa olmalıdır. Böyle bir broşürde, gezilecek yerler, ikamet imkânları yollar ve tarihi abidelerle ait bilgiler yer almalıdır. Bu yayınlarda mesafeler kilometre olarak dercedilmeli ve ayrıca her sınıf turist için önemli para, hayat pahalılığı, kampinkler, benzin ikmâl istasyonları hakkında bilgi verilmelidir.

b — Prestij yayınları : Bu yayınlarda çok kültürlü, üstün yaşama seviyesine ulaşmış müşterilere hitap ettiği için maddî kazançtan ziyade memleketin tanıtılması gayesini gütmelidir.

c — Genel propaganda yayınları : Afişler, fotoğraflar memleketin güzel yerleri ile süslenmiş takvim vesair yayınlarla hatıra eşyalar, hernevi fuar ve sergilerdir.

Ancak fotoğrafların renkli ve göz okşayıcı olmasına, diğer yayın çeşitlerinde ise baskının güzelliğine dikkat edilmelidir.

Sergi ve fuarlar itina ile hazırlanmalı, turistik hatıra eşyası bir san'at değeri taşımaktadır.

d — Reklâm yerleri : Ekspozisyon yerleri turistik propaganda için müsait imkânlardan birini teşkil eder. Fuar, sergi ve çeşitli vesilelerle yapılacak turistik propaganda büyük faydalar sağlar.

Ancak bu propagandada hitabedilen halkın özelliğini ve turistik propaganda san'atının bütün inceliğini göz önünde bulundurmak gereklidir.

e — Radyo - televizyon : Radyo ve televizyon modern bir propaganda vasıtasıdır. Kullanılması çeşitli memleketlerde değişik şekildedir. Belçika'da Hükümete bağlı olan televizyonda istenilen şekilde propaganda yapmak mümkün olmaktadır.

Yayınlar aynı zamanda seyredenlerin ilgisini çekici şekilde olmalıdır. Radyo konuşmalarında da hatibin, dinleyicileri sıkmadan onların anlayabileceği bir dille konuşması lâzımdır.

Çağımızın en etkili bir propaganda vasıtası olan radyo - televizyon iyi kullanılmazsa umulan fayda sağlanamaz.

Türkiyemizde de son yıllarda turizme büyük bir önem verilmiştir Bu arada bazı tavsiyelerde bulunmanın faydeli olacağını umarım.

1 — Enformasyon çalışmalarına hız verilmeli, içte ve dışta turizm büroları daha iyi teşhiz edilmelidir.

2 — Turistik değerlerimizin tesbit, muhafaza ve takdiminde daha hassas davranılmalıdır.

3 — Okullarda turizm ve turist mevzuunda mecburî dersler konulmalı halkı aydınlatmak ve inandırmak amacı ile konferanslar düzenlenmelidir.

4 — Giriş gümrüklerimizde turiste kolaylık gösterilmeli, memleketimiz hakkında iyi bilgi ve intibalarla ayrılması hususları sağlanmalıdır.

5 — Memleketimizde eski eserlerin çokluğu ve orijinallliği, emsalsiz tarihî değerleri sebebi ile batıdan gelecek turistlere olduğu kadar doğu ve güneydoğudan gelecek turistlere de hitabedecek bir propaganda şekli düşünülmelidir.

Mr. Gyory'un dediği gibi (haklı olmak kâfi değildir. Hadiseleri nezaket dışına çıkmadan kabalığa kaçmadan izah etmek gerekir.)

OTELCİLİK YE KONAKLAMA ÇEŞİTLERİ:

I — Otelcilik : Otelcilik kelimesi etimolojik manâsı itibariyle muvakkaten kalınan yer demektir.

Dr. Hunziker ve Knop'un tarifine göre : «Turizm daimî kalış şekline dönmek üzere yer yabancılarının kâr gayesi gütmek şartı ile ikametlerinden doğan hadiselerin bütünüdür.»

Bu tariftan anlaşıldığına göre ikamet yani otelcilik turizmin ayrılmaz bir bütünüdür.

a — Tarihçesi : İki kısımda bahsetmek icabetmektedir.

1 — Eski zamanlarda, 2 — Halen, istikbalde.

Eski zamanlarda otelcilik Ortaasya'da Daryüs ile başlamıştır, denilebilir. Eskiden tüccarlar, zenginler, ordu mensubu, prensler, krallar seyahat ederlerdi. Buharlı nakil vasıtalarının icadı ile sür'at ve konfor arttı. Yazarların tabiat güzelliklerini tanıtmaları da seyahati teşvik ve otelcilik ile turizmin gelişmesini sağladı.

Birinci ve İkinci Cihan Harpleri otelcilik sektörüne büyük bir darbe indirmiştir. Son teknik terakki otelciliğinde inkişafına yardım etmiştir. Amerika otelcilik konusunda Avrupa'ya nazaran çok ileri durumdadır. Otel mevhumu sanayileşmiştir. Dünyanın belli başlı merkezlerinde Amerika şirketlerine ait oteller vardır. (Hilton gibi)

Otelcilik rizikolu bir iştir. Onun için kredi imkânları ile desteklenmelidir.

b — Otelcilik nedir? Otelciliğin gayesi evinden uzak olan kimseye evinde imiş hissini vermektir. Oteller ehemmiyetlerine, sınıflarına ve gayelerine göre çeşitlere ayrılırlar.

Şehir otelleri, dağ öteleri, sayfiye otelleri, ikamet otelleri gibi. Otellerin büyüklüğü ehemmiyetlidir. inşa için piyasanın iyice tetkik edilmesi, yerinin iyi seçilmesi lâzımdır.

II — OTELCİLİK MESLEĞİ VE TEŞKİLÂTI:

a — Kuruluşu : Otelcilik ve konaklama çeşitleri modern turizmin enfrastürüktürü için zaruridir. Hakikaten bir memleket tarihî abideler, kültürel zenginlikler, tabii ve turistik eğlenceler bakımından zengin olabilir. Fakat iyi bir konaklamaya sahip değilse turizmin ekonomik avantajı tehlikeye düşmüş demektir. Bunun için otelciliği inkişaf ettirecek ve menfaatlarını koruyacak teşkilâta ihtiyaç vardır.

Otelcilik teşkilâtı özel sektöre aittir ve üç çeşit kuruluşu vardır.

- 1 — Mahallî kuruluş
- 2 — Millî kuruluş
- 3 — Enternasyonal kuruluş

Enternasyonal kuruluşta (A.I.H.) ve ayrıca (HORECA) otel lokanta ve kahveciler birliği vardır. Türkiye de bunun bir üyesidir. Bu teşkilâtın 72 üyesi mevcuttur. Bir nizamname ve telgraf şekli kabul edilmiştir.

b — Teşkilâtın vazifeleri:

Otelcilik teşkilâtının vazifeleri dört kısımda toplanmıştır.

- 1 — Eğitim (meslekî öğretme, otelcilik okulları)
- 2 — Enformasyon
- 3 — Dokümantasyon
- 4 — Müdafaa (Otel işçilerini, patron ve hükümete karşı koruma.)

III — ARDENLERDE SAYFIYE OTELCİLİĞİ

Sayfiye otelciliği (Hotel Saisonnier), daimî otelcilik gibi tam bir blok teşkil etmez.

Daimî otelcilikte iki üç gece gibi az kalındığı halde, sayfiye otellerinde daha uzun müddet kalınır. Sayfiye otelleri mıntıkadan mıntıkaya göre de değişebilir. Daimî otellerde mecburiyet altında kalındığı halde sayfiye otellerinde eğlenme, dinlenme, tedavi ve spor için arzu ile kalınır.

a — Sayfiye otellerinin tesisi:

Turistik yerlerde kurulur. Evvelce cote d'azur de, sonraları bütün Akdeniz sahillerinde meselâ İspanya'da Costo Brava, Yugoslavya'da Balearas adalarında tesis edilmişlerdir.

b — Teknik tesisat : Su, elektrik, klinik ve doktor gibi ihtiyaçlar öncelikle düşünülenler arasındadır.

c — Personel : İki kısımda düşünülür.

1 — Müşteri ile temas eden personel
2 — Müşteriyi hiç görmeyen personel. Bunlara kalifiye olan ve olmayan personel denir.

d — Müşteri : Müşterinin önemi büyüktür. Özel yemek ve özel bir itinaı icabettirenler de vardır.

VI — LİTORAL BÖLGESİ SAYFIYE OTELCİLİĞİ:

Bu bölge otelciliği, Arden bölgesi otelciliğinden bazı yönlerden ayrılık arzeder. Tamamen burada mevsim otelciliği hakimdir. Bu da sadece ve yaz aylarına inhisar etmektedir.

Litoral bölgesi sayfiye otelciliğinin yedi mühim unsuru vardır.

- 1 — Mevsim otelinin teçhizatı
- 2 — Pansiyonda konfor
- 3 — Teşkilât
- 4 — Karşılama, kapıcı, resepsiyon
- 5 — Ticarî mektuplaşma
- 6 — Eğlenceler
- 7 — İkametin rantabilitesi

Bunlardan ikametın rantabilitesi mühimdir. Oda adedi mıntıkalara göre değışebilir. Belçika'da oteller 50-80 odalı olduğu halde Cote D'azurda 500 odaya kadar çıkar. Yapılacak otelin yeri iyi seçilmelidir. Güneşe nazır, gölgelik kısım, rüzgârdan korunmalı, plâjı olmalı, terası, geniş arazi ve parkingi bulunmalıdır.

V — KONAKLAMA:

Konaklamayı iki kısımda ızah etmek faydalı olacaktır.

a — Turistik merkezlerdeki apartman ve villalarda ikamet, eski konaklama tarzı, apartmanlarda 1930 yılına doğru değışir. 1-2 oda, müşterek mutfak ki bir Fransız apartmanı şeklindedir. 1946 dan beri ise mühim ilerleme kaydedilmiştir. Meselâ Belçika'da turistik mevsimde turistlerin % 50 den fazlası apartmanlarda ikamet ederler. İlerleme ve değışme şekil ve sebepleri şunlardır:

- Büyük otelleri işletme güçlüğü,
- Personel fazlalığı, masraf,
- Kredi ve konfor meselesi
- Dinlenmeye giden şahısların mâli güçleri gibi faktörler bunda rol oynamaktadır.

1930 yılında Belçika'da sahil oda adedi 9434, 1957 de 4753, 1963 de Belçika sahillerini ziyaret edenlerin adedi 12.016.171 kişidir. Apartman ve villalarda 6.731.791 kişi ki, müşterinin % 56 sı apartman ve villalarda % 44'ü otel ve diğer yerlerde konaklamışlardır.

Kamp - Karavaning - Tatil Köyleri - Aile Barınakları.

Kamp yapma sebepleri şunlardır : Bütçe kifâyetsizliği, macera zevki, sporatif tatiller, serbestlik arzusu.

Her türlü halk tabakası, genç, yaşlı, fakir, zengin kamp yapmaktadır. Tabiatı sevenler çadırı tercih etmekte, rahatlığı düşünenler karavanı seçmektedir. Karavanlarda hem bir ev havası ve arabanın arkasına takılabildiği için de nakil serbestliği vardır.

Belçika'da Ardenlerde % 54, Littoral da % 40, diğer yerlerde % 6 nisbetinde kamp kurulmaktadır. Kamp yerlerindeki başı bozukluğa mani olmak için ayrıca bir nizamname de çıkarılmıştır.

Arkadaşlık ve yakınlaşma imkânları sağlanması yönünden kampların sosyal tarafları oldukça mühimdir. Bundan dolayı kamplar tercih edilmektedir.

TATİL KÖYLERİ

Belçika'da turizm daimî bir gelişme hatta ihtilâl halindedir. Bunun neticesi olarak fakir halk kütleleri de gezilere alâka duymakta ve bunların istirahatları için imkânlar nisbetinde tatil köyleri kurulmaktadır. Bunda iki sistem vardır.

1 — Fransız sistemi : Müşterek bir binanın etrafında şirin küçük evler, ayrıca oyun, eğlence, gezinti yerleri vardır. İkamet yedi günden az olamaz.

2 — Hollanda sistemi : Müstakil küçük tatil evlerinden ibarettir.

AİLE BARINAKLARI

Yeni bir buluştur. Kısa bir müddetten beri ortaya atılmıştır. Fakat büyük inkişaf kaydetmiştir. Daha az tesisatı havi küçük tatil köyleridir. Her apartman ailenin yemeğini kendisi hazırlıyacak şekilde yapılmıştır. 20 - 25 aile barınabilir. Daha az turistik yerlerde inşa edilmişlerdir. Fiatları ucuzdur. Belçika'da bilhassa tatil evleri şeklindedir. Meselâ : Dolimarts, Fayenbois, Chateau, D'Ottoppe'deki L'Hirondelle tatil köyleri gibi.

Belçika'da otel işletmeciliği hizmet yönünden çok iyidir. Mahalli ve milli sahada teşkilatlanmışlardır.

Türkiye'de otelcilik faaliyetleri çok eskidir. Bilhassa Osmanlı İmparatorluğu zamanında askerî maksatlarla kervansaray tabir edilen konaklama çeşidi muayyen menzillerde tesis olunmuştur. Kervansaray ve hanlardan muhtelif sebeplerle seyahat edenler istifade etmekte idiler.

Son zamanlarda turistik yatırımlar meyânında otel ve konaklama için kredi imkânları sağlanmış bulunuyor.

SEYAHAT ACENTALARI

Seyahat acentalarının bugün gördüğümüz şekil ve statüleri ile mevcudiyetlerinin mazisi, geçen asırdan daha gerilere gidemez.

İnsanlar var oldukları günden beri muhtelif sebeplerle yer değiştirdiklerine göre, ekseri zamanlarda bir klavuza, bir delile ve evvelden ba-

zı bilgilere ihtiyaçları bulunduğu, bunu temin edegeldikleri bir realitedir. Bir posta arabacısı, bir kervan sahibi, bir hancı ve nihayet bir Thomas Cook geçen zamanlarda bugünkü seyahat acentaları kartının bir parçasını teşkil etmişlerdir.

Bunun bütünleşmesinin ve şuurlaşmasının zamana ve realize edilmesinde Thomas Cook'a nasip olduğu bilinmektedir. Seyahat acentaları hakkında Belçika'da bile mütekâmil bir kanunun henüz yeni yürürlüğe girdiği Mr. Poplimot tarafından konferans esnasında söylenmiştir.

Bugün turizm endüstrisi içinde seyahat acentalarının yeri büyük, turizm ekonomisindeki etkisi de müsbet ve oldukça mühimdir.

Turizmde ticaretin tam aksine ileri metodla işleyiş vardır. Ticaret hayatında tüccar malını alıcının ayağına götürdüğü halde turizmde müşteri satıcının ayağına gelmekte, malı menşe memlekette almaktadır. İşte burada seyahat acentalarının büyük rolü meydana çıkmaktadır.

Seyahat acentalığı turist, turizm pazarına turizm endüstrisine menşe memlekette satın alacağı mal için şevkidir. Bu mal nedir? Bu mal havadır, sudur, güneştir, denizdir, spordur, avdır, tarihtir, antikitedir, termaldir, dolayısıyla oteldir, moteldir, hosteldir, sitatdır, kamptır, restorandır vs.

Bu malın müşteriye en iyi şekilde ve en uygun şartlarla satışı esastır. Ama turistin bu alışın yerini, zamanını, fiyatını, şartlarını bilmesine de imkân yoktur. Diğer taraftan turist bu pazara nasıl gidecektir? Hangi vasıta ile gidecektir? Ne kadar zamanda gidecektir? Ucuza mı pahalya mı gidecektir? İşte bu soruların cevaplarını bize seyahat acentaları verecektir.

Acentalar bir taraftan nakliyeciler diğer taraftan satıcılarla temasta bulunacak, tesbit ettiği şartları müşteriye bildirecektir.

Daha doğrusu satıcı ile alıcıyı karşı karşıya getirecektir. Bu bakımdan da acentaların turist hareketlerini tesbit etmeleri şarttır. Böylece acentalar alıcının vekili veya mümessilliğini satıcının komisyonculuğunu yapacaklardır.

Seyahat acentaları alıcıdan yani turistten hiçbir ücret talep etmezler. Uçakta, trende yeri, otelde, motelde yatağı, tiyatrodaki bileti ücretsiz temin ederler.

Her hizmet ucuz ve iyi olduğu nisbette makbuldür. Eğer bu hizmet iyi olmakla beraber bedavaya da yapılıyorsa o zaman aranan bir hizmettir. Arananın artışı nisbetinde de turistik hareket çok ve kazanç fazla olacaktır.

Bu acentalar biletlerini sattıkları hava, deniz, kara nakil vasıtalarından yer ve yatak ayırttıkları otellerle, kampink, eğlence yerlerinden aldıkları komisyonlarla gelirlerini sağlamaktadırlar. Bu komisyonların nisbeti muhtelif memleketler için %5 ilâ %7,5 arasında hudutlandığı görülmektedir.

Böylece hizmet karşılığında turistten hiçbir ücret alınmadığı için turistler, garantili satışlar yapıldığından furnisörler, komisyon sağladıkları için acentalar, turizmden menfaat sağladıkları için ise menşe memleketleri bu durumdan memnun bulunmaktadır.

Şu halde seyahat acentalarının görevini yerine getirebilmesi için muhtaç olduğu maddi sermaye yanında bir de manevi itibar ve itimat, emniyet garanti sermayesinin bulunması şart olmalıdır.

Bu itimadın kazanılması ticarî ahlâkın mevcudiyet şartlarının temel prensiplerinin aynıdır. Seyahat acentası, gerek turist ve gerekse furnisör yönünden itimat telkin eden itibarlı bir müessese olduğunu ve taahhütlerine sadık kaldığını ispat etmelidir.

Seyahat acentaları, daima iki zümre arasında münasebet kurarak görev ifa etmektedirler. Bunlardan biri turist (alıcı), diğeri furnisörler yani satıcılar. Acente alıcının vekili satıcının komisyoncusu gibi hareket edecektir.

Yalnız bugün artık turistin her şeyi ile meşkul olan acentalar yerine inkişâflar neticesinde Spesialist, bir sahada mütehassıs toptancı acentalar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Buna mukabil yan toptancı, yan perakendeci acentalar da teşekkül etmişlerdir. (Tur operatörleri)

Belçika'dan misal vermek gerekirse Airtour, Railtour, Naritour'un toptancı ajanslar olduğunu bu arada saymak iktiza eder.

Bazı acentalar tertipledikleri turun bazan bir kısmını başka bir ajansa satmaktadırlar. Veya tertipledikleri bir turun başka bir şehre ait gezinti programını sadece bu sahada program hazırlayıcılara veya otokarcılara tevdi etmektedirler.

Bu durum, turist, müteahhit acenta ve taşıyon acenta üçlü münasebetini meydana getirmiş bulunmaktadır.

Hukukî bakımdan taşıyon acenta yaptığı güvenden mes'ul ise, müteahhit acenta da iyi. seçimle mükellef, kötü seçimden sorumludur.

Muhtelif sorumlulukların mevzu bahis olduğu yerde zararın nakden değerlendirilmesine gidileceği tabiidir.

Acentalar, mal ve cana karşı vaki zararlar için şahsi veya müşterek mes'uliyet sigortaları, furnisörlerin zararlarına karşı da devlet eline tevdi olunan teminat akçeleri vermişlerdir.

Acentaların birbirleriyle olan münasebetlerinin düzenlendiği sahada isim, firma hakkının korunması, tıpkı ticarî hayatta olduğu gibi haksız rekabetin önlenmesine matuf hükümlerin getirilmesi şarttır.

Seyahat acentalarının oluşunu bir mevzuat açısından tetkik etmeden evvel, bu acentaların kendi aralarında ve milletlerarası sahalarda kurdukları meslekî birliklerden de bir nebze bahsetmek iktiza etmektedir.

Acentalar, diğer meslek teşekküllerinde olduğu gibi, mesleğin hak ve menfaatlerini tesbit, meslekî kaide ve teamülleri tescil ve aralarındaki dayanışmayı temin, meslektaşlarından birtakım kolaylıklar sağlamak bakımından, birleşerek Cemiyetler veya federasyonlar kurmaktadır.

Muhtelif memleketlerde otelcilerin, nakliyecilerin federasyonları veya cemiyetleri yanında seyahat acentaları (UPAV) federasyonları yer almakta bazı memleketlerde ise bütün turizm endüstrisini içine alan bir tek federasyon kurulmakta ve çeşitli seksiyonları ile faaliyetlerini icra etmektedirler.

Bunlardan gayri entarnasyonel federasyonlar da mevcuttur. IATA (hava) UÇI (Demiryolu) gibi...

Bir seyahat acentasının kuruluşunu düzenleyen mevzuat hükümleri nasıl olmalıdır?

Artık küçülen dünyada bu hükümler diğer devletler mevzuat hükümleri ile paralel olmalı, bu arada milletlerarası mukavelelerden ve konvansiyonlardan istifade sağlanmalıdır.

Evvelâ acentanın kuruluşuna ait genel hükümleri, kuruluş şekli (ŞKT) adı, yeri, şubeleri, sermayesi, faaliyet sahası, teminat şekli, miktarı, sigorta mecburiyeti, personel durumu, müşterilerle olan münasebetleri, diğer seyahat acentalarıyla, taşeron acenta ile münasebetleri, enternasyonal münasebetleri disiplin cezaları, müeyyideler ihtiva etmelidir.

Bizde de seyahat acentalarının durumu 6086 sayılı turizm Endüstrisini Teşvik kanununun 36. maddesinde derpiş olunmuştur. Ancak tek madde ile getirilen hüküm işin detayını talimatnameye bırakmışsa da yetersiz kalmıştır.

Kurulan ajanslar sadece bilet satıcılığı ile kalmışlar, işletmecilik ile acenteliği tefrik edememişler daha kazançlı olan otobüs işletmeciliğini ön plâna almışlardır.

Bunlar arasında turlar tertipleyenler, dış ülkelerle münasebetlerde bulunanlar ve hatta IATA'nın azası bulunanlar olduğu gibi kurdukları milli federasyonda FIAV'nin azası olmak durumunu iktisap etmişlerdir.

BOŞ VAKİTLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Turizmde boş vakitlerin değerlendirilmesi en önemli problemdir. Başka bir deyimle boş vakitlerin değerlendirilmesi turizmi doğurur.

Görülüyor ki, turizm ve «loisir», biri birini tamamlayan terimler, biri birinin sebep ve neticesi olan olaylardır. Zaten boş vakti olmayan insanın seyahat etmesi düşünülemez, ancak seyahate başlanıldığından itibaren mevcut olacak boş vakitlerin değerlendirilmesi bahis konusudur.

HUNZİKER VE KRAP'a göre «turizm, yerleşme ve iş tutmaya ilişkin olmayan seyahat ve ikametlerin, vakıa ve münasebetleridir.»

İnsanlar şunun için seyahat ederler:

- 1 — Dinî alâka ve tetkik,
- 2 — İstirahat,
- 3 — Keşfetme,
- 4 — Kültür arzusu,
- 5 — Tabiat sevgisi,
- 6 — İklimin değişik şartları,
- 7 — Sosyal sebepler,
- 8 — Turizme yol açan, kazanç ve iş sebepleri ile, bu itibarla, çeşitli

sebeplerle, seyahat eden çeşitli karakterdeki insanların boş vakitlerini değerlendirmek, önemli ve psikolojik bir problem olmaktadır. Mr. Haulot'un dediği gibi «Turizm bir arzudur. İhtiyaç değildir. Bu arzuyu ihtiyaç derecesine eriştirecek kadar toplum psikolojisini bilmek gerekir.»

Mr. Roger'de turizmin pedagojik taraflarını izah ederken demiştir ki «İnsanların dikkatini daima bir noktada tutmak imkânsız ve tehlikelidir.»

Böylece çeşitli seviye ve karakterde karşımıza çıkan turistin, arzularına cevap vermek onu tatmin etmek, bilgili bir çalışmayı icabettirir. Zira bazısı köyden, bazısı şehirden gelmiştir. Konfor aramaktadır. Diğer bir kısmı ruhi bir kompleks içindedir. Kendisine dikkat alâka hatta hürmet gösterilmesini isteyecektir.

Bazıları, lüks hayattan usanmıştır. Gürültü ve kalabalığın olmadığı, hatta, kendisini emniyetsiz hissedecek kadar yalnızlık arayacaktır.

Bir kısmı tam manasıyla maceraperesttir. Tehlikeli kayalara tırmanacak, normal zamanlarda, yapmağa cesaret edemediği büyük ve korkulu işler peşinde koşacaktır.

Fransız Akademisi yazarlarından Adre'Sieğried «tatiller istirahat etmek için yapılmıştır fakat ekseriya başka şekilde farzedilir. Herkes dinlenmekten ziyade daha fazla eğlence arar. Motosikletine atlayanlar kendilerini yollarda bulurlar. Ayrıldığı muhitten uzaklaşınca da eğlenmek zarureti duyar. Bu durum tatil boyunca devam eder.» demektedir.

Şu halde, bu psikolojik olan arzulara bilgili olarak cevap vermek lâzımdır. Yani eğitim önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu itibarla seyahat etmekte olan çeşitli karakterdeki insanların boş vakitlerini değerlendirmek, başka başka şekiller gösterecektir.

İnsanlar:

A — Fizikî bakımdan yorgundur.

B — Dimağı bakımdan yorgundur.

C — Ruhî bakımdan yorgundur.

Yani muhitinden bıkmış, yorulmuştur. Birinci gurubu fizikî dinlenmeye tabi tutmak gerekir. İkinciler dinlenecektir. Üçüncü guruptakilerin ise muhitlerini değiştirmeleri kâfi gelecektir.

Demek oluyor ki loisir problemi, aynı zamanda insanı bir problemdir.

Kütle psikolojisini etüd edebilen bir turizm teşkilâtı, turiste hizmet ederek bu insani görevini yerine getirebileceği gibi, bütün turistik kapitalini onların hizmetlerine sunarak, daha rantabl çalışma imkânları kazanmış olacaktır.

Bu durumda da karşımıza, organizasyon ve enformasyon davası çıkmış bulunmaktadır. Loisir ve transport münasebetleri daima iyi düzenlenmelidir. Aksi halde kötü bir başlangıcın etkisi devam edeceğinden, neticesi tatmin edici olmayacaktır.

İstirahatının büyük bir kısmını, bozuk bir servis, kötü bir idare, hor bakan bir personel, temiz olmayan yataklar içerisinde geçirecek insanın bilhassa huzursuz olacağı aşîkârdır.

Demek ki loisir'in konaklama ile ilgili vardır. Turisti bir memleketi ziyarete sevk eden başlıca sebep, ziyaret edeceği memleketin yaptığı propagandadır. Bu itibarla propaganda, loisir'in önemli şartlarından biridir.

Turisti karşılayacak, onu yerleştirecek, ona doğru bilgi verecek, her an onun karşısında olabilecek organizasyon, elbetteki loisir'den ayrılmaz bir bütündür.

Loisir psikolojiktir, bir eğitim problemidir. Başarabilmek için bilgili ve hassas olmak gerekir.

Mevcut boş zaman nasıl değerlendirilecektir?

- 1) Kime, yani hangi gaye ile seyahat etmekte olan turiste,
- 2) Nerede, yani nasıl bir turistik bölgede.

İnsanlar çeşitli gayelerle seyahat ettiklerine göre : İlk önce ön arzularını yerine getirecektir. Yani turist istirahat için gelmişse evvela istirahat edecek boş zamanında ise belki yorucu olmamak kaydı ile kültürel öğrenme arzusu duyacaktır.

Psikolojik olarak izah edilirse, insanlar yaptıklarının tersini yapmış olmakla dinlenmiş olurlar.

Bu duruma göre, loisir'in turistik bölgeyle, daha doğrusu turistik tesislerle olan ilişkisi ortaya çıkmış oluyor.

Bunun içindir ki, ideal bir turizm düzeninde tesislerin komple tesis olması şarttır. Tarihi bir bölgeye yapacağımız otel ve motel tesislerinin sadece kültürel olması kâfi gelmeyecektir. Diğer tesisleri de ihtiva etmesi lâzımdır.

Bir tesis yapılırken, ilmi ve fenni düşünce yanında psikolojik düşüncelere de önemli bir şekilde yer vermek mecburiyeti burada kendisini göstermektedir.

LOİSİR'İN TURİZM GELİRLERİ İÇİNDEKİ ÖNEMİ VE YERİ :

Bilgili ve plânlı bir turizm organizasyonu bu gelirin artmasını sağlayabilir. Kültürel bir arzu ile gelen ve pasif harcamaları yani mecburi harcamaları yapan bir alime, bir küçük balık gölü ve teçhizatı kiralananarak onu aktif harcamacı haline getirebiliriz. Mr. Brovet'e göre turistin boş zamanlardaki harcamaları gelirinin %20 sine baliğ olmaktadır.

Bir Turistin günlük masraflarında Loisir'in nisbeti :

	Otel <u>müşterisi</u>	Kamp <u>müşterisi</u>	Villâ <u>müşterisi</u>
Eğlence	% 5,42	% 8,51	% 5,86
İçki	% 8,40	% 10,21	% 6,99
Hatıra eşya	% 5,70	% 6,34	% 2,17
Yekûn	% 19,52	% 25,06	% 15,02

Böylece küçümseymiyecek bu önemli gelirin dahada artmasını sağlamak mümkündür.

LOİSİR. İnsani olduğu kadar ekonomik bir problemdir. İnsan psikolojisi yenilikleri ve icatları arar ve sever, şu halde loisir'in ilk problemi insanların bu duygularına cevap verebilmesidir.

BELÇİKADAKİ DURUM:

Sunu peşinen kaydedelim ki, Belçika idarecileri bilhassa Mr. Haulot'un şahsında Belçika Turizm Genel Komiserliği, dünyaya örnek verecek nitelikte Turizm gösterisi yapmışlardır.

Teşkilât iyi kurulmuştur. Vatandaşlarına turizm ruhu aşılanmıştır. Turizm kazancının niteliğine vatandaş inanmıştır. Vatandaşa bu inanç yaratılınca, dava kendiliğinden halledilmiştir. Taktirlerimizin esası, adeta yok denen şeylerden Turizm ve turiste hoş vakit geçirecek olayların meydana çıkartılmasıdır .

Bunlar Belçikada vardır. Ayrıca milyonlarca insan akını sağlayan, coğrafi bölgeler, Tarihi abideler, folklorik gösteriler yanında, Ardenler Bahusus st. Huber müzesi, Spa, Coö şelalesi, bir saatçinin doğduğu Lier ve kalesi Mercetor'un doğduğu şehir. Bruges Ostend, Gand, Liege, Grand - Place'daki birahane, Louvène bu yoktan icatların en belirli ve en tipik örnekleridir. Mercetor'un doğduğu şehirdeki kıyı lokantası elindeki süpürge ile Kurnaz tilki, bir küçük kale için yapılan muazzam müze, kırlangıç şatosu insanı etkileyen tesisler arasındadır.

Belçikada folklore verilen büyük önem Turizm için bir şans olmaktadır. Binche karnavalı bunun en tipik örneğidir. Bu karnavalda bir çok şeyi bir arada bulmak mümkündür. Folklor, eğlence, gençliği terbiye, ananeye hürmet gibi.

Gend çiçek fuarı da insanoğlunun kabiliyetinin timsalidir. Ayrıca, Brüksel, Anvers, Bruges'deki tarihi yerler ve müzeler loisir için misallerdir.

Bir festival veya sergi turizmi teşvik edici olay olduğu gibi mevcut turiste boş vaktini değerlendirebilecek olaylardır.

TÜRKİYEDE DURUM:

Türkiye coğrafi durumu, değişik iklim şartları, tabii güzelliği, çeşitli medeniyet hazineleri itibari ile adeta bir açık hava müzesidir. Halkımızın aklı selimi, ananeleri, misafir perverliği ilâve edilecek avantajlardır.

Memleketimizde loisir konusu zayıftır. Çünkü biz işin başlangıcındayız. Memleketimiz için mühim olan tesadüfen veya bir programla gelmiş olan turisti memnun etmektir, işin propaganda safhasındayız.

Türkiyede çeşitli zamanlarda yapılan festival, eğlence kervanları, folklor gösterilende misal teşkil eder. Aynı din, aynı anane ve yaşayışlarımız itibariyle yabancılar için daimi bir dekor teşkil etmekteyiz, Türkiye bakımından en mühim mes'ele yurdun her köşesinde bulunan zengin folklor çeşitlerini derlemek ve kıymetlendirmektir.

Turizm bir inanç, mantalite, fazlası ile yaratma ve çalışma mes'elesidir.

SOSYAL TURİZM

Boş vakitleri veya tatilleri iyi bir şekilde değerlendirme ve buna paralel olarak kişinin işinden uzak kaldığı zamanlarını iyi geçirmesi problemi son senelerde hükümetin ve ilgililerin önemle üzerinde durdukları bir konu haline gelmiş bulunmaktadır.

Bu suretle «İç turizmin» gelişmesi ve bilhassa bunun beynelmilel ve dolayısıyla milli bünyede aldığı istikâmet kişinin bağlı olduğu aile cüz'ünün de nazari dikkate alınmasını gerektirmiştir.

Çalışan ve yorulan kitlenin ekseriyetini teşkil eden memur ve işçi sınıfının zaman zaman dinlenmesi lüzumu kanun teminatı altına alınınca bu kitlenin aile fertleri ile birlikte tatil veya istirahatını geçireceği yer probleminin halli konusu ön plâna alınmıştır.

Bu kısa izahat bizi Sosyal Turizm meselesine götürür ve bu konuyu ön plâna aldırır.

Belçikada 14/Haziran/1921, 8/Temmuz/1936, 1955 tarihli kanunlarla ücretli ve paralı tatil yapma imkânı sağlanmış, diğer bir çok memleketler konuyu benimsemişlerdir.

Memleketimizde Devlet memurları kanunu memurlara senede bir ay, ve iş mevzuatıda işçilere senede en fazla iki hafta olmak üzere, çalışma süresine göre üç ve dört hafta ücretli izin esasını kabul etmiştir. Bu suretle memur, işçi ve müstahdemlere tatil hakları tanınmış olmakla sosyal turizmin menşei ve mesnetleri kurulmuştur.

Bir değişiklik olarak Belçikada 18/Aralık/1962 tarihli kanun işçilere iki hafta tatil için dört haftalık tam ücret vermektedir.

Senelik izinini alan ücretlinin tatilinden faydalanma şekli ve ondan faydalanma imkânı ne olursa olsun esas gayesi tam istirahat ve fizikî yorgunluğu giderecek şekilde olmalıdır.

Yapılan anketler göstermiştir ki %70 kimse bazı şartlar mümkün olduğu takdirde tatillerini evlerinden ayrı bir yerde geçirmek arzusundadırlar.

Bu şartları şöyle sıralayabiliriz :

- 1 — Malî imkânlarla sahip olmak,
- 2 — Bazı güçlükleri yenmek.

Bu iki şart bizi şu sonuca götürür. Ünite olarak insanı veya bunların tümü olan milli günleri malî bakımdan kuvvetlendirmek ve bunun

yanı sıra seyahat ve ikamet imkânını temin etmek. Bu suretle Sosyal Turizmin şartları temin edilmiş olacaktır.

Bundan dolayı Belçika ve bir kısım memleketlerde, milli gelirin artırılması ve tatil merkezlerinin ve evlerinin gençlik yurtları ve kampinglerin kurulması ön görülmüştür.

Türkiyede milli gelirin artırılması konusunda öteden beri başlayan ve gelişen çabalara ilâveten gerek işçi çalıştıran teşekküller ve gerekse geniş memur kitlelerini toplayan üniteler kendi personelinin tatillerinde istirahat ettirmek için, kampingler, istirahat ve eğlence yerleri, moteller, plâj siteleri yapmaktadırlar. Sosyal Turizmin ekseriya bu şekilde ekonomik olan yeni konaklama şekillerinden faydalanması daha ziyade malî sebepler yüzündendir.

Tatillerin kullanma şekli ile doğrudan doğruya hükümet mekanizmasının meşkul olmaması veya vazifelenmemesi gerekirse de, bu işle meşkul olması gereken şahıs, Şirket ve teşekküllerin görevlerini kolaylaştırmak ve bu konu ile iştigali teşvik ve cazip hale getirmek, zamanında gerekli kredi kolaylıkları sağlamak hükümetin başlıca gayesidir.

Nitekim gerek Belçikada ve gerekse Türkiyede Hükümetlerin benzer çalışmaları vardır. Bu yardımlar daha ziyade ailece tatil geçirmeyi sağlayan binaların inşaaı yatırımlarına yardım şekli altında sarfedilmektedir.

Memleketimizde bu konuda hükümetin yaptığı yatırımlar ve özel teşebbüslerce kurulan tesisler mevcuttur.

Misâl olarak karayolları, askeriye, öğretmenler birliği, D.S. İşleri genel müdürlüğü ile Etibank, Makina Kimya Endüstrisi, Sümerbank, Devlet Demir Yolları personeli için kurulmuş olan Motel, Kamping, Plaj sitelerini zikretmek isterim.

Ayrıca bazı bankalar, Belediyeler, Özel İdarelerce vücuda getirilen bu kabil tesisler Sosyal Turizm yönünden zikre değer görülmektedir.

Özel teşebbüsün bu sahada geniş yatırımları mevcuttur.

Belçikada bu konuda manzara şudur : Turizm genel komiserliğince yapılan yardımlarla, bir biri arkası sıra gelen Hükümetler, tatil evleri ve merkezleri bakımından çok mühim malî gayret sarfetmektedirler.

Güneşi, Denizi, tabii güzellikleri bakımından geniş imkâna sahip memleketimizde tatil kamplarının tesislerinin yakın bir gelecekte ikmalinin sağlanacağına bu gayretleri gören bir kişi olarak inanmış bulunuyorum. Bu halde mevcut tesislere yeni kuruluşların katılması Sosyal Turizm yönünden Türkiye'yi çok ileri bir noktaya götürecektir.

SOSYAL TURİZM MÜESSESELERİ:

1 — Tatil evleri : Tatil evleri ve merkezleri teşkilâtları bakımından bir çok ailenin ihtiyaçlarına göre en iyi şartlar altında tatil yapmalarını sağlayan müesseselerdir. Fiatları ucuzdur. Bunlar kazanç gayesi gütmeyen ve ailenin menfaatini gözetmeyi ilk plânda kabul ederler.

Herkesin istifade edebileceği mutfak, yemek salonu, eğlence yerleri, dinlenme salonları gibi tesisleri toplayan esas bina haricinde, ailelerin ikâmetlerini mümkün kılan bir sürü ev veya apartmanları haizdir.

Resmi makamlar bu tatil müesseselerinin iyi bir şekilde idare edilmesine yardım ederler. Mantıkî fiatların tatbik edilmesine ve tatile gelenlerin iyi bir servise kavuşmalarına nezaret ederler. Bu şekildeki yardımlardan ancak işçiler ve aileleri istifade ederler.

2 — Gençlik yurtları : Turizmi aileden ayrı olarak gençler içinde faydalı kılmak ve yine Sosyal Turizm gayesi ile Gençlik Yurtları teşkil olunmuştur. Bu müesseseler yalnız veya gurup halinde gençleri kabul edebilmek için kurulmuş ikamet tipleridir. Bunlar bilhassa gençlerden müteşekkil müşteriler için kâfi konforu haiz olduğu gibi, fiatları da mütevazidir. Gezinti ve seyahat tertip eden genç turistlerin istirahat ve ikamet imkânını sağlamak gayesiyle tesis edilmiştir.

Gençlik yurtlarının eğitici bir değeri vardır. Bu müessesede birlik, bütün ziyaretçilerin müşterek mes'uliyetleri üzerine kurulmuştur. Herkes gönüllü olarak bazı işleri üstüne alır.

İlk gençlik yurdu 1919 yılında bir Alman öğretmen tarafından kurulmuştur. Belçikada 1963 yılında 3.400 yatak ihtiva eden 38 gençlik yurdu vardır bu yurtlarda 165 bin kişinin kaldığı tesbit edilmiştir.

Memleketimizde bu, okullar çadırı kampı olarak gençlik dinlenme yerleri şeklinde başlamıştır. Bir çok okul yazın guruplar halinde tatillerini bu gibi kamplarda geçirmektedirler. Son senelerde bu kabil kamplara arzu artmıştır. Ayrıca yaz aylarında okullar, yatılı okullar yatakhanelerinden istifade edilmek suretiyle de gençlik yurtları kurulmaktadır.

3 — Dinlenme evleri:

Bunlarda Gençlik yurtlarına benzerler. Bizde buna uygun müesseseler prevantoryumlardır.

4 — Tabiat dostları yurtları:

Umumiyetle bu yurtlar müşterek bir salon, kadın ve erkek için yatakhanelerle evlik için ayrılmış bir kaç hususi odadan müteşekkildir. Bu şekilde gençliğe olduğu kadar olgunlara da hizmet edilir.

Memleketimizde bu teşekkülün yerini özel teşebbüs eliyle kurulmuş olan Otel ve Moteller tutmaktadır.

5 — Kamping - Karavaning:

Kamping en basit konaklama şeklini temsil eder. Son harpten beri başlamıştır. Tatillerden en ekonomik şekilde faydalanma şeklinin meydana getirdiği bir ihtiyaç neticesi doğmuştur.

Kampinglerde her çeşit hadiselerin meydana geldiği müşahade edilmiştir. İyi organize edilmeyen bir kamping bir nizamsızlık, düzensizlik kaynağı, sıhhat, ahlâk, rahatlık ve halk emniyetinin olmadığı bir yerdir.

Bu sebeble Belçikada 24/Mart/1954 tarihli bir kanunla kamp kurma şekli bir nizama bağlanmış ve sıhhi durum emniyet, rahatlık, ahlâk kaidelerine riayet bir düzene girmiştir.

Karavaning de Turizmin yardımcısı bir unsurdur.

Memleketimizde Kamping müessesesi turistik yerlerde tatbikat sahasındadır. Birçok kamp yerleri hazırlanmış ve her türlü tedbir alınmıştır.

6 — Tatil köyleri:

Otelde ikamet pahalıdır. Kamping hayatı kadın için zordur. Alışılması güç bir hayattır. Bu nazarı dikkate alınarak daha modern bir usûl bulunmuştur. Buda tatil köyleridir. Müşterek bir binanın etrafında sıralanmış şirin ve küçük evler basit ve kâfi mobilyeler, 2-5 adet yatak, sıhhi tesisler, lavabo ve duş, çamaşır yıkama yerleri vs.

Lokanta, bar, yemek salonları ve eğlence yerleri mevcuttur. En meşhurları Dolimarts, Fyenbois, Chatau D'Otoppe'deki l'Hirondelle tatil köyüdür.

Tatil tasarrufları:

Turizmin inkişafı Milli müşterinin mevcudiyetine bağlıdır. Hayat seviyeleri yüksek olan halk tabakaları ananevi turistleri meydana getirir. Bunlar yabancı memleketleri tanımak için memlekettten ayrılırlar. Her yerde olduğu gibi tatilden faydalananların büyük bir kısmı mütevazı dahi olsa uzak yerlerde ikamet ve seyahatler yapacak durumda değildirler. Tatil haftası masrafları ne kadar dikkat edilirse normal aile geçim masraflarının çok üstüne çıkmaktadır. Bu bakımdan kişinin iyi bir tatil yapması masrafları indirecek tedbirlere bağlıdır. Çift tatil harçlığı ödeme, seyahat ve tasarruf sandıkları bu ihtiyaçtan doğmuştur.

«Tatil pulları» teşebbüsü Belçikada akim kalmış çok iyi bir konudur. Memleketimizde de dahili turizmi teşvik edici tedbirler alınmaktadır.

Enformasyon ve propaganda:

Dahili turizm içinde bilinmesi lâzım gelen hususlar vardır. Bu gibi ihtiyaç sahiplerinin tatile girme meselelerini danışacakları yer olmalıdır. Bu müracaatlar bir enformasyon servisinin kurulmasına yol açmıştır. Hükümetin kütle turizmine yardımcı bu teşkilâtı desteklemesi tabiidir. Belçikada bu sahada Turizm genel komiserliği kendi çapında bir enformasyon ve propaganda faaliyeti göstermektedir. Bunun için her sene broşür şeklinde malûmat bültenleri neşredilir. Buralarda işçilere ucuz otel listeleri, tatil evleri ve gençlik yurtları yerleri gösterilir.

Memleketimizde enformasyon ve propaganda işlerini Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ele almış olup başarı ile yürütmektedir. Bakanlığa yardımcı Turizm dernekleri, Belediyeler ise kendi sahalarında bu işleri yürütmektedirler. Ayrıca dinlenme kampları, motel veya plaj siteleri teşkil etmiş olan idare veya müesseselerin idari işler müdürleri tarafından da propaganda işleri yürütülmektedir.

Gençlik yurtları, dinlenme evleri, Kamping ve Karavaning yerleri zamanla arttıkça bunların gerek bölgesel, gerek memleket çapında enformasyon ve propaganda işlerinin yürütülmesi konusu önem kazanacak ve gerekli organizasyonlar kurulacaktır.

Beynelmîl plânda sosyal turizm:

Başlangıçta Sosyal turizm, tamamen milli bir iş isede, Sosyal Turizm ceryanlarının hudutları ortadan kaldırması ve her istikâmette yayılması ve sosyal turizmin meydana çıkardığı meselelerin enternasyonal kararlar alınmasını icabettirmesi sebeplerinden dolayı beynelmîl plâna geçmesi gerekmektedir.

Bu sebeble Enternasyonal karakterde bir teşekküle sahip olmak arzusu belirmiş ve nihayet 1963 de Bruxelles de, beynelmîl sosyal turizm bürosu kurulmuştur. Halende çalışmaktadır.

Sosyal Turizm konusunda tenkitler ve netice:

Üç ay süre ile yaptığım stajda sosyal turizm konusunda tetkikler yaptım tesisler gördüm. Oteller, Tatil evleri, Gençlik yurtları, dinlenme evleri, kamping sahaları güzel ve faydalı tesislerdir.

Yatırımlar gayeye uygun harcanmış ve randımanlı sonuçlar alınmıştı. Bu konuda faydalarımız büyüktür. Yalnız bir şey bulamadık sempati.

Sayın Mr . Haulot takrirlerinin sonunda şöyle demişti :

"Turistik bir politika her an, tezahürlerinin her birinde, kademelerinin hepsinde hükümet ve tüccar kasaları gibi elzem olan turistik armatörü teşkil ettiği kadar, insanı turizm vasıtası ile kalben ve ruhen de yükseltmek ve zenginleştirmek gibi esas gayeden uzak olursa hiç bir mana ifade etmez. Önce sempatinin mevcut olması lâzımdır."

SIYASİ PARTİLERİN KURULMASINDA İDARE’NİN YETKİSİ VE PARTİLER SİCİLİ

Dr. Özkan TİKVEŞ

Özet

Bu incelemede, siyasî partilerin kurulması konusunda ve 648 Sayılı Kanunla ihdas edilen «partiler sicili» ile ilgili olarak mevzuatta yer alan hükümler araştırılmaktadır.

Bilindiği gibi, siyasî partiler, esas itibariyle birer dernektirler ve bu bakımdan kuruluşlarında İdare’nin onlar üzerinde bazı yetkileri mevcuttur. İşte, bu mesele yazının birinci bölümünü teşkil etmektedir. (2. §, I).

İkinci bölümde (2. §, II) ise, mevzuatımıza yeni giren «partiler sicili» incelenmiştir. Bu sicildeki belge ve bilgiler, partilerin kurulurlarken, İçişleri Bakanlığına tevdi etmek mecburiyetinde bulundukları «kuruluş bildirisi» ile buna bağlı yazıların birer örneği oldukları halde, böyle bir sicilin ihdası sebepleri üzerinde durulmuştur.

İşte bu iki konu ile ilgili olarak varılan sonuç, yazının en sonunda topluca belirtilmiştir.

Giriş:

1. § — Genel olarak
2. § — Türk Siyasî Partiler Kanunu ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğündeki Hükümler

I — Siyasî Partilerin Kurulması

- A — Milletvekilliğine Seçilme Yeterliğine Sahip enaz 15 Türk Vatandaşının Kurucu Olması Şarttır
- B — Siyasî Parti, Kuruluş Bildirisinin İçişleri Bakanlığına Verilmesiyle Tüzel Kişilik Kazanır
- C — Kuruluş Sırasında da Siyasî Partiler Hakkında Anayasa Mahkemesi Kapatma kararı verebilir

II — Siyasî Partilerin Sicili

A — Sicilin Niteliği

- 1 — Sicilin Tutulduğu Merci
- 2 — Sicilin İhtiva Ettiği Belge ve Bilgiler
- 3 — Sicilin Tutulmasında Usûl

B — Sicilin İspat Kuvveti

- 1 — Medenî Kanun, m. 7
- 2 — Yüksek Seçim Kurulu Kararı
- 3 — Görüşümüz

SONUÇ

KISALTMALAR

age	:	adı geçen eser
agm.	:	adı geçen makale
B.	:	Birleşim
bkz.	:	Bakınız
c.	:	cilt
CSTD.	:	T.C. Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
dn.	:	dip notu
f.	:	fıkra
m.	:	madde
MMTD.	:	T.C. Millet Meclisi Tutanak Dergisi
RG.	:	T.C. Resmî Gazete
S.	:	sayı
s.	:	sahife
SBFD.	:	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
SPK.	:	Siyasî Partiler Kanunu
MK.	:	Türk Kanunu Medenisi
HMUK.	:	Kukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

Giriş

Siyasî partilerin tescilini yapacak bir mercie ihtiyaç vardır. Şu var ki, böyle bir mercie bu görevi dolayısıyla herhangi bir denetim yetkisi tanımamak gerekir.

Siyasî partilerin bir sicile bağlanması, onlara Anayasaca öteki derneklerden farklı olarak tanınmış hak ve imtiyazlar sebebiyle zorunludur (1). İşte, bu düşüncelerle Alman Bilim Kurulu hazırladığı raporda, siyasî partiler hakkında partiler kanununa bir parti sicili ihdas edilmek üzere hükümler konmasını tavsiye etmiştir (2).

1. § Genel Olarak

Siyasî partilerin bir sicile bağlanması konusunda (Türk ve Alman Anayasaları dahil) hiçbir Anayasada hüküm yoktur. Böyle bir sicil yalnızca Türk SPK ile ihdas edilmiştir.

Şimdi önce, «sicil» kelimesi üzerinde duralım. Türk hukukunda sicil sözü birçok anlamlara gelmektedir. Buna göre, Devlet personeli hakkında terfilerine esas olmak üzere tutulan kayıtlara «sicil» denir. Eski hukukta ise, bir kısım kayıtların tutulduğu defterlere de sicil denirdi. Bu siciller, mahkemelerde itina ile saklanırdı. Bundan başka zamanımızda tapu ve nüfus defterleri gibi bazı kayıtlara da sicil denilmektedir (3).

Genel olarak sicil terimi şöyle tanımlanmıştır:

«Bazı hak ve hallerin doğumunu veya ispatını temin maksadı ile Devletçe tutulan sicil ve kütüklerdir. Memur sicili, tapu sicili, evlenme malları sicili, ticaret sicili, hayvan rehni sicili gibi (MK. m. 7; MHUK. m. 295) (4). İşte Türk SPK ile ihdas edilen parti sicilini bunlara eklemek gerekecektir. Şu var ki, siyasî partilerin sicilleri sözü geçen sicillerden tamamen farklı niteliktedir. Aşağıda görüleceği üzere, resmî siciller konusunda genel olarak başvurulana tarifteki unsurların bir kısmı siyasî partiler sicilinde mevcut değildir.

Sicilin gayesi ve ödevi (fonksiyonu), Alman Bilim Kurulunun Raporunda şöyle açıklanmıştır. Buna göre, siyasî partiler sicili, onları özellikle menfaat gruplarından ayırdetmeye yarayan şekli bir kriteriyumdur (5).

(1) RECHTLICHE ORDNUNG DES PARTEIWESENS, Bericht der Vom Bundesminister des Innern eingesetzten Parteienrechts - Kommission, 2. Aufl. Berlin 1958, Verlag Alfred Metzner s. 47.

(2) Aynı eser, s. 153.

(3) Türk Hukuk Lügati, Ankara 1944, Türk Hukuk Kurumu Yayını, s. 299.

(4) Aynı Eser, s. 285.

(5) RECHTLICHE ORDNUNG DES PARTEIWESENS, s. 140 - 141.

Şu hususu da buna eklemek gerekir:

Partilerin kurulmasının serbest olduğu esası, onların sicile kayıtlı tüzel kişilik kazanmamalarını gerektirir. Aksi takdirde, partiler siciline; partinin kuruluşunu engelleyici menfi bir fonksiyon tanınmış olur. Ve bu, hiç şüphesiz partiler sicilinin ihdası gayesine aykırı düşer.

Siyasî partilerin Anayasaya aykırılıkları konusunda karar vermeğe yetkili tek merciin Anayasa Mahkemesi oluşu, böyle bir sicilin Anayasa Mahkemesince tutulmasını ve sicilden silmeye yalnızca o mahkemenin yetkili olmasını gerektirir (6).

Partiler sicili konusunda belirtilmesi gereken bir diğer husus da şudur : Böyle bir sicil tutulması, birçok bakımlardan pratik fayda sağlar. Ve sicil sayesinde Anayasa müessesesi seviyesine yükseltilen parti kavramının resmî daireler tarafından eşitlikle uygulanması sağlanmış olur, işte, yukarda belirttiğimiz sebeplerle «parti sicili» nin parti kavramı ile bağdaşabileceği ifade edilmektedir (7).

2. § — Türk Siyasî Partiler Kanunu ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğündeki Hükümler

Siyasî Partiler Kanununun 7 nci maddesi gereğince Anayasa Mahkemesinde siyasî partiler için bir sicil tutulur. İşte bu sicilin adı «Siyasî Partiler Sicili» dir. Bu sicilin nasıl tutulacağı ise, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünde tespit edilmiştir. Bu hükümlere geçmeden önce partiler sicilinin partilerin kuruluşu ile olan yakın ilgisini gözönünde bulundurarak önce bu meseleyi gözden geçireceğiz.

I — Siyasî Partilerin Kurulması

Anayasanın dernek kurma hakkına ayrılan 29 uncu maddesinde «herkesin önceden izin almaksızın demek kurma hakkına sahip» olduğu açıklanmıştır. Yine aynı madde gereğince bu hak, ancak kamu düzenini ve genel ahlâkı korumak için kanunla sınırlanabilir. Anayasanın 56 ncı maddesinde ise, «parti kurma hakkı» düzenlenmiştir. Buna göre, «vatandaşlar siyasî parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve çıkma hakkına sahiptir.» Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre, partiler önceden izin almadan kurulurlar. Anayasanın bu hükümleri, SPK nun 3. ve 4. maddelerinde ayrıntıları ile açıklanmıştır.

SPK nun 3 üncü maddesi aynen şöyledir:

(6) Aynı Eser, s. 142.

(7) Bkz.: Wilhelm HENKE; Das Recht der politischen Parteien, Göttingen 1964, Verlag Otto Schwartz, s. 26.

«Siyasî partilerin kurulması serbesttir; önceden izin alma şartına bağlı değildir. — Siyasî partiler kanun çerçevesinde serbestçe faaliyette bulunurlar.»

Anayasanın 56 ncı maddesindeki «üye olma ve üyelikten ayrılma serbestliği» ise, SPK nun 4 üncü maddesinde şöyle açıklanmıştır.

«Her Türk vatandaşı, kanunda ve parti tüzüğünde gösterilen şartlara ve usûllere göre siyasî partilere üye olmakta ve dilediği anda üyelikten çekilmekte serbesttir. — Kimse aynı zamanda birden fazla siyasî partinin üyesi olamaz; aksi halde üyelik sıfatı bu partilerin hepsinde sona ermiş sayılır.»

Naklettiğimiz bu hükümlerden ayrı olarak SPK, bir partinin kurulabilmesini milletvekilliğine seçilme yeterliğine sahip enaz onbeş vatandaşın biraraya gelmesi şartına bağlamıştır (SPK, m. 6).

İşte, bu nitelikleri taşıyan onbeş kişinin kuruluş bildirisini İçişleri Bakanlığına vermesi ile siyasî parti tüzel kişilik kazanır. Bu bildirinin bütün kurucular tarafından imzalanması şarttır (8).

İçişleri Bakanlığı, kuruluş bildirisi ile eklerinde noksanlık görürse, noksanların tamamlanmasını, bildirinin verilmesinden başlayarak otuz gün içinde yazı ile ister (SPK, m. 6/3).

İçişleri Bakanlığı, parti tüzüğüne göre, partinin merkez organlarının seçilmesine kadar, kurucuların kanunda gösterilen şartları haiz olduklarının tevsik edilmesini yazıyla isteyebilir (SPK, m. 6/4).

Bu hususların yerine getirilmesi şarttır. Zira, SPK m. 6 nın son fıkrasına göre, aynı maddenin 3. ve 4 üncü fıkralarında söz konusu İçişleri Bakanlığı isteminin tebliği tarihinden başlayarak altmış gün içinde noksanlık giderilmediği veya tevsik sağlanmadığı takdirde, siyasî partilerin kapatılmasına dair hükümler uygulanır.

Görülüyor ki, Anayasa ve —gayet tabii olarak SPK’da partilerin kurulması konusunda müsaade veya izin sistemi değil, «bildirme» sistemi benimsenmiştir.

Zaten, partilerin serbestçe kurulabilmesi esası, onların hukukî bakımdan herhangi bir izne, müsaadeye, muvafakata bağlanmalarını gerektirir. Aynı esas gereğince, partinin sicile yazılması (tescil) şartı, tüzel kişilik kazanıp kazanmamlarını etkilemez.

(8) SPK m. 6/2 gereğince, kurucuların imzalarının yanında imza sahiplerinin ad, soyadı, meslek veya sanat ve ikâmetgâhları ile siyasî partinin adının ve genel merkez adresinin belirtilmesi ve partinin tüzüğü ile programının iki örneğinin bildiriye ekli olarak verilmesi şarttır.

Yukarda anlattığımız hususların yerine getirilmesi ile yani partinin kuruluş bildirisinin içişleri Bakanlığına verilmesiyle artık kurulması düşünülen parti tüzel kişilik kazanmıştır (9).

A — Milletvekilliğine seçilme yeterliğine sahip enaz on beş Türk vatandaşının kurucu olması şarttır.

SPK nun 6 ncı maddesinin ilk fıkrasındaki bu hüküm gereğince, bir partinin kurucu üyeleri ancak gerçek kişiler olabilir. Şu halde, siyasî olmıyan birkaç dernek biraraya gelip, bir siyasî parti kuramadıkları gibi, birkaç siyasî parti birleşip «birlik» niteliğinde bir siyasî parti kuramazlar. Zaten, SPK nun bu hükmünden önceki mevzuat gereğince de buna imkân tanınmamıştı (10).

Bir başka mesele de şudur : Söz konusu fıkra, parti kurucularının sayısı en az 15 ile sınırlanmıştır.

Bunun tespiti, hiç şüphesiz, bir takdir konusudur. Geçici Komisyon Sözcüsü, 15 sayısının kabul sebebini şöyle açıklamıştır:

«Bir partiyi ilk genel kongre toplantısına kadar idare edip feshetmeye (kapamaya) kadar varan en geniş yetkilere sahip olan kurucuların adedinin hem partinin kurulmasını zorlaştırmıyacak bir ölçüde olması ve hem de koskoca bir kitleye uyacak bir zümrenin iradesini hâkim kılacak bir halde tutulması lâzımdır (11)».

Siyasî parti kurmak için aranan «milletvekili seçilme yeterliği» kaydı tenkit edilebilir. Fakat, milletvekili seçilme yeterliği, genel oy esasına nazaran mahdud bazı kayıtlamalar getirmektedir : Otuz yaşını bitirmiş olmak, türkçe okuyup yazma bilmek gibi. Bu kayıtlamaları ise, parti kurma hakkının özünü zedeleyici nitelikte görmek mümkün değildir.

B — Siyasî Parti, Kuruluş Bildirisinin İçişleri Bakanlığına Verilmesiyle Tüzel Kişilik Kazanır.

Bu bildiriye partinin tüzüğü ile programının iki örneğinin eklenmesi şarttır.

(9) Nitekim, bu maddenin Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesinde, «siyasi partilerin kapatılmasına dair hükümler uygulanır» cümlesinin «parti kurulmamış sayılır» şeklinde değiştirilmesini öngören bir önerge reddedilmiştir. (Bkz.: CSTD. 101. Birleşim, 22.6.1965, s. 115).

(10) SFK dan önceki durum için Bkz.: VELİDEDEOĞLU - ATAAY : Türk Cemiyetler Hukuku, İstanbul 1956, s. 32, dn. 15.

(11) Bkz.: MMTD., 49. Birleşim, 6.2.1964, s. 121.

SPK nun bu hükmünden önceki mevzuat gereğince ,partinin kuruluşu ile ilgili bildiri (beyanname) vilâyetlere de verilebiliyordu. SPK nun 6 ncı maddesiyle bu bildirinin önemi dolayısıyla İçişleri Bakanlığına verilmesi şart kılınmıştır.

İşte böylece yani kuruluş bildirisinin verilmesiyle siyasî parti tüzel kişilik kazanmış olur. Ve Anayasanın kendisine tanıdığı teminat ve haklardan yararlanır. Aşağıda görüleceği gibi, artık Anayasa Mahkemesinin denetimine tâbi olur; başka hiçbir merci kapatılması konusunda karar veremez.

Siyasî partilere, öteki derneklere nazaran kuruluş bildirisinin verilmesi bakımından da farklı muamele yapılmasını sağlamak üzere SPK na şöyle bir hüküm konulması teklif edilmişti :

«Siyasî parti, kuruluş bildirisinin Anayasa Mahkemesine verilmesiyle tüzel kişilik kazanır (12)».

Bu teklif, kabul edilmemiş ve SPK na girmemiştir.

Buraya kadar gördüğümüz kuruluşla ilgili hükümlerden de anlaşılabileceği gibi, gerek Anayasa'da ve gerekse SPK da siyasî partiler, tüzel kişilerin bir çeşidi olarak ele alınmış ve onların siyasî hayatta oynadıkları büyük rol gözönünde bulundurularak kolaylıkla kurulabilmeleri, gelişebilmeleri hususunda hükümler konulmuştur.

Bu esaslar, Medenî Kanunumuzdaki tüzel kişilik anlayışına da tamamen uygundur. Nitekim, Medenî Kanunda, tüzel kişiler, gerçek kişilerin bir çeşidi olarak ele alınmış ve onların toplumsal hayatta oynadıkları rol gözönünde bulundurularak, kolaylıkla kurulabilmeleri ve gelişebilmeleri ile ilgili hükümler konulmuştur (13).

SPK, partinin tüzel kişilik kazandığı anı, onun kuruluş bildirisinin İçişleri Bakanlığına verildiği an olarak hükme bağlamıştır. Oysa, Cemiyetler Kanunu, dernekler bakımından bu anı, kuruluş bildirisinin kurucularca imzalandığı an olarak farzetmektedir.

Görülüyor ki, SPK daha ileri gitmiş ve imza anını değil, kuruluş bildirisinin İçişleri Bakanlığına verildiği anı esas almıştır. Bu tercihin sebebi, hiç şüphesiz, siyasî partilere verilen farklı değer hükümleri ile açıklanabilir.

Partinin tüzel kişilik kazanması için şart olan bildiriye partinin tüzüğü ile programının iki örneğinin eklenmesi gerekir. Esasen, partinin

(12) Bkz. : MMTD., B. 75, 16.3.1965, s. 407.

(13) Aytekin ATAAY : Şahıslar Hukuku, Fasikül I, Hakikî Şahıslar (Teksir), İstanbul 1961, s. 12.

tüzüğü ve programı birlikte bir bütün teşkil eder. Gerek tüzük ve gerekse programın yazılı olması şarttır. Nitekim, Alman SPK da bu husus belirtilmiştir. Türk SPK da buna lüzum görülmemiştir. Ve Alman SPK nun aksine, tüzük ve programın tarifi yapılmadığı gibi, hangi hususlarda bilgi ihtiva etmesi gerektiği de açıklanmamıştır.

SPK daki bu boşluğun sebepleri üzerinde durmak gerekir. Zira, model olarak alınan Alman SPK Tasarısının 10 uncu maddesinde tüzük ve program konusunda ayrıntılı hükümler vardır. Bunlar Türk SPK nun 6 ncı maddesine alınmamıştır.

SPK nun 6 ncı maddesinde tüzük kelimesi programdan önce geçmektedir. Bunun sebebi, tüzüğün teşkilatlanma ile ilgili hükümler ihtiva eden bir metin oluşudur. Parti Tüzüğü, bazı hususlarda programa atıfta bulunur yani programı da bir tüzük hükmü addeder. İşte, bunun içindir ki, SPK m. 6'da tüzük kelimesi önce; program sonra yazılmıştır.

Yürürlükteki Alman SPK nun hayli uzun olan 6 ncı maddesi, tüzük ve program konusunda şu hükümleri ihtiva etmektedir :

(1) Partinin yazılı program ve tüzüğü olması gerekir. Bir üst kademe tüzüğünde bu konuda bir hüküm olmadıkça, mahallî teşkilât kademeleri kendi tüzüklerini bizzat düzenlerler.

(2) Parti tüzükleri aşağıdaki hususlarda hüküm ihtiva etmek zorundadırlar:

1. Partinin adı ve kullanılıyorsa rumuzu, merkezi ve faaliyet göstereceği yerler ve faaliyet alanı,
2. Üyeliği kabul ve üyelikten çıkış şartları,
3. Üyelik hakları ve ödevleri,
4. Üyeler hakkında alınabilecek disiplin tedbirleri ve üyelerin partiden çıkarılmaları, (m. 10, f. 3-5).
5. Mahallî teşkilât hakkında alınabilecek disiplin tedbirleri,
6. Partinin genel teşkilâtının kademelere ayrılması,
7. Yönetim Kurulunun ve diğer organların kuruluşu, görev ve yetkileri,
8. Madde 9 gereğince saklı tutulan işlerde üyeler kurulu ve delegeler kurulunca karar verilmesi,
9. Gerek üye ve delege kongrelerinin toplantıya çağırılması ve bunun biçimi ve süresi, gerekse kararların onaylanması,
10. Kanunda hüküm bulunmadığı takdirde, parlamento seçimlerine katılma önergelerinin verilmesi (imzalanması) konusunda yetkilendirilen organlar,

11. Parti meclisinin partiyi ve mahallî teşkilâtı kapatmağa veya diğer bir parti ile birleşmeğe 9. maddenin 3 üncü fıkrası gereğince karar vermesi halinde üyelerin yazılı soruşturmaya tâbi tutulması (Karar, bu yazılı soruşturmanın sonucuna göre onaylanmış, değiştirilmiş veya kaldırılmış sayılır).

Yukarda başlıca hükümlerini naklettiğimiz Alman SPK nun 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrası Yönetim Kurulu hakkındadır.

İşte, bu veya buna benzer hükümler, Türk SPK na alınmamıştır.

Alman SPK nun söz konusu 6 ncı maddesinde programın nitelikleri açıklanmamıştır.

Program, partiye hâkim doktrin veya temel ilkelerin, bunu teşkil eden esasların, tatbikatta, müşahhas olarak nasıl gerçekleşeceğini gösteren tâli esaslar ile ameliyelerin listesidir (14).

Bu tariftten de anlaşılacağı gibi, parti programı, o partinin doktrinini veya temel ilkelerini açıklayan belge demektir. Doktrin, bir siyasî parti içinde doktrin, siyasî, kültürel, hukukî, ekonomik ve başka nitelikteki meselelerde kendisine bağlanan, gerçekleşmesi istenen, gerçekleşmesi gaye ittihaz edilen esaslardır (15).

C— Kuruluş Sırasında da Siyasî Partiler Hakkında Anayasa Mahkemesi Kapatma Kararı Verebilir.

SPK nun 6 ncı maddesinin son fıkrası, bazı noksanların giderilmesini veya İçişleri Bakanlığınca tevsiki istenen hususlar bulunması halinde bunun yapılmamasını hükme bağlamaktadır.

Buna göre, İçişleri Bakanlığının tebliği tarihinden başlayarak altmış gün içinde noksanlık giderilmediği veya tevsik sağlanmadığı takdirde, siyasî partilerin kapatılmasına dair hükümler uygulanır.

Görülüyor ki, İçişleri Bakanlığının istemine rağmen yukarda belirttiğimiz kuruluş bildirisindeki noksanları gidermeyen veya kurucuların kanunda gösterilen şartları haiz olduklarını tevsik etmeyen parti «tüzel kişilik» kazanmıştır. Yani kuruluş bildirisinin İçişleri Bakanlığına verilmesiyle birlikte «siyasî parti» olmuştur. Bundan çıkan sonuç şudur : Bu tüzel kişinin ne sebeple olursa olsun, kapatılması konusuna da karar vermeğe yetkili tek merci artık Anayasa Mahkemesidir.

(14) SAVCI : Türkiye'nin Şartları Açısından Siyasî Partiler Rejimine Bir Bakış, SBFD., c. XX, 1965, S. 1, s. 170.

(15) SAVCI : agm., s. 169.

İşte bunun içindir ki, SPK nun son fıkrasında yazılı hükme yöneltilen tenkitlere katılmadığımızı belirtmek isteriz (16).

Buraya kadar söylediklerimizden çıkan bir başka sonuç da şudur : Kuruluş formalitelerinin tamamlanması bakımından siyasî partiler sicilinin hiçbir fonksiyonu yoktur. Yani sicile kaydedilmeden bir siyasî parti tüzel kişilik kazanmakta ve Anayasa teminatından da yararlanmaktadır.

Şu halde, gerek Anayasa ve gerekse SPK nun incelediğimiz konu ile ilgili 56 ncı ve 6 ncı maddeleri partilerin kuruluşlarında serbestlik esasını getirmiştir. Böylece, partilerin kuruluşları herhangi bir ön müsaadeye veya izne bağlı tutulmamıştır.

Partinin tüzel kişilik kazanması bakımından şart kılman tek husus, kuruluş bildirisinin içişleri Bakanlığına verilmesidir. Bu bildirinin verilmesi mecburiyetini serbestlik esasına aykırı bulmamak gerekir. Zira, Devletin bir siyasî partinin kuruluşu ile ilgili bilgileri doğrudan doğruya öğrenebilmesi İdarî hizmetleri kolaylaştırabilme bakımından da lüzumludur. Nitekim, buna benzer bir bildiri mecburiyeti gazete ve dergilerle ajans bültenlerinin (mevkutelerin) yayınlanması bakımından Basın Kanununun 8 inci maddesinde yer almıştır. Bu maddede mevkute yayınının izne bağlı olmadığı, ancak mevkute sahibinin ve sorumlu müdürünün imzalarını ihtiva eden bir beyannamenin mevkute nerede çıkarılacaksa, o yerin en büyük mülkiye âmirine verilmesi şart kılınmıştır. Bu hüküm, hiç şüphesiz, Anayasanın 22 nci maddesindeki «Basın hürdür» hükmüne aykırı değildir.

Yine partilerin kuruluşları bakımından önemli olan diğer bir husus şudur : Partileri ancak gerçek kişilerin kurabileceği ve ancak gerçek kişilerin partilere üye olabilecekleri konusundaki SPK nun 6 ncı maddesindeki hükümler Anayasaya aykırı değildir. Zira, Anayasanın 56 ncı maddesi gereğince parti kurma ve partiye girme hakkı yalnızca vatandaşlara, Türk vatandaşlarına tanınmıştır.

(16) Bu husustaki görüşmeler ve tenkitler için Bkz. : MMTD., B.: 75, 16.3.1965, O. : 1,, İki milletvekili tarafından hazırlanan Siyasî Partiler hakkındaki Kanun Teklifinde (MM. S. Sayısı : 527) «partinin kurulmasını» düzenliyen 6 ncı madde şöyledir; «Beyanname veya tüzüğünde, kanunlara aykırı hükümler bulunan partilerin faaliyeti gerekli İslahlar yapıncaya kadar mahkeme kararı ile durdurulur. Bu karara Anayasa Mahkemesi nezdinde itiraz edilebilir.» Bu hüküm, SPK na alınmamıştır. Çünkü, tüzel kişilik kazanmış bir partinin faaliyetini durdurmak hususunda da ancak Anayasa Mahkemesi yetkilidir.

SPK nun 6 ncı maddesi ile parti kurucularında bazı şartlar aranma sini ise makûl karşılamak gerekir. Esasen, milletvekilliğine seçilme şartı, 30 yaş ve Türkçe okuyup yazma bilme nitelikleri dışında seçmen olabilme yeterliğinden farklı değildir. Siyasî partilere, Anayasa ile tanınan büyük rol ve teminat karşısında bu kayıtlamaları herhalde makûl karşılamak ve gerçeklere uygun bulmak mümkündür.

Bu konuya son verirken diyebiliriz ki, parti kurma hürriyeti, partinin kuruluşu sırasında hiçbir merciden izin veya muvafakat alınmamasını gerektirir. Çünkü, çok partili rejim ancak bu sayede gerçekleşebilir. Bu hürriyet, aynı zamanda, partilerin sicile yazılmazdan (tescilden) önce tüzel kişilik kazanmasını ve Anayasa Mahkemesinin denetimine tâbi tutulmasını gerektirir (17).

II — Siyasî Partilerin Sicili

SPK nun 7 nci ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün ek 1 inci maddesi (18) gereğince Anayasa Mahkemesinde siyasî partiler için bir sicil tutulur. Sözünü ettiğimiz 7 nci maddeyi parti sicili konusunda tek kanunî hüküm olması bakımından aynen naklediyoruz :

«Anayasa Mahkemesince siyasî partiler için bir sicil tutulur. Siyasî partiler sicilinde hangi belge ve bilgilerin bulunacağı ve sicilın nasıl tutulacağı Anayasa Mahkemesi içtüzüğü ile tesbit edilir. — Bu sicil herkese açıktır. »

A — Sicilin Niteliği

1 — Sicilin Tutulduğu Mercii

Siyasî Partiler Sicili, SPK m. 7 gereğince Anayasa Mahkemesince tutulur. Böyle bir görevin niçin Anayasa Mahkemesine verilmiş bulunduğunda SPK nun ne genel gerekçesinde ve ne de konumuzla ilgili 7 nci maddesine ait gerekçede hiçbir açıklama yapılmamıştır. Bu sebeple, sicilın tutulmasında Anayasa Mahkemesine yetki verilmiş olmasının sebeplerini araştırıp bulmaya çalışacağız.

SPK m. 6 gereğince bir siyasî partinin tüzel kişilik kazanabilmesi için içişleri Bakanlığına, kuruluş bildirisi vermesi şarttır. Yine aynı madde gereğince kuruluş bildirisine partinin tüzük ve programının ikişer örneğinin eklenmesi ve kurucular hakkında bilgi verilmesi gerekir.

(17) MAUNZ - DURİG : Grundgesetz, München 1970, C.H. Becks'che Verlagsbuchhandlung Art. 21, Randnmr. 53 - 54.

(18) Bkz. : RG. : 27.6.1967 - 12632.

Şu halde, daha parti kurulurken, Devlet, o parti hakkında bilgi edinmekte, hakkında alınacak herhangi bir hukukî tedbire esas teşkil edecek delillere sahip bulunmaktadır.

Zaten, bu konu ile ilgili olan SPK nun 6 ncı maddesini incelediğimiz zaman görürüz ki, bu sicil aslında bir arşivden ibarettir. Yani düzenli olarak belge ve bilgilerin hazırlanıp elde bulundurulmasından ibarettir.

Siyasî partiler sicilinin bu niteliği, sicilde hangi belge ve bilgilerin bulunacağını ve nasıl tutulacağını tespit eden Anayasa Mahkemesi İçtüzüğündeki hükümlerden anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü, ek m. 1 de bu konuda yer alan hükümler hemen aşağıda incelenecektir.

2 — Sicilin İhtiva Ettiği Belge ve Bilgiler

Bu konuda SPK nun 7 nci maddesi, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğüne atıfta bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün ek 1 inci maddesine göre, siyasî partiler sicilinde şu belge ve bilgiler bulunur :

a) Siyasî partilerin adlarını, merkezlerinin bulunduğu yeri ve açık adreslerini, merkez organları ile il ve ilçelerdeki bütün kuruluşlarını gösteren onanlı bir liste.

b) Parti tüzük ve programı, yönetmeliklerinin onanlı ikişer Örneği.

İşte, siyasî partiler sicilinde bulundurulacak belge ve bilgiler bunlardan ibarettir. Şu halde, diyebiliriz ki, sicildeki belge ve bilgiler, partilerin kuruluşunda İçişleri Bakanlığına verilmesi mecburi belge ve bilgilerin aynıdır.

Siyasî partiler, kuruluş bildirilerini İçişleri Bakanlığına verdikten sonra en geç 15 gün içinde hemen yukarda (a) harfî ile belirttiğimiz belgelerle (b) ile gösterdiğimiz belgeleri Anayasa Mahkemesine göndermek mecburiyetindedirler (Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü, ek m. 1, f. 2) (19).

Görülüyor ki, bu sicil, tapu sicili veya nüfus sicili niteliğinde değildir. Partinin bu sicile kaydedilmesinin veya edilmemesinin tüzel kişilik kazanması bakımından hiçbir rolü yoktur. Sadece bilgi edinmeye matuf bir sicildir.

SPK na bu sicilde bulundurulması gereken belge ve bilgilerin nelerden ibaret olduğunu gösteren hükümler konulmamıştır. Bu husus Anayasa Mahkemesince yapılan İçtüzüğe bırakılmıştır. Böylece Anayasa

(19) Bkz.: RG. : 27.6.1967 - 12632, s. 14 (Bu hususta toplu bilgi için «Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Şerhi ve Uygulaması (Anayasa Mahkemesi Kanunu ile Birlikte)» adlı kitabımızın 333 - 334 üncü sayfelerine bakılabilir.

Mahkemesi, partileri denetlemek bakımından Anayasa ile kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek bakımından sicilde bulunması gerekli belge ve bilgileri bizzat tâyin ve tespit etmektedir.

Yürürlükteki içtüzük hükümleri gereğince, Anayasa Mahkemesi, bu konuyla ilgili olarak fazla belge ve ayrıntılı bilgi istememektedir. Yukarda görüldüğü üzere, partiler sicili için Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilmesi istenen belge ve bilgileri partiler, esasen kuruluş bildirileri ile birlikte İçişleri Bakanlığına vermektedir.

Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi ihtiyaç duyarsa, İchtüzük hükümlerini değiştirebilir ve başka belge ve bilgilerin verilmesini isteyebilir.

Kanaatimizce, bugünkü şekli itibariyle siyasî partiler sicilindeki belge ve bilgileri artırmak gerekir. Çünkü, şimdiki haliyle bu sicil, bir arşiv niteliğini dahi taşımamaktadır. Meselâ, parti organı gazete ve dergilerin Basın Kanununun 8 ve 9 uncu maddeleri gereğinde yayınladıkları mahallin mülkiye âmirine verdikleri beyannamenin birer örneği burada da bulundurulmalıdır. Yine, bu mevkatelerden birer nüshanın bu sicile gönderilmesi temin edilebilir.

Şunu da ekliyelim ki, Anayasa Mahkemesi İchtüzüğünde, bu sicilin herkese açık bulunduğunu belirten bir hüküm yoktur. Böyle bir hüküm, SPK nun 7 nci maddesinde yer almaktadır. Bu hüküm, kamu oyunun siyasî partiler hakkında doğru bilgi temin etmesi ve delillerin sıhhat derecesini her zaman kontrol edebilmek gayesi ile konulmuştur (20).»

3 — Sicilin Tutulmasında Usûl

Siyasî partiler sicilinin ne şekilde tutulacağı, Anayasa Mahkemesi İchtüzüğü ek m. 1, f. 2'de açıklanmıştır. Buna göre, hemen yukarda belirttiğimiz belge ve bilgiler, ilgili siyasî parti tarafından Anayasa Mahkemesine gönderildikten sonra her parti için açılan dosyada saklanır (21). İşte, bu dosyalar, siyasî partilerin sicilini teşkil eder.

Sicilde bulundurulun bilgi ve belgelerde sonradan yapılacak değişiklikler de ilgili siyasî parti tarafından 15 gün içinde Anayasa Mahkeme-

(20) Nitekim ,bu hususun SPK m. 7'ye eklenmesini isteyen önergede «Bu sicil herkes tarafından görülebilir» denilmekteydi. (Bkz.: MMTD., B.: 75, 16.3.1965, s. 414).

(21) Siyasî Partiler Sicili'ni düzenleyen Anayasa Mahkemesi İchtüzüğü ek m. 1, ilk şekliyle (Bkz.: RG. 5.5.1966 - 12291), siyasî partilerce Anayasa Mahkemesine gönderilen bilgilerin bir deftere kaydedilmesi öngörülüyordu. Bu usûl, ek m l'de yapılan değişiklikle (Bkz. : RG. 27.6.1967 - 12632) kaldırılmıştır.

sine bildirilir. Bu değişiklikler ve siyasî partilerin kapatılması veya kapanmaları olayları da sicillerine geçirilir.

SPK, Millet Meclisinde görüşülürken, söz konusu sicilin İçişleri Bakanlığınca tutulması ve birer suretinin Anayasa Mahkemesine ve C. Başsavcılığına gönderilmesi öngörülüyordu. Daha sonra partilerarası komisyon, maddeye bugünkü şeklini vermiş ve siyasî partiler sicili konusundaki hükümler böylece kanunlaşmıştır. Şimdiki düzenleme hakkında Geçici Komisyon Sözcüsü şu izahatı vermiştir :

«Siyasî parti bir defa kurulduktan sonra mukadderatı da daha ziyade Anayasa Mahkemesinin elinde bulunacağından partilerarası anlaşmada bu sicilin İçişleri Bakanlığı yerine, bizzat Anayasa Mahkemesince tutulması derpiş edilmiştir (22).»

Demek oluyor ki, sicilde muhafaza edilecek belge ve bilgiler, Anayasa Mahkemesinde dâva açılınca birer delil teşkil edecek veya tevdi edilen delillerin sıhhat derecesinin kontrolüne yarayacaktır.

Bunun içindir ki, bu sicilin daha fazla belge ve ayrıntılı bilgi ihtiva etmesi ihdas sebebine uygun düşecektir (23). Özellikle, parti yayınlarından birer nüshanın bu sicilde bulundurulması çok yerinde olacaktır.

B — Sicilin ispat Kuvveti

1 — Medenî Kanun, m. 7

Medenî Kanunumuzun 7 nci maddesi gereğince, resmî siciller sahteliği sabit oluncaya kadar, kesin delil niteliğindedir. Bütün resmî merciler, bu sicillerdeki hususları doğru kabul etmek zorundadırlar. Şimdi, MK daki bu genel esasın karşısında siyasî partiler sicilinin durumunu inceliyelim.

2 — Yüksek Seçim Kurulu Kararı

Yüksek Seçim Kurulu'nun 109 sayılı kararına (24) göre, bu sicildeki kayıtlar, siyasî partilerin bildirimlerine dayandıkları için sadece başka delillerin teyidi hususunda etki yaparlar.

(22) Bkz.: MMTD., B.: 75, 16.3.1965, s. 397 - 398.

(23) Geçici Komisyon Sözcüsü, siyasî partiler sicilinin geniş veya dar olarak tutulması konusunda Anayasa Mahkemesine düzenleme yetkisi verildiğini, çünkü, bu hususun Anayasa Mahkemesi İhtizâzına bırakıldığını söyledikten sonra şu belge ve bilgilerin de sicilde toplanabileceğini açıklamıştır : «... parti merkez organlarının teşkilâta yayınladıkları genelgeler, tamimler, merkez organlarının efkârı umumiyyeye, basma verdikleri bildirimler, tebliğler... bunun gibi yönetmelikler... (Bkz.: MMTD., B. 75, 16.3.1965, s. 404, sü. 2).»

(24) Bkz.: RG. 9.4.1970 - 12870, s. 4.

İşte, bu düşünceyle Yüksek Seçim Kurulu, yukarda belirttiğimiz kararında aynen şöyle denilmektedir :

«Siyasî Partiler için 648 sayılı Kanunun 7 nci maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesince tutulmakta olan sicilde, siyasî partilerin il ve ilçe teşkilâtları mevcut olup olmadığı hakkında kayıt mevcut olmakla beraber, bunların kuruluş tarihleri hakkında bir açıklamaya yer olmadığından başka, bu sicildeki kayıtlar siyasî partilerin bildirilerine dayandığından bir siyasî partinin bir seçime ve kuruluşa katılma hakkını kazanıp kazanmadığını belli etmek üzere Yüksek Seçim Kurulunca seçim kanunlarına göre yapılacak tespit işleminde dayanak alınması bakımından, ilgili partinin itiraz dilekçesine ekli delillerin teyidinden ibaret kalmaktadır... Siyasî partilerin il ve ilçedeki kuruluşlarının 148 sayılı Kanunun 68 nci maddesi uyarınca gerekli bilgileri İdari makamlara vaktinde vermemeleri halinde, aynı Kanunun 121 inci ve 7 nci maddeleri uyarınca istenen bilgi ve belgeleri Anayasa Mahkemesine vermemeleri halinde de 118 inci maddeye göre cezalandırılmasının gerekmesi... (Yüksek Seçim Kurulunun) tespit işlemine etkili olmaz. Zira, birisi suç teşkil eden ihmali eylemden ve diğeri ise, bir hakkın kazanılması için konulmuş kanunî kesin bir şarttan ibarettir.»

3 — Görüşümüz

Yüksek Seçim Kurulunun, siyasî partiler sicilinin ispat kuvveti konusundaki bu kararındaki düşüncelere biz de katılırız. Gerçekten, SPK m. 7 ve Anayasa Mahkemesi içtüzüğü ek m. 1 gereğince tutulan bu sicil, öteki resmî sicillerden farklı olarak münhasıran partilerce gönderilen belge ve bilgileri ihtiva etmektedir. Bu belge ve bilgiler üzerinde sıhhat derecelerini kontrol bakımından bir ön inceleme yapılacağı hakkında Anayasa Mahkemesi içtüzüğünde herhangi bir hüküm mevcut değildir. Bu konuda Anayasa Mahkemesinin görevi, belge ve bilgileri aynen dosyalar içinde muhafaza etmek olarak gösterilmiştir. Elbette ki, bu nitelikteki bir sicil, MK m. 7 kapsamına girmez ve orada yazılı ispat kuvvetine haiz olamaz. Şu halde, SPK m. 7'deki «sicil» sözüne bakarak, Anayasa Mahkemesinde muhafaza edilen siyasî partilerle ilgili belge ve bilgilere, fazla bir önem atfetmek doğru olmaz. Bir kere daha tekrarlıyalım ki, bu sicil, meselâ Üniversiteler Kanunun gereğince öğretim üyeleri hakkında Rektörlüklerce tutulması öngörülen «arşiv» lere benzemektedir.

Bu şekilde Türk SPK nun öngördüğü «siyasî partiler sicili», partileri benzer kuruluşlardan ayırmada bir rol oynamaz. Bu sicil, partilerin Anayasa ve SPK dan doğan görevlerini yerine getirip getirmediklerinin tespiti ve denetlenmesi bakımlarından faydalı olabilir. İşte, bu fonksiyonları dolayısıyla siyasî partiler sicili, Anayasada yer almamış bulunduğu halde, Anayasaya aykırı değildir (25). Sicilde toplanacak «bilgiler esas itibarıyla partinin alenî olan bazı düzenlemeleri, tüzük ve yönetmeliklerdir» denilmektedir. Bunun dışındaki belge ve bilgilerin istenmesi, meselâ parti organlarının kararları veya parti üst organlarının çıkardığı genelgeler gibi belgelerin istenmesi, parti faaliyetine müdahale olarak nitelenebilir. Biz, bu görüşe katılmıyoruz. Misal olarak verilen bilgi ve belgelerden dolayı parti faaliyetine müdahale edilebileceğini kabul etmiyoruz. Çünkü, bu belgeler, Anayasa Mahkemesine başka mercilerden de her zaman intikal edebilecek şeylerdir. Zaten, bunların sicilde toplanması ile Anayasa Mahkemesince bu belgeler incelemeye tâbi tutulacak değildir. Üstelik bunların ilgili parti tarafından bizzat gönderilmesi orijinal metinlerin daima el altında bulundurulmasını sağlamak bakımından faydalı olabilir. Şu halde, Anayasa ve SPK hükümlerine saygılı bir siyasî partinin kendisine ait belge ve bilgilerin gerçeğe uygun bir şekilde Anayasa Mahkemesince saklanması endişe etmemesi gerekir. Ve böylece sicil, parti faaliyetlerine müdahale olarak nitelenemez.

Bu fikrimizi desteklemek üzere bir hususu daha ilâve edelim : SPK gereğince partiler propagandaları açık olan kuruluşlardır (SPK m. 1). Şu halde, partinin propaganda araçları ile yaptıkları bütün yayınların siyasî partilerde sicilde toplanması, parti faaliyetlerine müdahale olarak nitelenemez.

SONUÇ

Anayasa'da ve SPK'da siyasî partiler, tüzel kişilerin bir çeşidi olarak ele alınmışlar ve öylece düzenlenmişlerdir. Şu halde her siyasî parti aynı zamanda bir dernektir. Bu husus, Alman SPK nun 1 inci maddesinde açıkça belirtilmiştir.

Türk SPK nun 6 ncı maddesinde gereğince, partinin tüzel kişilik kazanması bakımından şart kılman tek husus, kuruluş bildirisinin İçişleri Bakanlığına verilmesidir. Bunun dışında, bir partinin kurulması, herhangi bir ön müsaadeye veya izne bağlı değildir. İçişleri Bakanlığına kuru-

(25) Bu hususta Bkz. : RECHTLICHE ORDNUNG DES PARTEİWESENS, s. 140 - 141.

luş bildirisi vermek mecburiyetini «parti kurma hürriyeti» ne aykırı bulmamak gerekir. Zira, Devletin bir siyasî partinin kuruluşu ile ilgili belge ve bilgileri doğrudan doğruya elde edebilmesi ve öğrenebilmesi, İdarî hizmetleri kolaylaştırması bakımından da lüzumludur. Nitekim buna benzer bir bildiri (beyanname) tevdi mecburiyeti, gazete ve dergilerle ajans bültenlerinin (mevkutelerin) çıkarılması bakımından Basın Kanununun 8 ve 9uncu maddelerinde yer almıştır. Bu hüküm, hiç şüphesiz, Anayasanın 22 nci maddesindeki «Basın hürdür» veya Basın Kanununun 1 inci maddesindeki «Basın serbesttir» kuralına aykırı telâkki edilemez.

Şu halde, partilerin kurulması bakımından Türk Hukukunda da «serbestlik» sistemi caridir. Zaten, çok partili rejim ancak bu şekilde gerçekleşebilir.

Parti kurma hürriyetinin, partinin kuruluşu sırasında hiçbir merciden izin (müsaade) veya muvafakat alınmamasını gerektirmesi, partilerin sicili yazılmazdan (tescilinden) önce, tüzel kişilik kazanmasını ve Anayasa Mahkemesinin denetimine tâbi tutulmasını şart kılar.

Nitekim, SPK nun «siyasî partilerin sicili» konusundaki hükmü, yukardaki esasa tamamen uygun bir şekilde düzenlenmiştir. Bu sicili düzenleyen 7 nci maddeye göre, (siyasî partiler sicili) aslında bir «arşiv» den ibarettir. Yani düzenli bir şekilde partilerle ilgili belge ve bilgilerin toplanıp hazır bulundurulmasıdır.

Siyasî partiler sicilinin bu niteliği, orada hangi belge ve bilgilerin bulunacağını ve nasıl tutulacağını gösteren Anayasa Mahkemesi İçtüzüğündeki hükümlerden de anlaşılmaktadır.

Yürürlükteki İçtüzük hükümleri gereğince, söz konusu sicilde, mahdut sayıda belge hazır bulundurulmaktadır. Meselâ, partilerin yayınlarının birer nüshası bu sicilde mevcut değildir. Partilerin yayın organı durumundaki mevkutelerden birer nüshanın da bu sicile gönderilmesi temin edilmelidir. Zira, bir partinin Anayasaya aykırılığını tespit etmede en güvenilir deliller, şüphesiz yazılı delillerdir ve bunların başında partinin yayınladığı kitap ve broşür gibi basılı malzeme ile yayın organı durumundaki mevkutelerdeki yazılardır.

SPK nun 7 nci maddesi gereğince hangi belge ve bilgilerin sicilde bulundurulacağını tespit ve tâyin Anayasa Mahkemesi İçtüzüğüne bırakıldığı için yukardaki teklifimizin gerçekleşmesinin kolaylıkla mümkün olabileceğini, düşünmekteyiz.

**AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDE
YÜKSEK İDARECİLERİN EĞİTİMİNDEKİ
YENİ GELİŞMELER**

Temel TÜRKAY
Mahallî İdareler Gnl. Md.
Şube Md.

PLÂN

GİRİŞ

- I. YÜKSEK İDARECİLERİN ROLÜ**
- II. GELİŞTİRME PROGRAMLARI VE YÖNTEMLERİ.**
- III. YENİ GELİŞMELER**
 - A. EĞİTİM KAVRAMINDAKİ GELİŞME**
 - B. MEVZUATTAKİ GELİŞMELER**
 - C. EĞİTİM ÖRGÜTÜNDEKİ GELİŞMELER**
- IV. SONUÇ**

BİBLİYOGRAFYA

**AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDE YÜKSEK
İDARECİLERİN EĞİTİMİNDEKİ YENİ GELİŞMELER (*)**

GİRİŞ

Gerek kamu kurumlarında gerek özel sektöre ait kurumlarda genel bir konu olarak eğitim, kurumun yaşaması ile çok yakından ilgilidir. Bu iki çeşit kurumda da asıl amaç daha iyi hizmet etmek ise de, kamu kurumları kamu yararı için kuruldukları halde özel sektöre ait kurumlar özel çıkarlar için kurulmuşlardır. Yüksek idarecilerin eğitimi şu iki hu-

(*) Bu yazı, A.B.D. de İndiana Üniversitesinde Âmme İdaresi konusunda yaptığım «Master=: Uzmanlık» çalışmalarımın birisidir.

susta aynı derecede önemlidir : Kurumun bugünkü ve gelecekteki ihtiyaçlarının karşılanması. Kurumun başarısı veya başarısızlığı onun günlük sorunlarla başa çıkabilmek ve gelecekteki sorunları karşılayabilmek yeteneğine bağlıdır. Bunun için bu iki çeşit kurumun, yönetici olan yüksek idarecilerini eğitmeye ihtiyacı vardır.

Yüksek idarecilerin eğitimi konusunda —özellikle A.B.D. de— özel kurumlarla kamu kurumları arasındaki farklar kesin değildir. Gerçekte, fonksiyonları birbirine karışmış bir durumda olduğundan bu kurumlara «özel» veya «kamusal», «ticarî» veya «İdari» damgasını vurmak imkânsızdır. Her kurum, bir dereceye kadar, hem özel menfaata hem kamu menfaatine hizmet eder; demek oluyor ki, her iki karakteri de taşır. Aslında, özel sektöre ait kurumlar birçok bakımdan kamu kurumlarına örnek olmuşlardır. Özel sektör kurumlarının ve kamu kurumlarının eğitim programları aynıdır. Üzerinde karar verilmesi gereken sorunlar farklı olmakla beraber karar verenler her iki çeşit kurumda aynı durumdadırlar. Yüksek düzeydeki bir idareci, kararlar alan, geniş yetkisi olan, gözetim ve denetim altında bulunduran ve aynı derecede sorumluluk taşıyan önemli bir kimsedir.

Bu nedenlerden ötürü, «eğitim» ve «yüksek idareci» nin tartışılmasına ait olan bu incelemede kamu kurumları ile özel sektör kurumları arasında ayırım yapılmıyacaktır. Bazı ayrımlar bulunabilir fakat, benzerlikler farklılıklardan daha çoktur. Esas olarak federal hükümetteki yüksek idareciler üzerinde durulacaktır; bununla beraber, gerektiği zaman, iş âleminde örnekler verilecektir.

«Yeni gelişmeler» deyimini, Devlet Memurlarının Eğitimi Kanunu ile başlıyan 1958 - 1968 on yıllık devresine aittir. Fakat bu, bu Kanunun «eski» ve «yeni» gelişmeler arasında kesin olarak bir sınır teşkil ettiği anlamına gelmez. Genel bir fikir vermek ve gelişmenin devamlılığını göstermek için, yeri geldikçe, 1958 den önceki devreye de işaret edilecektir.

I. YÜKSEK İDARECİLERİN ROLÜ

Gerek kamu kurumları gerek özel sektör kurumları gittikçe genişlemekte ve daha karmaşık bir duruma gelmektedirler. Herbert A. Simon'ın Amme İdaresi adlı eserinde işaret ettiği gibi Amerika Birleşik Devletleri, Appalachian dağlarının doğusunda onüç devletten ve dört milyon kişiden ibaret iken devlet mekanizması hiç de karmaşık değildi ve ulusal bir ekonomi yoktu. Başkan Andrew Jackson'a göre, onun zamanında âmme işleri çok basit olduğundan, her Amerikan vatandaşı kamu hizmeti yapmaya ehil idi. Jackson'un bu görüşü, siyasette ganimet sistemine yol

açmış ve bunun kötü etkileri bugüne kadar süregelmiştir. Fakat, yirminci yüzyılın ortasında kamusal ve özel sektöre ait kurumlar daha çok karmaşık olma eğilimindedir. Ortaklık halindeki ticarî kurumlar ve büyük devlet daireleri, büyük bir toplumun ihtiyaçlarının sonucu olarak kurulmuşlardır. Durum, Başkan Jackson zamanındakinden tamamiyle farklıdır. Artık iyice anlaşılmıştır ki, yüksek idarecilerin rolü her iki çeşit kurumun başarılı olması için bir hayli önemlidir.

Önemli bir rol oynadıkları için yüksek idarecilere ihtiyaç vardır. Ne kadar yüksek idareciye ihtiyaç bulunduğunu ve belli bir zamanda ne kadar yüksek idareci mevcut olduğunu söylemek güçtür. Her ne kadar «en üst kademe idarecisi», «yüksek idareci», «üst kademede meslekî idareci» ve «yüksek kademe idarecisi» deyimleri birbirinin yerine kullanılıyorsa da otoriteler bu deyimlerin ve «idareci» deyiminin üzerinde bir anlaşmaya varmış değildirlir. Örneğin, Raksasataya «Aynı Rapor aynı tarihte, Sınıflandırma Kanununa ve diğer otoritelere göre yüksek-derece (16, 17 ve 18) olarak 1.700 mevki olduğunu bildirmiştir (sayfa 30). Bunlar en yüksek ücret alan memurlardır fakat, bunların hepsi en üst kademe idarecisi olarak düşünülemez» (1) diyor.

Brookings Institution'ın Yuvarlak Masa çalışmalarına göre «meslekî idareci», «mülkî hizmet atamasına göre hizmet eden ve hükümet programının icrasında büyük sorumluluk taşıyan bir kimsedir.» (2) Bu anlamda, meslekî idarecilerin sayısı bu çalışmaya göre aşağıdaki gibidir:

Meslekî idareciler sınıfı, en azından, dairelerin asbaşkanları ve başkan yardımcıları, İdarî yardımcılar, büro ve kurmay daire şefleri ve şef yardımcıları olarak hizmet eden 400 — 500 kadar mülkî memuru içerisine alır. Eğer bu sınıf, şube şeflerini, bölge ve mıntika müdürlerini ve en kıdemli yardımcılarını içine alacak şekilde aşağıya doğru genişletilirse belki 4000 kadar meslekî memuru kapsar. (3)

«İdareci» ve «üst kademede yahut yüksek idareci» deyimleri arasında kesin bir ayırım olmadığından ne kadar yüksek idareci bulunduğunu yahut ihtiyaç miktarının ne kadar olduğunu tam olarak söylemek mümkün değildir. Yukarıya alınmış olan kısımdan başka, İkinci Hoover

(1) Raksasataya, Amara. Executive Development in the United States, (Ph. D. Thesis, Indiana University, 1960), s. 31. (Burada sözü edilen rapor, U.S. Civil Service Commission'nun 1958 Yıllık Raporu'dur)

(2) Adı geçen eser, S. 35

(3) Adı geçen eser, S. 35 - 36 (İkinci Hoover Komisyonunun Task Force Report'nun 211-214 ncü sayfalarından alınmıştır.)

Komisyonunun İş Gücü raporuna göre siyasî ve meslekî idarecilerin sayısı toplam olarak 1955 te 4.755 tahmin edilmişti. İş Gücü Raporu, üst kademe idarecilerde onların işgal ettikleri mevkiler arasında bir ilgi kurmuştur. Bu mevkilerin dağılışı ve sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. (4)

Yapılan araştırmalar, iş hayatından idareye gelmiş olan siyasî ve meslekî idarecilerin bir kısmının her yıl geldikleri yere döndüklerini göstermiştir. Bunlar, genellikle bir yıldan fazla çalışmıyorlar. Raksasataya «açık bulunan 250 — 400 siyasî mevkiden 125 — 200 ünün ve üst kademedeki 4000 İdarî mevkiden 800 ünün her yıl meslekî idarecilerle doldurulması gerekiyor. Böylece, her yıl aşağı yukarı 1000 meslekî idareciye ihtiyaç vardır.» diyor.

Tavsiye olunan Standartlar Esasına göre Siyasî ve Meslekî İdareciler Gruplarına Sokulabilecek Mevcut Mevkiler

	Önemli 45 dairede (Cumhurbaşkanlığı Yürütme Dairesi hariç)	Bütün dairelerde yaklaşık olarak
Siyasî İdareciler		
1 Bakanlıkların ve dairelerin başkanları ve başkan yardımcıları	164	230
2 Dairelerin başkan yardımcıları (İdarî sekreter yardımcısı hariç)	101	125
3 «Sürekli» kurmay eleman birimleri başkanları	35	40
4 Bakanlık haberleşme büroları başkanları	41	50
5 Siyasî idarecilerin siyasî yardımcıları	250	300
6 İdare meclislerinin ve komisyonların genel idarecileri	8	10
Toplam	599	755

(4) Adı geçen eser, s. 33 - 34.

Meslekî İdareciler

1. İdarî sekreterler (veya dengi)	45	60
2. «Organik» kurmay bürolar başkanları ve asbaşkanları	150	250
3. «Sürekli» kurmay büroları asbaşkanları	35	40
4. Büro şefleri	266	350
5. Büro şefleri yardımcıları ve şube şefleri	1500	2000
6. Bölge ve mıntika daire müdürleri	750	1000
7. Meslekî mülkî memurlar ve yardımcıları	200	300
Toplam	2946	4000

Bu ve diğer örnekler gösteriyor ki 1960 yılında 4000 yüksek idari mevki ve 1000 kadar açık vardır. Amerikan Sivil Servis Komisyonunun Yönetici İnsangücü Dairesi tipik bir yılda meslekî hizmetlerde aşağı yukarı 1100 hükümet üstkademe İdarî mevkiinin doldurulması gerektiğini açıklamıştır.

Yüksek idarecilerin rolünün önemi onlarda bazı niteliklerin bulunmasını gerektirmektedir. Otoriteler, bu niteliklerin bazılarını saymakla beraber, yüksek bir idarecinin sahip olması gereken nitelikler üzerinde anlaşmış değildirlir. Bu hususta Stahl diyor ki :

«Bir idarecinin işinin ve bu işi başarılı bir şekilde yapması için sahip olması gereken niteliklerin gerçekten ne olduğu hususunda bilim adamları arasında henüz tam bir anlaşma yoktur. Araştırmalar devam etmektedir. Fakat, her duruma uygun gelecek genel hükümlere varılabilmesi şüphelidir» (5)

Yüksek idareciler için gerekli nitelikler özel sektörde ve devlet idaresinde aynıdır.

«Otoriteler, kamu hizmetlerindeki ve özel teşebbüslerdeki idarecilerin nitelikleri arasındaki benzerlikleri ve ayrılıkları tartışmışlardır

(5) Adı geçen eser, s. 49.

Aynı ayrı her husus üzerinde anlaşmaya varamamış olmakla beraber, büyük devlet daireleriyle büyük özel işletmelerin idaresinde aynı genel özelliklerin büyük bir benzerlik gösterdiği hususunda mutabık görünüyorlar. Bu nedenle, üst mevkie için ihtiyaç duyulan kimseler aynıdır. Bu, Birleşik Devletlerde her iki alanda üst kademedeki insanların birbirleri yerine kullanılmasıdaki geniş uygulamanın önemli bir faktörüdür.» (6)

Yukarıda işaret olunduğu gibi, yüksek idareciler için gerekli nitelikler aynı olmakla beraber, niteliklerin çeşidi üzerinde bir anlaşmaya varılmış değildir. Fakat yüksek idareciler bir örgütü yöneten ve başarıya ulaştıran kimseler olduklarından, uzman olmaktan ziyade genel idareci olmaları gerekir. Bazı teknik maharetler, bazı işlerin yapılmasına yarar fakat, bir örgütün genel işleyişi bakımından işe yaramaz. Sonuç olarak, yüksek idarecilerin rolü önemlidir; çünkü, örgütün başarısı ve yaşaması için gerekli kararları alırlar ve büyük sorumluluk taşırlar. Bu çeşit idareciler bulmak amacıyla, bazı idarecileri, yeteneklerini geliştirmek ve kendilerini bugünün ve yarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazırlamak için, eğitmek gerekir.

II. GELİŞTİRME PROGRAMLARI VE YÖNTEMLERİ

İdarecileri geliştirmek için kullanılan her programın en son amacı, iyi nitelikte üst kademe idarecileri yetiştirilmesidir. Fakat bu amaca ulaşmak için kullanılan yöntemler birbirinden farklıdır.

İdareciyi geliştirme, personel eğitiminin bir bölümüdür. «Eğitim» deyimini birçok anlam taşımaktadır ve geniş anlamda kullanılmıştır. Bu deyim, sadece idarecinin geliştirilmesini değil fakat, öğrenmenin yahut eğitimin başka yönlerini de kapsar. Verilebilecek en uygun tarif şudur : «Eğitim, insan kaynağının maksatlı olarak geliştirilmesidir.» (7) Kamusal veya özel bir kuruluştaki personel, maharet ve kabiliyetlerini geliştirmek suretiyle, halen yaptıkları işi daha iyi yapmaları için yahut kendilerini gelecekteki ihtiyaçlara hazırlamak için veya bazı özel, teknik bilgiler vererek belli işlere ait nitelik kazandırmak için eğitilmiş olabilir.

Bugün, sırf bir işin başında bir süre bulunmuş olduğu için bir kimsenin yükseltilmesi akla uygun görülemez; eğer daha yukarı bir görev için uygun olduğu düşünülüyorsa yükseltilmelidir. Bu şekilde o kimse en sonunda yüksek bir İdarî mevkie çıkacaktır. Yükselme için kıdem değil

(6) Adı geçen eser, S. 43

(7) Caldwell, Lynten K. Improving the Public Service Through Trainin, (Agency for International Development, 1962), p. v.

ferdî rekabet esas olmalıdır. Fakat bunu yapmak için, bir kimse kendisine yeni bilgiler ve teknikler sağlayacak bir yardım görmezse kendini yeni bir işe uygun nitelikte bulamaz. Ancak uzun devreli bir idareciyi geliştirme programı ona böyle bir yardımı sağlar ve onu yüksek mevkilere hazırlar.

Maharet ve kabiliyetlerin geliştirilmesi idareciyi geliştirme demek değildir; bu, bir kimsenin işini daha iyi yapmasına yardım eder fakat, onu daha yüksek bir mevki için hazırlamaz. İdareciyi geliştirmek için bazı eğitim programlarını içine alan uzun devreli İdarî programlar vardır. Raksasataya diyor ki :

«Uzun devreli bir geliştirme programı memurun mesleğinin en erken devresinde başlamalıdır. Bu programların en son amacı, memurları üst kademedeki meslekî mevkilere hazırlamaktır. Bunun yapılması, memurun mesleğinin çeşitli kademelerinde çeşitli eğitim programları uygulanmasını gerektirebilir. Böyle kısa eğitim kurslarının faydası açıktır; memurların mevcut işindeki verimi artıracak gibi idarenin amaçlarına uygun olarak onları daha önemli görevlere hazırlar. Uzun vadeli bir gelişme programı çerçevesi içerisinde kısa devreli eğitim programları bulundurmanın faydası programa katılanları, yüksek seviyedeki eğitim kurslarını meslekte gelişmeye giden yol olarak görmeye teşvik etmek olduğu kadar, tek bir kumanda altında düzenli ve sistemli bir idare sağlamaktır.» (8)

Daha önceden üst mevkilere çıkmış olanlar için, onları politik görevlere hazırlamak amacile icraatlarını geliştirmek üzere yapılmış kısa devreli eğitim programları da vardır. Bu çeşit programlar, uzun devreli idareciyi geliştirme programının kısımlarını teşkil eden kısa programlardan farklıdır.

Daha önce işaret edilmiş olduğu üzere idareciyi geliştirme, personelle ilgili her hangi bir gelişme gibi, personel eğitiminin bir parçasıdır. Bu demektir ki, idareciyi geliştirme, pek tabii olarak, eğitim programlarının plânlanmış ve hazırlanmış olmasını gerektirir. Eğitim programlarının hazırlanması genel olarak güçtür. Çünkü, her şeyden önce, kimlerin eğitileceğinin tesbit edilmesi ve idarenin, memurlarından ne beklediğinin bilinmesi gerekir. Çok kere idare bunu bilmez. Bir idarenin eğitim müdürü veya bir idarecisi bu işlerden sorumludur. Eğitim ihtiyaçlarını o tesbit eder. En iyisi bir eğitim konferansı için işbirliği yapmaktır; eği-

(8) Raksasataya, Amara, Executive Development in the United States, (Ph. D. Thesis, Indiana University, 1960), p. 163.

tim müdürü ve eğitim komisyonu sorunları tartışır ve eğitim programlarını hazırlar.

Fakat böyle bir program ancak bir dairenin ihtiyaçlarına cevap verir ve yalnız ona uygulanabilir. Dairelerarası ihtiyaçlar için Dairelerarası Eğitim Kurulu eğitim programlarını hazırlar.

Eğitim programlarını hazırlanmasında gözönünde tutulması gereken çeşitli sorunlar vardır : Programın amaçları; programı yöneten kurul (eğitim örgütü); programa katılacakların ve öğretmenlerin tesbiti; eğitim araçları ve programın değerlendirilmesi bu sorunların bir kısmını teşkil eder.

Her birisi birçok şeyi kapsayan çeşitli eğitim programları vardır. Muhtevaları, kuruluşun ihtiyaçlarına göre farklı olabilir. Fakat hepsi de, meslekî veya İdarî bir gelişme programının bir parçası olmaları bakımından, bir çeşit eğitimi kapsar. Bu çalışmanın konusu bütün yönlerde eğitimin incelenmesi olmayıp idarecinin geliştirilmesiyle ilgili yönler ise de, bu gelişmeye ait programlar genel eğitim programlarından ve yöntemlerinden kesin olarak farklı değildir.

Milton L. Rock'a göre eğitim programı ile geliştirme programı birbirinden farklıdır. O diyor ki:

«Eğitim programları ile 'geliştirme programları' arasında bir ayırım yapmak gerekir. Eğitim programı bir şeyin 'nasıl' yapılacağını öğretir. Geliştirme programı ise o şeyin 'niçin' yapıldığını öğretir; aynı zamanda biraz 'nasıl' eğitimi de ihtiva eder ama ağırlık noktası daima 'niçin' üzerindedir. Bu, bazıları için, kelime oyunu yapmak gibi görünebilir ve idarecilere dair programa, niçin'i belirttiği sürece, 'eğitim' yahut 'geliştirme' programı denilip denilmeyişi gerçekten hiç farketmez. İdarecilere bütün eylemleri için —eğer daha önce bilmiyorlarsa— niçin öğretilmelidir. ... Her hangi bir geliştirme programının özü niçin'in öğretilmesi olmalıdır.» (9)

Bir eğitim programı ile bir geliştirme programı aynı veya farklı olabilir. Burada anlatılmak istenen şey, geliştirme yöntemlerinin idareciyi geliştirme programları için kullanılmış olduğudur.

Çeşitli eğitim yöntemleri vardır. Belki bunların en şumullü olanı Amerikan Personel Dairesi tarafından hazırlanmış olan eğitim yöntemleri listesidir. (10)

(9) Rock, Milton L. «Executive Development.» Personel Journal (Vol. 42, No. 3, March, 1963), p. 139.

(10) Ralscasataya, Amara. Executive Development in the United States, (Ph. D. Thesis, Indiana University, 1960), p. 163.

BELLİ BAŞLI EĞİTİM YÖNTEMLERİ

1. «Sözlü Anlatım» Yöntemleri (Konuşma ve dinleme dahil)
 - takrir
 - panel
 - konferans
 - forum
 - münazara
 - örnek olay çalışması
 - olay geliştirme
 - sempozyum
 - ses kayıtları
 - sözlü soru
 - iş başında talimat verme
2. «Gözlem» Yöntemleri
 - yazılı sözler
 - resimler
 - filimler
 - şemalar, grafikler
 - demonstrasyonlar
 - temsil, rol - oynama (gözlemciler için)
 - uygun (münasip) uygulamalara dair gözlemler
3. «İş» Yöntemleri
 - rol - oynama (iştirak edenler için)
 - grup çalışmaları
 - projeler, komisyon çalışmaları
 - başkasının yapacağı işi yapmaya hazırlanma
 - gözetim (nezaret) altında iş başında uygulamalar
 - başkasının kılavuzluğunda iş başında tecrübe edinme
 - iş başında sıra ile görev yapma
 - yazılı iş testleri
 - temsil, benzer durumlar yaratma

Bu yöntemlerin çeşitli şekillerde birleştirilmesile elde edilen birçok yöntemler daha vardır.

Eğitim programlarında olduğu gibi, idareciyi geliştirme programlarının hepsi aynı değildir. Bunlar programın çeşidine ve kuruluşun ihtiyacına göre değişir. Şüphesiz, «biricik en iyi yöntem» diye bir şey olamaz. Fakat, bütün bu programların amacı dört ana bölümde toplanabilir. Katzell'e göre bunlar :

1. İdarecinin, «bir insan olarak» kültürünü artırmak suretiyle geliştirilmesi ;
2. İdarî sorumluluklar bakımından görüşünün genişletmesi;
3. Özel İdarî bilgisinin ve maharetinin artırılması;
4. Kişiliğinin geliştirilmesindeki bazı değişiklikler dahil olmak üzere, alışkanlıklarının değiştirilmesidir. (11)

İdareciyi geliştirme programlarının hepsinin amacı, ehil idareciler yetiştirmek yahut mevcut idarecileri daha iyi bir duruma getirmektir. İdareciyi geliştirme programları ile yüksek idarecileri geliştirme programları arasında öz bakımından değil fakat, derece bakımından farklar vardır. Yüksek idareciler önemli mevkiilerde bulunduklarından geniş bir görüşe sahip olmaları gerekir.

Fakat idareciyi geliştirme programlarının muhtevaları, idarecinin eğitilmesinde kullanılan usullere göre birbirinden farklı olabilir. Muhtevalar, farklı usuller kullanıldığı zaman aynı değilse de aynı usulün kullanılması halinde kamu idaresinde ve özel sektörde aynıdır, İdarecilerin eğitilmesinde üç usul vardır : serbest eğitim usulü, İdarî maharetleri geliştirme usulü ve uzmanlık eğitimi usulü.

«Serbest eğitim» deyimini, «genel eğitim», «fæn veya tarih ve felsefe» ve «edebiyat» gibi deyimlerle eş anlamda kullanılmıştır. Bu usulde, eğitilenler için özel dersler yoktur. Eğitilenlerin, kendi işleri ile ilgili olsun veya olmasın, genel bilgiler edinmeleri arzu edilir. İdarecilerin, uzman olmaktan ziyade genel bilgilere sahip kimseler oldukları düşünüldüğünden gerek devlet idaresinde gerek endüstride idareci yetiştirmek için serbest eğitim usulünün kullanılması yolunda son yıllarda bir eğilim mevcuttur. Bell Telefon Şirketi, idareciler için serbest eğitim usulünü destekliyen öncü bir kuruluştur; kendi sistemi olan İdarecilik Konferansı programını uygular ve aynı zamanda memurlarını, Bell Şirketi dışındaki çeşitli programlara katılmaları için gönderir.

İdareciyi geliştirme programlarının muhtevalarında serbest eğitim usulüne göre Âmelî Mantık, İktisadî Tarih ve Düşünce, Müzik Tarihi ve Estetiği, Dünyada Sanat, Mukayeseli ve Genel Edebiyat konularıyla sos yal bilimler, ahlâkiyat, doğal bilimler, Amerikan uygarlığı, siyasî bilimler ve uluslararası ilişkiler ile ilgili dersler bulunur. (12)

İdarî maharetleri geliştirme usulü, özel mahiyetteki işlere hazırlar. Bu usul, meslekî ve teknik eğitimi veya uzmanlık (ihtisas) eğitimini içi-

(11) Adı geçen eser, S. 63.

(12) Adı geçen eser, s. 104-105

ne alır. Amerikan İdare Derneği tarafından yapılan çok geniş bir araştırma, birçok şirketlerde idarecilerin eğitiminde kullanılan konuların aşağıda görüldüğü gibi olduğunu ortaya çıkarmıştır : (13)

Konular	Bütün şirketlerin yüzdesi	
	Kullanan	Kullanmak isteyen
Beşerî Münasebetler	47	37
Denetim	36	24
Genel Ekonomi Anlayışı	27	42
Personel İdaresi	21	25
İş Münasebetleri	21	24
Genel İdare	17	26
Organizasyon	13	30
Satıcılık kabiliyeti	12	12
Sözlü ifade	12	32
Muhasebe	12	15
Kamusal ve Toplumsal İlişkiler	11	28
İzlenecek Politikanın Tesbiti	11	28
Yazılı İfade	7	30
Malî İdare	7	19
Üretim İdaresi	7	16
Büro İdaresi	7	11
Demokratik Vatandaşlık	6	31
Borçların idaresi	5	6
Pazarlama Esasları	5	10
Satış idaresi	5	10
Hükümetle İlişkiler	3	14
Mühendislik	3	8
İş Kanunları	1	7
Uluslararası Anlayış	1	11

Uzmanlık eğitimi usulü, özel konulardaki eğitimi, san'at ve meslek eğitimi veya uzmanlık eğitim ve öğretimini kapsamaktadır. Bu usul, İdarî maharetleri geliştirme usulünden daha dar bir anlam taşır. Bu usul, kapsadığı her türlü eğitim konularında değil, yalnız halen yapmakta oldukları işlerde eğitilenlere daha iyi hizmet etmek imkânını verir. Uzmanlık eğitiminin ancak bir bölümü, eğitilen kimselere bazı icraî işler için gereken nitelikleri kazandırır. Örneğin, bir mühendis daha yeni mo-

(13) Adı geçen eser, s. 125 -126

del arabalar meydana getirmek için uzmanlık eğitimi görebilir; fakat bu ona yüksek kademede bir icracı (yüksek idareci) olmak için gerekli nitelikleri veremez. Onun bir uzman olmak için gördüğü eğitim, FBI nin, dışişlerinin yüksek kademede bir idarecisiyle silâhlı kuvvetlerin yüksek kademede bir subayının eğitiminden farklıdır. Dışişleri Enstitüsü, FBI Okulu ve Harp Akademisi, uzmanlık eğitimi usulünü kendi yüksek idarecilerinin eğitimi için kullanırlar.

Geliştirme programlarında ve eğitim metotlarında alt kademelerdekilerle yüksek kademdekiler arasında fazla bir fark yoktur. Mahiyet farkı değil, derece farkı vardır. Yüksek idarecilerin ve diğer idarecilerin eğitiminde kullanılan geliştirme metotları aşağı yukarı birbirine benzemektedir.

Geliştirme programlarının çoğu, konferans metodunu kullanır. Diğer bir kısım programlar, panel, ön çalışma, iş başında eğitim, sıra ile iş görme ve gezi metotlarını kullanırlar. Tekrar okula-dönme metodu da gerek iş hayatında gerek idarede geniş ölçüde kullanılmaktadır.

J.M. Trickett tarafından yapılan bir araştırma, şirketlerin çeşitli metotları kullandıklarını göstermiştir :

<u>Metotlar</u>	<u>Kullanma oranı</u>
Grup Tartışması yahut «Konferans» Metodu	52
Şirket idarecileri tarafından verilen takrirler	34
Filimler, slaytlar, v.b.	21
Küçük Grup Tartışmaları	17
Dışarda okuma ve özel çalışma	
Dışardan gelen konuşmacıların takrirleri	8
Örnek olay çalışmaları	8
Paneller	4
Forumlar	3
Rol-oyunama	3
İşyerleri	2 (14)

İdarecinin geliştirilmesinde yukarıda sözü edilen üç usulden her biri ile ilgili çeşitli programlar, metotlar ve aynı zamanda bu üç usul, program ve metotdan her hangi birini kullanan bir çok enstitü, okul, kolej, üniversite ve ticarî örgüt vardır.

Amerikan Personel Dairesinin 1968 - 1969 Kurumlararası Eğitim Programları adlı yayınında çeşitli programları görmek mümkündür. Bir örnek olmak üzere bunlardan biri aşağıda gösterilmiştir:

CS — 7534 — EXM

İDARECİLER İÇİN SİSTEMLİ VE BİLİMSEL TAHLİL VE DEĞERLENDİRME UYGULAMALARI

Personel Dairesi

9, 16, 23, 30 Ekim 1968 ve 5, 12, 19, 26 Mart 1969 tarihlerinde dörder haftalık birer program uygulanacaktır. 9 - 12 ve 13.15 - 16.15 olmak ve toplam olarak 24 ders saatini doldurmak üzere üçer saatlik iki kısım halinde haftada bir gün ders yapılacaktır.

Programın tanımlanması

Bu programın amacı, daha geniş bilgiye ve tekniğe sahip olan, bunların yönetim sorunlarına uygulanması ve bilimsel tahlil ve değerlendirme kavramını iyi bilen Federal Hükümet idarecileri yetiştirmektir. Başlıca öğrenme vasıtası olarak:

- a) sırada (kuyrukta) bekleme teorisi,
- b) kâr - zarar analizi,
- c) temsil (benzer durumlar yaratma) usulü,
- d) çizgisel ve dinamik programlama,
- e) karar teorisi,
- f) plânlama teorisi ve
- g) plânlama

konularında, fiilen olmuş örnek olay çalışmaları yapılması ve ev ödevi verilmesi yoluna gidilecektir. Programda, fakülte üyeleri ile özel istişareler yapma olanağı sağlanacaktır.

Programa Katılabilecek Olanlar

Bu program, 14 ncü derecedeki ve bunun üstündeki yahut dengi derecelerdeki, meslekten yetişme idareciler için hazırlanmıştır. (*) Bu program, bilimsel tahlil ve değerlendirmenin teknik yönlerini hazırlayanlardan ziyade bunun sonuçlarını kullanan yöneticiler için özellikle tavsiye olunur. Programa katılmak için lisede okutulan cebirden fazla matematik bilgisine ihtiyaç yoktur.

Adayların Tesbiti

Adaylar, kuramların yetkili temsilcileri tarafından 11 Eylül 1968 ve 5 Şubat 1969 tarihlerine kadar, bu dönemler için ayrı ayrı olmak üzere,

(*) Amerika'da en küçük memuriyet derecesi 1, en yükseği 18 dir.

İdarî Gelişme Programı Eğitim Merkezi idaresi Müdürü, Amerikan Personel Dairesi, Washington, D.C. 20415 adresine bildirilmelidir.

Diğer Bilgiler

Programın masrafları —bir kişi için 175 dolar— programa katılan kurumlar arasında paylaşılacaktır. Daha fazla bilgi için bütün kurumlara tebligat yapılacaktır. Kurumlar, İdarî Gelişme Programı Eğitim Merkezine 343 - 6147 veya 183 kod numarasından 6147 ye telefon ederek daha fazla bilgi alabilirler.

(15)

III. YENİ GELİŞMELER

Genel gelişmelerle Amerikan personel idaresindeki gelişmelerin bir karşılaştırılması yapılsa denilebilir ki yüksek idarecilerin geliştirilmesi yavaş olmuştur. Yüksek idarecilerin eğitimi, personel idaresinin çeşitli yönlerinin bir parçası olduğu gibi, personel idaresi de âmme idaresinin bir bölümüdür. Netice olarak, yüksek idarecilerin eğitimi, personel ve âmme idaresinden ayrı olarak düşünülemez.

Amerika Birleşik Devletlerinde âmme idaresi Birinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkmıştır ve İkinci Dünya Savaşından sonra önem kazanmıştır. Devlet örgütünün genişlemesinin sonucu olarak yeni devlet daireleri kurulmuş ve daha önce mevcut olanlar daha fazla genişlemiştir. Daha iyi kamu hizmeti ifa etmek için ve hür dünyanın liderliği için Hükümet daha çok sorumluluk yüklenmiştir. Başka bir deyimle, büyük sorunlar ve sorumluluklar daha geniş bir hükümet örgütünü gerektirmiştir ve hâlâ gerektirmektedir. Böylece hükümet, en büyük iş veren durumuna gelmiş ve âmme idaresi her zamankinden daha çok önem kazanmıştır. 1940 ların sonlarında ve Kore Savaşından sonra bazı gelişmeler olmuştur. Eğitim faaliyetleri hızla gelişmiştir. Fakat bunlar yüksek kademeler için sınırlı ölçüdedir. Yüksek idarecilerin eğitimi konusunu ele alan örgütlerin ve programların sayısı, 14 ncü derecenin altında bulunan memurların eğitimindekinden daha azdır.

Bununla beraber, bu durum, yüksek idarecilerin geliştirilmesinin daha az bir önem taşıdığı anlamına gelmez. Yüksek idarecilerle ilgili eğitimde, mevzuatta ve kurumlarda önemli gelişmeler olmuştur.

A. EĞİTİM KAVRAMINDAKİ GELİŞME

Bir örgütün yaşaması, idarecilerinin maharetine bağlı olduğundan,

(15) Burcau of Training, U.S. Civil Service Commission. Interagency. Training Programs 1968 - 1969, (U.S. Government Printing Office : 1968), pp. 27 - 28.

gerek kamu sektöründe gerek özel sektörde idarecilerin eğitime ve geliştirilmesine ihtiyaç bulunduğu bugün iyice anlaşılmıştır.

«İdarecilerin geliştirilmesi konusunda son yıllarda o kadar büyük bir ilerleme olmuştur ki, gerçekten, bu döneme Nükleer Çağ, Uzay Çağı, Atom Çağı gibi adlar verilmemiş olsaydı İdareciyi Geliştirme Çağı denilebilirdi. (16)

Bu ifade gösteriyor ki idarecinin geliştirilmesi çağımızı «idareciyi geliştirme çağı» olarak adlandırmaya yetecek kadar önem kazanmıştır. Bunun nedenleri çoktur. Örneğin, iş hayatındaki başarı ve başarısızlık hakkında son yıllarda yapılan araştırmalar İdarî önderlik niteliğinin çok önemli olduğunu ve bunun yokluğunun, başarısızlık nedenlerinden birini teşkil ettiğini ortaya çıkarmıştır. James Beverly Hobbs diyor ki : Dun ve Bradstreet, 1958 yılında başarısızlığa uğrayan 14.964 işletmeden yüzde 92 sinin şu dört faktörden birisi yüzünden başarısızlığa uğradığını bildirmişlerdir : kademeler dizisinde tecrübesizlik; İdarî tecrübesizlik; dengesiz tecrübe; yetersizlik. «Birçok işletmelerde İdarî kaynakların devamlı ve sistemli bir şekilde geliştirilmesini sağlamanın yüksek idareciler grubu ile ilgili önemli bir konu olduğu kabul edilmektedir.» (17)

O, bu noktaya işaret ettikten sonra bugüne kadar bir çok özel ve kamusal kuruluştaki hâlâ tam bir idareci gelişmesi olmuş değildir. John B. Coyle bazı genel tavsiyelerde bulunuyor ve sonunda diyor ki : «Kısacası, zihnen uyanık, manen sağlam, bedence kuvvetli ve duyguları bakımından olgun olanların ilerde gerçek liderlik görevlerine gelmeleri çok muhtemeldir.» (18)

Rock, idareci eğitiminin dayandığı temel felsefeyi şöyle belirtiyor : «İdareciyi eğitme programının amacı, aslında, onun düşünce tarzının yahut sorunları çözmedeki davranışının geliştirilmesi olmalıdır Bilgiyi artırma eğitiminin böyle bir idareci eğitim programı ile ilgisi azdır. Çünkü, zarurî olarak, İdarî bilgilere fazla yer verilir ve bunların enjeksiyon yolu ile verilmesi mümkün değildir. Bunun için, sorun-çözmeyi göz önünde tutmamız gerekir. Sorun-çözme, tahlil için, değerlendirme, yaratma, muhakeme etme, sonuca varma ve ka-

(16) Rock, Milton L. op. cit., p. 139.

(17) Hobbs, James Beverly, Organization for the Development of Managerial Resources. (Ph. D. Thesis, Indiana University, 1962), p. 1

(18) Coyle, John B. «Executive Development Plan for Personnel Directors», Personnel Journal, (Vol. 40, No. 1, May, 1961), p. 10

rar verme için gerekli olan kendi kendine düşünmenin başlangıcı olarak tarif edilmiştir. Sorun-çözme çok kere bizi, öğrendiğimiz şeylerden çıkardığımızı düşünceğimiz basit bir seçimden, seçme olarak düşünceğimiz öğrenilmiş şeylerin ayırıcı bir seçimi vasıtasıyla, intibak ettirici değiştirme, değerlendirme yahut yapıcı düşünme vasıtasıyla bütüne doğru, yeni kavramların ve İdarî yaklaşımın (takarrübün) gelişmesini gerektiren yaratıcı, yeni ve yol gösterici durumlara doğru götürür. İdareciler, sorun çözümlemeyi yukarıda tanımladığı şekilde geniş olarak düşünürler. Onların düşünüşü yahut sorun çözümleri, yenilik unsurları taşınmalı, daha önce kabul edilmiş fikirlerin değiştirilmesini yahut reddini gerektirecek şekilde toplumsal törelerin dışına çıkmalı ve oldukça harekete sevkedici ve inatçı olmalıdır.» (19)

Rex D. Boyd, «insanları inkişaf ettiremeyeceğimizin, ancak onların inkişaf etmeyi arzu edecekleri ve bunu kendilerinden yapacakları ortamı yaratabileceğimizin açık bir gerçek olduğu» fikrine itirazda bulunuyor ve eğitimin önemini belirtiyor. (20)

İnsanları inkişaf ettirmemizin mümkün olmadığı fikri «zamanla (hayat boyunca) gelişim teorisi» ne benzemektedir. «Bu teori idarecilerin ancak uzun yılların kazandırdığı sistemli tecrübenin mahsulü olduklarını ve bir kaç haftalık, bir kaç aylık hatta bir kaç yıllık eğitimin onların gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olmayacağını ifade etmektedir.» (21)

Fakat, «zamanla gelişim teorisi» nin aksine olan bir teori, «bir şeyin iç yüzünü öğrenme» teorisi vardır. Jennings diyor ki :

«Genellikle bu teoriye iki haftadan iki yıla kadar süren öğretim programlarında yer verilir. Bazen bu programlar idareci yahut müstakbel idareci programile, bir takım bilgiler kazanılmasıyla son bulur ve idareciyi, bilgi yönünden takviye etmek suretiyle, daha fazla bilgiler öğrenilmesini gerektiren yüksek görevlere hazırlar. Bu teorinin müstakbel idarecilere, resmî görevlerle ve iş başında uygulamalarla sağlanamayacak olan bir hız verdiği farz olunur.» (22)

(19) Rock, Milton L. op. cit., p. 141.

(20) Boyd, Rex D. «Planning the Development of Managers.» Public Personell Rewiev (Vol. 23, No. 2, April, 1962), p. 90

(21) Jennings, Eugene Emerson. (Two School of Thought About Executive Development.» Personnel Journal, (Vol. 37, No. 10, March, 1959), p. 370.

(22) Adı geçen eser, s. 370

Yukarıda değinilen fikirler, gerek iş hayatında gerek devlet hayatında sistematik eğitimin gerekli olduğunu açıkça göstermektedir. Söylemeye lüzum yoktur ki bu eğitim yüksek idarecilere de teşmil olunmalıdır. Aksi halde kuruluşlar ciddi güçlüklerle karşılaşır ve gelecekteki ihtiyaçlarını karşılayamazlar. Eğitimin gerekli olduğu iyice anlaşılmıştır ve bunun kabulü, başka bir deyimle, eğitim anlayışındaki gelişme eğitimle ilgili mevzuatta ve örgütte gelişmelere yol açmıştır. Böylece fikirler uygulama alanına konulmuştur.

B. MEVZUATTAKİ GELİŞMELER

«Mevzuattaki gelişmeler» burada, idareciyi geliştirme ve eğitimle ilgili «hukukî gelişmeler» anlamında kullanılmıştır. Bu alanda en önemli gelişme, 7 Temmuz 1958 tarihli Devlet Memurları Eğitim Kanununun (P.L. 85-507) kabul edilmesi olmuştur. Bu kanun hükümete, memurlarının potansiyelini geliştirme imkânını ve her türlü eğitimi yapma yetkisini veren hukukî bir temeldir. Bu kanunun kabulü personel hukukunun en önemli bir aşamasıdır.

Stockard diyor ki : «Eğitim, federal memuriyetlerde gelişmektedir. 1930 ların sonlarında doğmuş, kırklarda İkinci Dünya Savaşının sivil görevlilerine yardım için sahneye atılmış, ellilerde Kore çatışması sırasında hizmeti canlandırmış ve nihayet eğitim, Devlet Memurları Eğitim Kanunu (P.L. 85-507) kabul edildiği zaman, 7 Temmuz 1958 de, ‘resmen tescil’ olunmuştur.» (23)

Bundan başka Stockard diyor ki : «Eğitim, federal memuriyetlerde mevcut oluşunun ilk yirmi yılında, lisanssız olması yüzünden bu sürenin büyük bir kısmında fonksiyonunun karanlıkta yürümek zorunda kalmasına rağmen, önemli kazançlar sağlamıştır.» (24) Bu da gösteriyor ki eğitim faaliyetleri, Devlet Memurları Eğitim Kanunun kabulünden yirmi yıl önce başlamış olup yirmi yıl sonra bu kanunla «resmen tescil» edilmiş, «disans» a kavuşmuştur. Bu, adı geçen kanunun önemini belirtmeye yeter.

Brown «85 nci Kongrede Personel Mevzuatı» adlı makalesinde şöyle diyor:

Devlet Memurları Eğitim Kanunu (P. L. 85 - 507)

Federal hikmetlerde temel fonksiyonların ifasını geliştirecek ve

(23) Stockard, James G. «Two Decades of Federal Training Experience.» Public Personnel Review, (Vol. 22, No. 2, April, 1961), p. 8.

(24) Adı geçen eser. s. 91

kuvvetlendirecek olan başka bir önemli vakia yeni Devlet Memurları Eğitim Kanunudur. Bu kanun ilk defa olarak, hükümete, mevcut memurların bütün potansiyelini geliştirmek imkânını verecek olan ve yüksek çapta personel teminine ve bu personeli yerinde tutmaya maddeten yardımda bulunacak olan, Federal memurların eğitimi hususunda hükümet çapında şumullü bir politikayı tesis etmektedir. Hükümet tarafından yapılan uzun araştırmalardan ve her iki Hoover Komisyonunun tavsiyesinden sonra yeni kanun, memurların her türlü eğitimine cevaz vermiştir. Federal hizmetlerdeki ve kolejler, üniversiteler, fabrikalar, laboratuvarlar gibi federal olmyan müesseselerdeki eğitim de buna dahildir. Devlet Personel Dairesi bu kanunun genel uygulanışından ve dairelerin kendi eğitim programlarının uygulanışını gösteren tüzükler çıkarılmasından sorumludur. Komisyon, dairelerin hizmet-içi eğitim yapmalarına yardımın devam ettirilmesine ve hizmet-dışı eğitim programlarını gözden geçirmeye yönelmiştir. Kanun, memurun kendi kendine gelişmesi ve hizmet-içi eğitim ihtiyacını da tekrar teyit eder fakat, hükümet içerisinde bir bütün olarak uygulanan programlara bazı yeni kontroller eklemektedir. Daire müdürleri, eğitim yapılacağı zaman bunun ne çeşit bir eğitim olacağının tesbitinden ,hangi memurların eğitime ihtiyacı bulunduğundan ve ödenek miktarını aşmamak üzere eğitim için ne kadar para ayrılacağından yine sorumlu olacaklardır.

Bununla beraber kanun, hizmet-dışı eğitimi yönetmek için bazı kontroller koymaktadır. Eğitilenler, eğitim süresinin en az üç katı kadar bir zaman için kurumlarından ayrılmıyacaklarını, aksi halde eğitim masraflarını ödemeyi önceden kabul etmelidirler. Aralıksız olarak bir yıldan daha az hizmeti olan bir memura hizmet-dışı eğitimi yaptırılamaz. Bir memur, toplam hizmetin her on yılı için bir yıldan fazla hizmet-dışı eğitim göremez ve böyle bir eğitim yalnız terfi veya akademik dereceler elde edilmesi amacıyla yapılamaz. Bundan başka ,federal olmyan bir kurum, personelinin yüzde birinden fazlasını eğitmeye yetkili değildir.

Bu sınırlamalarla bile kanunun verdiği yeni yetki hükümet için önemli bir başarıdır ve devlet dairelerine, özel sanayide olduğu gibi, eğitim programlarını daha alt kademelere teşmil etmek imkânını verecektir.» (25)

(25) Brown, Harvey Dean. «Personnel Legislation in the 85 th Congress.» Public Personnel Review, (Vol. 20, No. 1, January, 1959), p. 8.

Mevzuattaki diğer bir gelişme personel kanunlarının tedvidir. 6/Eylül/1966 da, «Devlet kuruluşları ve memurları» adlı 89 - 554 sayılı Âmm Kanunu, Cumhurbaşkanı tarafından imzalanmıştır. Bu kanun, İkinci Hoover Komisyonunca tavsiye edilmiştir. Yürütme ve yasama organları, personel kanunlarının tedvini için on yıllık bir çaba harcamışlardır.

İlk defa olarak, Amerika Birleşik Devletlerinin genel ve devamlı personel kanunları ayıklanıp yeniden düzenlenerek daha şumullü tek bir metin halinde toplanmıştır. (26) Şüphesiz bu, yeni bir şey getirmemiştir; fakat, bütün personel kanunlarını birleştirerek onların kullanılmasını kolaylaştırdığından bunu mevzuatta bir gelişme olarak kabul edebiliriz.

Son olarak, Cumhurbaşkanının eyalet hükümetlerde mahallî hükümetlerin insan gücü ve eğitim ihtiyaçlarını ele alacak olan Hükümetler arası İnsangücü Kanunu teklifini söyleyebiliriz.

Devlet Personel Dairesi, Cumhurbaşkanının gözetimi altında, bu kanun teklifini geliştirmiştir; bunu yaparken, Hükümet Çalışmaları Hakkında Senato Komisyonu tarafından bu alanda daha önce yapılmış olan yoğun çalışmalardan faydalanmıştır. Bundan başka, valiler, belediye başkanları, şehir ve ilçe yöneticileri, özel teşebbüste tanınmış kimseler, çeşitli mesleklerin temsilcileri, vakıf yöneticileri ve daha birçokları dahil olmak üzere bu alandaki uzman kişilerin görüşlerine ve tavsiyelerine başvurulmuştur. (27)

Bu tasarının, Senatör Muskie'nin 1967 tarihli Hükümetlerarası Personel Kanunu adlı teklifiyle aşağı yukarı aynı olduğu düşünülebilir. Muskie'nin teklifi 7/Kasım/1967 de Senatodan geçmiş ve Millet Meclisine gönderilmiştir.

Macy'nin dediği gibi, «Kanunun amacı, hükümetlerarası işbirliğini ve yardım programlarının idaresini kuvvetlendirmek, eyalet ve mahallî hür personel idaresinin geliştirilmesi için yardım sağlamak, eyalet ve mahallî hükümet memurlarının eğitiminde federal yardıma izin vermek, eyalet ve mahallî hükümetlere kendi memurlarını eğitmeleri için eyaletlerarası anlaşmalara izin vermek ve federal hükümetle eyalet hükümetlerinin ve ma-

(26) U.S. Civil Service Commission. 1966 Annual Report. (U.S. Government Printing Office, 1967), p. 8.

(27) Macy, John W., Jr. «Personnel Development on the U.S. Federal Level.» Public Personne! Review, (Vol. 29, No. 2, April, 1968), p. 90-91.

halli hükümetlerin aralarında personel alış verişini kolaylaştırmaktır.» (28)

C. EĞİTİM ÖRGÜTLERİNDEKİ GELİŞMELER

«Eğitim örgütlerindeki gelişmeler» deyiimiyle anlatılmak istenen şey sadece gelişme ve eğitim programlarıyla ilgilenen bazı dairelerin, örgütlerin ve kurumların kurulması değildir; daha önce kurulmuş olup son gelişmelerde her hangi bir rol oynayanlar da buna dahildir.

Bu anlamda, Amerikan Devlet Personel Dairesi önemli bir gelişme ve eğitim örgütüdür. Bu örgüt 1883 te kurulmuştur fakat, bugünkü gelişme ve eğitim faaliyetleri son yıllara kadar onun görevleri arasına dahil edilmemiştir. Devlet Memurları Eğitim Kanununun kabulünden sonra Amerikan Devlet Personel Dairesi bu kanunun genel uygulanmasından ve dairelerin kendi eğitim programlarını uygulamaları için hükümetçe hazırlanmış tüzüklerin çıkarılmasından sorumlu olmuştur. Bugün Amerikan Devlet Personel Dairesi kendi yayını olan Kurumlararası Eğitim Programlarında her yıl yayınlanan çeşitli programlar hazırlamaktadır. Bu bakımdan, Amerikan Devlet Personel Dairesi, eğitimin ve idareciyi geliştirmenin önem kazanmasından sonra meydana getirilmiş olmayıp daha önce de memurların eğitiminden ve gelişiminden sorumlu olmuştur Aynı şekilde bir çok özel teşebbüs, bazı devlet daireleri ve bazı enstitüler, kolejler ve üniversiteler, bir kısım idareciyi geliştirme programları uygulamaya başlamışlardır. Bu durum, bir bakıma eğitim örgütünde gelişmedir.

Son on yılda, idareciyi geliştirme konusu ile ilgilenen örgütlerin ve kurumların sayısında önemli bir artış olmuştur.

Tobin diyor ki :

En nihayet eğitime, onun yerini ve değerini gösteren bir önem verildiğini anlamak için General Electric, General Motors, Shell Oil, IBM, AT, ve T ve birçok teşekkül tarafından inşa edilen eğitim tesislerine harcanan büyük paraya sadece bir göz atmamız gerekir.

... Ulusal Eğitim Laboratuvarlarının çalışmaları, Pittsburg Üniversitesinde yöneticiler için yeni programlar ve çeşitli temsil etme ve plânlama teknikleri, eğitim ve geliştirme programlarının kıymetini takdir edişimizin meydana getirdiği değişikliklerin örnekleridir. (29). Ocheltree'nin dediği gibi :

(28) Adı geçen eser, s. 91.

(29) Tobin, Austin J. «Appraising Personnel Administration.» Public Personnel Review, (Vol. 29, No. 3, July 1961), p. 153.

Devam eden ehliyetli idareci eksikliği, idarecinin geliştirilmesine karşı artan bir ilgi duyulmasına yol açmıştır. Illinois, New Jersey ve New York eyaletleriyle Los Angeles, San Mateo, Ventura (Kaliforniya'da) ve Portland şehri (Maine), idareciyi geliştirme programlarını bütün yıl uygulamışlardır. (30).

1961 de Başkan Kennedy Federal İcra Heyetlerini kurmuştur. Bu heyetler, büyük metropoliten bölgelerdeki dairelerarası faaliyeti koordine ederler ve taşradaki federal yöneticilerin etkililiğini artırır. Şimdi bunlar Atlanta, Boston, Chicago, Dallas - Fort Worth, Denver, Kansas City, Los Angeles New York, Philadelphia, St. Louis, San Francisco ve Seattle'da çalışmaktadır.

Bu heyetlerin müstakil memurları ve bütçe imkânları yoktur. Federal İcra Heyetinin çalışmasında yüksek federal taşra yöneticileri birliği, dairelerarası karşılıklı çalışma ilişkilerini kuvvetlendirmiştir ve heyetler de taşra yöneticilerinin yönetim görüşlerini genişletmeye hizmet etmişlerdir. 1963 ekiminde New York eyaletinde Long Island adasında Kings Point'teki Merchant Marine Akademisinde yüksek kademedeki meslek mensupları için bir İcra Semineri Merkezi kurulmuştur. Bu merkez, bütün federal bakanlıklarla dairelerin 13 -16 ncı derecelerdeki memurları için dairelerarası bir eğitim müessesesi olarak Amerikan Devlet Personel Dairesi tarafından çalıştırılır.

1965te Amerikan Devlet Personel Dairesinin on bölge teşkilâtında Bölge Eğitim Merkezleri kurulmuştur. Bunların her birisi, personel yönetimi eğitimi, genel yönetim eğitimi, haberleşme ve daire işlerine ait bilgiler konularında kurslar göstermektedir. İkinci bir İcra Semineri Merkezi 11/Eylül/1966 da Kaliforniya eyaletinin Berkeley şehrinde açılmıştır. İlk açılan İcra Semineri Merkezi büyük ölçüde artan talebi karşılayamadığından bu ikinci İcra Semineri Merkezinin kurulması kararlaştırılmıştır. Bununla iki-dört haftalık teksifi seminerler çok sayıdaki, meslekten yetişmiş federal yöneticilere açık bulundurulacaktır.

1966yılıının Aralık ayında Personel Yönetimi Eğitim Merkezi kurulmuştur. Bu merkezin amacı, kendi tecrübeli personel uzmanlarının yeteneklerini geliştirmeleri için devlet dairelerine yardımda bulunmak; onların yeni personel uzmanlarını sistemli bir şekilde eğitmek; yöneticilerin ve personel uzmanlarının alınan tedbirlerden ve gelişmelerden daha iyi haberdar olmalarını sağlamaktır. Mali İdare Plânlama - Program-

(30) Ocheltree, «State and Local Developments.» Public Personnel Review, (Vol. 22, No. 1., January, 1961), p. 22.

lama - Bütçe Sistemleri Eğitim Merkezi 1967 yılının Mart ayında kurulmuştur. Amacı, bu alanlarda esasen yapılmakta olan eğitimi daha çok geliştirmektir.

Devlet dairelerini gözetim ve denetiminde bulunduran bir çok kimse ve birçok yönetici arasında koordinasyon sağlamak için 1967 yılının Nisan ayında Genel Yönetim Eğitim Merkezi kurulmuştur. Bu merkez, İktisadî ve sosyal sorunları çözümlmek için yapılmış birçok yeni programlara ve hükümetlerarası yönetimde yeni şekillere 1967 programında öncelik vermiştir.

1/Mayıs/1967 de Amerikan Devlet Personel Dairesi, Meslekî Gelişme Dairesinin yerini alan yeni bir Eğitim Dairesi kurmuş ve bu daireyi, Cumhurbaşkanının direktiflerini yerine getirmek için harekete geçmek ve tavsiyede bulunmakla görevlendirmiştir. Nihayet, Kasım 1966 tarihli Başkanlık Emri ile İdarî Tâyin sistemi 17/Kasım/1967 de yürürlüğe konulmuştur. İdarî Tâyin Sistemi, Başkanın, «Federal Hükümetin gelecekteki her türlü ihtiyacını karşılayacak yeter sayıda yüksek nitelikte idarecilere sahip olmaya devam etmesini sağlayacak modern bir İdarî insan gücü programı getirme arzusundan doğmuştur.» (31)

IV. SONUÇ

V.

Genel olarak, gerek özel sektörde gerek kamu sektöründe personel idaresinde eğitim önemli bir konudur. Eğitim, memurların görevlerini daha iyi bir şekilde yapmaları için gereklidir. Her türlü iyileşme ve gelişme eğitim yolu ile kazanılabilir.

Yüksek mevkilere geçecek olanlarla zaten bu gibi mevkilerde bulunanların eğitimi, daha alt kademelerde bulunanların eğitiminden çeşit bakımından farklı değildir; arada sadece derece farkı vardır. Yüksek mevkilerdekiler yönetimin işleyişinden sorumlu olduklarından ve örgütün genel yönetiminin sorumluluğunu taşıdıklarından sorunlar hakkında geniş bir görüşe sahip olmalıdırlar. Onlar, örgütün icracılarıdır. Onlar, örgütün gelecekteki ihtiyaçlarının karşılanması için yetiştirilmelidir. Onları gelecekteki ihtiyaçları karşılamak amacıyla yetiştirmek için derece derece yetiştirmek gerekir; bu, «idareciyi geliştirme» dir. İdareciyi geliştirme programları ve bunların uygulanması, başka deyimle, bu programlara dayanan eğitim idareciyi yüksek görevler ve sorumluluklar için hazırlar.

(31) Bureau of Executive Manpower of the U.S. Civil Service Commission. Executive Manpower Management. (U.S. Government Printing office : 1967),

Çeşitli geliştirme programları, eğitim programları ve eğitim yöntemleri vardır; eğer en iyi bir tek yol olsaydı bu, arzu edilir bir şey olamazdı. Örgütlerin ihtiyaçlarına ve eğitilenlerin müktesebatına göre çeşitli programlar ve yöntemler uygulanabilir.

Yüksek idarecilerin rolü iyice ve kesinlikle anlaşılmış olduğundan özel teşebbüsler ve devlet daireleri kendi personelini eğitmeye çalışmaktadırlar. Bu alanda özel teşebbüs öncülük etmiştir. Birleşik Devletlerde büyük örgütlerin ilk önce özel teşebbüste ortaya çıktığı bir gerçektir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşından ve Kore Savaşından sonra hükümet gittikçe karmaşık bir duruma gelmiş ve hükümetin genişlemesi de daha karmaşık olmuştur. Bu karmaşıklığın ve olağan üstü büyümenin sonucu, büyük özel teşebbüslerdeki duruma paralel olarak, devlet daireleri daha bir çok yüksek idareciye ihtiyaç duymuşlardır. Ehliyetli devlet idarecilerinin devamlı olarak az oluşu karşısında devlet, idareci yetiştirmeye gittikçe artan bir ilgi göstermiştir.

Alt kademelerde özel teşebbüste ve devlet memuriyetinde ödenen ücretler arasında fazla bir fark yoksa da özel teşebbüste yüksek kademelerdeki ücretler devlet dairelerindeki çok daha fazladır. Bugünkü koşullar altında devlet dairelerindeki mevkilerin halkın gözünde fazla bir değeri yoktur. Devlet dairelerinin kendi idarecilerini yüksek mevkiler için yetiştirmek zorunda olmalarının nedeni budur. Yüksek mevkiler fazla çekici (cazip) olmadığından, bu mevkiler için memurların kendilerini yetiştireceklerini düşünmek pek akla uygun değildir. Bu bakımdan, devlet dairelerindeki idarecilerin geliştirilmesini hiç olmazsa çabuklaştıracak ve teşvik edecek olan sistemli ve programlı bir gelişmeye ihtiyaç vardır.

Bu nedenle, 7/Temmuz/1958 tarihli Devlet Memurları Eğitim Kanunu sadece önemli bir mevzuat çalışması olarak kalmayıp yeni bir çok eğitim faaliyeti getirmiştir. Fakat, yüksek kademedeki İdarî mevkilerden her yıl aşağı yukarı 1100 tanesinin doldurulması gerektiğinden yüksek idareciler için yapılan eğitim hâlâ yetersizdir. (32)

Birleşik Devletlerde memurların eğitimi oldukça yeni ise de çabuk gelişmektedir. Bu arada, son yıllarda federal ve bölgesel eğitim programlarının sayısında görüldüğü üzere yüksek idarecilerin eğitiminde önemli bir gelişme olmuştur.

(2) Raksasataya, Amara .Daha önce anılan eser.

BİBLİYOGRAFYA

KİTAPLAR

Caldwell, Lynton K. **Improving the Public Service Though Training.** (Agency for International Development, Washington, D. C., 1962)

Hobbs, James Beverly. **Organization for the Development of Managerial Resources.** (Ph. D. Thesis, Indiana University, 1962)

Raksasataya, Amara. **Executive Development in the United States.** (Ph. D. Thesis, Indiana University, 1960)

Makaleler

Argyris, Chris. «Puzzle and Perplexity in Executive Development,» **Personnel Journal**, XXXIX (April, 1961), 463-65; 483.

Boyd, Rex D. «Planning the Development of Managers,» **Public Personnel Review**, XXIII (April, 1962), 90-93.

Caldwell, Lynton K. «Measuring and Evaluating Personnel Training,» **Public Personnel Review**, XXV (April, 1964), 97 - 102.

Coyle, John B. «Executive Development Plan for Personnel Directors,» **Personnel Journal**, XL (May, 1961,) 10-11.

Dinkin, Raymond. «How Important is Training?», **Personnel Journal**, XLII (January, 1963), 35-37.

Evans, King. «Training Today : Its Why and Hows,» **Personnel Journal**, XXXVII (July - August, 1958), 91-93.

Green, James L. «Developing the Personnel Manager,» **Personnel Journal**, XLI (April, 1962), 176-79.

Hubben, Herbert. «Executive Development Practices and Problems - The Industrial Experience,» **Public Personnel Review**, XXV (April, 1964), 103-5.

Jennings, Eugene Emerson. «Two Schools of Thought About Executive Development,» **Personnel Journal**, XXXVIII (March, 1959,) 370 -72.

Kahane, Benjamin B. «Predicting the Value of University Training Programs for Management,» **Personnel Journal**, XLI (June, 1962), 293-94.

Kanouse, Edward L. «Planning and Training for Competent Selection,» **Personnel Journal**, XL (October, 1961), 223-229

Lawrence, Paul R. and Jay W. Lorsch. «New Management Job: the Integrator,» **Harvard Business Review**, XLV (November- December, 1967), 142-51

Levinson, Harry, «A Psychologist Looks at Executive Development,» **Harvard Business Review**, XL (September - October, 1962), 69-75.

Macy, Jr., John W. «Personnel Developments on the U.S. Federal Level,» **XXV** (January, 1964), 7 - 12.

_____. «Personnel Developments on the U.S. Federal Level,» XXVI (January, 1965), 9 - 12.

_____. «Personnel Developments on the U.S. Federal Level,» XXVIII (January, 1967), 7-11.

_____. «Personnel Developments on the U.S. Federal Level,» **Public Personnel Review**, XXIX (April, 1968), 86 - 90.

Mellenbruch, P.L. «So This Is Modern Training?,» Part I of two parts. **Personnel Journal**, XXXIX (January, 1961), 309- 10; 326.

Ocheltree, Keith. «Personnel Panorama- 1960: State and Local Developments,» **Public Personnel Review**, XXII (January, 1961), 20-23.

Odiome, George S. «Five Manager Development Problems,» **Personnel Journal**, XXXVI (May, 1957), 7-9.

Patton, Arch. «What is an Executive Worth?,» **Harvard Business Review**, XXXIX (March-April, 1961), 65-73.

Rock, Milton L. «Executive Development—Proof is in the Improving,» **Personnel Journal**, XLII (March, 1963), 139-42.

Stahl, O. Glenn. «Personnel Panorama—1960. U.S. Federal Personnel Management,» **Public Personnel Review**, XXII (January, 1961), 17-19.

Stanton, Erwin S. «Management Development—Necessity or Luxury?,» **Personnel Journal**, XLII (February, 1963), 70 -72; 95.

Stockard, James G. «Two Decades of Federal Training Experience,» **Public Personnel Review**, XXII (April, 1961), 90-92.

Stolz, Robert K. «Executive Development—New Perspective,» **Harvard Business Review**, XLIV (May-June, 1966), 133-36; 139-43.

Stromberg, S.C. «Manpower Development—A Nation's Challenge,» **Personnel Journal**, XLIII (July - August, 1964), 386-88.

Tannenbaum, Robert and Warren L. Schmidt. «How to Choose a Leadership Pattern,» **Harvard Business Review**, XXXVI (March - April, 1958), 95- 101.

U.S. Civil Service Commission Bureau of Executive Manpower. **Executive Manpower Management**. (Washington : U.S. Government Printing Office, 1967)

U.S. Civil Service Commission, Bureau of Training. **Interagency Training Programs**, 1968-69. (Washington: U.S. Government Printing Office, 1968)

U.S. Civil Service Commission. **1966 Annual Report**. (Washington: U.S. Government Printing Office, 1967)

BİBLİYOGRAFYA

Derleyen :

Dt. Jur. ALİM ŞERİF ONARAN

Tetkik Kurulu Müşaviri.

I. KİTAPLAR:

A) Sosyoloji, Demografi, Hukuk:

- 1) **İktisadî ve Malî Yönleriyle SOSYAL GÜVENLİK**, Yazan : J. Henry RİCHARDSON, Çeviren : Dr. Turan YAZGAN, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü Yayını, No. 56, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1970.

Sosyal güvenlik konularında bir çok ülkelerde araştırmalarda bulunmuş ve Amerika ve Kanada Üniversitelerinde öğretim üyeliği yapmış bulunan yazarın bu eseri, Profesör Dr. Orhan Tuna'nın bir önsözüyle sunulmakta ve 12 bölümden ibaret bulunmaktadır.

Birinci bölümde, ilkel ve sınaî toplumlarda sosyal güvenlik ve bunun doğurduğu temel meseleler; ikinci bölümde, sosyal güvenliğin tanımı ve kapsamı; üçüncü bölümde, Temel politika ve prensipler; dördüncü bölümde, "Sosyal sigorta" başlığı altında: Sosyal ve özel sigortalar, enflasyonun gerektirdiği değişiklikler, iştirakler ve maliyetlerin dağılımı; beşinci bölümde, "Fon birikimi ve yılı yılına flasman" başlığı altında: özel tasarruf, sosyal güvenliğin Devletçe flasmanı, sosyal güvenlik fonlarının işletilmesi, enflasyonun tesirleri, prodüktivite artışı ve fonların prodüktif yatırımı; altıncı bölümde, millî gelir içinde sosyal güvenlik ödemelerinin payı; yedinci bölümde, yaş ve emeklilik; sekizinci bölümde, Aile yatırımları; dokuzuncu bölümde, sağlık sigortası; onuncu bölümde, diğer sigorta konuları; onbirinci bölümde, "Bazı ekonomik mülâhazalar" başlığı altında: az gelişmiş ülkeler, bir İktisadî istikrar faktörü olarak sosyal güvenlik, enflasyon, milletlerarası standartlar ve mukayeseli maliyetler gibi konular İncelenmekte; onikinci bölümde de, sonuç kısmı yer almaktadır.

Kitabın sonuna 18 sahifelik bir seçilmiş kaynaklar ve 16 sahifelik bir endeks bölümü eklenmiştir.

275 sahife tutan kitap 25.30 T.L. fiatla satılmaktadır.

2) AUGUSTE COMTE Felsefesi ve Sosyolojisi, Yazan : L. Levy - BRUHL, Çeviren ve ekleri ilâve eden : Z. F. FINDIKOĞLU, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, No. 279, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1970.

İlkin 1942 yılında İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisinde tefrika olarak yayınlanmış ve kendi alanında değerli bir inceleme olarak tanınmış bulunan eser, bu kez, çevirmeni tarafından gerekli ekler yapıldıktan sonra kitap halinde sunulmaktadır.

Sosyoloji alanında büyük bir isim olan ve öğretisi Türk sosyologlarını da etkilemiş bulunan Auguste Comte'un fikirleri ve yarattığı sosyoloji okuluna ait açıklamaları ihtiva eden eser, başlıca dört kitap halinde kaleme alınmış olup; Comte'un fikirleri ,birinci kitapta: Felsefî Problem Üç Hal Kanunu, İlimlerin Tasnifi, İlmin Mahiyeti, Hadiseler — Kanunlar, Müsbet Mantık; İkinci kitapta : Matematik, Astronomi, Gayriuzvî İlimler, Biyoloji, Psikoloji; üçüncü kitapta : Hayvanlıktan İnsanlığa Geçiş, Sosyal İlme Dair, Sosyal Statik, Sosyal Dinamik, Tarih Felsefesi; dördüncü kitapta : Ahlâkın Prensipleri, İçtimâî Ahlâk, İnsanlık Fikri başlıkları altında incelenmektedir.

13 sahifelik bir sonuç bölümünü izleyen «ekler» bölümünde : Comte'un hayatı, eserleri; Levy — BRUHL'un hayatı, eserleri; Comte'a dair bibliyografya; Comte ve Türkiye konuları incelenmekte; ayrıca bir lügatça verilerek metnin daha iyi anlaşılması sağlanmaktadır.

304 sahife tutan eser, 24.65 T.L.'na satılmaktadır.

3) SOSYOLOJİ KONFERANSLARI (1967 — 1968) (1968 — 1969), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat ve İçtimâiyat Enstitüsü yayınları No. 49 ve 53. Fakülteler Matbaası, İstanbul 1968 ve 1969.

Konferans metinlerinin çoğunluğu Adapazarı'nda Sakarya'nın Meseleleri için düzenlenen toplantıdaki tebliğlere ayrılan bu iki kitapta: Dr. Meedi Emiroğlu'nun Sakarya'nın Ziraî Durumu, Ahmet Menderes'in Sakarya'ya İller Bankası'nın Yaptığı Hizmetler, Prof. L. J. Fenske'nin Erzurum Üniversitesinde Sekiz Sene, Z. F. Fındıkoğlu'nun Bizde Sosyoloji Öğretimi ve Ecnebi İlim Adamları, Asistan Mustafa Erkal'ın Prof. Leo J. Fenske'nin Biyografya ve Bibliyografyası, Doç. Dr. Âmiran Kurtkan'ın Profesör Fenske ayrılırken, Doç. Dr. Orhan Türdoğan'ın Erzurum Üniversitesinde Köy Sosyolojisi ve Profesör Leo J. Fenske, M. Ali Gökberk'in Sakarya Ormanları, Z. F. Fındıkoğlu'nun Sakarya'da Koope-

ratifçilik, Mahmut Eröz — M .E. Erkal'ın Basında «Sosyoloji Konferansları», Orhan Pekin'in Adapazarı Zelzelesi ve İnşaat Sistemi, Dr. Mehmet Eröz'ün Sakarya'nın Hizmetinde Yeni Bir İçtimai İlim ve Sosyal Antropoloji, Z. F. Fındıkoğlu'nun Sakarya Ziraî Kredi Kooperatifleri, Cemil Meriç'in Sosyalizm ve Sosyoloji Tarihinde Proudhon ve Z. F. Fındıkoğlu' nun Tortum Kalkınma Demeği Denemesi başlıklı tebliğleri ve yazıları yer almaktadır.

Birinci kitabı 1960 — 1961'de yayınlanan bu serinin sekizinci ve dokuzuncu kitaplarını teşkil eden bu yayınlar 10.80 ve 12.95 T.L. fiatla satılmaktadır.

4) **DEMOGRAFİK ANALİZ METODLARI**, Prof. Dr. Kenan GÜRTAN, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını No. 260. Sermet Matbaası, İstanbul 1960.

Nüfusun kalite, kantite ve sosyolojik değeri ve dağılımını inceleyen ve bugün artık bağımsız bir ilim haline gelmiş bulunan demografi biliminde analiz metodlarını veren eser, daha önce yazarın yayınladığı «Türkiye'de Nüfus Problemi ve İktisadî Kalkınma ile ilgisi» adlı incelemeyi tümler mahiyette bir yayındır.

17 kısımdan oluşan eserde : Giriş bölümünü izleyerek, Demografik Bilgi Kaynakları, Nüfus Sayımlarında Hata ve Noksanlıklar ve Bunların Tespit ve Tashihinde Kullanılan Metodlar, Nüfusun Cinsiyet Terekkübü, Nüfusun Yaş Terekkübü, Evlenmeler, Aile ve Hane Halkı, Boşanmalar, Doğumlar, Ölümmler, Hayat Tabloları, Nüfusun Coğrafi Dağılışı, Göç Hareketleri, Nüfusun Gelişmesi, Nüfusun İktisadî Faaliyet Bakımından Durumu, Nüfus Tahminleri ve Projeksiyonları, Türkiye'de Nüfus ve İktisadî Kalkınma konuları incelenmektedir.

7 sahifelik bir bibliyografya, II sahifelik bir endeks bölümünü ihtiva eden eser, 464 sahife olup 26.90 T.L. fiatla satılmaktadır.

5) **NÜFUS İSTATİSTİKLERİ ve Demografinin Genel Esasları**, Yazar : Doç. Dr. Halûk CİLLOV, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, No. III. Sanat Matbaası, İstanbul 1960.

Ord. Prof. Dr. Ömer Celâl Sarc'ın bir önsözüyle sunulan eserin İktisat Fakültesi İstatistik ve Tatbiki İktisat Doçenti olan müellifi, İktisat alanındaki yayınları kadar günlük gazetelerdeki ikisadî incelememeleri ile de tanınmıştır.

«Demografi ile istatistiğin karşılıklı münasebetleri», «Nüfus nazariyeleri ve nüfusun tarihi - coğrafi gelişmesi», «Nüfus sayımlarının metodolojik meseleleri», «Nüfusun vasıfları», «Nüfus hareketleri» anabaş-

lıklarını taşıyan beş kısımdan oluşan eser, müellifinin İktisat Fakültesi'nin son sınıfında okuttuğu «Demografi» dersinin oluşturulmuş bir şeklini ihtiva etmektedir.

Derli toplu oluşuyla dikkati çeken ve 468 sahifeden ibaret bulunan kitap 32.25 T.L. fiatla satılmaktadır.

- 6) İSTATİSTİK ANALİZİ**, cilt II, (Mütehavvillik, Normallik, Zaman Serileri, İstatistik Münasebetleri), Yazan : Prof. Dr. Vittorio CASTELLANO, Çeviren : Doç. Dr. Haydar FURGAÇ, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, No. 93, Sermet Matbaası, İstanbul 1968.

Roma Üniversitesi İstatistik Enstitüsü Müdürü Prof. Vittorio Castellano'nun İktisat Fakültesinde bulunduğu yıllarda okutmuş olduğu «Metedoloji» dersinin ilk kısmını teşkil eden ve Seriler, Entropolasyon, Ortalamalar ve Oranlar bahislerini kapsayan «İstatistik Analizi» nin birinci cildinin, 1956 yılında yayınlanmış bulunduğunu Haydar Furgac'ın kitaba yazdığı önsözden öğrenmiş bulunuyoruz.

Bu kez yayınlanan ikinci ciltte, üç geniş fasıl halinde «Mütehavvillik ve Normallik», «Zaman Serileri» ve «İstatistik Münasebetleri» konuları açıklığa kavuşturulmaktadır. Kitabın bu cildi İstatistiğin matematik yoldan bir değerlemesini yapmakta; daha çok bu yolda uzmanlaşma ihtiyacında olanlarla İktisadî ve siyasî bilimler öğrencilerine hitap etmektedir.

216 sahife olan kitabın bedeli 11.80 T.L.'dir.

- 7) DEVLET BAŞKANIN A KARŞI SUÇLAR** (T.C.K. Mad. 156 - 158), Doç. Dr. Çetin ÖZEK, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, No. 344, Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koli. Ş., İstanbul 1970.

Altı sahifelik bir giriş bölümünü izleyerek iki bölümü ihtiva eden kitabın ilk bölümünde «Devlet Başkanına Karşı Suçların Tarihsel Gelişimi ve Sistemlendirilmesi», ikinci bölümünde de «Türk Ceza Kanununda Devlet Başkanına Karşı Suçlar» başlığı altında Devlet Başkanına karşı suçların ortak niteliği ortaya konduktan sonra, «Cumhurbaşkanına Suikast Suçu» (T.C.K. Md. 156), «Cumhurbaşkanına Tecavüz Suçu» (T.C.K. Md. 157), «Cumhurbaşkanını Tahrir Suçu» (T.C.K. Md. 158) arabaşlıklarıyla konu, açıklığa kavuşturulmaktadır.

Sonuna dokuz sahifelik bir bibliyografya ekli bulunan eserin tümü 203 sahife olup 11.20 T.L. bedel karşılığında satışa çıkarılmıştır.

- 8) YÖNETİM BİLİMİ**, cilt II (Personel Yönetimi), Doç. Dr. Nuri TORTOP, kendi yayını. Şenyuva Matbaası, Ankara 1971.

Halen Ankara İktisadî ve Ticarî Bilimler Akademisi Öğretim Üyesi olan Dr. Tortop'un 1968 yılında yayınladığı Âmme İdaresi adlı kitabının ikinci cildini teşkil eden ve Kamu Personelinin yönetimiyle ilgili bulunan bu eserin, önsözde de belirtildiği gibi, öğrenciler için bir el kitabı olmaktan öte bir iddiası yoktur.

Böyle olduğu halde tutarlı bir plânla özlü olarak bazı hususları ortaya koymak bakımından ilginç bir çalışma niteliği gösteren eser, on bölüme ayrılmakta ve «Personel Yönetiminin Konusu, Personel Çalıştırma Usulleri ve Türkiye'de Kamu Personeli», «Personel Alma İlkeleri ve Sınavlar», «Kariyer Sistemi ve Sınıflandırma», «Ücret», «Sicil», «Yükselme», «Memurların Hakları, Yükümlülükleri ve Yapamayacakları İşler», «Devlet Personel Sendikaları», «Personel Eğitimi» ve «Personel Yönetiminde İnsan İlişkileri» konularını ihtiva etmektedir.

230 sahife tutan eser, 30 T.L. karşılığında satışa arz edilmiştir.

9) DEMOKRAT PARTİ (Tarihi ve İdeolojisi), Dr. Cem EROĞUL, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, No. 294. Sevinç Matbaası, Ankara 1970.

Dördü muhalefette, onu iktidarda olmak üzere, hemen hemen 15 yıl boyunca Türk siyaset sahnesini işgal etmiş olan Demokrat Parti'yi tarihî gelişim ve ideolojisi bakımından bilimsel bir incelemeye tabi tutan eserde, sekiz sahifelik bir giriş bölümünden sonra, dört kısım halinde, Demokrat Partinin Muhalefet Dönemi, Yükselme Devri (1950 - 1954), Duraklama Devri (1954 - 1957), «Yıkılma Devri (1957 - 1960) İncelenmekte ; sonuç bölümünde de bu çöküş peykçi batıcılık ve şekli demokrasinin sebep olduğu belirtilmektedir.

Sonuna dokuz sahifelik bir bibliyografya, yedi sahifelik fransızca özet, 6 sahifelik türkçe özet eklenmiş bulunan ve tümü 228 sahife tutan eser, 17.50 T.L. fiatla satılmaktadır.

10) SAHTEKÂRLIK CÜRÜMLERİ, Prof. Dr. Sahir ERMAN, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını No. 336. Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koli. Şirketi - İstanbul 1970.

İlk baskısı 16 yıl önce yapılmış bulunan eserinin yeniden gözden geçirilerek genişletilmiş şekildeki 3. baskısı dolayısıyla yazdığı önsözde yazar, Carrara'nın «Sahtekârlık suçları, Ceza Hukukunda bir Sfenkstir ve ben bir Ödipis olduğumu iddia edemem» sözünü yeniden zikrediyor ve kendi araştırmaları dolayısıyla bu Ödipis'in daha ne kadar uzakta olduğunu imâ ediyor.

Eser, 15 sahifelik bir giriş bölümünü izleyerek «paralarda, itibarı âmme kâğıtlarında, kıymetli damgalarda ve âmme işletmelerinin bilet-

lerinde sahtekârlık», «Devlete ait mühürler ve damgalarla sair alâmetlerde sahtekârlık» ve «Evrakta sahtekârlık» başlıklarını taşıyan üç fasıldan oluşuyor.

İlk faslın bölümleri : «Para, itibarı âmme kâğıtları, kıymetli damgalar ve kamu nakliyat işletmelerinin biletlerinin taklidi suçu», «Para, itibarı âmme kâğıtları, kıymetli damgalar ve kamu nakliyat işletmeleri biletlerinin tağyiri», «Sahtekârla anlaşıp sahte kıymetleri ithal veya muhafaza etmek, tedavüle koymak, bu hususta aracılıkta bulunmak», «Taklit veya tağyir edilmiş olan kıymetleri taklit veya tağyir eden kimseden veya bir aracıdan satın almak veya almak», «Taklit veya tağyir eden kimse veya bir aracı ile anlaşmış olmaksızın taklit veya tağyir edilmiş kıymetleri memlekete sokmak, satın almak, kabul veya muhafaza etmek yahut tedavüle çıkarmak», «Bilmeyerek alınan sahte kıymetleri, bilerek sarfetmek veya başka suretle tedavüle çıkarmak», «Filigranlı kâğıtları taklit etmek veya taklit edilmiş olan filigranlı kâğıtları satın almak, satmak, yanında saklamak», «Filigran, para, kıymetli damga veya filigranlı kâğıtların taklit veya tağyirine mahsus âlet ve vesaiti imâl etmek, satın almak, muhafaza etmek, satmak veya vermek», «Taklit veya tağyir edilmiş kıymetli damgalarla kamu nakliyat işletmelerinin biletlerini kullanmak», «Kıymetli damgalarla kamu nakliyat işletmelerinin biletlerini iptal, işaretlerini yok ederek tekrar kullanmak veya kullanmak üzere başkalarına vermek», «Kullanılmış pulları iptal işaretlerini yok etmeksizin tekrar kullanmak»;

İkinci faslın bölümleri : «Devlet, resmî daire, âmme müesseselerinin mühürleriyle sair tasdik veya tavsik edici âlet ve vasıtaları taklit etmek, yahut başkaları tarafından taklit edilmiş mühür ve âletleri kullanmak», «Mühür veya damgaların işaret veya eserlerini taklit etmek veya taklit edilmiş eserleri havi olan şeyi kullanmak, satmak, satın almak, almak», «Hakikî mühürleri veya tasdik ve tevsike mahsus âletleri kötüye kullanma», «Sahte ölçü veya tartı âletlerini kullanma yahut ticaret esnasında elinde bulundurma»;

Üçüncü faslın bölümleri : «Resmî evrakın veya bunlara muadil sayılan evrakın asıllarında sahtekârlık», «Resmî evrakın tasdikli suretlerinde sahtekârlık», «Evrakın münderecatına müteallik tasdikli özetlerde sahtekârlık», «Yalan beyanda bulunmak», «Hususî evrakta sahtekârlık», «Açığa imzanın kötüye kullanılması», «Sahte evrakı bilerek kullanmak», «Özel olarak öngörülen resmî evrakın taklit, tağyir ve bu gibi sahte evrakın kullanılması», «Özel olarak öngörülen resmî evrakın tanzimi sırasında yalan beyanda bulunmak», «Zabitanın teftişine tâbi defter veya

bilgide sahtekârlık», «Sihhat raporlarında sahtekârlık ve sahte raporların kullanılması», «Mahsus menfaat sağlayacak vesikalarda sahtekârlık ve sahte raporların kullanılması», «mahsus menfaat sağlayacak vesikalarda sahtekârlık», «Sahih bir vesikanın belirli bir şahsa aidiyetini yalan yere iddia etmek» başlıklarını taşımaktadır.

Sonuna terimlere, maddelere ve müelliflere göre arama cedvellerinin ve altı sahifelik bir bibliyografyanın da eklenmiş bulunduğu eser, müellifinin gösterdiği tevazua rağmen, hususi ceza hukuku alanında nadir bir «traite» dir.

Tümü 582 sahife tutan eser, 33 lira fiatla satılmaktadır.

11) İDARİ İŞLEMİN GERİ ALINMASI, Turgut TAN, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, No. 298. Sevinç Matbaası, Ankara 1970.

Siyasal Bilgiler Fakültesi İdare Hukuku Asistanı olan yazar, eserinin önsözünde, «İdarenin işlem ve eylemleri onun faaliyetlerinin hukukî ve maddî hayattaki görünümleridir. Hukuk Devletinin bir gereği olan hukuka bağlı idare prensibi bu işlemin ve eylemlerin hukuka uygunluğunu zorunlu kılar. Nitekim İdarenin hiç bir eylem ve işlemi hiç bir halde yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz» diyen Anayasa kuralı (Md. 114/1) da bunu kanıtlamaktadır. Dolayısıyla İdarî işlemler, genel olarak idare hukukunun, özel olarak da idari yargı'nın temel konularından biridir» demektedir.

Çalışma konusu olarak «İdarî işlemin geri alınması» konusunu seçerken. yazarın bu önemi dikkate aldığı anlaşılıyor.

18 sahifelik bir genel giriş bölümünden sonra, kitap, iki bölüm halinde tertip edilmiştir.

Birinci bölümde : «Geri alma teorisinin kaynakları», «Geri alma teorisinin uygulama alanının sınırlandırılmasında geri alınan işlemin hukuka uygunluğu sorunu», «Geri alma teorisinin uygulama alanının sınırlandırılmasında geri alınan işlemin hak doğurması sorunu» ana başlıklarıyla;

İkinci bölümde : «Geri alma erkinin kullanılmasına ilişkin koşullar ve geri almanın hukukî sonuçları», «Geri alma erkinin kullanılmasına ilişkin koşullar», «Geri almanın hukukî sonuçları» anabasklıklarıyla konu İncelenmektedir.

Yazar sonuç bölümünde, İdarî işlemin geri alınması sorununun en iyi şekilde Fransız İdare Hukuku'nda incelendiğine; araştırmasının da bundan dolayı, Fransız Hukuku ile karşılaştırmalı bir nitelik taşıdığına işa-

ret ettikten sonra; «Danıştayımızın geri alma konusundaki tutumu henüz yeterinde berrak sayılamaz. Kararlarındaki bazı dalgalanmalara rağmen, Danıştayımızın bu konudaki genel tutumunun hak doğuran sakat işlemlerin ‘İdarede İstikrar’ ı bozmayacak kadar kısa bir süre içinde geri alınabileceği şeklinde olduğu söylenebilir. Başka bir deyimle fonksiyonel bir kavram olan kazanılmış haklar’a ‘İdarede İstikrar’ gibi yeni bir fonksiyonel prensip daha ekleyen Danıştayımızın bu konuda belirli bir değerlendirme ve hareket serbestliğini koruma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu tutumun sağlanmak istenen amaçlarla ne derece bağdaşabileceği tartışılabilir. Dolayısıyla Danıştayımızın, Fransız Sanıştayı’ninkine benzer bir yol izleyerek, bu konuda daha kesin bir süre sınırlandırmasına gitmesi temenni edilebilir» demektedir.

Sonuna iki sahifelik fransızca bir özetle, sekiz sahifelik bir bibliyografya eklenen eserin tümü 167 sahife olup 12.50 T.L. fiyatla satışa arz edilmiştir.

12) MEMURLARIN YARGILANMALARI USÛLÛ (Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanuna Göre Soruşturma Yapılması ve Karar Verilmesi), Yazar : Turgut TİMUR, İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayını, No. 8, Gürsoy Matbaacılık Sanayii, Ankara, 1971.

Üç kısımdan oluşan eserin, birinci kısmında giriş bölümünden sonra, «Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanuna Neden Lüzum Olduğu», «Tahkikat Şekilleri», «Hangi Memurların Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanuna Tabi Oldukları», «İşlenen Suçun Özelliği» konuları; «Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanuna göre soruşturma yapılması» başlıklı ikinci kısımda : «Soruşturma öncesi işlemleri», «Soruşturma işlemleri», «Fezleke Düzenlenmesi», «Soruşturma sonrası işlemleri» konuları; «Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanuna Göre Karar Verilmesi» başlığını taşıyan üçüncü kısımda : «Karar öncesi işlemleri (inceleme)», «Karar verilmesi işlemleri», «Karar sonrası işlemleri» konuları İncelenmektedir.

Ardına iki sahifelik bir bibliyografya eklenmiş bulunan eser, 303 sahife tutmaktadır. Fiyatı yoktur.

13) SULAR HUKUKU ve Sular ile İlgili ARAZİ DAVALARI, M.

Zerrin AKGÜN. Kendi yayını, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara 1967.

Yargıtay 7. Hukuk Dairesinde Birinci Sınıf Yargıç olarak çalıştığı sırada eserinin ikinci baskısını yaptıran yazar, 1958’de ilk baskısı yayınlanan eserine emekli Yargıtay Başkanı Ali Himmet Berkî’nin yazdığı önsözde belirttiği gibi değerli bir çalışma ürünü vermiştir.

Mülga Mecelle'nin gerekli değeri verdiği sular ve sulardan intifa hakları, medenî Kanunumuzla da esasları tanzim olunarak, hususî hükümlerinin sonradan tedvin olunacağı bir durumda bulunduğu halde, bu hususî hükümler bugüne kadar tedvin olunmamıştır.

Bu bakımdan mevcut boşluğu yargı organlarından çıkan kararlarla kapamak bakımından eser, büyük bir değer taşımaktadır.

Esas itibariyle dört kısımdan oluşan eserin birinci kısmında umumî sular ve bu sular üzerindeki kadim intifa hakları ve bu haklardan doğan ihtilâflar ve kadim hak sahipleri ile Devlet arasındaki ilişkiler ve bu sularda balık avlama hakkı, dalyan ve voliler, vakıf, maden, kaplıca, yeraltı ve köy içme suları ayrıntılarıyla incelenmiş; Yargıtay ve Danıştay kararlarına dayanılarak hayatî ehemmiyeti hâiz bir çok misaller verilmiştir.

ikinci kısımda ise, hususî sular ve bu arada kaynaklar ve ferdî mülkiyete mevzu teşkil eden diğer sular ve bu sularla, bunların çıktıkları arazi arasındaki ilişkiler ve bu yüzden doğan ihtilâflar ve bu konu ile ilgili tüm özel kanunlar incelenmiş ve bu kısımda da çeşitli misaller verilmiştir.

191 sahife tutan eser, 20 T.L. fiatla satılmaktadır.

14) ULUSLARARASI NEHİRLERDEN ENDÜSTRİYEL VE TARIMSAL AMAÇLARLA FAYDALANMA HAKKI; Doç. Dr. Cem SAR. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, No. 303. Sevinç Matbaası, Ankara 1970.

Siyasal Bilgiler Fakültesi Devletler Hukuku Doçenti olan yazar, beş sahifelik bir önsöz ve 322 sahifelik metinden oluşan eserini 44 sahifelik bir giriş bölümünü izleyerek, üç bölüme ayırmakta; birinci bölümde : «Uluslararası Nehir ve Faydalanma Hakkı»; ikinci bölümde : «Yukarı - Kıyıdaş Devlet Açısından Faydalanma Hakkı»; üçüncü bölümünde : «Aşağı - Kıyıdaş Devlet Bakımından Faydalanma Hakkı» konularını incelemektedir.

Sonuç ve kaynaklar bölümüyle nihayetlenen kitap, milletlerarası bir soruna gerek hukukun uygulama alanı, gerekse uygulanan hukuk bakımından yeterli bir aydınlanma sağlamaktadır.

Kitabın fiyatı 27.50 T.L.'dir.

15) BELEDİYE - HUSUSÎ İDARE VE KÖYLERİMİZİN KİTABI,

Cilt I., Bahattin SELÇUK, Kendi Yayını. Kardeş Matbaası, Ankara 1969.

İlk baskısı «Belediye ve Köylerimiz Kitabı» adıyla 1951 yılında yapılan bu derleme, muhteviyatı bakımından kanun, tüzük ve yönetmelikle

rin en son değişikliklerini izleyebilmek için, bu defaki baskısında, klasörlü olarak tertiplenmiştir.

Kitap, iki kısımdan oluşmuştur : Birinci kısım Devletin temel mevzularına, ikinci kısım ise, mahallî idarelerimizi yakın ve uzaktan ilgilendiren çeşitli mevzuata ve uygulamalara hasredilmiştir.

Kitapta, ayrıntılı alfabetik fihristten gayrı, kanunların sırasına göre numaralarını, tüzük ve yönetmeliklerin de keza alfabe sırasına göre isimlerini gösteren fihristler tanzim olunarak arama ve bulma kolaylığı sağlanmıştır.

983 sahife tutan derlemenin bu cildinin fiyatı 150 liradır.

B) İktisat ve Maliye:

1) MALİYE ENSTİTÜSÜ KONFERANSLARI (1968), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları, No. 35. Sevinç Matbaası, Ankara 1970.

Enstitü Müdürü Prof. Bedri Gürsoy'un bir önsözüyle sunulan kitapta Enstitünün zaman zaman verdirdiği konferansların bir derlemesini buluyoruz. Bu konferanslar arasında : Dr. John d «Milletlerarası Ödemelerde Denge ve Dengesizlik» (Çev. : İ. Hakkı AYDINOĞLU), Anne Marie HACKETT'in «1968 Senesi Güzünde Fransız Ekonomisi ve Gelişme Açıkları», S.B.F. İktisat Doçenti Dr. Necdet SERİN'in «İnsangücü Kaynaklarının Geliştirilmesi ve İktisadî Kalkınma», Erhan İŞİL'in «Gelişme Yolundaki Ülkelerde ve Sanayileşmiş Ülkelerde Yabancı Sermaye Yatırımları», Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü Müşaviri Erdoğan KOÇAK'ın «Türk Vergi İdaresi Üzerinde Düşünceler», yine aynı kuruluş müşavirlerinden İ. Hakkı BATUK'un «Teşvik Edici Vergi Politikası ve Türkiye'deki Tatbikatı», Nail POLAT'ın «Mahallî İdareler Gelirlerinin Düzenlenmesi» ve Nevzat KESAN'ın «Ziraî Kazançların Vergilenmesinde Son Gelişmeler» başlıklı konferanslarının metinleri yer almaktadır.

Tüm olarak 233 sahife tutan bu yayının fiyatı 17.50 T.L. dır.

2) MALİYE ENSTİTÜSÜNÜN KONFERANSLARI (Ondokuzuncu seri, sene 1969). İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayın, No. 42. Fakülteler Matbaası - İstanbul 1969.

21 yıl önce İstanbul İktisat Fakültesi bünyesinde kurulan Maliye Enstitüsünün faaliyetleri cümlesinden bulunan konferans düzenlemelerinde takrir edilmiş metinlerin derlenmesinden oluşan bu 19'uncu kitapta, Enstitü Müdürü Prof. M. Orhan DİKMEN'in bir sunuş yazısından sonra, Türkçe, İngilizce ve Almanca olmak üzere şu metinler yer almak-

tadır : 1) C. Lowell HARRISS, «Business Taxation and Economic Development» («İşletmelerin Vergilendirilmesi ve İktisadî Kalkınma» başlıklı çevirisi ile birlikte); Gıyasettin AKDENİZ (Şişli Özel İktisadî ve Ticarî İlimler Yüksek Okulu Müdürü), «Az Gelişmiş Memleketler ve Vergi Adaleti»; Prof. Dr. Fritz NEUMARK (Frankfurt Üniversitesinde Öğretim Üyesi), «Wirtschaftsentwicklung, Wirtschaftsstabilität und Fiskalpolitik» (İktisadî Gelişme, İktisadî İstikrar ve Maliye Politikası» başlıklı çevirisiyle birlikte); Hayri ÖNCEL (Maliye Başmüfettişi), «Maliye Politikası»; Harley H. HINRICH (Columbia Üniversitesi Öğretim Üyesi), «Game Theory and the Rational Tax Evader» («Oyun Teorisi ve Rasyonel Vergi Kaçakçısı» başlıklı çevirisi ile birlikte); M. Ali CANOĞLU (Maliye Başhesap Uzmanı), «Vergi Mevzuatımızda Maliyet»; Mirosław ORLOWSKI (Varşova Üniversitesi Öğretim Üyesi), «Polish Fiscal System» («Polonya Malî Sistemi» başlıklı çevirisi ile birlikte); Dr. İlhan ÖZER (Maliye Müfettişi), «Gider Vergileri Reformu»; Rüştü ERİMEZ (Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı), «Bilançoların Yeniden Değerlendirilmesi»; Yücel EDİL (Maliye Müfettişi), «Vergi Strüktürlerinin Uluslararası Rekabete Etkileri»; Ahmet HARMANCI (Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü Müşaviri), «Ortalama Kâr Hadleri ve Tatbikati»; Fehametdin ERVARDAR (Serbest Hesap Uzmanı), «Vergilendirme ile İlgili Muhtelif Meseleler».

Sonuna Enstitüde bugüne kadar verilmiş olan 119 konferansa ait bir umumî endeksle bir mevzu endeksi de ekli bulunan ve tümü 396 sahife tutan kitap 29.50 T.L. fiatla satılmaktadır

3) BÜTÇE POLİTİKASI VE EKONOMİK DENGİ (Dengeli Bir Ekonomi İçin Maliye Politikası), Yazan : Walter HELLER başkanlığında bir uzmanlar grubu. Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayını, 1970 - 3. Güneş Matbaacılık T.A.Ş., Ankara 1970.

Çevirinin önsözünden, OECD (İktisadî işbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı) nın ünlü uzmanlardan kurulu bir ekibe hazırlattığı anlaşılan kitap, «Giriş», «1955'ten beri İzlenmiş Olan Bütçe Politikaları», «Geçmişten Alınacak Dersler», «Bütçe Politikasının Kullanımını Engelleyen ve Kolaylaştıran Etkenler», «Bütçe Politikası Tekniklerinde Esneklik İhtiyacı», «Politikalar Arasında Koordinasyon İhtiyacı», «Kamu Oyunu Daha İyi Haberli Kılma ve Aydınlatma Gereği» başlıklı bölümlere ayrılmakta; herbir bölümde sorunlar ortaya konulduktan sonra ayrıca tavsiyelerde bulunmaktadır.

Kitabın sonuç ve tavsiyeler bölümünde ise, incelemeden çıkarılan sonuçlar ve 24 genel tavsiyeye yer verilmektedir.

Kitaba ek olarak : «Kamu Mâliyesindeki Gelişimin Ekonomik Etkilerini Hesaplamak için Kullanılan Metodlar Hakkında OECD Sekreteryasının Notu» ve konuyla ilgili tablolar konulmuştur.

Üzerinde fiat bulunmayan kitabın tümü 174 sahife tutmaktadır.

4) YATIRIM PROJELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE TÜRKİYE (Doktora Tezi), Dr. Ahmet DEMİREL, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, No. 274. Fakülteler Matbaası, İstanbul 1970.

Yazarın önsözünde de belirttiği gibi, «Plânlı kalkınma döneminde bulunan Türkiye’de yatırım projelerinin hazırlanması ve bilhassa değerlendirilmesi son yıllarda büyük önem kazanmış» bulunduğundan; «Bu hususu dikkate alarak, konunun teorik esaslarını ortaya koymak ve Türkiye’deki uygulamasının eleştirmesini yapmak, böylece iktisat ilminin vardığı sonuçların uygulamaya aktarılmasında ortaya çıkan özellikleri bir doktora tezi çerçevesinde incelemek, bu çalışmanın amacı olmuştur».

Üç sahifelik bir «giriş» bölümünü izleyerek, eser, üç kısma ayrılmaktadır :

Birinci kısımda : «Mikro-Ekonomik Değerlendirme» başlığı altında: A) Genel Açıklama; B) Kriterlerin incelenmesi; C) Yatırımların Hedefi ve Standart Iskonto Haddi; D) Değişik Şartlarda Kriterlerin Verdiği Sonuçlar ve E) Mikro-Ekonomik Değerlendirme : Sonuç arabaşlıklarıyla;

İkinci kısımda: «Makro-Ekonomik Değerlendirme» başlığı altında : A) Genel Açıklama; B) Makro-Ekonomik Değerlendirmenin Dikkate Alacağı Özellikler; C) Özel Kârlılık ile Sosyal Kârlılık Arasındaki Farkların Giderilmesi; D) Proje Değerlendirilmesi - Sentez arabaşlıklarıyla;

Üçüncü kısımda : «Türkiye’de Proje Değerlendirilmesi» başlığı altında : A) Genel Açıklama; B) Devlet Plânlama Teşkilâtında Proje Değerlendirilmesi ; C) Türkiye Sınai Kalkınma Bankasında Proje Değerlendirilmesi; D) Devlet Yatırım Bankasında Proje Değerlendirilmesi; E) Odalar Birliğinde Proje Değerlendirilmesi; F) Karşılaştırmalı Olarak Türkiye’deki Uygulama; G) Sonuç arabaşlıklarıyla konu incelenmektedir.

Kitap 119 sahife olup ayrıca sonuna beş sahifelik bir kitap, tebliğ ve makale bibliyografyası eklenmiştir. Fıatı 6.55 T.L. dir.

5) Teoride ve Türkiye Uygulamasında İÇ DEVLET BORÇLARININ ENFLASYONİST ETKİLERİ, Dr. Yılmaz BÜYÜKERŞEN, Eskişehir İktisadi ve Ticarî ilimler Akademisi Yayını No. 61/29. Duran Ofset Basımevi, İstanbul 1966.

İç Devlet borçlarının ekonomide enflasyonist etkiler mi yaptığı, yoksa deflasyonist sonuçlara mı yol açtığı sorularına cevap arayan ve dış yardımların noksanlığını kapatacak bir enflasyonist kalkınmayı göze alma problemini inceleyen eser, kısa bir giriş bölümünü izleyerek üç bölüme ayrılmakta; birinci bölümde «Konu ile İlgili Bazı Ön incelemeler» başlığı altında : 1) Enflasyonun Mahiyeti, 2) Enflasyonun Unsurları,

3) Devlet Borçlarının Enflasyon Unsurları ile İlişkileri; ikinci bölümde «Teorik Olarak Devlet Borçlarının Enflasyon Yaratması» başlığı altında : 1) İç Devlet Borçlarının Para Hacmini Genişletme Yolları ve Şartları, 2) İç Devlet Borçlarının Üretim Üzerindeki Tesirliliği, 3) İç Devlet Borçlarının Psikolojik Yolla Fertlerin ve Müesseselerin Davranışlarını Değiştirme İmkânları; üçüncü bölümde «Türkiye’deki Uygulamada İç Devlet Borçlarının Enflasyonist Tesirleri» başlığı altında : 1) Türkiye’de İç Devlet Borçları, 2) Türkiye’de İç Devlet Borçlarının Miktarında ve Bünyesinde Uzun Sürede Meydana Gelen Değişmeler, 3) Türkiye’de İç Devlet Borçlarının Para Hacmi Üzerindeki Etkileri, 4) Türkiye’de İç Devlet Borçlarının Üretim Üzerindeki Etkileri, 5) Türkiye’de Enflasyon konuları incelenmektedir.

Eserin sonuç bölümünde, Türkiyemizde enflasyonist bir politika gereksinmesiyle, İç Devlet Borçlanmasının işleyiş ve idare tarzından ileri gelen «para miktarı üzerindeki genişletici etkileri» ortaya koyan bazı gözlemler kaydedilmektedir.

Sonuna sekiz sahifelik bir bibliyografya ekli bulunan kitap, 205 sahife olup fiatı açıklanmamıştır.

C) Muhtelif:

1) «Son Asır Türk Tarihinin Önemli Olayları ile Birlikte YENİ MÜLKİYE TARİHİ VE MÜLKİYELİLER (Mülkiye Şeref Kitabı), VIII Cilt, Yazar : Mücellidoğlu Ali Çankaya, Mülkiye Şeref Kitabı Hazırlama Bürosu Yayını, Mars Matbaası, Ankara (1968 - 1971).

Evvelce 1954 yılında biri 731, diğeri 1710 sahifeden oluşan birinci baskısının tekemmül ettirilerek tümü, 7000 sahife ve 8 cilt tutan bu dev eserin müellifi bulunan içişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Müşaviri Ali Çankaya, Türk idare ve eğitim tarihine eşine bin yılda bir rastlanan büyük bir hizmet yapmıştır.

İlk iki cildi Mülkiye Tarihine ayrılan kitapta, müessesesinin 1859 yılında mekteb-i Fünun-ı Mülkiye olarak küşadından bu yana : Mekteb’i Mülkiye-i Şâhane, Mekteb-i Mülkiye, Siyasal Bilgiler Okulu ve Siyasal

Bilgiler Fakültesi olarak geçirdiği safhalar anlatılmış ve bu müessesede ders okutmuş hocalarla, bu müesseseye bağlı bulunan müessese ve dernekler hakkında bilgi verilmiştir.

III - VII. ciltlerde 1880 yılından bu yana Mülkiye (S.B.O. ve S.B.F.) den mezun olan tüm öğrencilerin hayat hikâyeleri anlatılmış; sonuncu ciltte de eserle ilgili istatistik! bilgiler ve adlara göre ve coğrafi endeksler, Mülkiyeli sanatçıların sanat gruplarına göre listesi ve düzeltmeler bölümü yer almıştır.

Bu sonuncu cildin içerdiği istatistiklere göre 1860 - 1970 yılları içinde Mülkiye'den 5994 kişi mezun olmuş; yurd içinde ve dışında önemli Devlet hizmetleri üstlenmiş olan mezunlardan 2'si Devlet Başkanlığı, 5'i Cumhurbaşkanlığı Başkâtipliği veya Gene 1 Sekreterliği, 2'si Parlâmentolarda Meclis ve Senato Başkanlığı, 261'i Milletvekilliği, 25'i Senatörlük, 4'ü Anayasa Mahkemesi Üyeliği, 2'si Üniversitede Rektörlük, 14'ü Dekanlık, 182'si Öğretim Üyeliği veya Öğretim Görevliliği, 2'si Yargıtay Başkanlığı, 3'ü Yargıtay Daire Başkanlığı veya Üyeliği, 18'i İstinaf Mahkemesi Yargıç veya Savcılığı, 18'i Bağımsız Mahkemelerde Yargıçlık, 5'i bu Mahkemelerde Savcılık, 13'ü Danıştay Başkanlığı, 85'i Danıştay Daire Başkanlığı ve Üyeliği, 3'ü Sayıştay Başkanlığı, 27'si Sayıştay Daire Başkanlığı veya Üyeliği, 2'si Vergiler Temyiz Komisyonu Başkanlığı, 19'u bu kuruluştaki Daire Başkanlığı ve üyelik, 14'ü Sadrazam veya Başbakanlık, 7'si Başbakanlık Müsteşarlığı, 2'si Yüksek Denetleme Kurulu Başkanlığı, 13'ü bu kuruluş üye veya uzmanlığı, 3'ü Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığı, 6'sı bu kuruluştaki Daire Başkanlığı, 3'ü İstatistik Enstitüsü Genel Müdürlüğü veya Başkanlığı, 1'i Devlet Personel Dairesi Başkanlığı, 1'i Devlet Arşivi Genel Müdürlüğü, 7'si Adalet Bakanlığı, 2'si Adalet Bakanlığı Müsteşarlığı, 5'i Çalışma Bakanlığı, 11'i bu Bakanlık Müsteşarlığı, 23'ü Dahiliye Nazırlığı veya İçişleri Bakanlığı, 25'i bu Bakanlık Müsteşarlığı, 333'ü Valilik, 142'si Mutasarrıflık, 1548'i Kaymakamlık, 8'i Emniyet Genel Müdürlüğü, 125'i bu kuruluştaki diğer hizmetler, 7'si Genel Müfettişlik, 46'sı Belediye Başkanlığı, 28'i Belediye Başkan Yardımcılığı, 26'sı Belediye ve İl Genel Meclis Üyeliği, 12'si Haricice Nazırlığı veya Dışişleri Bakanlığı, 6'sı bu Bakanlık Müsteşarlık veya Genel Sekreterliği, 64'ü Büyük Elçilik, 411'i bu kuruluştaki diğer memuriyetler, 3'ü İmar ve İskân Bakanlığı, 1'i bu Bakanlık Müsteşarlığı, 1'i Köy işleri Bakanlığı, 17'si Millî Eğitim Bakanlığı, 10'u bu Bakanlık Müsteşarlığı, 328'i Lise Öğretmenliği, 3'ü Rüştiye veya Orta Okul Öğretmenliği, 26'sı Maliye Bakanlığı, 20'si bu Bakanlık Müsteşarlığı, 175'i Maliye Müfettişliği, 308'i Hesap Uzmanlığı, 9'u Bayındırlık Bakanlığı, 1'i bu

Bakanlık Müsteşarlığı, 6'sı Gümrük ve İhhisarlar Bakanlığı, 6'sı bu Bakanlık Müsteşarlığı, 6'sı bu Bakanlıkta Rüsumet Eminliği, Gümrük veya Tekel Genel Müdürlüğü, 1'i Sağlık Bakanlığı, 2'si İşletme veya Sanayi Bakanlığı Müsteşarlığı, 19'u Ticaret, Nafia Nazırlığı veya Vekilliği, 9'u bu Bakanlık Müsteşarlığı, 6'sı Tophane-i Âmire Müşirliği, Harbiye Nazırlığı veya Millî Savunma Bakanlığı, 2'si Generallik, 9'u subaylık, 1'i Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Müsteşarlığı, 3'ü P.T.T. Nazırlığı veya Ulaştırma Bakanlığı, 1'i bu Bakanlık Müsteşarlığı, 3'ü P.T.T. Genel Müdürlüğü, 2'si T.C.D.D. Genel Müdürlüğü, 12'si Orman ve Maâdin Nazırlığı veya Tarım Bakanlığı, 2'si bu Bakanlıkta Müsteşarlık, 4'ü Tapu - Kadastro Genel Müdürlüğü, 1'i Evkaf Nazırlığı, 1'i bu Nazırlıkta Müsteşarlık, 4'ü Vakıflar Genel Müdürlüğü, 41'i Özel ve Resmî Sektöre dahil Bankalar Genel Müdürlüğü, 3'ü T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü, 2'si Millî Piyango idaresi Genel Müdürlüğü, 1'i Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü, 3'ü Seyri Sefain Genel Müdürlüğü, 8'i T.M.O. Genel Müdürlüğü, 1'i T.H. Yolları Genel Müdürlüğü, 1'i Türkiye Çimento Sanayii Genel Müdürlüğü, 3'ü Devlet Malzeme Ofisi Genel Müdürlüğü, 2'si T. Ziraî Donatım Kurumu Genel Müdürlüğü, 2'si Et-Balık Kurumu Genel Müdürlüğü, 5'i T. Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Üyeliği, 3'ü TODAİE Genel Müdürlüğü, 9'u Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, 2'si Ordu Yardımlaşma Kurumu Genel Müdürlüğü, 1'i Kızılay Kurumu Başkanlığı, 5'i Türkiye Odalar Birliği Genel Sekreterliği, 45'i Kooperatifler veya Şirketler Genel Müdürlüğü, 148'i Avukatlık, 62'si Gazetecilik, 56'sı Serbest Malî Müşavirlik yapmıştır

Mülkiye'nin sosyal ve İktisadî hayatta ne büyük hizmetler gördüğünü, mezunlarına ait bu rakamlar, başka hiç bir şey ilâve edilmesine gereksinme duyulmaksızın, çok güzel ifade etmektedir.

Gerek metinlerin, gerekse metin dışı resim, tablo, istatistik cedveli ve notaların büyük bir itina ile düzenlenip basılmasına son derecede gayret gösterildiği gözden kaçmayan, âdeta Mülkiyenin Destanı mesabesindeki bu eseri için arkadaşımıza minnet borçluyuz. Denilebilir ki, Çankaya, sağlığından çok şeyler yitirerek ve kendi özel yaşantısından fedakârlıklar yaparak bu eseri yüceltmiştir. Sâyi meşkûr olsun.

Eser takım olarak 534 liraya satılmaktadır. Edinmek isteyenlerin «Mülkiye Şeref Kitabı Hazırlama Bürosu Başkanlığı, 22. Sokak, No. 4/2, Bahçelievler, Ankara» adresine başvurmaları gerekir.

2) BASEN VE YAYIN HAREKETLERİ TARİHİ, Birinci Cilt, Yazan : Haşan Refik ERTUĞ, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü Yayını. Yenilik Basımevi, İstanbul 1970.

Adı anılan Enstitünün öğretim görevlilerinden olan Haşan Refik Ertuğ'un bu eserinin, öğrenciler için el kitabı olarak hazırlandığı anlaşılmaktadır. Onüç sahifelik bir giriş bölümünü izleyerek, kitabın bu cildi 6 kısma ayrılmaktadır.

Birinci kısımda : ilk Çağda Haber Toplanması ve Yayımı, ikinci kısımda : Baskıcılık Sanatının Doğuşu, üçüncü kısımda : Gazeteciliğin Emekleme Devreleri, dördüncü kısımda : 1789 - 1852 Yılları Arasında Basın, beşinci kısımda : Baskıcılık Sanatının Türkiye'de Doğuşu, altıncı kısımdaki: Türkiye'de Gazete ve Gazetecilik (1876 yılına kadar) konuları İncelenmektedir.

Kitabın sonuna ayrıca 1864 tarihli Matbuat Nizamnamesi eklenmiştir.

Tümü 240 sahife tutan bu cildin fiyatı 18 liradır.

3) TÜRK BASIN TARİHİ, 2 cilt, Yazar : Fuat Süreyya ORAL. Kendi Yayını, 1. cildin basımı : Yeni Adım Matbaası Ankara 1967; ikinci cildin basımı : Doğuş Matbaacılık ve Ticaret Limited Şirketi, Ankara 1968.

Birinci cildi 1728 - 1922 tarihleri arasındaki Osmanlı imparatorluğu dönemini kapsayan eserin önsözünü izleyen on bölümde, yazar, «Genel Bilgiler», «İlk Türk Matbaasının Kuruluşu», «Osmanlı Ülkesinde Yabancı Basın», «Tanzimat Dönemi», «Birinci Meşrutiyet Dönemi», «İstibdat Dönemi», «İkinci Meşrutiyet Dönemi», «Mütareke Dönemi», Türklük Dünyasında Basın» konularını incelemekte; sonuncu bölümde de basın istatistikleri vermektedir.

Bu cildin sonuna bibliyografya ve yerli ve yabancı basma ait kısa bir antoloji de eklenmiştir.

Eserin ikinci cildi 1919 -1965 yılları arasındaki Cumhuriyet Dönemine hasredilmiştir.

Altı sahifelik bir önsözü izleyerek, ondört bölüm halinde tertip edilen bu cildin birinci bölümü : «Türk Kurtuluş Savaşı Öncesi Genel Görünüşü», ikinci bölümü : «Türk Kurtuluş Savaşı Plânlı Basınından Önce Kurtuluşcu Anadolu Basını», üçüncü bölümü : «Türk Kurtuluş Savaşı Plânlı Basını. İrade-i Milliye ve Sonrakiler. Anadolu Ajansı», dördüncü bölüm : 1. Cumhuriyet Dönemi. Atatürk ve Basın», beşinci bölüm : «İsmet İnönü Dönemi», altıncı bölüm : «Celâl Bayar Dönemi», yedinci bölüm : «Millî Birlik Komitesi Hükümeti Dönemi», sekizinci bölüm : «Ka-

talog (1960 yılında Türk ve azınlık gazeteleri), dokuzuncu bölüm : (Katalog Türk ve azınlık gazeteleri kronolojisi Türk ve azınlık gazeteler alfabetiği)», onuncu bölüm : «Antoloji (Türk Basın ve Basım İşçileri)», onbirinci bölüm : «Türk Basım İçin Seçme Yazılar», onikinci bölümü : «Türk Basını ile İlgili Konularda Türk Yazarlarının İngilizce Yazıları» («Selections from the Turkish Presse», onüçüncü bölümü : «Türk Basınından Anılar», ondördüncü bölümü : «Bibliyografya (Türkçe ve yabancı dillerde : kitap, makale)» başlıklarını taşımaktadır.

Atatürk'ün Basın'ın birinci kuvvet olduğu hakkındaki irşatlarından yüreklenerak telif edilen eser, yabancı basma da temas etmekle birlikte esas itibariyle Türk Basın Tarihi'nin tekevvinünü ele almaktadır.

Birinci cildi 272 sahife, ikinci cildi 467 sahife olan eserin her bir cildi 50'şer lira fiatla satılmaktadır.

4) GAZİANTEP SAVUNMASI, Ali Nadi ÜNLÜER, Gaziantep Belediyesi Yayın. Kardeşler Matbaası, İstanbul 1969.

Daha önce, Türkler tarafından yazılan üç kitaba (Lohanlı Mustafa Nurettin, «Höb-bi istiklâlin Âbidesi Gaziantep Müdafaası», İstanbul 1924; Gaziantep Halkevi Broşürünün «Gaziantep Müdafaası», bölümü Gaziantep 1935; Sahir Uzel, «Gaziantep Müdafaasının içyüzü», Ankara 1952) bir yerini katan bu çalışmanın müellifi, Antep Savunmasında Şahin Beyle Birlikte vuruşan bir yedek subay olan Ali Nadi Ünlüer'dir.

Yazar, 304 sahife tutan eserini, yer yer resimler, hartalar ve krokilerle bezeyerek bu şanlı savunmanın bir destanını dile getirmiş bulunmaktadır.

Kitabın üzerinde fiat bulunmamaktadır.

5) MARMARİS TARİHİ, Kürşat Ekrem UYKUCU, Kendi Yayını, As Matbaası, İstanbul 1970.

Tarihsel geçmişi M.Ö. 3400 yılma dayanan bu güzel yurd parçasına karşı duyduğu sevginin ilhamı ve Muğla Valiliği sırasında bu yurd köşesinin tanınması ve gelişmesi bakımından çalışmış idareciler arasında temayüz etmiş olan Sayın Şerif TÜTEN'in teşvikleriyle kaleme alınan eserde ilkin coğrafi yönden Marmaris'in tanıtılması yapıldıktan sonra Marmaris'in ilk Çağ, Türk ve Osmanlı Devri ve Cumhuriyet Devri tarihleri İncelenmektedir.

83 sahife tutan eserin sonuna 26 sahifelik İngilizce bir özet ve 6 sahifelik bir şahıs, yer ve terim endeksi eklenmiştir.

Eser 700 kuruş fiatla satılmaktadır.

6) HER YÖNÜYLE FETHİYE, M. Kâzım Yılmaz, Kendi Yayını, Emek Matbaası, Fethiye 1969.

Fethiye Kaymakamı ve Belediye Başkanının birer kısa tanıtma yazısıyle sunulan kitapta yedi bölüm halinde, Fethiye'nin İdarî, coğrafi, sosyal, kültürel, tarihsel, turistik ve folklorik varlığı incelemekte; bu güzel yurd köşesi en iyi şekilde tanıtılmak için büyük gayret sarfedilmiş bulunmaktadır.

İyi kâğıda fotoğraflarla bezenmiş olarak basılan eserde ayrıca Fethiye'nin turistik bir haritası da bulunmaktadır.

256 sahife olan eserin fiyatı 25 TL..'dır.

HABERLER

Hamdi Ömeroğlu İçişleri Bakanlığına getirildi.

Nihat Erim tarafından kurulan yeni hükümette İçişleri Bakanlığına Danıştay Üyesi Hamdi Ömeroğlu atanmıştır.

1914 yılında Rize’de doğmuş bulunan Hamdi Ömeroğlu 1941 yılında Mülkiye Mektebini bitirmiş ve daha sonra Hukuk Fakültesi fark imtihanlarını vererek bu fakülte mezunu da sayılmıştır.

Maiyet memurluğundan sonra Maçka ve Akçaabat Kaymakamlıklarında bulunan Ömeroğlu İçişleri Bakanlığı Muhakemat Müdür Muaviniği, Muhakemat Müdürlüğü yaparak daha sonra Hukuk Müşavir Muavini, Hukuk Müşaviri olmuştur.

Isparta Valiliğinde 1960 — 1962 yılları arasında bulunan Ömeroğlu daha sonra Samsun Valisi olmuştur. 1966 yılı Ocak ayına kadar bu görevde kalan Hamdi Ömeroğlu’nun pek çok eserler meydana getirdiği görülmüştür.

1966 yılında Merkez Valiliğine atanan Hamdi Ömeroğlu burada 5 yıldan fazla kalmış ve nihayet 26 Mart 1971 yılında İçişleri Bakanlığına getirilmiştir.

Kendisinin de ifade ettikleri gibi, içimizden gelme bir idareci olarak, mesleğimiz için ya-

Yiğit KIZILCAN

Yayın Müdürü

rarlı olacağına inancımız çok büyük olan Ömeroğlu’nu yürekten tebrik eder bugünkü güç koşullar altında başarılı olmasını dileriz.

İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu Güven ve Huzurla ilgili Bir Genelge Yayınladı

İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu güven ve huzurla ilgili olarak valiliklere ve merkez dairelerine bir genelge göndermiştir.

21 Nisan 1971 tarih ve Özel Kalem Müdürlüğünün II-5/552 sayısını taşıyan bu genelgede, Anayasa’nın 102 ve 103 ncü maddeleri uyarınca kurulan hükümetin parlamentonun güvenini alarak görevine başlamış bulunduğu belirtilerek hükümet programında ağırlık verilerek açıklanan konulara değinilmiş ve bu konuda şunlar ifade edilmiştir:

«Hükümet programında ağırlık verilmek suretiyle belirtildiği gibi, memleketin öncelik ve önem verilmesi gereken konusu güven ve huzurdur. Klâsik anlamdaki emniyet ve asayişe müessir olaylara, günümüzde genellikle ideolojik, sosyolojik, ekonomik ve

hatta metodundaki bozukluğa dayalı öğrenci ve işçi olayları eklenmiştir. Devletin bütünlüğü ilkesinden hareket edilerek direkt ve yan sataşmalarla bu amaca yönelmiş her türlü ters yönlü çabanın kırılması yönünde gerekenleri cesaretle yapmak ve bunun sonucu yurtdaşın, toplumun huzurunu, devletin itibarını sağlamak ve güvenlik kuvvetlerine karşı sarsılmış saygı dengesini yeniden kurmak zorunludur. Bu nedenle, Bakanlığımıza, geniş anlamıyla illerde idare amirlerine, zabıta örgütlerine önemli görevler düşmektedir.»

Yasaların uygulanmasında gerekli titizliğin gösterilmesinin Anayasa gereği olduğu belirtilen genelgede bu konuda da şunlar açıklanmıştır:

«Bilhassa Anayasa'nın 153 ncü maddesinde «Bu Anayasa'nın hiçbir hükmü, Türk toplumunun çağdaş uygarlık seviyesine erişmesi ve Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik niteliğini koruma amacım güden aşağıda gösterilen devrim kanunlarının...» şeklinde ifadesini bulan ana görüşünden esinlenerek sözü edilen yasaları uygulanması hususunda titizlik ve hassasiyetin en yüksek derecesi gösterilmelidir. Düzenin koruyucusu olan yasaların »eşitlik ve mutlak tarafsızlık hudutları çerçevesinde kalınmak şartile uygulanmasında, idarecinin, cesaretle ve en küçük tavize dahi iltifat etmeksizin serbestçe hareket

etmesinde bir sakınca düşünülemez. Cesaretsizlik ve tavizle eşdeğerde olan iltimasın da cemiyet ve idare hayatında yerini silip yoketmek lâzımdır.»

Ulusun bütünlüğünü ve beraberliğini bozucu davranışlara karşı, üstün görev anlayışı ile her an ayakta bulunan polis ve jandarma örgütünün bu olayları önleyecek güçte bulunduğuna inandığını genelgede belirten Hamdi Ömer -oğlu, hukuk devleti ya da yasaların üstünlüğü ilkesinin ışığı altında nasıl hareket edilmesi gerektiğine temas ederek bu konuda şunları beyan etmiştir:

«Hukuk Devleti ya da yasaların üstünlüğü ilkesinin ışığı altında, yurda ve yurtdaşa hizmetlerin en iyisini sunmak emelinde olan tüm idarecilerin ve güvenlik kuruluşlarının; görevlerini yerine getirirken »yukarıya alınmış görüşlerle paralellik kuracaklarına ve bu görüşleri, uyulması gerekli kural sayacaklarına inanıyorum.

Bu nedenle; bütün görevlilerden yazının alındığı andan itibaren belirtilen görüş ve anlayış içinde görev yapmalarını ve bu davranışı gerektiren her türlü tedbiri derhal almalarını, başarı dilekleriyle birlikte önemle rica ederim.»

Maiyet Memurluğu için Mülakat Yapıldı

İçişleri Bakanlığında boş olan

30 kadar maiyet memurluğu için mülâkat yapılmıştır.

Bakanlık Encümen odasında 10 Mayıs 1971 Pazartesi günü yapılan mülâkata 218 kişi katılmıştır. Bunlardan 41'i Siyasal Bilgiler Fakültesi, diğerleri İstanbul ve Ankara Hukuk Fakültesi mezunlarıdır.

İçişleri Bakanlığı bütçesinden burs aldıkları için mecburi hizmetleri bulunan ve bu nedenle Bakanlıkta çeşitli ünitelere memur olarak atanan 44 kişiden 8'i daha önce askere gitmiş ve geri kalan 36 kişi de bu mülâkata katılmış bulunmaktadır.

Yapılan mülâkat sonunda puan durumuna göre kazanan 30 kişi maiyet memuru olarak boş, kadrolara atanacaktır.

Mülâkatı İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Muavini Hayrettin Ersoz Başkanlığında, İçişleri Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdürü Hikmet Baloğlu ve İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Müşavirlerinden Ziya Kasnakoğlu'ndan kurulu komisyon yapmıştır.

Mülâkat için müracaat edenlerin çoğunluğunu Hukuk Fakültesi mezunu gençlerin teşkil etmesi dikkati çekmektedir. Son personel Kanunu uygulaması nedeniyle mesleğimizin ve meslekdaşlarımızı uğradıkları kayıplar meydana iken ve yine

yargıç ve savcı sınıfından olanların ayrıcalıkları ve avantajları bilinirken mesleğimize karşı duyulan bu geçici rağbetin nedeni meydandadır.

«D» Cetveli Personelinin İntibakları ile ilgili Bakanlar Kurulu Kararı

«D» cetvelinde bulunan personelin intibakı konusunda meydana çıkan tereddütleri ortadan kaldırmak maksadı ile Bakanlar Kurulu bir karar almış ve bunu ilgili Bakanlıklara göndermiştir.

Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi Başkanlığının 8 Mayıs 1971 tarih ve 149-12 /6039 sayılı yazısının içişleri Bakanlığına intikal eden suretinde, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunun 1327 sayılı Kanunla eklenen Ek Geçici 5. maddenin son fıkrası hükmünün uygulamada kanun vazının maksadına uygun olmaksızın barem dışı «D» cetveli personelinin intibaklarında nazara alındığının anlaşıldığı, bu hatalı uygulamaya son vermek ve bu fıkraya göre yapılmış intibakları düzeltmek maksadı ile söz konusu fıkra hükmünün bu personele uygulanmayacağı hakkındaki 2 Mayıs 1971 tarih ve 17/2353 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının bir suretinin gönderildiği açıklanmaktadır.

Yazıda sözü geçen Bakanlar Kurulu kararı ise aynen şöyledir:

«657 sayılı Devlet Memurları Kanununa 1327 sayılı Kanunla eklenen Ek Geçici 5 inci maddenin son fıkrası hükmünün uygulamada kanun vazınının maksadına uygun olmaksızın barem dışı «D» cetveli personelinin intibaklarında nazara alındığı anlaşıldığından, bu hatalı tatbikata son vermek ve bu fıkraya göre yapılmış intibakları düzeltmek maksadı ile söz konusu fıkra hükmünün bu personele uygulanamayacağı; Maliye Bakanlığının 30 Nisan 1971 tarih ve 117001-98/11198 sayılı yazısı üzerine, 657 sayılı Kanuna 1327 sayılı Kanunla eklenen Ek Geçici 23 üncü madde gereğince Bakanlar Kurulunca 2 Mayıs 1971 tarihinde kararlaştırılmıştır.»

Kararda sözü geçen 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa 1327 sayılı Kanunla eklenen Ek Geçici 5 inci madde aynen şöyledir:

«Ek Geçici Madde 5-Ek Geçici 1, 2, 3 ve 4 üncü maddeler gereğince sınıf ve derece intibakı yapılanların, girdikleri sınıf ve derecelerdeki kademelere intibakları; intibaklarına esas olan kadrolarda geçirdikleri süre esas alınmak ve bu sürenin her bir yılı için bir kademe verilmek suretiyle yapılır.

Bulundukları derecedeki

hizmet süreleri farklı olanların derece içindeki her hizmet yılı bir kademe ve artan yıl kesirleri girdikleri kademede geçmiş sayılır.

Yapılan intibak neticesinde daha aşağı derecelere intibak ettirilenlere, intibak ettirildikleri derecenin son kademe aylığı verilir.»

Yine kararda söz konusu edilen Ek Geçici 23 üncü madde ise aynen şöyledir:

«Ek Geçici Madde 23 — Bu kanunun uygulanmasında yeterli hüküm olmaması dolayısıyla kesin bir şekilde halledilmesine imkân bulunmayan durumları, Kanunun benzer hükümleri ile genel ilkelerini dikkate almak suretiyle çözümlemeye Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Bakanlar Kurulu kararıyla çözümlenen haller için en kısa zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisine gerekli kanun tasarısı sevk edilir.»

Bakanlar Kurulunun yukarıda söz konusu edilen kararının nedeni Bakanlıklardaki çeşitli uygulamalar ve Sayıştay'ın bu konudaki bir kararı olmuştur.

Sayıştay, barem dışı «D» cetveli personelinin intibak ettirildikleri derecenin son kademe aylığını alacaklarını karara bağlamıştı .Bunan rağmen Maliye

Bakanlığı ve diğer bazı Bakanlıklar, 1, 2 ve hatta üç üst derece alan bu personelin intibak ettirildikleri ve emekli aylığına esas aylık müktesepeleri olan derecenin ilk kademe aylığını alacakları görüşünde bulunmuşlardır.

Zaten Bakanlar Kurulu kararı da Ek Geçici 5 inci Maddenin son fıkrası hükmünün bu personele uygulanamıyacağı yolundadır.

Emniyet Teşkilatının 126. Kuruluş Yıldönümü Nedeniyle Tören Yapıldı.

Emniyet Teşkilatının 126. Kuruluş yıldönümü nedeniyle Polis Enstitüsü Salonunda bir tören yapılmıştır.

İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu, Bakanlık Müsteşarı Osman Meriç, Bakanlık mensupları ve davetlilerin katıldığı tören saygı duruşu ile başlamış ve daha sonra Enstitü öğrencileri adına konuşan Mustafa Öncü, toplum halinde yaşamanın gereği olan güvenliğin memleketlerin hayatında önemi-nin büyük olduğunu, Türk toplumunun da diğer toplumlar gibi huzur ve güven istediğini, Polis Enstitüsü mezunu olarak ülkenin güvenliği için çalışacaklarını, Atatürk devrimlerine bağlı kalacaklarını, doğruluktan ayrılmıyacaklarını ifade ederek başarılı olmak için

teknik ve bilimle mücehhez olarak göreve başlamalarının ve sosyal haklarının garantiye bağlanmasının gerekliliğine inandıklarını söylemiş-tir.

Enstitünün Akademi haline getirilmesinin çok büyük yararlar sağlayacağını beyan eden konuşmacı, bu konuda yetkililerden çaba sarfetmek istediklerini açıklayarak sözlerini bitirmiştir.

Daha sonra bir konuşma yapan Ömer Naci Bozkurt, bugünkü şartlara rağmen polisin görevini büyük bir fedakârlık içinde yaptığını, sosyal şartların her gün değiştiği bir dönemde olayları yerine, zamanına ve olduğu ortama göre değerlendirmek gerektiğini, nüfus artışı, sanayileşme ve şehirleşme gibi faktörlerin polisin görevlerini artırdığını, işgal, boykot, soygun, patlama ve adam kaçırmaların belli başlı nedenlerinin yukarıdaki olaylar olduğunu, yeni gelişmeler yanında polisin de buna paralel olarak gerek bilgi ve gerekse teknik yönden yetiştirilmesi gerektiğini açıklayarak, Gölbaşı'nda iki bin kişinin eğitimini sağlayacak tesisin birinci kısım inşaatının bitirilmiş bulunduğunu, İstanbul'da üç bin toplum polisinin eğitimi için bir bina kiralandığını söylemiştir.

Daha sonra trafik eğitimi için gerekli çalışmalar yapıldığını

söyleyen Bozkurt, Akademi haline getirilme çalışmalarının son safhaya getirildiğini ifade ederek polisin yetenekleri hakkında suçlamalar yapıldığını, hâlbuki polisin müsamahalı ve yiğit olduğunu, buna mukabil zorba olmadığını, polisi suçlamaların özellikle son zamanlarda arttığını açıklamıştır.

Konuşması sırasında batı ülkelerindeki polisin yetkilerinden de söz eden konuşmacı, ideolojik çatışmalar nedeniyle batı ülkelerinde polise çok büyük yetkiler verildiğini, bizde yetkileri kısıtlı olmasına rağmen görevini yerine getiren polisin övgüye lâyık olduğunu söylemiştir.

Daha sonra bir konuşma yapan İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu, Devlet itibarının güçlendirileceğinden söz ederek bu konuda şunları söylemiştir:

«— Devletin varlığını ve ulusal bütünlüğümüzü bozacak davranışlar kesinlikle önlenecek, Devlet itibarı güçlendirilecek, can ve mal güvenliği, hukukun üstünlüğü ve kanun egemenliği mutlaka sağlanacaktır.

Vatandaşın ve toplumun huzurunu kaçıran anarşik olaylara son vermenin hazırlıkları içinde ve vatandaşın güvenini sağlamada kesinlikle kararlıyız.» demiştir.

Türk polisinin tam anlamı ile tarafsız, bütün vatandaşlara karşı eşit davranan, beşerî ilişkilerinde

geleneksel itibarına lâyık tutumunu devam ettireceği hususundaki inancının tam olduğunu belirten Hamdi Ömeroğlu, ideolojik nedenlere da-yalı anarşik hareketlerden söz ederek bu konuda şunları açıklamıştır:

«— İdeolojik nedenlere dayalı olarak toplumu temelden sarsmak amacına yönelmiş anarşik hareketleri önlemek ve toplum düzenini Anayasa doğrultusunda sürdürmek için gerekli ortamı bütün unsurları ile sağlamak, büyük değer taşımaktadır.

Bu itibarla polis teşkilâtımızın yüklendiği görevin önem ve ağırlığını bu yünden değerlendirmek gerekir.»

Toplum polisinin kuruluş kanunu uyarınca yüklendiği ağır görevi, en etkili biçimde ve mutlak tarafsızlık içinde yerine getirecek şekilde güçlendireceğinin gerekliliğine değinen Ömeroğlu, bu konuda kararlı olduğunu açıklayarak sözlerini şöyle bitirmiştir.

«— Kamu düzenini korumak, asayiş, kişi ve mal güvenliğini sağlamak gibi ağır, önemli ve aynı derecede şerefli bir hizmeti üstün görev bilinci ve engin vatanseverlik duyguları ile etkili biçimde gerçekleştirmek için hiçbir fedakârlıktan çekinmeyen polis teşkilâtımızın değerli mensuplarına en iyi duygularımı sunuyorum.»

Konuşmalardan sonra Polis Enstitüsü bandosu tarafından çeşitli marşlar çalınmış ve tören sona ermiştir.

Kuruluş günü nedeniyle Anıtkabir'e ve Atatürk'n Zafer alanındaki anıtına çelenkler konmuş ve saygı duruşunda bulunmuştur.

Aynı günün akşamı Atatürk kapalı Spor Salonunda çeşitli gösteriler yapılarak davetlilere güzel bir gece geçirme olanağı sağlanmıştır.

İçişleri Bakam Hamdi meroğlu Emniyet Teşkilatı Kuruluşunun 126. Yılı Nedeniyle Bir Mesaj Yayınladı.

İçişleri Bakanı Hamdi meroğlu Emniyet Teşkilatının 126. kuruluş yılı nedeniyle bir mesaj yayınlamıştır.

«— Bugün kahraman ve fedakr Emniyet Teşkilatımızın 126 ncı kuruluş yıldönümünü, güven ve bahtiyarlık duyguları içinde kutluyoruz.» diyerek mesajına başlayan meroğlu, Türk Milletinin kanunlara saygılı ve müesses Anayasa nizamına son derece bağlı olduğunu Atatürk emanetlerinin ve Cumhuriyet Kanunlarının bekçisi emniyet teşkilatının daima uyanık ve şuurlu olduğundan söz ederek bu konuda şunları ifade etmiştir:

«... Emniyet Teşkilatımız Türkiye'nin selâmetini tehdit ve milleti içinden yıkmaya, millî mukavemeti zayıflatmaya matuf kötü niyetli ve anarşik kişilere karşı daima uyanık ve şuurludur.

Emniyet teşkilatının kadro ve modern araç noksanlığına rağmen gece ve gündüz çalışarak görev ifa etmesi, üstün hizmet anlayışı ve vatanperverliğinin bir sonucudur.»

Kanunsuz hareketlere karşı mücadele ederken emniyet teşkilatının yanında hkmeti göreceğini mesajında belirten meroğlu, bu konuda şu açıklamayı yapmıştır:

«— Anayasa ve kanunların emrettiği yolda görev ifa eden bu fedakr teşkilat mensuplarının, emniyet ve asayiş ihll edici her türlü kanunsuz hareketler karşısında feragatle mücadele ederlerken yanlarında daima Hkmetimizi ve dolayısıyle teşkilatın başı olarak beni göreceklerinden asla şüphe etmemeleri hususunu bilhassa belirtmeyi bir görev sayarım.

Bu mutlu gün münasebetiyle, emniyet teşkilatımızın bütün personeline en samimi tebrik ve takdirlerimle başarı dileklerimi sunarken ebediyete intikal edenleri de rahmet ve minnet duyguları ile anarım.»

İçişleri Bakanlığı özlük İşleri Genel Müdürlüğüne Hikmet Baloğlu Atandı.

İçişleri Bakanlığı Özlük İşleri Genel Müdürlüğüne Tetkik Kurulu Üyesi Hikmet Baloğlu atanmıştır.

3 Mayıs 1971 günü yeni görevine başlıyan Hikmet Baloğlu 1919 yılında Anamurda doğmuş ilk ve orta tahsilini Antalya’da tamamladıktan sonra 1942 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun olmuştur.

Kaymakamlık stajını müteakip bir çok ilçelerde kaymakamlık yapan Baloğlu 1955 -1959 yılları arasında idareden ayrılarak avukatlık yapmıştır.

Daha sonra tekrar idareye geçen Hikmet Baloğlu, Hopa kaymakamı bulunduğu sırada ihtilâl olmuş ve bu tarihte Kırklareli Valiliğine getirilmiştir.

1962 yılında Tetkik Kurulu Üyeliğine atanan Baloğlu, 1963 yılında Devlet Personel Dairesi Genel Sekreterliğine getirilmiş ve burada Devlet Memurları Kanununun hazırlık çalışmalarını yönetmiştir.

1966 yılında tekrar Tetkik Kurulu Üyeliğine atanan Hikmet Baloğlu Fransızca bilir evli ve iki çocuk babasıdır.

Hikmet Baloğlu’nun Özlük

İşleri Genel Müdürlüğüne atanması mesleğimiz yönünden büyük bir şans olmuştur. Kendisini tebrik eder başarılı olmasını dileriz.

Özlük İşleri eski Genel Müdürü Erol Yavuz da bu atama nedeniyle Merkez Valiliğine nakledilmiştir.

Emniyet Genel Müdürlüğüne Merkez Valilerinden Sedat Kirtetepe Getirildi.

Emniyet Genel Müdürü Ömer Naci Bozkurt’un merkez valiliğine atanması ile boşalan Emniyet Genel Müdürlüğüne Merkez Valilerinden Sedat Kirtetepe atanmış ve görevine başlamıştır.

Bir subay çocuğu olarak 1912 yılında İstanbul’da doğan Sedat Kirtetepe ilk ve orta okulu bitirdikten sonra İstanbul Erkek Lisesinde okumuş ve 1932 yılında Kuleli Askeri Lisesinden mezun olmuştur. 1934 yılında Harbiyeyi topçu subayı olarak bitiren Kirtetepe, 1936 yılında Topçu Okulunu ikmâl etmiş ve daha sonra ordunun muhtelif kademelerinde hizmet etmiştir.

Harp Akademisinden, 1955 yılında kurmay subay olarak çıkan Sedat Kirtetepe 1957 yılında Kore’ye Tugay Kumandan Muavini olarak gitmiştir.

1960 yılında Kurmay Albay olarak Sakarya valiliğine atanan Kirtetepe, bu görevde iken general olmuştur. 1961 yılında emekli olan Sedat Kirtetepe, bundan sonra valilik görevine devam etmiştir.

1962 yılında Bilecik, 1964 yılında Kırşehir valiliğinde bulunan Kirtetepe, 1966 yılı Ocak ayında Merkez valiliğine atanmış ve Emniyet Genel Müdürlüğüne atanıncaya kadar bu görevde bulunmuştur.

Evli ve üç çocuk babası bulunan Kirtetepe'yi tebrik eder başarılı olmasını dileriz.

Emniyet Genel Müdürü Sedat Kirtetepe Göreve Başlaması Nedeniyle Bir Genelge Yayınlandı.

Merkez Valisi iken Emniyet Genel Müdürlüğüne atanan Sedat Kirtetepe, Genel Müdürlük görevine başlaması nedeniyle teşkilâta bir genelge yayınlamıştır.

Emniyet Müdürlüklerine, Polis Enstitüsü ve Okulları Müdürlüklerine, Merkez teşkilâtına ve Polis Emeklileri Derneği Başkanlığına gönderilen genelge aynen şöyledir:

«— 28 Nisan 1971 günü Emniyet Müdürlüğü görevime başlamış bulunuyorum.

Emniyet ve asayiş görevini

bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da büyük bir ciddiyet, yüksek disiplin ruhu ve bilhassa vatandaşlara karşı sonsuz bir tarafsızlık ve dürüstlük içinde beraberce yürüteceğiz. Bence çok şerefli ve kutsal olan bu görevin gayesi; aziz milletimizin ve yurdumuzun her günün 24 saatinde, her türlü tehlikeden uzak huzur içinde yaşamasını ve geleceğinin garanti altında bulunmasını temindir.

Bunun için en büyük ışığı Atatürk ilkelerinde ve yasalarımızın tarafsız olarak her yurtdaşa eşit uygulanmasında bulacağız. Bunların dışında bir eylem düşünmüyorum.

Beraber çalışacağımız süre içinde emniyetin değerli, çalışkan ve (yüksek disiplin ruhunu millî ruhtan alan değerli personelinin, her alanda bana yardımcı olacağına inanıyorum.

En büyük âmirinden en küçük memuruna kadar sizleri ve emniyet teşkilâtında uzun yıllar hizmet edip o hizmet ile bugün onur duyan emniyet emeklileri, görevleri başında kahramanca şehit olmuş kardeşlerimiz ile ebediyete intikal eden arkadaşlarımızın aziz hatıralarını saygıyla anar, hepinize görevde üstün başarı ve yuvalarınıza mutluluk dilerim.»

Öte yandan, merkez valiliğine atanan Ömer Naci Bozkurt'ta teşkilâta bir veda mesajı göndermiştir.

Veda mesajında, 20 Mayıs 1970 tarihinden beri Emniyet Genel Müdürlüğü görevinde bulunduğunu, ayrılmaktan duyduğu üzüntü yanında beraber çalışmış olmanın verdiği mutluluğun da bulunduğunu belirterek bu konuda şunları açıklamıştır.

«— Vazifemin devam ettiği bu kısa müddet içinde Emniyet teşkilâtının her kademesinde görevli vatanperver ve Türklük şuurı ile meşbu, görevinin kanun ve millî menfaatlerle sınırlı olduğuna inanan, bu uğurda hayatını veya hayatı değerindeki her şeyini seve seve ve örnek bir cesaretle feda eden değerli arkadaşlarımdan ayrılmaktan mütevellit duyduğum büyük üzüntünün yanında, birlikte çalışmış olmanın şeref ve gururunu en aziz bir emanet ve en son rütbe olarak daima iftiharla taşıyacağım.»

Mesajında Türkiye'nin içinde bulunduğu şartlar bakımından polisin yetki ve imkândan yoksun olarak çalıştığından söz eden Bozkurt, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyeti yıkmaya ve millî bütünlüğü parçalamaya ve vatandaşların huzur ve sükununu bozmaya matuf bir kısım vatansız ve milliyetsiz anarşistlerin yıllardan beri açık veya gizli ve o

nisbette de kirli emellerini gerçekleştirmek ve yurdumuzu kızıl bir kefene sarmak maksadiyle giriştikleri faaliyetlerin ve çıkardıkları hadiselerin önlenmesinde ve zararsız hale getirilmesinde elinde fevkalâde hiçbir yetki ve imkân olmadığı halde, mevcut olanaklar ve bilhassa manevî değerlerinin sağladığı güçle Türk Emniyet Teşkilâtı kadar fedakârane mücadele eden ahlâki, İlmî ve İctimaî ve hattâ emsali bir teşekkülün dünyanın hiçbir yerinde mevcut olamadığını, bu vasıfları ile Türk Polisinin daima aziz milletinin gönlünde haklı bir gurur kaynağı olma şerefini taşıyacağını belirtmiştir.

Türk Polisinin itibarı, şeref ve haysiyetinin mukaddes ve muhterem olduğunu mesajında belirten Bozkurt Devlet güvenliğini korumanın kanunî ve ahlâki bir görev olduğunu, vatandaşın can, mal, ırz, namus ve tasarruf emniyeti gibi paha biçilmez maddî ve manevî değerlerini muhafaza görevini ifadan polisin müstesna bir şeref ve haklı bir gurur duyduğunu açıklamıştır.

Ayvalık Dinlenme Tesisleri Bu Yıl Hizmete Giriyor.

Ayvalık Sarımsaklı mevkiinde kurulan deniz dinlenme tesisleri bu yıl hizmete açılacaktır.

Yetkililer tarafından hazırlanan Ayvalık Dinlenme Tesisleri Yönetmeliğinin kampa iştirak edecek idarecileri ilgilleyen maddeleri 15 Nisan 1971 tarih ve 65 sayılı İdarecinin Sesi Gazetesinde yayınlanmıştır.

Buna göre tesis kapasitesinin (daha önce de bildirdiğimiz gibi 30 lojmandan ibarettir.) % 60'ı taşraya, % 40'ı merkeze kontenjan olarak tahsis edilecektir.

Dinlenme tesislerinden istifade edebilmek için de yönetmelik bazı şartlar tesbit etmiş bulunmaktadır. Derneğe en az bir yıldanberi üye olmak, (mesleğe yeni girenler için bu şart aranmaz) dernek üye aidatından borcu olmamak, tesis için talep edilen bağışa katılmış olmak (önceden belirtildiği gibi bağış miktarı asli maaşı 100 liraya kadar olanlar için 50 lira, asli maaşı 100 liradan yukarı olanlar için ise 100 lira olarak tesbit edilmiş idi.)

Öte yandan, yönetmelikte kimlerin kampa iştirak edebilecekleri de tesbit edilmiş bulunmaktadır. Buna göre, Derneğin Üyesi ve eşi, bakmakla yükümlü oldukları çocukları, üyenin bakmakla yükümlü olduğu ana, baba ve kardeşleri ölmüş bulunan dernek üyesinin dul eşi ile tahsilde bulunan çocukları veya evli olmayan kızı veya bir refakatçisi, üyenin kayınvalide ve kayınpederi, üyenin yakınlarıdır. Ancak bunlar yukarıda sayılan sıraya göre

alınacak, demek üyesi ile çocukları için bu sıraya bakılmıyacaktır.

Sahil il, ilçe ve bucaklarında bulunanlar için de yönetmelikte hükümler bulunmaktadır. Bunlar ancak yer ve imkân bulunması halinde kampa kabul edilebilecektir.

Kampa iştirak etmek isteyen üyelerin dernek tarafından gönderilen boş iştirak formlarını doldurup derneğe göndermeleri, lüzumlu bilgiler tam ve doğru olarak doldurulmamış formların işleme konulmayacağı hususları yönetmelikte açıklanmıştır.

Yönetmelikte, kamp devrelerine talebin mevcut yerlerden fazla olması halinde istekliler arasında kura usulünün uygulanacağı, sonucun müracaatçıya bildirileceği, kampa iştiraki kararlaştırılıp kendisine bildirildiği halde aksine bir bildirimde bulunmayanlardan beş günlük kamp ücretinin tahsil edileceği, formda gösterildiği halde gelemeyecek olanlar için de aynı şekilde muamele yapılacağı açıklanmıştır.

İştirakçilere lojman tahsisinin demekçe yapılacağı, iştirakçi ve kamp müdürlüğüne bildirileceği, iştirakçilerin tebliğ edilen devre başlangıç günü saat onda lojmanlarını teslim alacakları, dev-

renin bitim gününü izliyen ertesi gün saat 10 da lojmanı ve kampı terkedecekleri, tahsis edilen lojman ve devre hakkının başkasına devredilemeyeceği yönetmelikte belirtilmiş bulunmaktadır.

Ayrıca yönetmelikte, on yaşından yukarı (on yaş dahil) çocukların tam ücrete tabi olacağı, on yaşından aşağı olan çocuklar için yatak ve yemek talep edildiği takdirde tam ücret alınacağı, kamp iştirakçilerinden alınacak ücretin %50 sinin kamp başlamadan yönetim kurulunca tesbit edilecek tarihlerde, diğer yarısının kampa iştirak edildiği tarihte alınacağı, misafir olarak kampa iştirak edeceklerden ücretin, iştirak ettikleri gün tahsil edileceği, ölüm ani hastalık ve görev nedeniyle kampa iştirak edemeyen veya terkedenler hakkında yukarıda sözü geçen hususların uygulanmayacağı açıklanmaktadır.

Öte yandan Türk İdareciler Derneği Genel Yönetim Kurulu üyelere bir bildiri göndererek burada Ayvalıktaki Deniz dinlenme tesislerinin bu yıl açılacağını, tesislerin son ihtiyaçlarının tamamlanırken, üyelerin müracaatlarının da tesbiti gerektiğini, isteklilerin kendilerine gönderilen iki adet formu doldurup 5 Mayıs 1971 tarihine kadar Dernek Genel Merkezine göndermelerinin şart olduğunu, bu tarihten sonra yapılacak müracaatların kabul edilemeyeceğini duyurmıştır.

Bu duyuruda ayrıca karıp devreleri, ücret konularında gerekli bilgiler verilmiştir. Buna göre, kampın birinci devresi 1 Temmuz 1971-15 Temmuz 1971, ikinci devresi 17 Temmuz 1971-31 Temmuz 1971, üçüncü devresi 2 Ağustos 1971-16 Ağustos 1971, dördüncü devresi ise 18 Ağustos 1971 -1 Eylül 1971 tarihleri arasında açılıp kapanacaktır.

Kamp ücretinin kişi başına 20 TL. sini geçmemek üzere tesbit edilip üyelere bildirileceği, on yaşından yukarı (on yaş dahil) çocukların tam ücrete tabi olacağı bildiride açıklanmıştır.

Bildiride, bu yıl ancak üyelerin, eş ve çocuklarının kampa kabul edilebilecekleri, taşradaki üyelerin üyeliklerinin ve aidat borçlarının olup olmadığı hususunun şube başkanlarınca tasdik edileceği, şube olmayan yerlerde aidat borcunun genel merkeze gönderileceği, aidatın yılda 30 lira olduğu bağışta bulunmamış olanların taşrada da olsalar bağışlarını genel merkeze göndermeleri gerektiği, kampa gelecek olanların yatak çarşafı ve yastık kılıfı getirecekleri, imkân olduğu takdirde ilâve yatak verileceği, peşin alınacak avans miktarının iştirakçilere ayrıca bildirileceği, bu yıl 30 lojman iskâna hazır olduğundan her devreye 30 ailenin kabul edilebileceği, her lojmanın iki oda, bir teras, duş ve tuvalet-

ten ibaret olduğu, genel merkez adresinin Türk İdareciler Demeği — Çelikkale Sokak - Çelikkale Ap. No. 5/5 Kızılay/ANKARA olduğu belirtilmiştir.

Türk Belediyecilik Derneği Tarafından Düzenlenen Belediye Balkanları Kursu Açılıyor

Türk Belediyecilik Derneği tarafından düzenlenen «Belediye Başkanları» kursları devam etmektedir. Bu cümleden olarak 45 çeşitli il, ilçe ve kasaba belediye başkanının katılacağı 1971 yılının ilk kursu II Mayıs 1971 tarihinde Devlet Personel Dairesi Konferans Salonunda açılacaktır.

Kayıt işlerini müteakip, Türk Belediyecilik Demeği Başkanı İsmet Sezgin'in bir konuşması ile başlayacak olan kursta, iştirak edenlere, Türk Belediyecilik Derneğinin ve kursun amaçları ve kurs programı Türk Belediyecilik Derneği Sorumlu Müdürü Doç. Dr. Nuri Tortop tarafından, Belediye Kanunu ve uygulaması İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkam Mustafa Arıkan tarafından açıklanacak ve konu ile ilgili olarak kursa katılanların tereddüt ettikleri hususlar tartışılarak açıklığa kavuşturulacaktır.

26 Mayıs 1971 tarihine kadar devam edecek olan kursun bundan sonraki devresinde, İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel

Müdür Muavini Zekâi Gümüşdiş tarafından Belediye Gelirleri, Devlet Personel Dairesi Danışmanı Hayrettin Kalkandelen tarafından Belediye Personel Mevzuatı ve Memur Alma, İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Müşaviri Fethi Aytaç tarafından keza Belediye Gelirleri, konuları uygulamadan gelen bilgilerin ışığı altında ve tartışmalı olarak anlatılacaktır.

Plânlama ile belediyelerin ilişkileri ve resmi yazışmalar konusu İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdür Muavini Sadri Turan tarafından Belediye Memurlarının intibakları Devlet Personel Dairesi Uzmanı Yücel Güven tarafından, Muhasebe Defterleri ve Aylık Hesaplar İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişi Sadullah Verel tarafından, iller Bankasının Belediyelerle ilişkisi konusu iler Bankası Yönetim Kumlu üyesi Naci Ünver tarafından açıklanacaktır.

Ankara Belediyesi Zabıt, Muamelât Müdürü İbrahim Şentürk, Belediye Meclis ve Encümen Toplantıları ve zabıtları konusunu, İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürü Sedat Erdoğan İdarî Vesayet konusunu anlatacaklardır.

Kursun bundan sonraki kısmında, Trafik fonu ve belediyeler-

re yardım yönetmeliği üzerinde, İçişleri Bakanlığı Mahallî İdareler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Cevdet Basım tarafından, İtfaiye (yangın söndürme hizmetleri) konusunda, Ankara Belediyesi itfaiye Müdür Muavini Vecihi Birler tarafından belediye sorunları üzerinde açıklamalar ve evlendirme işleri gibi konular üzerinde, Emekli Vali Muzaffer Akalın tarafından, Belediye sağlık hizmetleri konusunda Ankara Belediyesi Sağlık İşleri Müdür Muavini Dr. Ali Asena tarafından, belediye zabıta hizmetleri konusunda, Ankara Belediyesi Zabıta Amiri Mehmet Üvez tarafından gerekli açıklamalar yapılacak ve bu arada Ankara Belediyesinin bir çok tesisleri gezilerek kursa katılan belediye başkanlarına uygulama bakımından örnekler verilecektir.

Kursun son haftasında, kursa katılanlara, Ankara Belediyesi Teknik Reis Muavini Yüksek Mühendis Atasagun Baykal tarafından Belediye imar işleri, yapı ruhsatları ve yapı ruhsat harcının hesaplanması konusu, İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişi ve Eski Vali Cezmi Kartay tarafından Belediyelerin alım, satım ve kiralama işleri konusu, Doç. Dr. Nuri Tortop Tarafından Belediyelerin halkla ilişkileri konusu açıklanacak ve bütün konular tartışılarak belediye

Başkanlarının uygulamalarında rastladıkları tereddütlerin izalesine çalışılacaktır.

Kursun son 45 dakikalık kısmı Değerlendirme ve sertifikaların dağıtımına ayrılacaktır.

Kursun bitiminden sonra yerlerine dönecek olan belediye başkanları daha bilgili ve cesur olarak hizmet etmek olanağını bulacaklar ve kasabalarındaki halka daha çok hizmet götüreceklerdir.

Avrupa Günü Kutlandı

Avrupa Konseyinin kuruluş günü olan 5 Mayıs Avrupa Günü olarak Konsey üyesi devletlerce kutlanmıştır.

Bilindiği üzere Avrupa Konseyi 5 Mayıs 1949 tarihinde Londra'da Fransa, Belçika, Birleşik Krallık, Hollanda, Luxembourg, Danimarka, İrlanda, İtalya, İsveç ve Norveç'in katıldığı 10 devlet tarafından imzalanan bir statü ile kurulmuştur. Çeşitli tarihlerde, Federal Almanya, Türkiye, Yunanistan, Avusturya ve İzlanda'nın katılımıyla üye sayısı 15'e ve daha sonra Kıbrıs, Malta ve İsviçre'nin üye olmasıyla 18'e yükselmiştir.

Avrupa Konseyinin amacı, üyelerinin ortak mirası olan ideal ve ilkeleri korumak ve yaymak ayın zamanda onların ekonomik

ve sosyal gelişmelerini sağlamak için aralarında daha sıkı bir birlik meydana getirmektedir.

Konseyin belli başlı iki organı vardır. Bunlar, Bakanlar Komitesi ve ulusal parlamentoları temsil eden İstişarî Meclistir.

Avrupa Konseyinin insan hakları, sosyal güvenlik, genel sağlık, ekonomik sorunlar, Avrupa kültürü, hukukî sorunlar, mülteciler, mahallî idareler konularında çalışmaları vardır.

Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği fikrini şehirlere ve köylere yaymak amacı ile çalışmalarını halkla en yakın ilişkisi olan mahallî idarelere de yöneltmiştir. İstişarî Meclis bir Mahallî İdareler Komisyonu kurmuştur. Konsey'in bu alanda üç önemli başarısı olmuştur. Bunlar: Avrupa ödülü, Belediyelerarası mübadele programları ve Avrupa Mahallî İdareler Konferansının kurulmasıdır.

Avrupa ödülü (Prix de l'Europe) her yıl, Avrupa Birliği fikrinin yayılmasına en çok yardım ve gayret etmiş şehire verilmektedir. 1971 Avrupa ödülü bu yıl İtalyan şehri Udine verilmiştir. Bu şehrin seçimi Pariste toplanmış olan Avrupa Konseyi Mahallî İdareler Asamblesi ve Alan Düzenlemesi Komisyonu tarafından yapılmıştır. Ödül olarak bronz madalya, Avrupa Bayrağı ve Avrupa seyahat

bursları verilmektedir.

Belediyelerarası Mübadele Plânı, (Echange intermunicipaux) nın amacı, mahallî idarecilerle belediye üyeleri arasında mübadeleleri teşvik etmektir. Bu mübadele mahallî idareler çalışmaları ile ilgili kimselerin, diğer Avrupa ülkelerinde benzer alandaki çalışma usullerini, örgüt ve yönetim biçimlerini görebek ve tanımasını ve bu konuda meslekdaşları ile fikir alışverişinde bulunmasını sağlamaktadır. Bu plân gereğince üye ülkelerdeki belediyeciler yabancı meslekdaşlarına mahallî yönetim şartları hakkında bilgi verir ve ziyaretçinin ikamet ve incelemelerini kolaylaştırırlar. Her yıl hazırlanmakta olan bir rehber, Avrupa belediyelerinin kaç yabancı belediyeci kabul etmeye hazır olduğunu göstermektedir.

Avrupa Belediyelerarası mübadele programı, Avrupa Konseyi'nin amacına uygun olarak, Avrupa ülkelerindeki belediyeler arasında genç öğrenci, işçi ve genç tarımcıların mübadelesini sağlayarak bu ülkeler arasında yakınlaşmayı daha çok kuvvetlendirmek için yapılmıştır. Böyle bir programın ele alınmasına 1961 yılında karar verilmiştir.

Mahallî İdareler Konferansı, İstişarî Meclis Mahallî İdareler Komisyonunun teklifi üzerine ku-

rulmuştur. Konferans İstişari Meclis gibi, Avrupa konseyine tiye bulunan 18 ülkenin yolladığı delegelerden meydana gelir. Delegeler millî meclisleri değil Avrupa belediyelerini temsil ederler. Delegeler millî mahallî dernekler tarafından seçilirler. Her ülkenin gönderdiği delege sayısı, İstişari Meclise gönderdiği delege sayısı kadardır. Bütün ülkelerin gönderdiği toplam delege sayısı 147'dir. Delegelerin yedekleri de bulunabilir.

Avrupa Konseyinin kuruluşu Avrupanın gelişmesinde yeni bir devrin başlangıcı olduğundan Avrupa Mahallî İdareler Konferansı, Konseyin kuruluş günü olan 5 Mayısın üye devletler tarafından kutlanması temennisinde bulunmuş ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi bu temenniye uygun bularak 5 Mayıs gününün Avrupa günü olarak kabul edilmesini ve kutlanmasını 1964 yılında kararlaştırmıştır. Bu tarihten sonra bugüne kadar her yıl 5 Mayıs Avrupa ülkelerinde parlak törenlerle kutlanmıştır.

Bu yıl da 5 Mayıs Avrupa Günü'nü kutlamak üzere Avrupa Konseyi tarafından çeşitli Avrupa kuruluşlarının başkanları ve Avrupa Konseyinin Genel Sekreterinden meydana gelen 15 kişilik bir komite görevlendirilmiştir.

Komite bir bildiri tanzim

ederek üye devletlere ve mahallî kuruluşlara ve bu arada Türk Belediyecik Derneği Başkanlığına göndermiştir. Fransızca ve İngilizce olarak kaleme alınan bildiride kutlama komitesi 5 Mayıs 1171 gününün Avrupa günü olarak bütün yetkililer, mahallî idareler, bölgesel kuruluşlar ve ilgili dernekler tarafından kutlanmasını istemiştir. Ayrıca bu günün mahallî birlik ve teşekküller tarafından kutlanmasının Avrupa Birliğine bağlılığın bir işareti olacağı belirtilmiştir.

Avrupa Gününün kutlanılması nedeniyle illerin, belediyelerin, belediye başkanlarının ve diğer mahallî kuruluşların neler yapabilecekleri hakkında Konsey bazı açıklamalarda bulunmuş ve bu tavsiyeleri içine alan dört sayfalık bir bülteni ilgililere göndermiştir. Doç. Dr. Nuri Tortop iller ve Belediyeler Dergisini Nisan 1971 tarih ve 306. sayısında Avrupa Günü nedeniyle yazdığı yazıda Konseyin tavsiyelerini, mahallî idarelere duyurmak amacıyla, açıklamış bulunmaktadır.

Buna göre, 5 Mayıs günü resmî binaların Avrupa Bayrağı ile donatılması, o gün ilk olarak meydanlarda Avrupa Bayrağına selâm merasimleri düzenlenmesi, eski muharipler, gençlik kuruluşları ve okul öğrencileri tarafından geçit törenleri yapılması, öncelik-

le Avrupa ile ilgili bilgiler veren kitaplar olmak üzere çocuklara ödül dağıtılması, Avrupa ismi verilen veya Robert Suchuman, Winston Churchill, Alice de Gasperi gibi Avrupanın yapımcılarına ithaf edilen meydan, yol okul ve abidelerin açılması, Belediye reisleri ve diğer ilgililer tarafından Avrupa ile ilgili konular üzerinde konuşmalar yapılması, kardeş komün veya belediyelerin katılması ile gösteriler düzenlenmesi, kardeş şehirler, Avrupa ve Avrupa kuruluşları hakkında sergiler açılması, Avrupa ve uluslar arası konular üzerinde konserler, tiyatro temsilleri, folklor geceleri, balolar spor gösterileri, sinema festivalleri düzenlenmesi aynı konular üzerinde sokakların, dükkanların ve vitrinlerin süslenmesi, öğrencilere Avrupa ile ilgili dokümanlar dağıtılması şeklinde kutlama yapılmış ve ayrıca belediye başkanları afiş ve diğer mahallî vasıtalarla ve diğer yetkili organlar da radyo ve televizyonla günün anlam ve öneminden halkı haberdar etmişlerdir.

Avrupa Günü nedeniyle yazdığı makalenin sonunda günün Türkiye açısından önemine değinen Nuri Tortop bu konuda şunları ifade etmektedir:

”Beş Mayıs yılının 365 gününden biridir. Mahallî idareler yalnız 5 Mayıs günü değil yılın diğer her gününden Avrupa ile

ilgili faaliyetlerini yapabilirler. Avrupa fikrinin yayılması için kurulmuş olan birliklere katılmak diğer ülkelerin şehirleri ile ilişki kurarak kardeş şehir olmak, onlarla kültür, spor ve diğer alanlarda mübadelede bulunmak, yangın sel, yer sarsıntısı gibi felâketlerde kardeş şehirleri hatırlayarak onlara yardımda bulunmak gibi faaliyetleri devamlı hale getirebilirler.

5 Mayıs Avrupa Günü’nün ilgili ülkelerde ne şekilde kutlanması gerektiğini açıklayan temennileri yukardaki satırlarımızla ilgililere duyurmuş oluyoruz. Mahallî olanak ve özelliklere göre ilgili kuruluşlar, il ve belediyelerimiz tarafından 5 Mayıs gününün Avrupa Günü olarak hatırlanmasını ve kutlanmasını dileriz.»

Kitaplığımıza Gelen Kitaplar Köy İdaresi

İğdır Kaymakamı Muharrem Bartın tarafından yazılan «Köy İdaresi» adlı kitap, köyle ilgili mevzuatı bir araya getirmekte ve bugünkü mevzuat dağınıklığı arasında araştırmacı ve uygulayıcılar için kolaylık sağlamaktadır.

Kitabın önsözünde yazar, köyün mahallî idarelerin önemli bir ünitesi olduğunu, özellikle plânlı kalkınma dönemine girilen 1960 yılından sonra daha büyük bir önem kazandığını, köylerimizin ku-

ruş yönünden dağınıklığı, sayıları yönünden çokluğu ve ekonomik koşullar yönünden yetersizliği nedeniyle henüz alt yapı hizmetlerine bile kavuşamadığını belirtmektedir.

Ayrıca yazar, köylerle ilgili yasaların dağınıklığının ve karışıklığının köy idaresini düzenleyen 1924 tarihli köy kanununun, köy hayatının değişen ve gelişen koşulları içinde yetersizliğinin köy sorunlarının çözülmesini güçleştirmekte olduğunu açıklayarak, özellikle uygulayıcıların bu konuda güçlüklerle karşı karşıya bulunduğunun bir gerçek olduğunu ifade etmektedir.

İncelemesinde köy idaresi ile ilgili bilgilerin bir araya getirilmesine çalışıldığını belirten yazar, her konu ile ilgili mahkeme içtihatlarına ve Danıştay kararlarına özellikle yer verildiğini, İlmî olmak iddiasını taşımayan bu eserin amacının köy idaresi konusundaki bilgileri toplu olarak sunmak olduğunu, uygulayıcılara ve halka yararlı olacağını ifade etmektedir.

Kitabın baş tarafına son değişiklikler de içine alan Köy Kanunu konmuştur. Daha sonra kitap bölümlere ve kesimlere ayrılarak köy idaresini ayrıntılı bir şekilde işlemektedir.

Kitabın Birinci Bölümünde köyle ilgili konular yedi kesim

halinde işlenmektedir.

Birinci kesim, Köy başlığını taşımakta ve burada, köy nedir, köy sayısı., köy nüfusu ve köy adları incelenmektedir.

İkinci kesimde köy tüzel kişiliği başlık olarak alınmakta ve tüzel kişilik nedir, tüzel kişilerin çeşitleri, kamu tüzel kişilerinin özellikleri, köy tüzel kişiliği konuları açıklığa kavuşturulmaktadır.

Üçüncü kesim, Köy idareleri üzerinde İdarî vesayet başlığını taşımakta ve burada, İdarî vesayet nedir, İdarî vesayetin özellikleri, köy idareleri üzerinde İdarî vesayet gibi konular işlenmektedir.

Dördüncü kesim, köy şuurlarına ayrılmıştır. Burada, 442 sayılı Köy Kanunu ve köy sınırları, başlığı altında, köy sınırlarının çizilmesi, köyler arasındaki hizalı sınırların çizilmesi, köy sınırlarının 5 yıl sonra değiştirilmesi, 1580 sayılı Belediye Kanunu ve köy sınırları başlığı altında, bir ilçeye bağlı belediye ve köyler arasındaki sınır uyumsuzluğu, bir il'e bağlı ayrı ilçeler içindeki belediye ve köyler arasındaki sınır uyumsuzluğu, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ve köy sınırları başlığı altında, bir ilçeye bağlı ayrı bucakların köyleri ve köyler ile belediyeler arasındaki sınır uyumsuzluğu, bir il'e bağlı ayrı ilçeler-

rin köyleri ve köyler ile belediyeler arasındaki sınır uyumsuzluğu, aynı il'lere bağlı köyler ile belediyeler arasındaki sınır uyumsuzluğu gibi konular gruplara ayrılarak detaylı olarak incelenmektedir.

Beşinci kesimde köy kuruması konu olarak alınmakta ve burada, yeniden köy kurulması, büyük bir köyün bir veya birkaç mahallesinin ayrılarak bir köy haline gelmesi, bir kaç köyün birleşerek tek ad altında yeni bir köy meydana getirmeleri gibi konular açıklanmaktadır.

Altıncı kesim, köy birliklerini başlık almakta ve 442 sayılı Köy Kanunu ve birlikleri başlığı altında, birlik kurulmasında dikkat edilecek hususlar, birlik tüzüğü, birlik adları ve birliğin sonu konuları, 1580 sayılı Belediye Kanunu ve Birlikler başlığı altında, birlik tüzüğü, birliğin sona ermesi, birlik organları gibi konular incelenmektedir.

Yedinci kesimde köylerde belediye kurulması konusu açıklığa kavuşturulmakta ve burada, belediye idaresi nerelerde kurulur, köylerde belediye kurulması, köyde belediye kurulmasından sonra muhtar ve ihtiyar kurulunun durumu gibi konular işlenmektedir.

İkinci Bölümün birinci kesimi köy organlarına ayrılmış ve burada, köy derneği başlığı altında, köy demeye nedir, köy derneğinin görevleri, köy ihtiyar kurulu

başlığı altında, köy ihtiyar kurulu, köy ihtiyar kumrunun görevleri, köy ihtiyar kurulu üyelerine yasak olan işler, köy ihtiyar kurulu üyelerine karşı işlenen suçlar, köy ihtiyar kumlu üyelerinin işledikleri suçlar, köy muhtarı başlığı altında, köy muhtarı kimdir, köy muhtarı devlet memurudur, köy muhtarının hakları, köy muhtarlarının işledikleri suçlar, köy muhtarlarına karşı işlenen suçlar, gibi konular açıklanmaktadır.

İkinci kesimde köyün diğer adamları başlık olarak alınmakta ve burada, köy korucusu başlığı altında, köy korucusu kimdir, köy korucusunun tayini ve işe başlaması, köy korucularında aranılacak nitelikler, köy korucusuna yasak olan işler, köy korucusunun silâh kullanma hakkı, köy korucusuna karşı işlenen suçlar, köy korucusunun işlediği suçlar, köy korucusunun cezalandırılması ve işten çıkarılması, gönüllü korucular, köy imamı başlığı altında, köy imamı kimdir, köy imamında aranılacak nitelikler, köy imamının hakları, köy imamının görevleri, köy kâtibi, sağlık korucusu gibi konular incelenmektedir.

Kitabın Üçüncü Bölümü köy muhtarının görevlerine ayrılmıştır. Burada köy muhtarının görevleri 14 kesim halinde gruplandırılarak işlenmekte ve köy muh-

tarının emniyet ve asayişle ilgili görevleri, köy muhtarının eğitimle ilgili görevleri, tarımla ilgili görevleri, hayvancılıkla ilgili görevleri, ormancılıkla ilgili görevleri, sağlıkla ilgili görevleri, askerlikle ilgili görevleri, köy muhlerirının nüfus işleri ile ilgili görevleri, bayındırlık işleri ile ilgili görevleri, tapu işleri ile ilgili görevleri, umumî afetlerle ilgili görevleri, sivil savunma işleriyle ilgili görevleri,, malî işlerle ilgili görevleri, sosyal yardım işleriyle ilgili görevleri geniş bir şekilde açıklanmaktadır.

Dördüncü Bölüm Köy organlarının seçimi genel başlığını taşımakta ve birinci kesimde, seçim esasları başlığı altında, seçim usulü, seçim çevresi, seçim dönemi, seçim öncesi işleri başlığı altında seçme yeterliği, seçilme yeterliği, adaylık, seçim günü işleri başlığı altında oy pusulaları, geçerli olmayan oy pusulaları, hesaba katılan oy pusulaları, oy verme, oy verme süresi, sandık kuruluna müracaat, oy verme şekli, seçim sonrası işleri başlığı altında, seçim sonuçlarının birleştirilmesi seçim sonuçlarının ilânı, ilçe seçim kurulu kararlarına itiraz, seçimin iptali, seçim delillerinin saklanması, seçim genel sonucunun yayınlanması, köy muhtar ve ihtiyar kurulu üyeliğinin sona ermesi, muhtarlığın devir teslimi gibi konular etraflıca işlenmektedir.

Beşinci Bölümün birinci kesimi köy orta mallarına ayrılmıştır. Burada, köy orta malı nedir, köy orta mallarının özellikleri, köy orta mallarının hukukî durumu, köy orta malları nelerdir, taşınabilen köy orta malları, taşınamayan köy orta malları, başlığı altında, köy mer'ası, yaylak, kışlak, otlak, harman yeri, pazar yeri, sıvat, cami ve mescit, köy meydanı, köy yolu, köy okulu, çeşme, çayırılık, palamutluk ve zeytinlik, köy koruluğu gibi konular açıklanmaktadır.

İkinci kesimde köy mer'ası başlık olarak alınmakta ve burada, köy mer'ası nedir başlığı altında, Medeni Kanun ve mer'a, Çiftçiye Topraklandırma Kanunu ve mer'a İstimlâk Kanunu ve mer'a, Orman Kanunu ve mer'a Tapulama Kanunu ve mer'a, Belediye Kanunu ve mer'a, Köy kanunu ve mer'a, mer'aların özellikleri başlığı altında, tahsis, kıdem, zilyetlik, mer'alarda tahsis edildiği köy halkının intifa hakkı vardır, köy mer'aları tescil edilemez, mer'alar temellük edilemez, mer'alar satılamaz, mer'anın vasfı değiştirilemez, mer'alar büyütlemez, mer'aların kamulaştırılması mümkün değildir, mer'alar hakkında Medeni Kanunun 650. maddesi uygulanamaz, mer'a davalarında sulh caiz değildir, mer'a davaları başlığı altında, sâlâhiyet, vazife dâva açmaya sâlâhiyet,.

husumet, gibi konular İncelenmektedir.

Üçüncü kesim yaylak ve kışlaklar başlığını taşımakta ve burada yaylak ve kışlak nedir, yaylak ve kışlakların mer'alarla müşterek özellikleri, yaylak ve kışlakların mer'alarla müşterek olmayan özellikleri işlenmektedir.

Dördüncü kesim köy mührü ve köy odası konularını incelemektedir.

Kitabın Altıncı Bölümü köy bütçesine ayrılmıştır. Burada, birinci kesim köy bütçesinin hazırlanması başlığını taşımakta ve köy bütçesi nedir, hesap devresi, bütçenin hazırlanması, köy bütçelerinin tasdiki, köy bütçesi nedir, hesap devresi, bütçenin hazırlanması, köy bütçelerinin tasdiki, köy bütçesinde münakale, kat'i hesap cetveli, fevkalâde tahsisat konuları işlenmektedir.

İkinci kesimde köy gelirleri söz konusu edilmekte ve burada, salma başlığı altında salma nedir, salma nasıl salınır, salmaya itiraz, salmanın ödenmesi, salmayı ödemeyenlere yapılacak işler, salma ne ile ödenir, salmanın köy karar defterine geçirilmesi, salma salınamıyacak durumlar, imece başlığı altında, imece nedir, imecede kimler çalışır, imeceden kaçanlara yapılacak işlem, imecede dikkat edilecek hususlar, imecenin

kuruşlandırılması gibi konular açıklanmaktadır.

Ayrıca yukarıdaki genel başlık altında, hasılat, resim ve harçlar, para cezaları, yardımlar - hediyeler - bağışlar, köy vakıf ve avarız gelirleri, istikrazlar, türlü gelirler, geçen seneden devreden sandık mevcudu, muhtaç asker ailelerine yardım, bakaya konuları etraflı bir şekilde incelenmektedir.

Üçüncü kesim köy giderlerine ayrılmıştır. Burada, idare işleri, ziraat ve ekonomi işleri, kültür işleri, sağlık ve sosyal yardım işleri, bayındırlık işleri, türlü işler, asker ailelerine yardım, konuları açıklanmaktadır.

Dördüncü kesimde köy defteri ve köy makbuzları, beşinci kesim haciz başlığı altında, haciz nedir, köyde haciz nasıl yapılır, hacze karşı gelenlere ve görevini yapmayanlara karşı yapılacak işlem gibi konular incelenmektedir.

Altıncı ve son kesim köyde kamulaştırmaya ayrılmıştır. Burada, kamulaştırma ne demektir, köy kamulaştırma kararı verebilir mi, köyde kamulaştırma için gerekli şartlar nelerdir, kamulaştırma işlemine itiraz, satın alma usulü, acele işlerde el koyma, kıymet takdiri, kıymet takdir komisyonları, tebligat, gayrimenkulün

tahliyesi konulan detaylı olarak işlenmekte, konu ile ilgili Danıştay karar özetleri ve İstimlâk Kanunu hükümleri kitaba alınmış bulunmaktadır.

Sonuna bir bibliyografya konmuş olan kitap uygulayıcılar ve hususiyle köy muhtarlarımız için

yararlı görülmektedir.

206 sayfadan ibaret bulunan kitap 20 lira bedelle satılmaktadır. Edinmek isteyenler : Muharrem Bartın - Kaymakam - Iğdır adresinden temin edebilirler.